

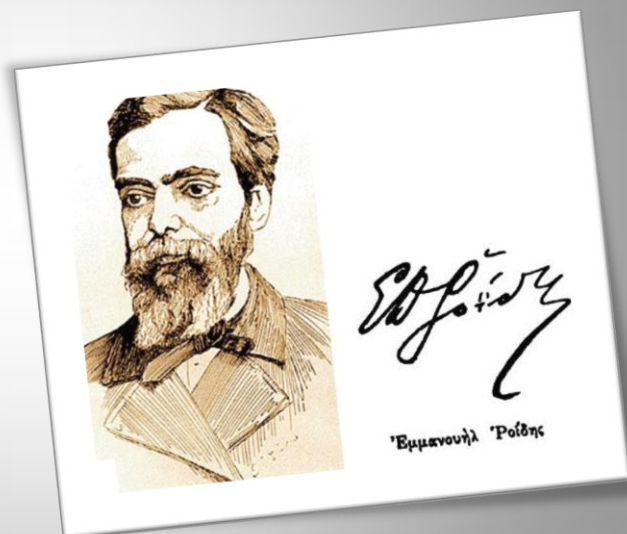

Η ΠΑΠΙΣΣΑ ΙΩΑΝΝΑ

Εμμανουήλ Ροΐδης

Πρώτη έκδοση 1866
Τυπογραφείο Ι.
Κασσανδρέως και Σία

Επιμέλεια αντιτύπου
eBooks4Greeks.gr

Η Πάπισσα Ιωάννα θεωρείται το σημαντικότερο από τα έργα του **Εμμανουήλ Ροΐδη** και ένα από τα σπουδαιότερα ελληνικά μυθιστορήματα, το οποίο τελικά **αφορίστηκε** "ως αντιχριστιανικόν και κακόηθες". Το έργο αυτό βρίθει παραπομπών και υποσημειώσεων και είναι στην ουσία ένα σατυρικό μυθιστόρημα, που ο συγγραφέας έρχεται σε ρήξη με την κρατούσα λογοτεχνική παράδοση, τον ρομαντισμό και την ενίσχυση του κύρους της Εκκλησίας.

Σε αυτό εξιστορείται ο βίος της Ιωάννας, μίας γυναίκας που κατάφερε να αναρριχηθεί στην ιεραρχία της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας και να φτάσει μέχρι και το αξίωμα του Πάπα, προσποιούμενη ότι ήταν άντρας. Ο **Ροΐδης** είχε ακούσει την ιστορία αυτή στη Γένοβα, όταν ήταν ακόμα παιδί. Μετά από εκτεταμένη έρευνα σε βιβλιοθήκες στην Αθήνα και στη Γερμανία, συγκέντρωσε πλούσιο υλικό για την περίοδο στην οποία διαδραματίζεται το έργο. Επέμεινε ιδιαίτερα σε αυτή τη διάσταση του μυθιστορήματος, γι' αυτό και το εξέδωσε με τον χαρακτηρισμό «**Μεσαιωνική Μελέτη**». Και πράγματι το έργο είναι πιστότατο στην απεικόνιση της εποχής του - οι πόλεις, τα ταξίδια, τα μοναστήρια, οι συνήθειες, αποδίδονται με εξαιρετική ακρίβεια.

Το έργο ενώ παρουσιάζει τα αρνητικά της Καθολικής Εκκλησίας, είναι φανερό ότι η κριτική και η απόρριψη απευθύνονται κυρίως στην Ορθόδοξη. Για το λόγο αυτό και οι αντιδράσεις απέναντί του ήταν τόσο έντονες. **Στον αφορισμό του έργου** ο συγγραφέας απάντησε αρχικά χιουμοριστικά, με τις «**Επιστολές ενός Αγρινιώτου**» με την υπογραφή **Διονύσιος Σουρλής** (στην εφημερίδα Αυγή, Μάιος 1866) και έπειτα με σοβαρό αλλά και πιο δηκτικό τόνο, με το «**Ολίγα λέξεις εις απάντησιν της αφοριστικής εγκυκλίου της Συνόδου**».

Έργα του Εμμανουήλ Ροΐδη:

- Η Πάπισσα Ιωάννα
- Ιστορία ενός σκύλου
- Ιστορία μιας γάτας
- Ιστορία ενός αλόγου
- Ψυχολογία Συριανού συζύγου
- Η μηλιά
- Το παράπονο ενός νεκροθάπτο
- Μονόλογος ευαισθήτου
- Η εορτή του πατρός μου
- Ορέστης και Πυλάδης
- Το ζεστόπωμα

Μελέτες-Άρθρα-Κείμενα

- Αριστοτέλης Βαλαωρίτης
- Γεννηθήτω φως
- Επιστολαί ενός Αγρινιώτου
- Η Εθνική Βιβλιοθήκη εν έτει 1880
- Ολίγα λέξεις εις απάντησιν της υπ' αριθμόν 5688 εγκυκλίου της Ιεράς Συνόδου
- Πάρεργα, επιμέλεια. Δ. Ι. Σταματόπουλος
- Περί συγχρόνου ελληνικής ποιήσεως
- Περί συγχρόνου εν Ελλάδι κριτικής
- Τα Είδωλα
- Τα Κείμενα
- Το ταξίδι του Ψυχάρη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλεγόμενα	4
Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Α΄	16
Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Β΄	35
Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Γ΄	68
Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Δ΄	113
Βιβλιογραφία - Πηγές - Προτεινόμενες σελίδες	148

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ο Ηρόδοτος έκρινε καλόν να εκθέση εν αρχή της ιστορίας του τα αίτια, άτινα παρεκίνησαν αυτόν να διηγηθή τα τρόπαια του Μιλτιάδου και τους τραγικούς έρωτας των εν Αιγύπτω γυναικών. Το καλόν τούτο παράδειγμα του πατρός της ιστορίας έσπευσαν να μιμηθώσι και οι έπειτα ιστορικοί, ο Θουκυδίδης, ο Τάκιτος, ο Άγ. Λουκάς, ο Γίββων και ο Γυζώτος· ώστε πάσαι αι ιστορίαι άρχονται στερεοτύπως διά της δικαιολογίας του ιστορικού, ως τα επικά ποιήματα δι' επικλήσεως της Μούσης. Εις τον ιστορικόν τούτον κανόνα υποτασσόμενος σπεύδω και εγώ να εκθέσω, ίνα μη κατηγορηθώ ως ιδιότροπος τυμβωρύχος, τίνι τρόπω έτυχε να ταράξω την ανάπαυσιν της από τοσούτων αιώνων κεκοιμημένης εν ειρήνη Παπίσσης Ιωάννας.

Το θρησκευτικόν αίσθημα ήκμαζεν ακόμη εν τη Δύσει (υπήρχον δηλ. άνθρωποι τρώγοντες αστακούς την Παρασκευήν και ασπαζόμενοι των καλογήρων την ζώνην), ότε προ εικοσαετίας περίπου μετέβην νήπιος έτι εις Ιταλίαν. Πολλούς δε του έτους μήνας διατριβών κατά την εκεί φιλάγραυλον συνήθειαν εις την εξοχήν και πολλάκις κατά τας μακράς του φθινοπώρου εσπέρας, ενώ έρπον οι κοχλίας επί των γυμνωθέντων κλημάτων και εφύοντο υπό τας καστανέας οι αμανίται, παρακαθήμενος εις την πυράν των τρυγητών, παρ' ων άλλο δεν ήκουον ειμή μόνον θαύματα αγίων εικόνων, δραπετεύσεις βρυκολάκων εκ του τάφου και ψυχών εκ του καθαρτηρίου, είχαν καταντήσει διά της αγροτικής εκείνης επιμιξίας οπωσούν δεισιδαίμων• τον δε Πάπαν, ον ήκουον ανοιγοκλείοντα την θύραν του Παραδείσου, φιλικώς συναναστρεφόμενον μετά του Αγ. Πνεύματος, το οποίον επέτα κατά πάσαν πρωίαν επί τον ώμον του, και προτείνοντα τους ιερούς πόδας του εις βασιλείς προς ασπασμόν, ενόμιζον τότε τεράστιόν τι και μυθώδες ον ως αερόστατον μεταξύ ουρανού και γης μετέωρον.

Εις τοιαύτην ευρισκόμεν πνεύματος διάθεσιν, εν Γενούη κατοικών, ότε εξερράγη αίφνης η συμπάσαν κλονίσασα την Ιταλίαν εν έτει 1848 επανάστασις. Οι ιερείς και η Θρησκεία συμπεριλήφθησαν, ως συμβαίνει κατά πάντας τους εν τη Δύσει πολιτικούς σπαραγμούς, εις το κατά των βασιλέων και της τυραννίας ανάθεμα. Πνεύμα πονηρόν επλανάτο από τινων ήδη ετών επί της ατυχούς ταύτης χερσονήσου, δυσαρέσκειαν, απείθειαν και άσβεστον ελευθερίας δίψαν εις όλας τας καρδίας εμφυσών. Έτριζον οι

θρόνοι ως έτοιμοι να καταπέσωσιν, έτριζον δυνατώτερα των βασιλέων οι οδόντες. Λέξεις δυσηχείς και ασυνήθεις εις τα ιταλικά ώτα, σύνταγμα, εθνοφυλακή, ελευθεροτυπία, κοινοκτημοσύνη αντήχουν πανταχόθεν ως εχιδνών συριγμοί• η δε τυφλή πίστις, η από τοσούτων αιώνων εις την προς τους τυφλούς συμπάθειαν και περιποίησησιν συνειθισμένη, απελακτίζετο ήδη και έντρομος έφευγεν εις τα όρη, άσυλον ζητούσα υπό των χωρικών την στέγην, και εκείνων πολλάκις κλειστήν και απόρθητον ευρίσκουσα την θύραν. Αλλά ενώ επλανάτο εις τα σκότη, ανά παν βήμα προσκόπτουσα η αθλία, οι επ' αυτής στηρίζοντες την εξουσίαν βασιλείς εκινούντο• η αποστάτις Γένουα επολιορκείτο, αι βόμβαι έθραυον των οικιών τας στέγας, οι δε δυστυχείς κάτοικοι, φοβούμενοι μη πάθωσιν όσα και αι στέγαι των, κατέφευγον εκεί, όπου υπό γην φυλάσσονται τα ευθραυστότατα των σκευών, αι φιάλαι. Εις τοιαύτην οйнаποθήκην κατέφυγον και εγώ μεσούσης της νυκτός μετά των οικείων και γειτόνων, ελθόντων να ζητήσωσιν άσυλον υπό τας πτυχάς της ελληνικής σημαίας. Πλείονες ή πενήκοντα, άνδρες και γυναίκες, άρχοντες και ιχθυοπώλισες, κόμησσαι και ανθρακείς συνωθούμεθα εν τω στενώ εκείνω τόπω μεταξύ φιαλών και σταμνίων, κρομμύων και ξηρών σύκων. Αι λαοκτόνοι του Λαμάρμορα σφαίραι, αποτυγχάνουσαι του τυραννικού σκοπού των, εκρήμνιζον απ' εναντίας της κοινωνικής ανισότητας τα παλαιά προπύργια, συσφίγγουσαι τους ωχρούς υπηκόους του εις δημοκρατικήν εν τρόμω αδελφότητα.

Τάφου κατήφεια και σιγή επεκράτει εν αρχή εις την υπόγειον εκείνην συνέλευσιν. Αλλά η οικία ήτο πεντώροφος και οι θόλοι της οйнаποθήκης στερεοί και εις τας σφαίρας απρόσιτοι• ώστε τα πρόσωπα των περι εμέ, άτινα ήσαν πρότερον ωχροπράσινα ως το υαλίον των κύκλω φιαλών, ανελάμβαναν βαθμηδόν ανθρωπινώτερον χρώμα. Αφόβως δε σχεδόν ηκούομεν τους επί γης απαισίους ήχους, βέβαιοι όντες ότι ο υπεράνω ημών αιωρούμενος θάνατος δεν ηδύνατο, όσω και αν έκυπτε, να φθάση τόσο χαμηλά. Απομακρυνομένου του κινδύνου, ελύοντο βαθμηδόν οι συνέχοντες τα ιταλικά στόματα γλωσσοδέται• η δε ηχώ του θόλου επανέλεγε λόγους ασυναρτήτους, υποσχέσεις κηρίων εις την Παρθένον, ανδρών αντεγκλήσεις, Αγίων επικλήσεις και φρικώδεις κατά του Bombardatore αράς. Αλλά καθώς εις του Αριόστου τας μάχας, οπότεν δύο κλεινοί ήρωες έλθωσιν εις χείρας, ταπεινούσι τα όπλα και ίστανται εν σιωπή την πάλην θεωρούντες οι λοιποί μαχηταί, ούτω εσιώπησαν αλληπάλληλοι και οι εν τη οйнаποθήκη, ότε ο παλιός αββάς του Αγ. Ματθαίου και ο γέρων συντάκτης της Γ ε ν ο υ η σ ο ί α ς ε φ η μ ε ρ ί δ ο ς, αντικρύ

καθήμενοι επί αντιμετώπων βαρελιών, ήρχισαν ερίζοντες περί ελευθερίας και βασιλέων, περί προόδου και παπwsύνης. Τα υπεράνω ημών διαδραματιζόμενα καθίστων την συζήτησιν εκείνην υπέρ πάσαν άλλην επίκαιρον, αμφότεροι δε οι αντίπαλοι ήσαν καλώς προαλειμμένοι εις τοιούτους αγώνας, οι δε ακροαταί περιεκύκλουν αυτούς ανοίγοντες τα στόματα και τα ώτα ως οι Καρχηδόνοι τον Αινειάν. Ο μεν δημοσιογράφος διετεινέτο ότι όσα επάσχομεν δεινά προήρχοντο εκ της επιρροής των ιερέων, ο δε Αββάς επέμενε θεωρών το περιρρέον ημάς αδελφικόν αίμα ως ιλαστήριον εις τον Ύψιστον θυσίαν. Εν τούτοις η νυξ προυχώρει και η συζήτησις δεν εφαινετο εγγίζουσα εις το τέρμα. Αι γλώσσαι συνεστρέφοντο ευτράπελοι και οξείαι ως μονομάχων σπάθαι• εγώ δε συνειθίσας βαθμηδόν εις τον γλωσσόκτυπον εκείνον, υπέκυπτον βαθμηδόν εις ακουσίαν νάρκωσιν, στηρίζων την δεκαετή κεφαλήν επί των γονάτων της γείτονός μου, ότε παράδοξα αίφνης ακούσματα εδίωξαν μακράν των βλεφάρων μου τον ύπνον. Ο οξύχολος εφημεριδογράφος, χάσας τέλος πάντων την υπομονήν διά το πείσμα του Αββά, όστις εις τα ευλογώτερα επιχειρήματα επέμενεν αποκρινόμενος διά καλογηρικών ρήσεων και αποσπασμάτων του Βονάλδου και Δεμαίτρου, μετέβαλε τακτικήν. Απελπισθείς ν' ανοίξη τους οφθαλμούς του καλού εκείνου χριστιανού, φοβουμένου το φως ως αι νυκτερίδες τας ακτίνας του ηλίου, έπαυσε συζητών και επεχείρει ήδη να καταστήση τα είδωλα αυτού βδελυρά και γελοία εις τους παρεστώτας. Εκτυλίσσων της παπικής ιστορίας τα ρυπαρώτερα φύλλα και παν όνειδος και πάσαν κηλίδα εκείθεν συλλέγων κατέπτυνεν ως εχίδνης σύελον εις το πρόσωπον του πτωχού ιερέως. Παρέστησεν ημίν Βενέδικτον τον θ', Γρηγόριον ς' και Συλβέστρον τον γ', συγχρόνους Πάπας, τρικέφαλον Κέρβερον, αλλήλους αφορίζοντας και δι' αίματος πλημμυρίζοντας την Ιταλίαν• τον Ζαχαριάν καταδικάζοντα εις τας φλόγας τους γεωγράφους, οίτινες εδίδασκον την ύπαρξιν αντιπόδων, διότι εν τω πλήθει της σοφίας του, ίνα υπάρχωσιν αντίποδες έπρεπε και οι δύο ήλιοι και σελήνη διπλή να ύπάρχη• τον Στέφανον ζ', αισχρόν τυμβωρύχον, εκθάπτοντα τον νεκρόν του προκατόχου του Φορμόσου, σύροντα το σαπρόν σώμα ενώπιον συνόδου και υποβάλλοντα αυτό εις γελοίαν και βδελυράν ανάκρισιν• Ιωάννην τον κβ' κατατρίβοντα τον βίον εις αναζήτησιν της φιλοσοφικής λίθου και τέλος ανευρίσκοντα αυτήν διά της συντάξεως πίνακος, ενώ εσημειούτο ακριβώς η τιμή της αφέσεως παντός αμαρτήματος, φόνου, κλοπής, βιασμού, φαρμακείας ή άλλου• Ιούλιον τον γ' νέον Καλλιγούλαν, αναγορεύοντα εν μέσω ποτηρίων και γυναικών τον πίθηκα αυτού Καρδινάλιον και Ιωάννην τον ιβ', απλούντα τους τάπητας της Αγ. Τραπέζης υπό τους πόδας της ερωμένης του,

μεθύνοντα μετ' αυτής εις τας κύλικας των μυστηρίων και τέλος δολοφονούμενον υπό του καταφθάσαντος συζύγου, ή υπό του Διαβόλου, ως θέλουσιν οι Χρονογράφοι• αλλά μεταξύ Διαβόλου και ατιμασθέντος συζύγου υπάρχει κοινόν τι χαρακτηριστικόν. Τοιαύτα έλεγεν ο γέρων εν μέσω βαθείας σιγής, διακοπτομένης ενίοτε υπό εγγύτερον εκρηγνυομένης σφαίρας ή στέγης καταπιπτούσης. Οι μεν των ακροατών εποίουν το σημείον του σταυρού, άλλοι έφρασσον τα ότα και αι γυναίκες έκρυπτον το πρόσωπον εις την ποδιάν αλλά τι έγεινα εγώ, ότε ο αδυσώπητος ρήτωρ, μη αρκούμενος εις των αρρένων Παπών τα αίσχη, ήρχισε να διηγήται και της Παπίσσης Ιωάννας την ιστορίαν; Πάπα έρωτας και μητρότητας και εν μέση αγορά τοκετόν!

Μετ' ου πολύ ανέτειλεν η ημέρα• αι εκτυρσοκροτήσεις ηραιώθησαν και εξέλιπον βαθμηδόν. Η απόρθητος Γένουα εσυνθηκολόγει μετά τριήμερον πολιορκίαν, παραδίδουσα εις τους όνυχας του τ υ ρ ά ν ν ο υ, ως εκάλουν τότε τον Βίκτωρα, τους αρχηγούς της επαναστάσεως, ήτις μετωνομάσθη στάσις την επιούσαν. Οι εις εθνοφύλακας μετημφισμένοι πραγματευταί, οι υψίφωνοι και βαρύτονοι του μελοδράματος, οι σπογγίσαντες το ψιμμύθιον από της παρειάς των, ζωσθέντες μεσαιωνικά ξίφη και ψάλλοντες «Ε λ ε υ θ ε ρ ί α ή Θ á ν α - τ ο ς» εις τας οδούς, οι φοιτηταί, οι καυχόμενοι ότι μόνα όπλα έχοντες τα νομικά ή ιατρικά βιβλία των ήσαν ικανοί να φυγαδεύσωσι τα στίφη του τυράννου, πάντες ούτοι εξηφανίσθησαν εις την πρώτην ακτίνα των βασιλικών λογχών ως οι νυκτικόρακες, άμα ο ήλιος ανατείλη. Και αυταί δε αι Ιταλίδες, αι τοσαύτας κεντήσασαι σημαίας και συμπλέξασαι τριχρόους ταινίας ενθυμούντο και πάλιν τα παραγγέλματα του πνευματικού των. Και οσάκις αξιωματικός τις ησπάζετο αυτάς εν μέση αγορά, έστρεφον και την άλλην προς την ύβριν παρειάν. Μετ' ολίγας δε ημέρας και ερυθραί σημαίαι και ελεύθεροι ύμνοι και αίμα των μαρτύρων και σφαίραι και ερείπια είχαν λησμονηθή. Αλλά την Πάπισσαν εγώ δεν ηδυνάμην να λησμονήσω. Το παράδοξον της σκηνης, εν η ήκουσα περι αυτής, το αλλόκοτον του ρήτορος σχήμα, το υπόγειον, ο τρόμος, η επάνω σφαγή, πάντα ταύτα καθίστων την εικόνα εκείνην ανεξάλειπτον εν τη καρδιά μου, ως τα ίχνη του σωτήρος εν τω βράχω της Ιουδαίας.

Πολλάκις έκτοτε μ' επεσκέφθη καθ' ύπνους η πένθιμος της Ιωάννας σκιά, θνησιγενές βρέφος κρατούσης εις τας αγκάλας• την δε ημέραν εξήτουν παντοιοτρόπως να μάθω τι περι της μοναδικής ταύτης ηρωίδος. Ηρώτων τους διδασκάλους, τους υπηρέτας, τον σκάπτοντα τον αύλακα χωρικών και τον επαιτούντα με οβολόν παχύν

Καπουκίνον• ολοκλήρους δε ώρας εδαπάνων παρά τοις βιβλιοκαπήλοις οσφραϊνόμενος την κόνιν σκοληκοβρώτων τόμων, επί τη ελπίδι ν' ανεύρω της Παπίσσης μου τα ίχνη, άτινα όμως μετά τοςαύτης επιμελείας είχαν εξαλείψει οι ιερείς εν Ιταλία, ώστε μετά μακράν καταδίωξιν, αφού πολλάκις ανέκραξα ως ο ψιττακός του Καίσαρος, «Tempus et labor oleunt», η περιεργία μου ουδέ ψιχίον ευρίσκουσα, απέθανε τέλος πάντων της πείνης.

Ολίγα μετά ταύτα έτη ευρισκόμην εν Βερολίνω ούτε της καπνοσύριγγος ούτε του ζύθου ούτε των δημοσίων χορών γνωρίζων ακόμη την χρήσιν, και ως εκ τούτου άεργος και μεμονωμένος εν μέσω των πολυασχόλων ξένων φοιτητών. Η πλήξις και η αργία είναι, ως πολλάκις έκτοτε παρετήρησα, τα κυριώτερα, ίνα μη είπω τα μόνα, του έρωτος ελατήρια, ικαναί ούσαι εν ελλείψει νέων και τ' αρχαία να αναζωογονήσωσι πάθη. Τοιούτο τι συνέβη και εις της Παπίσσης Ιωάννας την ανάμνησιν. Εορτάσιμόν τινα πρωίαν, καθ' ην ο ουρανός του Βερολίνου θέλων, φαίνεται, να δικαιολογήση το κείμενον του Μωϋσέως, ήνοιγε τους καταρράκτας του, καταφυγών εις την έρημον βιβλιοθήκην και από αιθούσης εις άλλην περιφερών τα χασμήματα και την ανίαν μου, ευρέθην αίφνης εις την απέραντον στοάν, ένθα τα Θεολογικά του μεσαιώνος βιβλία, περιτυλιγμένα εις παχύ στρώμα λευκού κονιορτού, ως νεκροί εις τα σάβανά των, κοιμώνται βαθύν και ανενόχλητον ύπνον. Η οσμή του τυρού ενθυμίζει την πατρίδα των εις τους Ελβετούς, η των αχύρων τον σταύλον εις τους όνους και η των ανθέων την φιλτάτην των εις τους εραστάς• παρ' εμοί του παλαιού χαρτίου η οσμή εξύπνιζεν αμέσως την ανάμνησιν της Παπίσσης. «Ένταύθα», είπον, ατενίζων τον κονισσαλέον εκείνον σωρόν, «κείται του τοςούτον απασχολήσαντός με αινίγματος η λύσις». Και λαβών παρά του βιβλιοφύλακος την άδειαν ν' ανοίξω και πανίον ίνα σπογγίσω τας ευρωτιώσας εκείνας μεγαβίβλους ήρχισα από τόμου εις τόμον και από φύλλον εις φύλλον αναζητών της ηρωίδος μου τα ίχνη. Τη βοηθεία δε της συλλογής των *Regum Germanicarum*, των καταλόγων του Δουφρενίου και των διατριβών του Βαΐλου και Σπανχάιμ ηδυνήθην εν διαστήματι ολίγων μηνών

Veterum volvens monumenta virosum,

να διέλθω και να συναθροίσω εις δύο παχέα τετράδια τα πλείστα των όσα από οκτώ ήδη αιώνων εγράφησαν προς υποστήριξιν ή εξόντωσιν του θήλεως Πάπα. Αλλά τοςαύτη ήτο τότε η περί τας τοιαύτας έρευνας απειρία μου, ώστε ηναγκαζόμενη πολλάκις να αναγνώσω ολόκληρον κεφάλαιον ή και τόμον πριν αναπαύσω την

όρασιν επί του ζητουμένου χωρίου, διδασκόμενος ούτω ακουσίως πλείστας περιέργους λεπτομερείας περί της θρησκείας, των ηθών και εθίμων κατά τους σκοτεινούς εκείνους αιώνας.

Τοιαύτη είναι η βίβλος γενέσεως της Π α π ί σ σ η ς Ι ω ά ν - ν α ς, ην επί πέντε περίπου έτη αφήκα υπό τα πιεστήρια της φαντασίας μου είτα δε,

Venitomi inanzi

Un che di stampar libri lavora

Dissi stambami questo alta malora {1}

Άμα αρξάμενος της συγγραφής ευθύς συνησθάνθην πόσον ξηρά και ατερπής ήθελεν είναι διά τους πλείστους η απλή ιστορική αφήγησις των κατά Ιωάνναν, ης και αυτήν την ύπαρξιν αγνοούσιν οι πολλοί των αναγνωστών. Περιορίσας λοιπόν το μέρος τούτου του έργου εις την Ε ι - σ α γ ω γ η ν, κατέστησα το επίλοιπον του βιβλίου είδος τι διηγηματικής εγκυκλοπαιδείας του μέσου και ιδίως του ενάτου αιώνος.

Χάρις εις τους ποιητάς, τους συγγραφείς και τους καλλιτέχνας πάσα από κτίσεως της σφαίρας μας εποχή και εκάστη επ' αυτής χώρα είναι μάλλον ή ήττον εις πάντας γνωστή. Έκαστος αιών και πας λαός κατέλιπον ημίν μνημείον εικονίζον τους τότε ανθρώπους, οι Εβραίοι την Γραφήν, οι Αιγύπτιοι τας πυραμίδας και οι Έλληνες την Ιλιάδα. Από της Εύας, ης τους έρωτας έψαλλεν ο Μωυσής και ο Μίλτων μέχρι της Κυμοδοκείας, ης τον μαρτυρικών στέφανον έπλεξεν ο Σατωβριάνδος η άλυσις είναι σχεδόν αδιάκοπος. Εις ποίαν εποχήν δύναται να ανατρέξη ή εις ποίαν παραλίαν να προσοχθήση ο οδοιπόρος χωρίς ν' απαντήση πρόσωπα γνωστά και μειδιώντα, φίλους τείνοντας εις αυτόν την χείρα; Ραχήλ προσφέρουσιν ύδωρ εις τα διψώντα χείλη του ή Ναυσικάν οδηγούσαν αυτόν υπό φιλόξενον στέγην; Αλλά καταβαίνοντες του Πηγάσου μας, πριν χάση τα πέταλά του, παρατηρούμεν ότι πας τις γνωρίζει τας γενειάδας των Πατριαρχών, τους τρίβωνας των Ελλήνων φιλοσόφων, τας φάλαγγας των Μακεδόνων, τας ξανθάς φενάκας των εταιρών της Ρώμης, τα ποικιλόστικτα δέρματα των αρκτών βαρβάρων, τα κομβοσχόινια των χριστιανών μαρτύρων και όσα άλλα περιέγραψαν οι ποιηταί και συγγραφείς, ους παρεδόθη εν τω σχολείω ή ανέγνωσεν εν μεταφράσει. Πολύ δε γνωστότεροι είναι οι κατά την δευτέραν περίοδον

του μεσαιώνος αναφανέντες σιδηρόφρακτοι ήρωες και λευχείμονες ηρωίδες, οι Αμαδεΐς, οι Τριστάνοι, οι Λεοντοκάρδιοι, οι Τεμπλάριοι, οι Αβενσεράγοι, αι Υολάνδαι, αι Ερμινίαι και αι Αρμίδαι, ων τα σύμβολα, τας πανοπλίας, τους έρωτας και τα κατορθώματα πας τις γνωρίζει εκ των βιβλίων του Ουαλτερσκότου, των στίχων του Βίκτωρος Ούγου, των συλλογών των μουσείων και των μελοδραμάτων του Ροσίνου και Μαγερβήρου. Αλλ' από του έκτου μέχρι του ενδεκάτου αιώνας, από του τελευταίου Ρωμαίου αυτοκράτορος μέχρι του πρώτου ιππότου, τίνες οι επί του πλανήτου μας κατοικούντες; τι έπραττον, τι έτρωγον, τι επέστευον και τι εφόρουν; εις την ερώτησιν ταύτην δύναται ν' αποκριθή μόνος ο εξ επαγγέλματος ιστορικός, ο αναλαβών τον άχαριν κόπον να φυλλομετρήση τας απεράντους συλλογάς των μεσαιωνικών Χρονογράφων, τα ευρωτιώντα Συναξάρια, τας εις μέγα φύλλον δυσπέπτους μωρολογίας των καλογήρων, τα συγγράμματα του Κασσιοδώρου, Καισαρίου, Αλκουίνου, Αγ. Αγοβάρδου, Ραβάνου του Μαύρου και μυρία άλλα βιβλία εις μόνους τους σοφούς και τους σκώληκας γνωστά, άτινα ονομάζει ο Μουρατόρης Sterili steppe della letteratura del medio evo ήτοι α - γ ο ν ο υ ς ε ρ ή μ ο υ ς τ η ς μ ε σ ο χ ρ ο ν ί ο υ φ ι λ ο - λ ο γ ί α ς. Εις τας ερήμους ταυτάς έτυχε να πλανηθώ ακολουθών τα ίχνη της Ιωάννας. Καθώς δε ο περιηγητής ο επισκεπτόμενος απέχοντας και αβάτους τόπους φιλεί να λαμβάνη εξ εκάστου μνημείον τι των περιπλανήσεών του, φύλλον εκ του δένδρου του σκιάζοντος την βρύσιν της ερήμου, όστρακον εκ παραλίας αγνώστου εις τους ναυσιπόρους ή άνθος θάλλον επί απατήτου κορυφής, ούτω καγώ εξ εκάστου των εις αιωνίαν λήθην καταδικασθέντων εκείνων τόμων απέσπων ως ενθύμημα χωρίον τι περιγράφον έθιμα παρωχημένα, αλλοκότους δοξασίας, δημώδεις προλήψεις, λείψανα της ειδωλολατρίας και είτι άλλο ανεύρισκον διαφυγόν την προσοχήν των νεωτέρων ιστορικών, οίτινες εις γενικάς Θεωρίας καταγινόμενοι και εις ουδέν άλλο ως επί το πολύ αποβλέποντες, ειμή πώς να δικαιολογήσωσι διά της ιστορίας τους σκοπούς και τας τάσεις του κόμματος εις ο ανήκουσι, διά τοιαύτας λεπτομερείας ούτε καιρόν έχουσιν ούτε τόπον. Εκ των παρ' αυτάς τας βορβορώδεις του μεσαιώνος πηγάς συλλεγέντων τούτων λιθαριών συνήρμοσα ή μάλλον επειράθην να συναρμόσω μωσαϊκόν, παριστών εικόνα οπωσούν πιστήν της ζοφώδους εκείνης εποχής, περί ης, καθόσον γνωρίζω, ουδέν ουδαμού εξεπονήθη ακόμη βιβλίον τοις πάσι προσιτόν και εν ταυτώ ευσυνειδήτως γεγραμμένον, καθιστών αυτήν πασίγνωστον και φαινήν ως αι Τύχα ι τ ο υ Τη - λ ε μ ά χ ο υ την ηρωϊκήν Ελλάδα, οι Μ ά ρ τ υ ρ ε ς την καταρρέουσαν Ρώμην και ο Ι β α ν ό η ς την ιπποτικήν Αγγλίαν. Αμέσως δε συναισθανθείς πόσον αι δυνάμεις μου

ήσαν προς τοιούτον έργον ανεπαρκείς και πόσον ηλαττούμην των τα τοιαύτα επιχειρησάντων, επιλοτιμήθην να μη ελαττωθώ αυτών τουλάχιστον κατά την ιστορικήν ακρίβειαν. Εκάστη εν τη Π α π ί σ σ η Ι ω ά ν ν α φράσις, πάσα σχεδόν λέξις, στηρίζεται επί τη μαρτυρία συγχρόνου συγγραφέως. Τα καλογηρικά ανέκδοτα ελήφθησαν εκ των χρονικών των τότε Μοναστηρίων, τα θαύματα εκ των μεσαιωνικών Συναξαρίων, η περιγραφή των τελετών εκ των επιστολών του Εγινάρδου, του Αλκούινου και της Εκκλησ. Ιστορίας του Γρηγορίου του Τουρονησίου, αι παράδοξοι Θεολογικοί δοξασίαι εκ των συγγραμμάτων των συγχρόνων θεολόγων Αγ. Αγοβάρδου, Ινκμάρου, Ραβάνου και λοιπών· πάσα δε πόλεως, οικοδομήματος, ενδύματος ή φαγητού περιγραφή είναι και εις αυτάς τας ελαχίστας λεπτομερείας ακριβής, ως καταφαίνεται εν μέρει εκ των εν τέλει του πονήματος σημειώσεων, ας ηδυνάμην ευκόλως να πολλαπλασιάσω• αλλά πριν ή καταστήση τις ογκοοδέστερον το βιβλίον του πρέπει πρώτον να γνωρίζη αν θέλη αναγνωσθή ή όχι. Ταύτα δε πάντα αναφέρω ενταύθα ουχί προς επίδειξιν πολυμαθείας, αλλ' απλώς ίνα δείξω πόσον σέβομαι το κοινόν. Ο δε προς τον αναγνώστην ούτος σεβασμός, όλως πρωτοφανής και ξένος ων παρ' ημίν, δικαιούται, νομίζω, να τύχη της υπό πάντων των εξευγενισμένων ανθρώπων απονεμόμενης εις τους ξένους φιλόφρονος υποδοχής.

Αλλ' η ευσυνειδησία, καίπερ ούσα αρετή αξιοσέβαστος ως οικογενειάρχης περιβεβλημένος εθνοφύλακος στολήν, δεν αρκεί όμως εις τους αναγνώστας, οίτινες πλην τούτου απαιτούσι παρά του συγγραφέως και να μην αποκοιμίζη αυτούς. Έτι δε των Ελλήνων τα τυπωμένα φύλλα έχουσι την αυτήν ναρκωτικήν επιρροήν, ην και τα του υοσκυάμου• και διά τούτο ίσως ουδέ να κόψωσιν αυτά τολμώσιν οι πλείστοι, αλλά παρθένα και άθικτα κληροδοτούσιν εις τας επερχομένας γενεάς της συγχρόνου ημών φιλολογίας τα προϊόντα. Άγγλος τις συγγραφεύς, ο Swift, νομίζω, διηγείται ότι οι κάτοικοι δεν ενθυμούμαι τίνος τόπου είναι τοσούτω απαθείς και απρόσεκτοι, ώστε οσάκις αποτελείται τις προς αυτούς, πρέπει να κτυπά εκ διαλειμμάτων την κεφαλήν των διά ξηράς κολοκύνθης, ίνα μη αποκοιμώνται, ενώ ομιλεί. Τοιούτον τι ανθυπνωτικόν φάρμακον εσκεφθην καγώ να μεταχειρισθώ κατά της απαθείας του Έλληνος αναγνώστου• εν ελλείψει δε κολοκύνθης προσπάθησα να εξορκίσω τα χασμήματα καταφεύγων ανά πάσαν σελίδα εις απροσδοκίτους παρεκβάσεις, ιδιοτρόπους παρομοιώσεις ή αλλοκότους λέξεων συγκρούσεις• περιβάλλον εκάστην ιδέαν δι' εικόνας ούτως ειπείν ψηλαφητής και αυτά ακόμη τα σοβαρώτερα της

θεολογίας ζητήματα στολίζων διά κροσσιών, θυσσάνων και κωδωνίσκων ως ποδιάν Ισπανής χορεύτριας. Ο τρόπος ούτος του γράφειν, ον εισήγαγεν ο Βύρων παρά τοις Άγγλοις, ο Heine παρά τοις Γερμανοίς και ο Murger και ο Musset εις Γαλλίαν, εφευρέθη υπό των Ιταλών ποιητών της παρακμής, οίτινες απελπισθέντες ν' αναρριχηθώσιν εις τα ύψη, εφ' ων ο Δάντης, ο Πετράρχης και ο Τάσσος είχαν στήσει την σημαίαν των, εξήτησαν άλλην τινά περισσοτέραν ουχί προς την δόξαν αλλά προς την δημοτικότητα οδόν. Η τοιαύτη φιλολογία ομοιάζει τη αληθεία τας ερωτοτρόπους εκείνας γυναίκας, αίτινες, στερούμεναι κάλλους ή αριθμούσαι περισσότερα έτη παρά οδόντας, ζητούσι παντοιοτρόπως διά ψιμυθίου, μειδιαμάτων ηδυπαθών προσκλήσεων και ανοικτών εσθήτων να ελκύωσιν εν ελλείψει αγνού έρωτος την επιθυμίαν ή την περιεργίαν τουλάχιστον των θεατών. Την σχολήν ταύτην ούτε να επαινέσω προτίθεμαι ενταύθα ούτε να συστήσω· αλλά διά τοιούτου μόνον άλατος ενόμισα ότι ήτο δυνατόν ν' αρτυθή το δυσπεπτότατον πάντων των βρωμάτων, η μεσοχρόνιος εκκλησιαστική Ιστορία. Διάσημος τις μάγειρος, ο Βατέλος, νομίζω, εκαυχάτο ότι δύναται να μαγειρεύση τράγον ή και ποντικόν μετά τοσαύτης τέχνης ώστε να λείψωσιν οι τρώγοντες τα δάκτυλά των· εγώ δε κατόρθωμα θέλω νομίσει αν δι' οιουδήποτε αρτύματος ηδυνήθην να καταστήσω ουχί νόστιμον, αλλ' απλώς υποφερτόν καλόγηρον του μεσαιώνος.

Πριν επιθέσω τέλος εις τα ήδη μακρά ταύτα προλεγόμενα έπρεπεν ίσως, γράφων εν Ελλάδι, ν' απολογηθώ και διά την πολλαχού του βιβλίου μου επικρατούσαν ελευθερίαν, ότι δηλ. ωνόμασα ενίοτε τα πράγματα διά του ονόματος αυτών, αντί να καταφύγω εις τας περιφράσεις εκείνας δι' ων οι σεμνοί συγγραφείς σκεπάζουσι τας ασέμνους εννοίας των, ως οι πρώτοι ημών γονείς διά φύλλων συκής την γυμνότητά των. Τούτο ηδυνάμην ευκόλως να κατορθώσω αντιγράφων τας φιλολογικάς θεωρίας, όσας ο Βολταίρος, ο Βύρων, ο Κάστης και οι άλλοι προέταξαν των τοιούτων βιβλίων των. Αλλά κατά την γαλατικήν παροιμίαν *comparaison n'est pas raison*, και έπειτα βαρύνομαι την ταυτολογίαν. Τούτο δε μόνον λέγω, ότι την ελευθερίαν ταύτην εθεώρησα αναγκαίαν και φυσικήν εις το είδος της διηγήσεώς μου ως το άλας εις την θάλασσαν. Ο αναγνούς την *A υ ρ η λ ι α ν ή ν Π α ρ θ έ ν ο ν*, τον *Δ ο ν Ζ ο υ ά ν ή* τους Ιταλούς ποιητάς της ις' εκατονταετηρίδος δεν θέλει βεβαίως κατηγορήσει ως υπέρ το δέον γυμνοτράχηλον την *Ι ω ά ν ν α ν*, ο δε γνωρίζων τον μεσαιώνα, ο εγκύψας εις τους Χρονογράφους, τα Συναξάρια και τους Πατέρας της Εκκλησίας, θέλει εξάπαντος ομολογήσει ότι προς τα συγγράμματα αυτών παραβαλλόμενον το

ανά χείρας ομοιάζει την παρθένον εκείνην, ην ωνειρεύετο ο Άγ. Βασίλειος «ισταμένην ως σεμνόν άγαλμα επί του μαρμαρίνου υποβάθρου της παρθενίας, ακίνητον προς πάσαν φαντασίαν ή επαφήν».

Βαρύτερον αμάρτημα θέλει βεβαίως μοι καταλογισθή παρά πολλών η τόλμη μεθ' ης ανακινώ τον εκκλησιαστικόν βόρβορον του μεσαιώνος παρά τε τοις Δυτικοίς και εν Βυζαντίω, παρεκτρεπόμενος ενιαχού και εις παρεκβάσεις περί της παρούσης καταστάσεως της Εκκλησίας μας· αλλ' ο αμερόληπτος αναγνώστης του βιβλίου μου περί τούτου τουλάχιστον θέλει πεισθή, ότι ουδ' ίχνος πολεμικής τάσεως υπάρχει εν αυτώ. Τα αίσχη των Φράγκων και των Ανατολιτών εκτίθενται μετά της αυτής απαθούς αμεροληψίας, αι οπτασίαι των μεσαιωνικών θεολόγων και τα όνειρα των γερμανών καθηγητών εμπαίζονται μετά της αυτής προθυμίας. Οπουδήποτε εύρισκον το δυνάμενον να παράσχη αφορμήν γέλωτος εδραττόμην αυτού, αδιαφορών αν εις μοναστήριον υπεκρύπτετο ή εις ακαδημίαν, υπό το ράσον μοναχού ή τον τρίβωνα φιλοσόφου. Αι από κτίσεως κόσμου μέχρις ημών θρησκευτικά ή φιλοσοφικά παραδοξολογία εκτίθενται μετά της αυτής απαθείας, μεθ' ης σημειοί ο θαλασσοπόρος την διεύθυνσιν των ανέμων εν τω ημερολογίω του. Ο Άγ. Βασίλειος, ο Πασχάλης, και ο Σατωβριάνδος υπερήσπισαν τον χριστιανισμόν· ο Λιβάνιος, ο Βολταίρος και ο Στράους επετέθησαν κατ' αυτού εν ονόματι της ανθρωπότητας ή της φιλοσοφίας· πάντες δ' έγγραψαν μετά πάθους και, ως ισχυρίζονται οι ίδιοι, μετά πεποιθήσεως εις τας θρησκευτικάς ή φιλοσοφικάς αρχάς των. Αλλ' οσάκις αναγινώσκω οιονδήποτε περί τοιαύτης ύλης μετ' ασκοπού και πεποιθήσεως γεγραμμένον βιβλίον, ευθύς ενθυμούμαι το χωρίον του Ισιδώρου λέγοντος περί των συγχρόνων Θεολόγων «Περί πράγματ' αθεΐα και λόγου κρείττον' αδιαφωνείν προσποιούντα ιυπόφιλαρχίας εκβαχευόμενοι» ανερευθριάστως δε ομολογώ ότι άλλον σκοπόν δεν είχαν.

Unless it were to be a moment merry

Περί δε των κρίσεών μου περί των σημερινών τελετών της ορθοδόξου Εκκλησίας τούτο μόνον λέγω, ότι οιαδήποτε και αν ώσιν αι ενδόμυχοι των ανθρώπων πεποιθήσεις, μία τις εξωτερική λατρεία του θείου πανταχού και πάντοτε εκρίθη αναγκαία. Ο απλούς χριστιανός εισέρχεται εις την εκκλησίαν, ίνα παρηγορηθή ελπίζων τους αδάμαντας και σμαράγδους του Παραδείσου της Αποκαλύψεως, ο δε

φιλόσοφος σκέπτεται εκεί περί του απείρου, του ιδανικού, του προορισμού του ανθρώπου και των άλλων τοιούτων φιλοσοφικών κόμβων. Αμφοτέρων όμως η διάνοια ανυψούται εις θεωρίας ανωτέρας των επιουσίων πειρασμών, αμφοτέροι εξέρχονται εκ του ιερού εκείνου περιβόλου κρείττονες εαυτών και κατανοούντες την αλήθειαν των λόγων του Ιησού «Ο υ κ ε ν ά ρ τ ω μ ό ν ω ζ ή σ ε τ α ι ά ν - θ ρ ω π ο ς». Αλλ' η τοιαύτη λατρεία, ίνα εκπληρώνη τον σκοπόν αυτής, πρέπει να είναι σύμφωνος προς τας ιδέας, τα ήθη και τα έθιμα των ανθρώπων, τροποποιούμενα καθ' εκάστην υπό του προοδεύοντος ή απλώς μεταβαλλομένου πολιτισμού. «Τ ο θ υ σ ι α - σ τ ή ρ ι ο ν» λέγει ο χριστιανικώτατος Σατωβριάνδος, «π ρ έ π ε ι ν α μ έ ν η α κ λ ό ν η τ ο ν, α λ λ ά τ α κ ο σ μ ή μ α τ α α υ τ ο ύ ν α μ ε τ α β ά λ λ ω ν τ α ι κ α τ ά τ α ς ε - π ο χ ά ς». Οι Δυτικοί πεισθέντες προ πολλού περί τούτου εφρόντισαν να εξορίσωσι των εκκλησιών των παν το μη συνάδον προς τας τάσεις των συγχρόνων. Η διάρκεια της λειτουργίας περιορίσθη εις έν τέταρτον της ώρας, αι νηστεΐαι είναι υποφερταί, οι ιερείς εξευγενισμένοι, αι εικόνες αυτών ηδύνουσι τους οφθαλμούς και η μουσική κηλεί την ακοήν ώστε έκαστος δύναται άνευ μεγάλου τινός κόπου ή αηδίας να είναι καλός χριστιανός. Αλλ' ημεΐς εκρίναμεν καλόν να μείνωμεν προσηλωμένοι εις τους τύπους του μεσαιώνος ως τα οστρείδια εις τον βράχον. Η ακολουθία μας διαρκεί δύο ώρας ως η επί του αγίου Βασιλείου, και ουδείς ακροάται αυτής· οι ιερείς εκλέγονται εκ των «π ε ρ ι κ α θ α ρ μ ά τ ω ν τ η ς γ η ς» ως κατά τους χρόνους του αποστόλου Παύλου, και ουδείς ακούει τας συμβουλάς αυτών· αι νηστεΐαι αρμόζουσιν εις μεγαλοσχήμους καλογήρους, και ουδείς νηστεύει· αι εικόνες είναι τερατόμορφοι και ουδείς ασπάζεται αυτάς, περί δε της εκκλησιαστικής ημών ρινοφωνίας κρίνω περιττόν να είπω τι ενταύθα. Εκ τούτων πάντων συμβαίνει ότι μεταξύ των άλλων χριστιανικών εθνών, μόνοι ημεΐς, αι ανεπτυγμένα τουλάχιστον παρ' ημίν τάξεις, στερούμεθα, δεν λέγω της πίστεως, διότι η στέρησις αύτη κατήνησε γενικόν δυστύχημα, αλλά και πάσης εξωτερικής λατρείας, ήτις, ως ανωτέρω ερρέθη, έχει κακείνη τα καλά της, ενθυμίζουσα τον άνθρωπον ότι πλην των σαρκικών υπάρχουσι και άλλαι απολαύσεις. Το κατ' εμέ οσάκις εγονυπέτησα υπό τους θόλους γοθτικής εκκλησίας, ησπάσθην εικόνα του Ραφαήλου ή έτεινα το ους εις ιεράν του Μοζάρτου ή Ροσσίνη μελωδίαν, ησθάνθην αείποτε το θρησκευτικόν αίσθημα αναγεννώμενον εν τη καρδία μου και, λησμονών την εκκλησιαστικήν ιστορίαν, «E pur si muove» ανέκραξα ως Γαλιλαίος, ενώ ο εισερχόμενος εις τινα των ημετέρων εκκλησιών, υφ' ενός μόνου καταλαμβάνεται αισθήματος, της επιθυμίας να εξέλθη. Την ορθότητα ή τουλάχιστον την αλήθειαν πάντων τούτων τυφλός μόνον ή εκουσίως τυφλώτων δύναται ν'

αμφισβητήση. Αν δε υπάρχουν παρ' ημίν φρόνιμοι άνθρωποι νομίζοντες ότι πρέπει να έχωμεν εκκλησίας ερήμους και κλήρον αναλφάβητον και καταφρονημένον, ότι η μύτη είναι το καταλληλότετον όργανον προς ανύμνησιν του Υψίστου, η Κ α- λ ο κ α ι ρ ι ν ή ηθικόν διά τας νεανίδας βιβλίον και το Ε ξ ο - μ ο λ ο γ η τ ά ρ ι ο ν τ ο υ Ν ι κ ο δ ή μ ο υ κατάλληλον εγκόλπιον ιερέως, περιμένω καγώ να φρονιμεύσω, ίνα συμμερισθώ την γνώμην των. Άλλοι πάλιν, καίτοι ομολογούντες ότι ταύτα δεν έχουσι καλώς, διατείνονται ουχ ήττον ότι πρέπει να μένωσιν άθικτα δι' ευγνωμοσύνην προς την λυτρώσασαν ημάς από του ξένου ζυγού Εκκλησίαν, δι' ης ελπίζομεν τάχιον ή βράδιον και την πραγματοποίησιν των εθνικών ημών πόθων. Παράδοξον όμως τη αληθεία είναι το είδος τούτο της ευγνωμοσύνης, εξ ης αντί να θεραπεύσωμεν τας πληγάς και να ενδύσωμεν κοσμίων την σώτειραν Εκκλησίαν, αφίνομεν αυτήν άστεγον και περιφρονημένην υπό τα κατεσπλωμένα ράκη του μεσαιώνος• οι δε βουλόμενοι να μεταχεισθώσιν αυτήν ως όργανον πολιτικών σκοπών λησμονούσι φαίνεται, ότι ο καιρός των θαυμάτων παρήλθε προ πολλού, και ούτε ο ήλιος σταματά πλέον ούτε τα χωρίζοντα ημάς από των δούλων αδελφών τείχη θέλουσι κρημισθή διά της ρινοφωνίας των ιερέων μας, ως τα της Ιεριχούς εις τον ήχον των σαλπίγγων του Ιησού του Ναυή.

Πάντα τα ανωτέρω εξέθεσα προς αποφυγήν παρεξηγήσεων και ουχί βεβαίως προς δικαιολογίαν του βιβλίου, όπερ παραδίδω εις την επιείκειαν των αναγνωστών• τοις δε κριτικοίς ενθυμίζω ότι εν αυτώ πράγματα μόνον περιέχονται και γεγονότα στηριζόμενα εις μαρτυρίας αναμφισβητήτους• ώστε οι ορεγόμενοι να επικρίνωσι «res et non verba» πρέπει κακείνοι να μεταχειρισθώσιν• αι δε άόριστοι και αστήρικτοι διαμαρτυρήσεις εν ονόματι της η θ ι κ ή ς, η θ ι κ ό τ η τ ο ς, η θ ι κ ο π ο ι ή σ ε ω ς ή όπως άλλως καλούσι το πράγμα αι ημέτεροι εφημερίδες ού μόνον δεν σημαίνουσι τίποτε, αλλά και ενθυμίζουσι την φράσιν του Άγγλου ποιητού, καθ' ον «μ ό ν ο ν ο ι α ν ή θ ι κ ο ι ο μ ι λ ο ύ σ ι π ε ρ ί η θ ι κ ή ς».

Έγραφον εν Αθήναις τη α' Ιανουαρίου 1867.

Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Α΄

«Il y a bien de la difference entre rire de la religion,
et rire de ceux qui la profanent par leurs opinions extravagantes».

(Pascal, lettre XI).

Από του μέσου άρχονται συνήθως οι επικοί ποιηταί· ταυτό ποιούσι και οι μυθιστοριογράφοι, όσοι τας δεκατόμους τύχας των Πόρθων και Αραμίδων παραγγέλουσιν υπομισθίω εφημερίδι να ονομάση, αριστοτελική αδεία¹, εποποιίας· έπειτα ο ήρως, όταν εύρη ευκαιρίαν, εντός σπηλαίου ή ανακτόρου, επί ευόδους χλόης ή μαλακής κλίνης διηγείται τα προηγούμενα τη ερωμένη, επεί ευνής και φιλότητος εξ έρον έντο.

Ούτω θέλει ο Λατίνος Οράτιος εν τη Ποιητική· τούτο συνιστώσι και οι βιβλιοπώλαι, οσάκις παραγγέλλουσι βιβλίον, ορίζοντες εις τον συγγραφέα το μήκος, το πλάτος και την ύλην αυτού ως του ενδύματος εις τον ράπτην. Τοιαύτη τέλος είναι η κοινή μέθοδος· αλλ' εγώ προτιμώ ν' αρχίσω από την αρχήν· ο δε αγαπών την κλασικήν αταξίαν δύναται ν' αναγνώση πρώτον τας τελευταίας του βιβλίου μου σελίδας και έπειτα τας πρώτας, μετασχηματίζων ούτω εις επικόν μυθιστόρημα την απέριττον και φιλαλήθη διήγησίν μου.

Ο μέγας Βύρων έλαβε την υπομονήν ν' ακούση τας φλυαρίας των γραίων της Σεβίλλης, ίνα μάθη αν η μήτηρ του ήρώος του Δον Ζουάν έλεγε λατινιστί το Πάτερ ημών, αν ήξευρεν Εβραϊκά και εφόρει λινούν υποκάμισον και γαλανάς κνημίδας. Επιθυμών καγώ να είπω τω αναγνώστη τουλάχιστον πώς ωνομάζετο της ηρωίδος μου ο γεννήτωρ, ανεδίφησα τους εις μέγα φύλλον λήρους των μεσαιωνίων Ηροδότων· αλλ' ούτος είναι εκεί πολυώνυμος και ποικλώνυμος, ως ο Ζευς παρά τοις ποιηταίς και ο Διάβολος παρά τοις Ινδοίς. Δαπανών έτη τινά εις παραβολάς χειρογράφων ηδυνάμην ίσως να μάθω, αν ο γεννήσας την Ιωάνναν ωνομάζετο Βιλλιβάλδος ή Βαλλαφρείδος· αλλ' αμφιβάλλω αν το κοινόν ήθελε με ανταμείψει διά τον τοιούτον κόπον μου. Ακολουθών λοιπόν το παράδειγμα των σημερινών λογίων, οίτινες φοβούνται μήπως, αν έχανον καιρόν αναγινώσκοντες, ήθελον γράψει ολιγότερα και

ούτω ζημιώσει τους τε συγχρόνους και τους μετά ταύτα, εξακολουθώ ή μάλλον άρχομαι της ιστορίας μου.

Ο ανώνυμος λοιπόν πατήρ της ηρωίδος μου ήτο Άγγλος μοναχός· εκ τίνος δε επαρχίας δεν ηδυνήθην να μάθω, μη ούσης ακόμη διηρημένης της Βρεταννίας εις κομιτάτα προς ευκολίαν των εισπρακτόρων. Κατήγετο δε εκ των Ελλήνων εκείνων αποστόλων, οίτινες εφύτευσαν τον πρώτον σταυρόν εις την χλοεράν Ιρλανδίαν, και υπήρξε μαθητής του Εριγενούς Σκώτου, όστις πρώτος εφεύρε τον τρόπον του κατασκευάζειν αρχαία χειρόγραφα, δι' ων ηπάτησε τους τότε λογίους, ως ο Σιμωνίδης τους Βερολινείους. Ταύτα μόνα διέσωσεν ημίν η ιστορία περί του πατρός της Ιωάννας. Η δε μήτηρ αυτής εκαλείτο Γιούθα, ήτο ξανθή και έβοσκε τας χήνας Σάξωνος βαρόνου. Ούτος καταβάς την παραμονήν συμποσίου, ίνα εκλέξη την παχυτέραν, ωρέχθη και της ποιμενίδος, ην από του ορνιθώνος μετέφερεν εις τον κοιτώνα. Βαρυνθείς αυτήν μετ' ολίγον την έδωκεν εις τον οινοχόον, ο οινοχόος εις τον μάγειρον και ούτος εις τον χυτροκόρον, όστις ευλαβής ων αντήλλαξε την νεάνίδα μετά του μοναχού, λαβών αντ' αυτής οδόντα του αγίου Γουτλάκου, του ζήσαντος και οσίως τελευτήσαντος εντός λάκκου τινός της Μερκίας. Ούτω εξέπεσεν η Γιούθα από της κλίνης δεσπότου εις τας αγκάλας καλογήρου, ως και σήμερα εν Αγγλία οι υψηλοί πίλοι από των κροτάφων διπλωμάτου εις την κεφαλήν επαίτου· καθότι εις τον ευνομούμενον εκείνον τόπον πολλοί μεν αποθνήσκουσι της πείνης, πολλοί δε προσβάλλουσι την αιδώ δι' έλλειψιν υποκαμίσου, αλλά πάντες γερουσιασταί και νεκροθάπται, κόμητες και ψωμοζήται φορούσι πύλον υψηλόν, όστις θεωρείται εκεί ως το παλλάδιον της συνταγματικής ισότητος.

Το συνοικέσιον υπήρξεν ευτυχές. Την μεν ημέραν περιήρχετο ο μοναχός τους πέριξ πύργους, πωλών ευχάς και κομβολόγια, το δε εσπέρας επέστρεφεν εις το κελλίον έχων τας χείρας υγράς από τα φιλήματα των πιστών και την πήραν πλήρη άρτου, κρεάτων, πλακούντων και καρύων· γεώμηλα δε δεν υπήρχον ακόμη εν Αγγλία, αλλ' εισήχθησαν βραδύτερον μετά του συντάγματος προς χρήσιν του ελευθέρου λαού, ότε επελθούσης της ισότητος, έπαυσαν οι υπηρέται να τρώγωσι καλά κρέατα εις την αυτήν τράπεζαν μετά του αυθέντου.

Η Γιούθα άμα ήκουε μακρόθεν εις την πεδιάδα το άσμα του επιστρέφοντος συζύγου, έστρωνε την τράπεζαν· έθετε δηλ. επί απελεκήτων σανίδων ξύλινον πινάκιον κοινόν αμφοτέροις, σιδηράν περόνην, κέρας βουβάλου ως ποτήριον και

ξηρούς κλάδους εις την εστίαν, ίνα φωτίζη το δείπνον· τα δε χειρόμακτρα, αι φιάλαι και τα κηρία ήσαν τότε εις μόνους τους επισκόπους γνωστά. Μετά το δείπνον ήπλωνον οι νεόνυμφοι προβειάς επί σωρού ξηρών φύλλων, επί των προβειών ηπλούντο εκείνοι και επ' αυτών δασύμαλλον δέρμα λύκου. Όσω δριμύτερος εφύσα έξω ο βορράς, όσω πυκνότερα κατέπιπτεν η χιών, τόσω σφιγκτότερα ενηγαλίζετο το όλβιον εκείνο ζεύγος, αποδεικνύον ούτω πόσω ηπατάτο ο Άγ. Αντώνιος, ισχυριζόμενος ότι το κρύος ψυχραίνει τον έρωτα, και οι αρχαίοι Έλληνες, οι παριστώντες τον χειμώνα ως γέροντα μισογύνην.

Τοιαύτας διήγον οι γονείς της Ιωάννας χρυσάς ημέρας χλεροΐσιν ιαινόμενοι μελέεσιν², ότε πρωίαν τινά, ενώ ο μοναχός απετίνασσεν εκ των βλεφάρων τον ύπνον και εκ της μαύρης γενειάδος ξανθάς τινας τρίχας της γυναικός του, δύο Αγγλοσάξωνες τοξόται γυμνοί τας κνήμας και τους πόδας, μικράς φέροντες ασπίδας και βελοπληθείς επί των ώμων φαρέτρας, ενεφανίσθησαν προ της εισόδου της καλύβης, προσκαλούντες τον οικοδεσπότην εν ονόματι του Επτάρχου Εκβέρτου ν' ακολουθήση αυτούς, λαμβάνων τα προς μακράν πορεία αναγκαία εφόδια. Έντρομος ο καλόγηρος αναρτήσας το δισάκκιον εις τους ώμους, λαβών την γυναίκα διά της δεξιάς, την βακτηρίαν διά της αριστεράς και το ευχολόγιον υπό μάλης ηκολούθησε τους σκυθρωπούς οδηγούς.

Τρεις ημέρας και δύο νύκτας οδοιπορήσαντες διά φαλακρών ορέων και ερεικοφύτων κοιλάδων και πολλούς συναντήσαντες καθ' οδόν ιερωμένους, υπό την επιτήρησιν τοξοτών έφθασαν την τετάρτην εις την παραθαλάσσιον πολίχνην Γαριάνορον³. Μέγα πλήθος λαού ήτο επί της προκυμαίας συνηθροισμένον, επί θρόνου χλοερού ίστατο ο επίσκοπος Εβοράκου⁴ Βόλσιος ευλογών τους πιστούς και ογκώδες σαξωνικόν πλοιάριον εσαλεύετο εν τω λιμένι, ανυπόμονον ν' αναπετάση το τετράγωνον ιστίον εις την απόγαιον αύραν. Ότε πλησίασαν οι πανταχόθεν της Αγγλίας στρατολογηθέντες μοναχοί, εξήκοντα τον αριθμόν, ο ευσεβής Βόλσιος εναγκαλισθείς αυτούς ανά ένα και εγχειρίσας εκάστω δύο δηνάρια⁵, «Πορεύεσθε, είπε, και διδάσκετε πάντα τα έθνη».

Από της αγκάλης του επισκόπου μετέβησαν παραχρήμα οι ιεροκήρυκες εις τας σανίδας της κοίλης νηός και μετ' ου πολύ έσχισαν τα θολά κύματα του γερμανικού πελάγους, αγνοούντες προς ποίας έπλεον όχθας εις αναζήτησιν μαρτυρικού στεφάνου ή λιπαρού μοναστηρίου. Αλλ' ενώ ποντοπορούσιν ούτοι υπό την σκέπην του

Σταυρού, θέλομεν ημεῖς πληροφορήσει τον αναγνώστην τί παθόν ο ἐπίσκοπος Βόλσιος παρέδιδεν εἰς το παλίμβολον των κυμάτων τους φωστήρας της αγγλικῆς Εκκλησίας. Ἀλλά προς τούτο αποχαιρετώντες την νήσον των Βρεταννῶν ας μεταβώμεν εἰς την χώραν των Φράγκων.

Ο μέγας Κάρολος, αφοῦ περιέδραμε την Ευρώπην θερίζων δάφνας και κεφαλὰς διὰ της μακράς του σπάθης, αφοῦ ἐπνίξεν, ἐτύφλωσεν ἢ ἐστρέβλωσε τα τρία τέταρτα των Σαξῶνων, ἀποκτήσας οὕτω την υποταγὴν και το σέβας των ἐπιζώντων, ἀνεπαύετο τέλος ἐπὶ των τροπαίων του εἰς Ακυίσγρανον, πόλιν περίφημον διὰ τα ἅγια λείψανα και τας βελόνας. Τα πάντα εβιάδιζον κατ' ευχὴν ἐν τη ἀπεράντω αυτοκρατορία· ο σοφὸς Ἀλκουίνος ἔλουεν εἰς το ὕδωρ του βαπτίσματος τους ρυπαροὺς του Καρόλου υπηκόους, ἔκοπτε τα κόκκινὰ των γένεια και τα μακρὰ ονύχια και ἀνοίγων αυτοῖς της ἀνεξάντλητου σοφίας του τον θησαυρὸν ἐτίριβε του ἐνός τα χεῖλη διὰ του μέλιτος του ἱεροῦ λόγου, ἐτρέφεν ἄλλον με της γραμματικῆς τας ρίζας και τρίτον ἐδίδασκεν ὅτι των χηνῶν τα πτερά, διὰ των ὁποίων καθίστα ταχύτερα τα βέλη, ἦσαν και προς γραφὴν ἐπιτήδεια.

Ο δ' ευτυχῆς αυτοκράτωρ διήνυεν ἀφρόντιδας ἡμέρας, μετρῶν τα ὠὰ των ὀρνίθων του, τακτοποιῶν τα ὠρολόγια και τα κράτη του, παίζων μετὰ των θυγατέρων του και του ἐλέφαντος, ὃν ἔλαβε δῶρον παρὰ του καλῖφου Αρούν, καταδικάζων εἰς μικρὸν πρόστιμον τους φονεῖς και ληστὰς και ἀπαγχονίζων εἰς τα δένδρα του κήπου του ὅσοι των υπηκόων ἐτρώγον κρέας την Παρασκευὴν ἢ ἔπτυνον μετὰ την μετάληψιν.

Ἀλλ' ἐνῶ ο εὐσεβὴς Κάρολος, ὅστις, καίτοι μη ἐξεύρων να γράφῃ, ἐγνώριζεν ὁμως την κλασικὴν ἀρχαιότητα, ἐπανέλεγε καθ' ἐκάστην: Haec mihi Deus otia fecit, οἱ Σάξωνες ἀνήγειρον πάλιν την θρασεῖαν και ἀκτένιστον κεφαλὴν των και βυθίζοντες την χεῖρα εἰς το αἷμα οὐχὶ ταυρείων, ἀλλ' ἀνθρωπίνων θυμάτων, ὠμνουν εἰς τον Τουίτονα, τον Ιρμινσούλ και Ἀρμίνιον ἢ ν' ἀποσεῖσωσι τον καρόλειον ζυγόν ἢ διὰ του αἵματος αὐτῶν να φυράσωσι του Ἄλως και Βισούργιδος τας ὄχθας. Ἦλθεν, εἶδε και ἐνίκησε κατὰ το σύνηθες ο ἄμαχος αυτοκράτωρ διὰ της λόγῃς ἐκείνης, ἣν κατὰ τους Ευαγγελιστὰς ἐβύθισεν ο Ρωμαῖος στρατιώτης εἰς του Σωτήρος την πλευράν, ο δε ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἐμφανισθεὶς καθ' ὕπνου τῷ Καρόλῳ ἐναπέθεσεν ἐπὶ της κλίνης του, ἵνα κατὰ τους χρονογράφους ἀνταμείψῃ αὐτόν, διότι και ἀπὸ ἐψημένου και ἀπὸ ὠμοῦ κρέατος ἀπέχων την Τεσσαρακοστὴν ἐκοιμάτο μόνος.

Μετά την νίκη, φοβούμενος ο άγιος αυτοκράτωρ μη αναγκασθή και πάλιν υπό των αγριανθρώπων εκείνων να διακόψη τας ευσεβείς αυτού ασχολίας, απεφάσισεν ή πάντας τους νικηθέντας να εξολοθρεύση ή εκόντας άκοντας όλους να βαπτίση. Ουδείς ποτέ ιεροκήρυξ κατώρθωσε πλείονας απίστους εν βραχεί χρόνω να χριστιανίση· αλλ' η ευγλωττία του Φράγκου κατακτητού ήτο ακαταμάχητος. «Πίστευσον ή σε φονεύω», έλεγεν εις τον δεσμώτην Σάξωνα, εις ου τα όμματα ήστραπτεν ως πειστικώτατον επιχείρημα η μάχαιρα του δημίου, και όλος εκείνος ο όχλος επήδα εις την κολυμβήθραν ως αι νήσσαι εις τους λάκκους, αφού βρέξη.

Επειδή όμως, όσω παντοδύναμος και αν υποτεθή η πίστις, απαιτείται ουχ ήττον να γνωρίζη οπωσούν και ο χριστιανός εις τι πιστεύει, συνηθίζετο τότε εν Ευρώπη, ως σήμερα εν Οταίτη και Μαλαβάρη, να μανθάνωσιν οι νεοβάπτιστοι είδος τι κατηγήσεως, ην οι δεκανείς του Καρόλου εδίδασκον τους Σάξωνας, τάσσοντες αυτούς κατά σειράν ανά δέκα ως νεοσυλλέκτους και ραπίζοντες ανηλεώς, οσάκις προσέκοπτον εις δυσπρόφερτον τινά λέξιν του «Πιστεύω». Ούτω ελάμβανε δίκην ο Ιησούς παρά των ειδώλων δι' όσα έπαθον υπ' εκείνων οι πρώτοι αυτού οπαδοί, ότε εκαιόντο επί Νέρωνος ή ωπτούντο επί Διοκλητιανού, κ' εντεύθεν των Γάλλων η παροιμία «Η εκδίκησις είναι η ηδονή των θεών»⁶.

Ενόσω μεν διήρκει ο πόλεμος, οι στρατιώται εξηκολούθουν εκπληρούντες έργα ιερέων· αλλ' αφού ησύχασαν τα πράγματα και εξηντλήθησαν αι θεολογικάί γνώσεις των θωρακοφόρων εκείνων ιεροκηρύκων, πάντες και προ πάντων ο αυτοκράτωρ ησθάνθησαν την ανάγκην σοβαρωτέρων κατηχητών. Αλλά παρά τοις Φράγκοις καλόγηροι μόνον υπήρχον τότε και δεινότεροι περί την ζυθοποιάν ή την δογματικήν, βαπτίζοντες τα βρέφη εις το όνομα της Πατρίδος, της Θυγατρός και της Αγίας Πνοής, ισχυριζόμενοι ότι η Θεοτόκος συνέλαβεν εκ του ωτός, προγευματίζοντες προ της μεταλήψεως και αναγκάζοντες τον διάκονον να πίνη το ύδωρ, δι' ου έπλυνον τας χείρας μετά την λειτουργίαν.

Εις τοιούτων διδασκάλων τας χείρας ουδ' αυτούς τους Σάξωνας ετόλμησεν ο Κάρολος να εμπιστευθή, φοβούμενος μη αναγκασθή μετ' ολίγον να εκστρατεύση και πάλιν, ίνα νέα είδωλα κρημνίση, τα του Βάκχου και του Μορφέως. Απορών περί του πρακτέου εσυμβουλευθή τον Αλκουίνον, εις ου τους χρησμούς κατέφευγον τότε οι Φράγκοι, ως οι Έλληνες εις την Πυθίαν. Ο Αλκουίνος ήτο Άγγλος, η δε Αγγλία είχε τότε το μονοπώλιον των θεολόγων, ως σήμερα των ατμομηχανών. Εκεί λοιπόν

εστάλη πλοίων, ίνα φορτωθή ιεροκήρυκας προς μύησιν των Σαξόνων εις της πίστεως τα μυστήρια.

Η σωτήριος εκείνη κιβωτός της χριστιανοσύνης, εφ' ης είδομεν επιβάντα και της Ιωάννας τον πατέρα μετά της γυναίκος, εφέρετο οκτώ ημέρας επί των υδάτων, την δε ενάτην υπερβάσα το στόμιον του Ρήνου προσωμίσθη ενώπιον της πόλεως Νοβιομάγου, όπου κατά πρώτον επάτησαν το γερμανικόν χώμα οι αγρευτήρες εκείνοι των ψυχών. Εκείθεν άλλοι επί όνων, άλλοι διά λέμβων και άλλοι αποστολικώς ανατρέξαντες εις τας πηγάς της Λίππης, έφθασαν τέλος κεκμηκότες και πειναλέοι εις Παδέβορνον, όπου εσκήνου ο Κάρολος εν μέσω σταυρών και ασπίδων. Η Σαξωνία διενεμήθη παραχρήμα υπό του νικητού εις τους νεήλυδας καλογήρους, ων έκαστος έλαβεν εντολήν να κοσμήση διά του Σταυρού πάσαν καλύβην επαρχίας τινός της κατακτηθείσης χώρας, της δε Ιωάννας ο πατήρ διετάχθη να διευθυνθή προς νότον, ίνα κρημνίση το εν Ερισβούργη είδωλον του Ιρμινσούλ, περί το οποίον συνήρχοντο οι τότε επαναστάται, ως οι ημέτεροι εις τα Χαφτεία, προσφέροντες ανθρωπίνους θυσίας και νέας καθ' εκάστην χαλκεύοντες συνωμοσίας. Ο ταλαίπωρος μοναχός, φορτώσας επί οναρίου την γυναίκα του και τέσσαρας μαύρους σαξωνικούς άρτους, ήρξατο της νέας οδοιορίας, σύρων το ζώνον εκ του χαλινού και μετά δακρύων ενθυμούμενος τας αναπαύσεις της πατρώας καλύβης.

Οκτώ όλα έτη επλανήθη ο πατήρ της Ιωάννας υπό τα δένδρα της Βεσταλίας, βαπτίζων, διδάσκων, εξομολογών και θάπτων. Πολυπαθέστερος δε γενόμενος και αυτού του αποστόλου Παύλου πολλάκις ερραβδίσθη, δεκάκις ελιθάσθη, πεντάκις ερρίφθη εις τον Ρήνον και δις εις την Άλυν, τετράκις εκάη, τρις εκρεμάσθη και μεθ' όλα ταύτα επέζησε τη βοηθεία της Θεοτόκου. Τον δε υποπτευόμενον ότι απίθανα λέγω, παραπέμπω εις της εποχής εκείνης τα συναξάρια, ίνα μάθη τίνι τρόπω η ξανθή Παναγία υπεστήριζεν διά των λευκών αυτής χειρών τους πόδας των πιστών της, οσάκις απηγχονίζοντο, έσβηνε τας φλόγας της πυράς διά ριπιδίου εκ πτερών Αγγέλου, οσάκις εκαίοντο, ή λύουσα την κυανήν ζώνην έτεινεν αυτήν εις τους καταποντιζομένους, ως η Ινώ τω Οδυσσεεί τον πέπλον.

Τα τόσα παθήματα δεν ίσχυσαν να ψυχράνωσι τον ζήλον ή ν' αλλοιώσωσι το φρόνημα του ακαμάτου αποστόλου· το σώμα όμως αυτού κατήντησε βαθμηδόν αγνώριστον, αφού οι μεν Φρίσονες τω αφήρεσαν τον δεξιόν οφθαλμόν, οι δε Λογγοβάρδοι έκοψαν τα ώτα του, οι Θουρίγγιοι την ρίνα και οι ανήμεροι κάτοικοι

του Ερκυνίου δάσους, θέλοντες να εξολοθρεύσωσι των ιεροκηρύκων την γενεάν, εθυσίασαν προ του βωμού του Τουίτονος τα δύο τέκνα του και έπειτα διά της αυτής απανθρώπου μαχαίρας απέκοψαν αυτό... πάσαν πατρότητος ελπίδα.

Η Γιούθα, ήτις και μετά την τελευταίαν ταύτην συμφοράν έμεινε πιστή τω ηκρωτηριασμένω συζύγω, επειράτο παντοιοτρόπως ν' ανακουφίση τας θλίψεις του. Οσάκις εξυπνών την νύκτα προσήλονεν εις αυτήν μετά ματαίου πόθου τον ένα απομείναντα οφθαλμόν και έκλαιε την στέρησιν των τέκνων του και των πρώην ηδονών, ησπάζετο αυτόν λέγουσα, «Καθ' ημέραν ανάπτω λαμπάδα προ της εικόνας» του Αγ. Πατέρνου. Ίσως ο προστάτης ούτος της ευτεκνίας εφεύρη θαύμα τι, ίνα απολαύσωμεν και πάλιν τέκνα».

Η ευχή αύτη της καλής Γιούθας επληρώθη μετ' ου πολύ· ουχί φευ! διά θαύματος του αγίου Πατέρνου, αλλ' υπό δύο τοξοτών του κόμητος της Ερφούρτης. Οι κακότεροποι ούτοι συναντήσαντες αυτήν παρά την όχθην της Φούλδας απλόνουσαν εις τον ήλιον τον χιτώνα του ανδρός της, όστις μη έχων άλλον εκρύπτετο ως ο Οδυσσεύς υπό σωρόν ξηρών φύλλων, περιμένων να ξηρανθή ο πλυθείς, ήπλωσαν κακείνην επί της χλόης και διά της βίας τη υπενθύμισαν τον αληθή επί της γης προορισμόν της γυναικός.

Αφού κορεσθέντες ανεχώρησαν οι στρατιώται, εξήλθε της κρύπτης ο ατυχής καλόγηρος και ενδυθείς υγρόν ακόμη το υποκάμισον απεμακρύνθη εκείθεν μετά της πεπονημένης γυναικός, καταρώμενος τους Σάξωνας, οίτινες πλην του μαρτυρικού επέθεσαν και άλλον στέφανον επί της φαλακράς κεφαλής του.

Εννέα μετά ταύτα μήνας, εν έτει 818, έτεκεν η Γιούθα εν Ιγγελχείμη ή κατ' άλλους εν Μογουντία, την μέλλουσαν ν' αρπάση τας ουρανίους κλείδας Ιωάνναν. Ο δε πατήρ αυτής ή μάλλον ο σύζυγος της μητρός, ίνα συνηθίση άμα γεννηθείσα εις του πλάνητος βίου τας κακουχίας, εβάπτισεν αυτήν εις το ψυχρόν ρεύμα της Μείνης, όπου εβύθιζον και οι αυτόχθονες τα ξίφη, ίνα σκληρότερα αυτά καταστήσωσι.

Πάντων των ηρώων την κοιτίδα κοσμούσι κατ' έθος αρχαίον οι βιογράφοι διά τεραστίων σημείων προαγγελλόντων τας μελλούσας αρετάς. Ούτω νήπιος έτι ων έπνιξε τους δράκοντας ο Ηρακλής, ο δε Κριεζώτης την άρκτον, αι μέλισσαι επεκάθισαν εις του Πινδάρου το στόμα, ο Πασχάλης εφεύρε δεκαετής την γεωμετρίαν, ο ήρωας του Βύρωνος ακούων την λειτουργίαν εις της τροφού τας

αγκάλας απέστρεφε τους οφθαλμούς από των ερρυτιδωμένων αγίων, ίνα προσηλώση αυτούς μετά κατανώξεως επί της Αγίας Μαγδαληνής, η δε ημετέρα ηρωίς η μέλλουσα εις το εκκλησιαστικόν στάδιον να διαπρέψη, ουδέποτε Τετάρτην ή Παρασκευήν ηθέλησε να βυζάζη, αλλ' οσάκις προσεφέρετο αυτή ο μαστός κατά νηστήσιμον ημέραν, απέστρεφε τους οφθαλμούς μετά φρίκης.

Άγια λείψανα, σταυροί και κομβολόγια υπήρξαν τα πρώτα αυτής αθύρματα. Πριν φυτρώσωσιν οι οδόντες, ε γνώριζε το Πάτερ ημών· αγγλιστί, ελληνιστί και λατινιστί, πριν δε αλλάξη αυτούς, εβοήθει ήδη τον πατέρα εις το αποστολικόν έργον, κατηχούσα τας ομήλικας Σαξωνίδας. Μόλις οκταετής ήτο, ότε απέθανεν η μήτηρ αυτής, η καλή Γιούθα, και επί του τάφου της μακαρίτιδος απήγγειλεν επικήδειον λόγον, αναβάσα επί των ώμων του νεκροθάπτου.

Αλλ' ενώ ηύξανεν η Ιωάννα κατά το κάλλος και την σοφίαν, ο πατήρ αυτής, καταβεβλημένος υπό των πόνων και της στερήσεως της συντρόφου, ησθάνετο τας δυνάμεις καθ' εκάστην ελαττουμένας. Μάτην επεκαλείτο τον άγιον Γήνον, ίνα στερεώση το κλονούμενον βήμα του, μάτην ανήπτε κηρία εις την Αγ. Λουκίαν, ίνα αποδώση εις τον οφθαλμόν του την δύναμιν να διακρίνη τα γράμματα του ψαλτηρίου και μάτην παρεκάλει τον άγιον Φόρτιον, ίνα ενισχύση την φωνήν του· αι δε χείρες αυτού τόσον έτρεμον, ώστε ημέραν τινά προσφέρων το σώμα του Σωτήρος εις την ηγουμένην του Μοναστηρίου Βιτερφείλδης, την ωραιάν Γίσλαν, αντί να εισαγάγη αυτό εις το ροδόχρουν στόμα της παρθένου, αφήκε να καταπέση εις τα λευκά στήθη της, άτινα η δούλη αύτη του Θεού είχε πάντοτε γυμνά δι' ιδιαιτέρας αδειάς του πάπα Σεργίου. Το σκάνδαλον υπήρξε μέγα· η μεταλαμβάνουσα ηρυθρίασεν, αι μοναχαί εκάλυψαν διά των χειρών το πρόσωπον, οι δε αυτόχθονες ιερείς ανέκραξαν Ιεροσουλία! Ιεροσουλία, επανέλαβον ως πιστή ηχώ αι μονάζουσai παρθένοι, και ως Βακχίδες ορμήσασαι κατά του δυστυχούς γέροντος απέσπασαν τα ιερά κοσμήματα και κακώς έχοντα έρριψαν αυτόν έξω του μοναστηρίου.

Επί δεκαπέντε ημέρας επλανάτο ο ατυχής απόστολος μετά της Ιωάννας εις τα μεταξύ Φραγκφούρτης και Μογουντίας άξενα δάση, διανυκτερεύων υπό το φύλλωμα των δένδρων και συντρόγων βαλάνους μετά των χοίρων της Βεσταλίας. Αλλ' η τροφή αύτη, ήτις τοσοούτω παχείς καθιστά τους συντρόφους τούτους του Αγίου Αντωνίου, κατέστησε μετ' ου πολύ αυτόν τε και την θυγατέρα ισχυοτέρους των επτά σταχύων, ους είδε κατ' όναρ ο Φαραώ.

Μάτην επειράθη ο καλόγηρος ν' ανανεώσει το θαύμα του συμπατριώτου αυτού Αγ. Πατρικίου, όστις δι' επικλήσεως τινος μετεμόρφωσε τους τρέχοντας εις τα όρη της Ιρλανδίας αγριοχοίρους εις λιπαρά χοιρομήρια, και μάτην παρεκάλει τους ιπταμένους υπεράνω της κεφαλής του αετούς, ίνα φέρωσιν αυτώ τροφήν ως εις τον Αγ. Στέφανον. Η δε Ιωάννα ανύψωνεν ενίοτε υγρά βλέμματα προς τον πατέρα, κράζουσα «Πεινώ!». Εν αρχή μεν ο φιλόστοργος γονεύς ανατείνων τους κατίσχνους βραχίονας εις ουρανόν απεκρίνετο, ως η Μήδεια «τας φλέβας μου θέλω ανοίξει, ίνα διά του αίματός μου σε χορτάσω». Αλλά βαθμηδόν τοςούτον εξήρανε η πείνα τον λάρυγγα και την καρδίαν του, ώστε εις τους θρήνους της θυγατρός απεκρίνετο λακωνικώς «Πήδα».

Η κίνησις λυχνίας ωδήγησε τον Γαλιλαίον εις την κατασκευήν του ωρολογίου, ο δε πειναλέος μοναχός ωδηγήθη υπό λευκής άρκτου εις ανεύρεσιν νέου πόρου ζωής. Ιδών μίαν των πολυμάλλων τούτων θυγατέρων του πόλου ορχουμένην εν πανηγύρει και τον αυθέντην αυτής αργυρολογούντα τους θεατάς, εσκέφθη να μεταχειρισθή την πρόωρον σοφίαν της Ιωάννας, ως ο θηριοτρόφος την όρχησιν της άρκτου, ίνα πορίζηται δι' αυτής τον επιούσιον άρτιον και ζύθον. Δικαίως άρα ισχυρίσθη ο σοφός Έρασμος, ότι πας φρόνιμος δύναται και παρ' άρκτου πολλά χρήσιμα να μάθη.

Έρξατο λοιπόν να ετοιμάζη την θυγατέραν εις το νέον επάγγελμα, στοιβάζων εις την δεκαετή της κορασίδος κεφαλήν τας φλυαρίας, όσας οι τότε σοφοί ωνόμαζον Δογματικήν, Δαιμονολογίαν, Σχολαστικήν ή άλλως πως και ενέγραφον επί μεμβράνης, αφ' ης απέξεον ομηρικούς στίχους ή επιγράμματα του Ιουβενάλη. Ότε δε ενόμισεν αυτήν ικανώς προηλειμμένην εις τον καλόν τούτον αγώνα, ήρχισε να περιέρχηται τους πύργους και τα μοναστήρια της παχυγλόου Βεσταλίας. Εισερχόμενος προσεκύνει εδαφιαίως τον άρχοντα, ηυλόγει την οικοδέσποιναν, έτεινε τας χείρας ή την ζώνην προς ασπασμόν τοις υπηρέταις, είτα δε ετοποθέτει την Ιωάνναν επί τραπέζης και ήρχιζεν η παράστασις: «Θύγατερ, ηρώτα αυτήν, τι είναι γλώσσα; – Η μάστιξ του αέρος. – Τι είναι αήρ; – Το στοιχείον της ζωής – Τι είναι ζωή; – Ηδονή τοις ευτυχούσι, βάσανον τοις πτωχοίς, θανάτου προσδοκία – Τι είναι θάνατος; – Αποδημία εις αγνώστους όχθας. – Τι είναι όχθη; – Το όριον της θαλάσσης – Τι είναι θάλασσα; – Η κατοικία των ιχθύων. – Τι είναι οι ιχθύες; – Της τραπέζης αρτύματα. – Τι είναι άρτυμα; – Κατόρθωμα μαγείρου.

Αφού εφ' ικανήν ώραν εξηκολούθει η κατ' ερωταπόκρισιν επίδειξις γνώσεων παντοδαπών, περί τε την θεολογίαν και την μαγειρικήν, προσεκάλει ο πατήρ τον πνευματικόν του φρουρίου ν' αποτείνη εις την παιδίσκην δυσκόλους ερωτήσεις περί οιοδήποτε κλάδου των ανθρωπίνων γνώσεων, η δε Ιωάννα ρίπτουσα το άγκιστρον εις τον ωκεανόν της μνήμης της ανείλκε πάντοτε την κατάλληλον απάντησιν, ην υπεστήριζε δι' εδαφίου της Γραφής ή του Αγίου Βονιφατίου.

Μετά το τέλος της συζητήσεως επήδα ελαφρώς από της τραπέζης και λαμβάνουσα τας άκρας της ποδεάς της μεταξύ των δακτύλων, επαρουσίαζεν αυτήν εν είδει δίσκου εις έκαστον των παρεστώτων, επικαλουμένη διά γλυκερού μειδιάματος την μεγαλοδωρίαν των. Οι μεν έρριπτον εντός αυτής χαλκούν νόμισμα, οι δε αργυρούν, άλλοι ωά και έτεροι μήλα· όσοι δε δεν είχαν τι να δώσωσιν απέθετον φίλημα επί του μετώπου της ξανθής ιεροδιδασκάλου.

Ούτω έζησαν πέντε ακόμη έτη, τρώγοντες καθ' ημέραν και πολλάκις δις της ημέρας, και διανυκτερεύοντες ότε μεν υπό τα δρύινα φατνώματα αρχοντικού πύργου, οτέ δε υπό την αχύρινον στέγην δασοφύλακος ή κυνηγού. Οι χρόνοι και η ανάμνησις των παθημάτων είχαν μετριάσει οπωσούν τον ζήλον του αποστόλου, ώστε ουδένα επεχείρει πλέον άκοντα να κατηχήση, ουδένα άνευ της συγκαταθέσεώς του εβάπτιζε πλην μόνων των νεκρών, όσους ανεύρισκε την επιούσαν μάχης παρά τας όχθας του Άλλου και του Ρήνου· καθότι κατά την τότε επικρατούσαν γνώμην και εις νεκρούς απονεμόμενον το βάπτισμα ήνοιγεν αυτοίς τας ουρανίους πύλας.

Μετά τοςάυτας περιπλανήσεις απεδήμησε τέλος πάντων ο πολυπαθής γέρων εις τας αγνώστους εκείνας όχθας, αφ' ων δεν υπάρχει επιστροφή. Ο θάνατος κατέλαβεν αυτόν εις το κελλίον του καλού ερημίτου Αρκούλφου, όστις εμόναζε παρά την όχθην του Μαγάνου⁷ πλέκων εγκώμια εις τους αγίους και καλάθια εις τους αλιείς. Η Ιωάννα, αφού έκλεισε τον οφθαλμόν του πατρός της, έθαψεν αυτόν βοηθουμένη υπό του ασκητού παρά το χείλος του ποταμού, υπό ιτέαν, εις ης το στέλεχος ενεχάραξεν επιγραφήν ενθυμίζουσαν τας αρετάς του μακαρίτου. Καταπεσούσα έπειτα η δύστηνος κόρη επί του χώματος εκείνου, του κρύπτοντος τον μόνον αυτής επί της γης προστάτην, ανέμιξεν ως η σύζυγος του Οθέλλου αλμυρά δάκρυα εις το κύμα, όπερ έβρεχε τους πόδας της. Αφού δε προσέφερε την ευσεβή εκείνην σπονδήν επί του πατρώου τάφου απέμαξε τέλος τους στερειύσαντας οφθαλμούς.

Η λύπη, ην αισθανόμεθα διά την στέρησιν φιλάτου όντος, ομοιάζει την εκρίζωσιν οδόντος· σφοδρός ο πόνος, αλλά στιγμιαίος. Μόνοι οι ζώντες προξενούσιν ημίν διαρκείς λύπας. Τις ποτε έχυσε επί του τάφου ερωμένης το ήμισυ, το εκατοστόν, το χιλιοστόν των δακρύων, αφ' όσα διά την κακίαν της έχυνε καθ' ημέραν; Αφού λοιπόν απέκλαυσεν η Ιωάννα, έκυψεν επί του ύδατος, ίνα δροσίση τους καίοντας οφθαλμούς. Πρώτην τότε φοράν ενέβλεψε μετά προσοχής εις την εν τω υδάτι εικόνα αυτής, του μόνου εις τον κόσμον πλάσματος, όπερ τη απέμεινεν ν' αγαπά.

Κύπτοντες και ημείς άνωθεν του ώμου της, ίδωμεν τι αντανάκλα το ρευστόν εκείνο κάτοπτρον. Πρόσωπον δεκαεξαετές μήλου στρογγυλώτερον, κόμην ξανθήν ως της Μαγδαληνής και ακτένιστον ως της Μηδείας, χείλη ερυθρά ως πύλον καρδιναλίου, υποσχόμενα ηδονάς ανεξαντλήτους και στήθη εύσαρκα ως πέρδικος, πάλλοντα έτι υπό της συγκινήσεως. Τοιαύτην έβλεπεν εαυτήν εν τω ύδατι η Ιωάννα, τοιαύτην είδον καγώ εν τω χειρογράφω της Κολωνίας την εικόνα της.

Η οπτασία εκείνη επράυνεν οπωσούν της ηρωίδος μου τον πόνον, ήτις απλωθείσα επί της χλόης και στηρίζασα επί της χειρός την κεφαλήν, ήρξατο να σκέπτηται πώς ήθελε μεταχειρισθή το κάλλος και την σοφίαν της· αν ήθελεν ενδυθή ράσον ή αναζητήσει άλλον αντί του πατρός προστάτην. Αφού εφ' ικανήν ώραν ερέμβασεν έξυπνος, νικηθείσα υπό του καύσωνος και βαυκαλωμένη υπό των τεττίγων, απεκοιμήθη υπό την σκιάν των δένδρων, άτινα προεφύλαττον αυτήν από τας ακτίνας του ηλίου και τα βλέμματα των περιέργων.

Αγνοώ αν είχεν αναγνώσει και τον Λουκιανόν η Ιωάννα, αλλ' άμα έκλεισε τους οφθαλμούς, είδε κακείνη όνειρον ως του Σαμοσατέως. Δύο γυναίκες εφάνησαν αυτή εξερχόμεναι του ύδατος. Η μεν τούτων είχε γυμνά τα στήθη, άνθη επί της κεφαλής και μειδίαμα επί των χειλέων, η δε μαύρον ράσον, σταυρόν επί του στήθους και κατάνυξιν επί του προσώπου. Αμφότεραι ήσαν ωραίαι, αλλά της μεν το κάλλος ενεθύμιζεν ευθύμους εορτάς, ποτηρίων συγκρούσεις και χορευτών ποδοκρουσίαν, της δε το υγρόν βλέμμα τας μυστηριώδεις των κοινοβίων απολαύσεις, αθόρυβα συμπόσια και σιγαλά φιλήματα. Ταύτης μεν ήθελέ τις επιθυμήση να εναγκαλισθή την οσφύν εις θορυβώθη αίθουσαν χορού, υπό τα βλέμματα πλήθους θεατών και την λάμπην μυρίων λαμπάδων, εκείνης δε να λύση την ζώνην εντός σιωπηλού κελλίου εις το αμφίβολον φως λυχνίας κρεμαμένης προ της εικόνας αγίου.

Ότε επλησίασαν, προτρέξασα η πρώτη, «Ιωάννα», είπε, συμπλέκουσα θωπευτικώς τους δακτύλους εις τους ξανθούς της ηρωίδος μας πλοκάμους, «σε είδον διστάζουσας αν ήθελες προτιμήσει του κόσμου τας απολαύσεις ή του μοναστηρίου την ησυχίαν και ευθύς έδραμον, ίνα οδηγήσω το άπειρον βήμα σου εις της αληθούς ευδαιμονίας την οδόν. Είμαι η Αγία Ίδα· ουδενός έμεινα άγευστος του κόσμου των αγαθών· απήλαυσα δύο συζύγους, τρεις εραστάς και επτά τέκνα, πολλές εκένωσα φιάλας καλού παραρρηνίου οίνου, πολλές διήλθον φαιδράς αύπνους νύκτας· τους ώμους μου έδειξα εις όλον τον κόσμον, την χείρα μου έτεινα εις όλα τα χείλη, την μέσην μου έσφιγξαν όσοι ήξευρον χορόν και εν τούτοις συνδοξάζομαι και συμπροσκυνούμαι μετά των Αγίων. Απήλαυσα δε και τούτο φαγούσα καλούς ιχθύας την Τεσσαρακοστήν, ρίψασα τα ψυχία της τραπέζης μου εις τα αδηφάγα στόματα των ιερών και τας παλαιάς μου εσθήτας δωρήσασα εις τα αγάλματα της Παναγίας.

Τοιούτον και εις σε, αν ακούσης τας συμβουλάς μου, υπόσχομαι μέλλον. Είσαι πτωχή, άστεγος και ρακενδύτις· αλλά καγώ, πριν γίνω σύζυγος του κόμητος Εκβέρτου, εφύσω τον χειμώνα εις τα δάκτυλά μου, καγώ μόνην περιουσίαν είχον τα κόκκινά μου χείλη, δι' ων απέκτησα πλούτον, τιμάς και αγιότητα. Θάρσει λοιπόν, ξανθή μου Ιωάννα. Είσαι ωραία ως άνθος λειμώνος, σοφή ως βίβλος του Ινκμάρου, πανούργος ως αλώπηξ του Μαύρου δάσους. Διά τούτων δύνασαι ν' αποκτήσης παν ό,τι ευφρόσυνον έχει ο βίος. Αλλά βάδισον την πεπατημένην οδόν και άφες εις τους μωρούς τας ακρωρείας. Ευρέ σύζυγον, ίνα σοι δώση το όνομά του και ισπανικά σανδάλια, έχε εραστάς, ίνα ασπάζονται τα σανδάλια ταύτα, έχε τέκνα ίνα παρηγορώσι το γήρας σου, έχε, αν θέλης, και σταυρόν, ίνα υπ' αυτόν καταφεύγης, οσάκις βαρυνθής τους ζώντας ή σε βαρυνθώσιν εκείνοι. Μόνη η οδός αύτη άγει εις την ευτυχίαν· αυτήν ηκολούθησα επί τριάκοντα έτη εν μέσω ανθέων, συμποσίων, ίππων και ασμάτων, περικυκλουμένη υπό συζύγου, όστις μ' ηγάπα, υπό εραστών ανυμνούντων το κάλλος μου και υπηκόων ευλογούντων το όνομά μου· ότε δε ήλθε το πεπρωμένον τέλος, εξέπνευσα επί κλίνης πορφυράς, μεταλαβούσα διά χειρός αρχιεπισκόπου και υπό των τέκνων μου υποστηριζομένη. Νυν δε αφόβως περιμένω την ημέραν της κρίσεως υπό καλλιμάρμαρον πλάκα, όπου αι αρεταί μου είναι με χρυσά γράμματα κεχαραγμένα».

Ούτω ωμίλησεν η αγία Ίδα· τοιαύτας φρονίμους συμβουλάς ψιθυρίζουσι και σήμεραν εις το ους των θυγατέρων αι πολύπειροι μητέρες, εμπνέουσαι αυταίς σωτήριον προς τας αηδίας των μυθογράφων αποστροφήν. Αφού δε εξετύλιξεν εκείνη

εις τα όμματα της κορασίδος το απαστράπτον κομβολόγιον των κοσμικών ηδονών, προσήλθεν η ρασοφόρος αυτής σύντροφος και διά φωνής ρεούσης ησυχί, ως η πηγή του Σιλωάμ, ήρξατο να λέγη·

«Εγώ δε, Ιωάννα, ειμί η αγία Λιόββα, τέκνον ως και συ της Βρεταννίας, εξαδέλφη του προστάτου της χώρας ταύτης Αγ. Βονιφατίου και φίλη του υπό το χώμα τούτο αναπαυθέντος πατρός σου.

Τίνα είναι του κόσμου τ' αγαθά, ήκουσας παρά ταύτης. Αναμείξασα γάμους, μητρότητας, έρωτας και ίππους κατεσκεύασε δι' αυτών επίχρυσον καταπότιον, όπερ σοι επέρριψεν, ως οι αλιείς το δόλωμα εις τους ιχθύας. Αλλ' ούτε την τιμήν ούτε τα ελαττώματα του εμπορεύματος σοι είπεν η ευσυνείδητος αύτη μεσίτρια. Ερώτησον αυτήν πόσα διά τας ύβρεις του συζύγου έχυσε δάκρυα, πόσα διά την απιστίαν εραστού, πόσα επί της κοιτίδος ασθενούντος τέκνου, πόσα προ του κατόπτρου, ότε αντί κρίνων και ρόδων ωχρότης και ρυτίδες αντανακλώντο. Ούτε φανατικάί ούτε ανόητοι ήσαν αι πρώται εκείναι παρθένοι, αίτινες απολακτίσασαι τον κόσμον εζήτησαν ησυχίαν υπό την στέγην μοναστηρίου· αλλ' εγνώριζον ότι οι γάμοι πλήθουσιν ανίας, ήκουσαν τας κραυγάς των γυναικών, ότε έτικτον ή εξυλοκοπούντο υπό του συζύγου, είδον τας γαστέρας αυτών εξοιδημένας και τα στήθη των γάλακτος αποστάζοντα, εμέτρησαν δε και τας ρυτίδας, όσας αι αγρυπνίαί και οι πόνοι έσκαψαν επί του μετώπου των.

Το αηδές θέαμα αζώστου, εγκυμονούσης ή θηλαζούσης γυναικός ώθησεν ημάς εις τα μοναστήρια, και ουχί αγγέλων οπτασία ή όρεξις ξηρού άρτου, ως διηγούνται οι κρονόληροι αγιογράφοι. Εκεί εύρομεν ανεξαρτησίαν και ανάπαυσιν υπό σκιερά κελλία, όπου ούτε τέκνων κραυγαί ούτε αυθέντου απαιτήσεις ούτε μέριμνα οιαδήποτε διακόπτει την ησυχίαν μας. Αλλ' ίνα μη έρημος ο κόσμος καταντήση, ίνα μη αι γυναίκες τρέξωσιν αθρόαι εις τα κοινόβια, διεσπείραμεν αλλοκότους περί του βίου ημών φήμας, ότι διανυκτερεύομεν γονυπετείς επί ψυχρών μαρμάρων, ποτίζομεν ράβδους μέχρις ου ανθήσωσι, κοιμώμεθα επί στάκτης και μαστιγούμεν το σώμα ανηλεώς. Ούτω και οι κιβδηλοποιοί, ίνα απομακρύνωσι τους περιέργους, διαδίδουσιν ότι φάσματα φρικαλέα και βρυκόλακες κακοποιοί συχνάζουσι τα σπήλαια, όπου χαλκεύεται ο νόθος χρυσός. Μη φοβηθής ούτε το επώνυμον του αγίου Παχωμίου παξιμάδιον, το οποίον μόνον αι ανόητοι τρώγουσιν, ούτε τον νυκτερινόν κώδωνα,

όστις τας ευήθεις μόνον εξυπνά, ούτε του ενδύματος ημών την πενιχρότητα· ιδέ τι υπό το τραχύ τούτο ύφασμα υποκρύπτεται».

Ταύτα λέγουσα απετίναξεν η Αγ. Λιόββα από των ώμων το ράσον και εφάνη ενδεδυμένη αράχινον χιτώνα της Κέω, αέρα εξυφασμένον, ως ωνόμαζον αυτούς οι ποιηταί, υπό τον οποίον το σώμα αυτής έλαμπεν ως γενναίος οίνος υπό κρύσταλλον της Βοημίας.

Κύψασα είτα εις το ους της κοιμωμένης, «Ιωάννα», εξηκολούθησεν, απαλύνουσα έτι μάλλον την φωνήν «σοι υπεσχέθη και ηδονάς η αντίζηλός μου αύτη· αλλ' ερώτησον αυτήν αν, περικυκλουμένη υπό κακοβούλων βλεμμάτων αμιγή ησθάνετο ηδυπάθειαν, ότε παρεδίδετο εις τον εραστήν, τείνουσα το ους ουχί εις τους γλυκείς λόγους του, αλλ' εις πάντα περί αυτήν θόρυβον, και κάτωχρος αυτόν απωθούσα, οσάκις έτριξε θύρα ή εκινείτο φύλλον. Είδες ποτέ γαλήν αναβάσασαν επί τραπέζης και πίνουσας του αυθέντου το γάλα; Λοξά τα βλέμματα αυτής, ανήσυχα τα ώτα, ορθαί αι τρίχες υπό του φόβου και έτοιμοι οι πόδες εις φυγήν. Ούτω γεύονται και αι κοσμικαί αύται δέσποινας του απηγορευμένου καρπού. Ημείς δε ούτε υπό φροντίδων ούτε υπό κατασκόπων περικυκλούμεναι, αλλ' υπό τοίχων υψηλών και δασών πολυδένδρων, την μεν ημέραν δαπανώμεν διαλεγόμεναι ως οι αρχαίοι φιλόσοφοι περί ηδονής, οπόταν δε σημάνη η ώρα αυτής, αποσυρόμεθα εις τα ήσυχα ημών κελλία, όπου εν σιωπή και κατανύξει προετοιμαζόμεθα εις την απόλαυσιν ως οι ιππόται εις την μονομαχίαν. Βυθίζουσαι εις χλιαρά αρώματα τον τριχόσακκον τούτον⁸, ον οι ανόητοι νομίζουσιν όργανον κακοπαθείας, τρίβομεν δι' αυτού το σώμα μέχρις ου καταστή υπέρυθρον ως ρόδον, ευαίσθητον εις πάσαν πρόσψαυσιν ως ίππος εις τον περνιστήρα, λύομεν την κόμην, καλύπτομεν τας αγίας εικόνας και κατακλινόμεναι τον μεν χειμώνα παρά την λάμψιν ευθύμου πυράς, το δε θέρος πλησίον ανοικτού παραθύρου, ακροώμεναι το άσμα της αηδόνας ή ψιθυρίζουσαι το Άσμα ασμάτων, παραδιδόμεθα εις μελίχια όνειρα, μέχρις ου ηγήσωσιν εις τον διάδρομον τα σανδάλια του ερχομένου, ίνα τα ονειράτα ταύτα ενσαρκώση. Οι Ανατολίται εφεύρον τα διπλά μοναστήρια, όπου οι θεράποντες του Υψίστου και αι νύμφαι του Χριστού οικούσιν υπό την αυτήν στέγην, υφ' ενός χωριζόμενοι τοίχου, αλλ' ημείς ετελειοποιήσαμεν των Ελλήνων την εφεύρεσιν, ανοίξασαι εις τους τοίχους τούτους οπάς, δι' ων αθορύβως και ακινδύνως δεχόμεθα τους εν αγίω Βενεδίκτω αδελφούς. Πρώται ημείς εκαλλιεργήσαμεν εις τους κήπους των κοινοβίων το ηδύπνουν πήγανον, το οποίον απαλλάττει από των κόπων της μητρότητος, την βαρύοσμον ερείκην, ήτις καθιστά

ακόρεστα τα χείλη, και την οξείαν κνίδα, εξ ης οι ημέτεροι ερασταί αρύονται νέας αείποτε δυνάμεις, ως ο Ανταίος εκ της γης.

Αλλά μη νομίσης, Ιωάννα, ότι πάντοτε εντός τεσσάρων τοίχων περιορίζομεν τον βίον και εις τοιαύτας απολαύσεις την ευδαιμονίαν. Ενίοτε η πλήξις επέρχεται εν μέσω της τρυφής· ο δρόμος του ηλίου φαίνεται ημίν βραδύς διά των κιγκλίδων του κελλίου, οι δε θωρακοφόροι ιππότες προτιμότεροι των καλογήρων. Προφασιζόμεναι τότε ευσεβή αποδημίαν εις τάφον αγίου, περιερχόμεθα τον κόσμον, εμβαίνουσαι εις τα ανάκτορα και τας καλύβας, τα θέατρα και τα λουτρά και πανταχού ευρίσκουσαι φιλόφρονα υποδοχήν, αγκάλας ανοικτάς και μέτωπα προσκλινή. Ότε μετέβην εις την αυλήν του αυτοκράτορος Καρόλου, εωρτάζοντο κατ' αυτήν εκείνην την εσπέραν οι γάμοι αυτού μετά της Ιλδεγάρδης. Κόμητες, δέσποιναι, ιππότες και ιεράρχαι συνωθούντο εν τη αιθούση του εν Ακνισγράνω ανακτόρου. Οι ραψωδοί έψαλλον τους άθλους του τροπαιούχου νυμφίου, οι μίμοι και αι ορχηστρίδες εκίνουν εις γέλωτα δι' αλλοκότων μορφασμών, οι κύβοι κατεκυλίοντο και ο οίνος εκυκλοφόρει εντός αργυροχείλων ποτηρίων. Αλλ' άμα το μαύρον μου ράσον εφάνη παρά την φλιάν της θύρας, άμα το όνομά μου, «Λιόββα η ηγουμένη! Λιόββα η αγία!» ήχησεν εν τη αιθούση, πάντες αφήκαν κύβους, ποτήρια και γυναίκας, ίνα ενατενίσωσιν εις εμέ. Οι μεν ησπάζοντο τα άκρα της ζώνης, οι δε των ποδών μου τα ίχνη, μόνος δε ο αυτοκράτωρ τας χείρας. Η τριχίνη μου εσθής επεσκίασε και της μετάξης και των αδαμάντων και των ενιμυθιωμένων παρειών και των γυμνών ώμων την λάμπιν· μεταξύ δε του γονυπετούς εκείνου πλήθους διέκρινα τον δεκαοκταετή Ροβέρτον, όστις ανύψου προς εμέ κάθυγρα βλέμματα και ηνωμένας χείρας, απλήστως αναζητών το πρόσωπόν μου υπό την καλύπτραν.

Αφού ετελείωσεν η εορτή, ωδηγήθην υπ' αυτού του αυτοκράτορος εις τον λαμπρότερον των ανακτόρων κοιτώνα, κοινωνούντα μετά του κήπου διά υελοφράκτου θύρας. Εξυπνήσασα περί μέσην νύκτα ήνοιξα την θύραν εκείνην, ίνα μετριάσω την οσμήν της αλόης και της σμύρνας, δι' ων αι αδελφαί του Καρόλου είχαν αρωματίσει τον θάλαμον προς τιμήν μου, και άντικρύ μου είδον καθήμενον υπό μηλέαν τον Ροβέρτον, στηρίζοντα επί των γονάτων τους βραχίονας και επ' αυτών την έφηβον κεφαλήν του, τους δε οφθαλμούς απλήστως εις το παράθυρόν μου προσηλούντα. Ότε με είδεν, ηγέρθη έντρομος, ίνα φύγη, αλλά δι' ελαφρού νεύματος προσεκάλεσα αυτόν να εισέλθη. Ανασκιρτήσας τότε δι' ενός πηδήματος ευρέθη προ εμού γονυπετής, αλλ' ούτε να με εγγίση ούτε λέξιν να προφέρη, ούτε τους οφθαλμούς

να σηκώση ετόλμα ο δυστυχής νεανίας. Ότε δε παραμερίσασα την μακράν κόμην του επέψαυσα διά των χειλέων το μέτωπόν του, φοβούμενος μη ηπατάτο υπό φάσματος νυκτερινού εψηλάφει την εσθήτα, τας χείρας και την λυτήν κόμην μου, ίνα πεισθή ότι ήμην εγώ, ότι την αγίαν Λιόββαν είχεν ημίγυμνον και μειδιώσαν ενώπιον αυτού. Τις των του κόσμου δεσποινών ηξιώθη ποτε τοιαύτης λατρείας και τίνος τα χείλη εις την τοιαύτην ευγνώμονα έκστασιν εβύθισαν τον εραστήν;

Δύο ολοκλήρους μήνας έμεινα εις του Καρόλου την αυλήν· ότε δε κορεσθείσα συμποσίων, χειρασπασμών και θορύβου απεχαιρέτησα τα φιλόξενα εκείνα ανάκτορα, αυτός ο αυτοκράτωρ εκράτησε της όνου μου τον χαλινόν, η αυτοκράτειρα και αι ηγεμονίδες με καθικέτευον μετά δακρύων να μείνω, ο δε Ροβέρτος απέσπα τας τρίχας υπό της απελπισίας. Τοιούτον και εις σε υπόσχομαι βίον, Ιωάννα· αμιγείς πόνου ηδονάς αντί των αμφιβόλων του κόσμου απολαύσεων, ανεξαρτησίαν αντί δουλείας, ράβδον ηγουμένης αντί ηλακάτης και τον Ιησούν αντί θνητού συζύγου. Έκουσας την Ύδαν συνηγορούσαν υπέρ του γάμου, ήκουσας και εμέ υπέρ του μοναστηρίου· μεταξύ αυτής και εμού έκλεξον ήδη, Ιωάννα».

Η εκλογή δεν ήτο δύσκολος, αλλά και διά κλειστών οφθαλμών ηδύνατο να γίνη. Διό ουδόλως διστάσασα η κοιμωμένη ηρωίς έτεινεν αμφοτέρας τας χείρας εις την εύγλωπτον ρασοφόρον, ενώ η σύντροφος αυτής κατησχυμένη και ουδέν έχουσα αντειπείν διελύετο εις καπνόν, ως οι γυναικόμορφοι εκείνοι δαίμονες, οίτινες διέκοπτον τας ευσεβείς μελέτας του αγίου Παχωμίου, παρενθέτοντες λευκά στήθη ή κόκκινα χείλη μεταξύ των οφθαλμών του και του ευχολογίου.

Η δε αγία Λιόββα, ασπασθείσα την νέαν προσήλυτον επί της παρειάς, προσέθηκεν περιχαρής: «Ίνα πεισθώ ότι η προς τον μοναστικόν βίον προαίρεσίς σου είναι ειλικρινής, δεν σοι είπον οποίον σοι επεφύλαττον τρισένδοξον μέλλον, οποίαν ατίμητον αμοιβήν. Η Σεμίραμις εγένετο βασίλισσα των Ασσυρίων, η Μοργάνη των Βρεταννών και η Βαθίλδη της Γαλλίας. Αλλά συ ιδέ τι θέλεις γίνει, Ιωάννα!»

Παράδοξος τότε οπτασία, όνειρον εν ονειρώ, εθάμβωσε την ημετέραν ηρωίδα. Εφάνη αυτή ότι εκάθητο επί θρόνου τόσω υψηλού, ώστε η κεφαλή αυτής, υπό τριπλού κοσμουμένη διαδήματος, ήγγιζε τα νέφη, λευκή περιστερά ίπτατο περί αυτήν δροσίζουσα διά των πτερύγων, πολύς δε λαός συνωθείτο περί τους πόδας του θρόνου γονυπετών· τινές τούτων έπαλλον αργυρά θυμιατήρια, ων οι ατμοί συνεπυκνούντο

περί αυτήν εις εύοσμα νέφη, και άλλοι αναβαίνοντες εφ' υψηλών κλιμάκων ησπάζοντο ευσεβώς τους πόδας της.

Έτυχε ποτέ, καλέ μου αναγνώστα, να ονειρευθής ότι σε απαγχονίζουν ή ότι από μέρους υψηλού πίπτεις εις βάραθρον ακαταμέτρητον; Καθ' ην στιγμήν σφίγγει τον τράχηλον το σχοινίον ή μέλλει το σώμα σου να συντριβή, εξυπνάς και ευρίσκεσαι εντός θερμής κλίνης, έχων τον νυκτικόν πύλον επί της κεφαλής και τον κύνα σου παρά τους πόδας. Ουδέν γλυκύτερον της εγέρσεως εκείνης· ψηλαφείς τα μέλη σου και αγάλλεσαι ευρίσκων αυτά σώα, ανοίγεις έπειτα τους οφθαλμούς και το παράθυρον, ίνα μη σ' επισκεφθή πάλιν ο κακός όνειρος. Αλλ' αν έτυχε να ίδης όνειρον καλόν, ότι ανεύρες την φιλοσοφικήν λίθον ή γυναίκα φρόνιμον, και εξυπνήσης καθ' ην στιγμήν ήπλωνες την χείρα εις τα χειμαιρικά ταύτα κειμήλια, τότε όλα σοι φαίνονται δυσάρεστα και αηδή. Απωθών την οχληράν πραγματικότητα βυθίζεις την κεφαλήν υπό το εφάπλωμα, ζητών παντί τρόπω να συλλάβης και πάλιν τα φεύγοντα εκείνα φαντάσματα.

Τοιούτόν τι ησθάνθη και η Ιωάννα ότε, εξυπνήσασα μετά την γοητευτικήν εκείνην οπτασίαν, ευρέθη άπορος, απροστάτευτος και μόνη πλησίον του νεοσκάπτου τάφου του πατρός της. Ο φιλόξενος Αρκούλφος προσήλθε μετ' ολίγον, ίνα προσφέρει τη ορφανή παραμυθίαν και τροφήν· αλλ' αυτή και τας παρηγορίας και τα ανάλατα χόρτα απωθήσασα του καλού ασκητού: «Ποίον είναι, ηρώτησε, το πλησιέστερον μοναστήριον;» – «Το της Αγ. Βλιθρούρδης εν Μοσβάχη», απεκρίθη έκπληκτος ο γέρων, τείνων τον τρέμοντα δάκτυλον προς ανατολάς. – «Ευχαριστώ», απήντησεν η Ιωάννα, και σφίγξασα της εσθήτος τον ζωστήρα ηκολούθησε την υποδειχθείσαν διεύθυνσιν, σπεύδουσα εις κατάκτησιν των αγαθών, άτινα υπεσχέθη αυτή η Αγία Λιόββα. Ο δε ευσεβής ερημίτης, βλέπων αυτήν μεγάλους βήμασιν απομακρυνομένην, κατέγραψεν εις το ημερολόγιον ότι διά των παρακλήσεων αυτού τα επισκιάζοντα το ερημητήριόν του δένδρα απέκτησαν την ιδιότητα του να εμπνέωσιν ακράτητον προς τον μοναστικόν βίον ορμήν εις πάντα υπό την σκιάν αυτών αναπαυόμενον.

Η Ιωάννα, ήτις εν τη ανυπομονησία αυτής ουδέ περί της οδοϋ εφρόντισεν ακριβώς να ερωτήση, εν όσω μεν ο δρόμος ηνοιόγετο ευθύς ενώπιόν της έτρεχεν ως διωκομένη έλαφος· αλλά περιπλεχθείσα μετ' ου πολύ εις στενάς ατραπούς και αδιέξοδα μονοπάτια κατέπεσε τέλος ως η Δήμητρα παρά το χείλος φρέατος, ίνα πίνη και σκεφθή περί του πρακτέου. Εν τούτοις η νυξ εξηπλούτο ασέληνος και ζοφερά επί του δάσους,

εις δε το σκότος εκείνο εσπινθήριζον απαισιώς μεταξύ των φύλλων τα όμματα των γλαυκών και των λύκων. Η δύστηνος νεάνις, μόνη εν τη φοβερά εκείνη ερήμω, ότε μεν συνεστέλλετο ακινητούσα παρά την ρίζαν γηραιάς δρυός, ότε δε νέας δυνάμεις αντλούσα εκ του φόβου έτρεχεν ως φάσμα νυκτερινόν μεταξύ των δένδρων.

Ούτω πλανωμένη διέκρινε τέλος εις το πυκνότερον μέρος του δάσους αμυδρόν τι φως, προς ο κατήυθνε τον κλονούμενον πόδα της, ελπίζουσα να εύρη εκεί φιλόξενον ασκητήριον ερημίτου. Αλλ' αντί τούτου εύρε μόνον ξύλινον αγαλμάτιον της Θεοτόκου, εναποτεθειμένον εις κοίλωμα δένδρου, υπό το οποίον έκαιε μία των θαυμασίων εκείνων λυχνιών, ων το έλαιον ουδέποτε εξηντλείτο κατά τους τότε αγιογράφους ή κατ' άλλους ανενεούτο καθ' εκάστην υπό των αγγέλων. Προ του αγάλματος τούτου καταπεσούσα η Ιωάννα ηυχήθη εις την Παρθένον, ζητούσα προστασίαν και οδηγόν, ίνα εξέλθη του πολυδένδρου εκείνου λαβυρίνθου.

Αι ευχαί αυτής εισηκούσθησαν· τριπλοί όνων ογκηθμοί απεκρίθησαν εις της νεάνιδος τας δεήσεις και μετ' ου πολύ εφάνησαν και τα ζώα, κύπτοντα υπό το βάρος τριών πολυσάρκων καλογήρων· είπετο δε και τέταρτος όνος σύρων μονότροχον άμαξαν, εφ' ης εφάινοντο δύο επιμήκη κιβώτια, ευσεβώς δι' αργυροκεντήτου υφάσματος κεκαλυμμένα. Οι τρεις ονοβάται ήσαν πατρώοι της Ιωάννας φίλοι, οι πανοσιώτατοι Ραλήγος, Ληγούνος και Ρεγιβάλδος, μετακομίζοντες εις Μουλιγχείμην⁹ τα σώματα των Αγίων Μαρτύρων Πέτρου και Μαρκελλίνου, μεταξύ των οποίων έλαβε την άδειαν να καθήση η ημετέρα ηρωίς επί της αγιοφόρου αμάξης.

Οι καλοί ούτοι πατέρες, αφού έμαθον τα περι της Ιωάννας, διηγήθησαν έπειτα αυτή ότι κατά διαταγήν του ηγουμένου αυτών Εγινάρδου μετέβησαν εις Ρώμην, ίνα αγοράσωσιν άγια λείψανα, αλλά μη δυνηθέντες να συμφωνήσωσι περι της τιμής εισήλθον την νύκτα, οδηγούμενοι υπό αγγέλου κρατούντος φανάριον, εις την υπόγειον εκκλησίαν του Αγίου Τιβουρκίου και ανοίξαντες τους τάφους των εκεί αναπαυομένων Αγίων Πέτρου και Μαρκελλίνου έκλεψαν τα οστά αυτών, άτινα διά μυρίων κινδύνων και κόπων κατώρθωσαν να μετακομίσωσιν εις Γερμανίαν. Οι εκταφέντες ούτοι Άγιοι εφάινοντο εν αρχή δυσανασχετούντες ότι εταράχθη η ησυχία των· γοεροί στεναγμοί εξήρχοντο εκ των φερέτρων και άφθονον αίμα απέσταξεν εξ αυτών καθ' εκάστην, βαθμηδόν όμως υπετάγησαν εις την νέαν τύχην των, και αναλαβόντες τας παλαιάς αυτών έξις εθαυματούργουν, θεραπεύοντες χωλούς, τυφλούς και παραλυτικούς, διώκοντες τους πονηρούς δαίμονας και μεταβάλλοντες

τον ζύθον εις οίνον, τους κόρακας εις περιστεράς και του ειδωλολάτρας εις χριστιανούς.

Τοιαύτα και άλλα πολλά διηγούνται οι πανοσιώτατοι τη Ιωάννα, επαινούντες τα θαύματα των αγίων των, ως οι κίναιδοι τα της Συρίας θεάς· αλλ' αυτή εναύλους έτι έχουσα εις τα ώτα, τας χρυσάς υποσχέσεις της αγίας Λιόββας ολίγον προσείχεν εις των συνοδοιπόρων τα συναζάρια, δις δε και τρις χασμηθείσα απεκοιμήθη τέλος μεταξύ των Αγίων Πέτρου και Μαρκελλίνου. Το ίδιον φοβούμενοι μη έπαθες και συ, αναγνώστρια, παραπέμπομεν εις το επόμενον κεφάλαιον την εξακολούθησιν της φιλαλήθους ημών ιστορίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Όρα Σατωβρ. Προλεγ. Μαρτύρ. σ. 3.
2. Θεοκρίτου, Ειδύλλια. ΚΖ΄, στίχ. 65.
3. Αρχαίον όνομα της Ιαρμούθης.
4. Τανύν Υόρκης.
5. Τέσσερα περίπου φράγκα.
6. La vengeance est le plaisir des Dieux.
7. Mein.
8. Κιλίκιον.
9. Mulinheim.

Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Β΄

«Regrettez-vous le temps ou nos vieilles romances ouvraient leurs ailes d'or vers un monde enchante, ou tous nos monuments et toutes nos croyances portaient le manteau blanc de leur virginité?»

(Musset, Rolla).

Έτυχε ποτέ, αναγνώστα μου, αφού διήλθες την ημέραν αναγινώσκων μυθιστόρημα τι του μεσαιώνος, τα Κατορθώματα του βασιλέως Αρθούρου ή τους Έρωτας του Λαγκελότου και της Γινέβρας, ν' αφήσης το βιβλίον να καταπέση και συγκρίνων την τότε εποχήν προς την παρούσαν να ποθήσης τους χρυσούς εκείνους χρόνους, ότε η ευσέβεια, ο πατριωτισμός και ο έρωσ επεκράτουν επί της οικουμένης; Ότε καρδία πισταί έπαλλον υπό θώρακας σιδηρούς και χείλη ευσεβή ησπάζοντο τους πόδας του Εσταυρωμένου; Ότε αι βασίλισσαι ύφαινον τους χιτώνας των συζύγων, αι δε παρθένοι έμενον έτη ολόκληρα εις τα δώματα των φρουρίων περιμένουσαι την επιστροφήν του μνηστήρος; Ότε ο κλεινός Ρολάνδος απεσύρετο εις σπήλαιον αντικρύ του περικλείοντος την ερωμένην του μοναστηρίου και εδαπάνα τριάκοντα έτη θεωρών το φως του παραθύρου της, ο δε κόμης Ροβέρτος εκρημνίζετο από πύργου υψηλού, ίνα σώση την τιμήν της εστεμμένης φίλης του;

Πολλάκις υπό τοιούτων αναμνήσεων εκυκλοφόρησε θερμότερον το αίμα και υγράνθησαν οι οφθαλμοί μου. Αλλ' ότε αφήσας τους ραψωδούς εξήτησα την αλήθειαν υπό την κόνιν των αιώνων, εις τα χρονικά των συγχρόνων, τους νόμους των βασιλέων, τα Πρακτικά των Συνόδων και τα διατάγματα των παπών, ότε αντί του Ερσάρτου ανείλιξα τον Βαρόνιον και Μουρατόρην και είδον γυμνόν ενώπιόν μου τον μεσαιώνα, εθρήνησα τότε ουχί ότι παρήλθον, αλλ' ότι ουδέποτε ανέτειλαν επί της οικουμένης της πίστεως και του ηρωισμού αι χρυσαί εκείναι ημέραι. Αίσχη μόνον ή γελοιογραφίας το βιβλίον τούτο περιέχει, αλλά ταύτα εισίν αι πισταί, αι φωτογραφικαί ούτως ειπείν εικόνες των τότε ανθρώπων, όσα δε λέγω, δι' ακαταμαχήτων μαρτυριών υποστηρίζω, ως οι βασιλείς τα διατάγματα αυτών διά της λόγης.

Αφήκαμεν την Ιωάνναν συνοδοιπορούσαν μετά δύο Αγίων, τριών μοναχών και τεσσάρων όνων. Ο δρόμος ήτο σκοτεινός και ανώμαλος ως το ύφος της Νέας Σχολής,

ώστε άνθρωποι και ζώα απέκαμον μετά δίωρον πορείαν διά των δυσβάτων εκείνων ατραπών. Ότε δε διέκριναν μακρόθεν επί της κορυφής λόφου το ερυθρόν φανάριον ξενοδοχείου, ετράπησαν προς το σωτήριο εκείνο φως, ως οι μάγοι προς τον υποδεικνύοντα την φάτνην του Σωτήρος αστέρα.

Από των χρόνων του Τακίτου μέχρι των καθ' ημάς η πολυφαγία και πολυποσία είναι το θανάσιμον αμάρτημα των Γερμανών· αλλ' οι μεν φιλόξενοι κάτοικοι της πάλαι Γερμανίας εμέθουν εν ταις καλύβαις των, προσφέροντες δείπνον και στέγην εις τον κεκμηκότα οδοιπόρον, οι δε καλόγηροι του μεσαιώνος, αφού ο Άγ. Βενέδικτος αντικατέστησε τον οίνον διά του ζύθου επί της τραπέζης των κοινοβίων, έζων εις τα καπηλεία ως οι αρχαίοι Έλληνες εις την αγοράν. Μάτην αι Σύνοδοι και ο Πάπας Λέων ανεθεμάτιζον τους πωλούντας και πίνοντας τον οίνον και μάτην οι φιλόξενοι ερημίται εθεμελίουν ασκητήρια εις τας λεωφόρους και τα δάση, προσφέροντες τω οδοιπόρω άμισθον φιλοξενίαν, πράσινα χόρτα, ίνα φάγη, και χόρτα ξηρά, ίνα κοιμηθή. Οι περιηγούμενοι ιερείς εισήρχοντο μεν ενίοτε εις τα κελλία των ασκητών, όταν ο καιρός ήτο κακός, αλλ' άμα έπαυεν η βροχή, έτρεχον εις το πλησιέστερον καπηλείον. Σήμερον τα ξενοδοχεία είναι συστημένα χάριν των περιηγητών, κατά δε τον μεσαιώνα πολλοί μοναχοί εγίνοντο περιηγηταί χάριν των ξενοδοχείων.

Οι τρεις πανοσιώτατοι, αφού ετοποθέτησαν τους όνους εις τον σταύλον, τα λείψανα των αγίων επί της κλίνης του ξενοδόχου και εαυτούς προ της εστίας, διότι νύκτες θεριναί δεν υπάρχουν εις τον τόπον εκείνον, ήνοιξαν τους ρώθωνας, ίνα οσφρανθώσι την κνίσσαν του μαγειρείου. Παχεία χην εστρέφετο υπεράνω σπινθηριζούσης ανθρακιάς και ετέρα έβραζεν εντός καλού οίνου της Ιγκελχείμης.

Η θέα του οβελού και το άσμα της χύτρας ηύφραναν την καρδίαν των καλών πατέρων, οίτινες καθήσαντες μετ' ου πολύ περί μαρμαρίνην τράπεζαν ηκόνιζον ήδη τας μαχαίρας και τους οδόντας, ίνα σπαράξωσι την λείαν, ότε αίφνης οχληρά ανάμνησις ήπλωσε μέλαν νέφος επί της φαιδράς όψεως των δαιτυμόνων. «Παρασκευή!» είπεν ο Ραλήγος, απωθών το πινάκιον· «Παρασκευή!» απεκρίθη ο Ληγούνος, καταθέτων την περόνην· «Παρασκευή!» ανέκραξεν ο Ρεγιβάλδος, κλειών το πλατύ του στόμα, και πάντες εθεώρουν τας χήνας ως Αδάμ τον απολωλότα παράδεισον, τρώγοντες αντ' αυτών τους όνυχας εκ της απελπισίας.

Οι τότε άνθρωποι ήσαν μεν διεφθαρμένοι, μέθυσοι, ασελγείς και απατεώνες, αλλά δεν είχαν ακόμη καταντήσει ως οι σημερινοί να τρώγωσι κρέας κατά τας

νηστησίμους ημέρας. Εισ τον τότε παράδεισον υπήρχον ως εις τον Όλυμπον των αρχαίων Άγιοι προστάται της μέθης¹, επί δε της γης επίσκοποι επιτρέποντες αυτήν κατά το παράδειγμα του Εκκλησιαστού και του ιερού Αυγουστίνου· αλλ' όστις δεν ετήρει τας νηστείας, ή εκεραυνούτο υπό του θείου πυρός, ως ο Δουξ Ροκολήνος, ή απηγγονίζετο υπό των δορυφόρων του αυτοκράτορος.

Η Ιωάννα γνωρίζουσα εκ πείρας τι εστί πείνα ελυπείτο τους πεινώντας συντρόφους, δεινή δε ούσα περί την καζουιστικήν, επιστήμην, άγνωστον εις τους ανατολίτας, αντικείμενον δ' έχουσα ν' αποδεικνύη το μέλαν λευκόν, την σελήνην τετράγωνον και την κακίαν αρετήν, επειράθη ν' ανεύρη δι' αυτής τίνι τρόπω ηδύναντο να δειπήσωσιν αναμαρτήτως. Αφού δε επί ικανήν ώραν έξυσε την κεφαλήν, «Βαπτίσατε», είπε, «την χήνα ταύτην εις ιχθύν και φάγετε αυτήν αφόβως. Ούτω έπραξεν ο καλός πατήρ μου, ότε συλληφθείς υπό των ειδωλολατρών ηναγκάσθη επί απειλή θανάτου να φάγη ολόκληρον αρνίον την παραμονήν του Πάσχα. Άλλως δε τα τε οψάρια και τα πτηνά επλάσθησαν κατά την αυτήν ημέραν, ώστε η σαρξ αυτών συγγενεύει».

Το επιχείρημα, αν ουχί καλόν, ήτο τουλάχιστον καλώς εξευρημένον· έπειτα δε η πείνα, ήτις καθιστά νόστιμον και τον ξηρόν άρτον, έχει, φαίνεται, την ιδιότητα να ενισχύη και τα αμφίβολα των επιχειρημάτων, παρά τοις ενόρκοις τουλάχιστον, οίτινες αθωούσι πολλάκις τους ληστές, διότι ότε έπραξαν το έγκλημα ήσαν νήστεις προ πολλού. Διά τον αυτόν λόγον έπρεπεν ίσως ν' αθωώνται και οι ένοχοι βιασμού, οσάκις αποδείξωσιν ότι, κατά τον Θεόκριτον, «Είχον ανάγκαν».

Ο πάτερ Ραλήγος ευχαριστήσας την Ιωάνναν δι' ηγηρού φιλήματος επί της παρειάς, έλαβεν ανά χείρας ποτήριον ύδατος και τρις ραντίσας τας χήνας είπε μετά κατανύξεως «In nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti, haec erit hodie nobis piscis». «Αμήν», απεκρίθησαν οι σύντροφοι αυτού, και μετ' ου πολύ τα οστά μόνον απέμειναν των νεοβαπτίστων ιχθύων. Αφού δε εκόρεσαν την πείναν, εσκέφθησαν οι καλοί πατέρες να σβέσωσι και την δίψαν· καθότι οι τότε μοναχοί, ως οι Άραβες της Χαλιμάς, πρώτον έτρωγον μέχρι χορτασμού και έπειτα εζήτουν αλμυρά αρτύματα και οίνον, ίνα δροσίζωσι και ξηραίνωσι τον λάρυγγα εναλλάξ, αμιλλώμενοι ως οι δαιτυμόνες του Μιθριδάτου τίς προ τινος περισσότερο να πίνη.

Η μέθη ήτο τότε η ευθηνότερα των απολαύσεων· επτά μόλις δηνάρια ετιμάτο το μέτρον του οίνου, όστις ου μόνον εις τα καπηλεία αλλά και εις τας εκκλησίας και τας

οδούς και εις αυτούς τους γυναικώνας έρρεε ποταμηδόν, ουδόλως αναχαιτιζόμενος υπό των διαταγμάτων των παπών και των Συνόδων, άτινα συμπαρέσυρεν εις τον ορμητικόν αυτού ρουν, ως οι χείμαρροι τα δένδρα.

Οι ημέτεροι πανοσιώτατοι, πριν αρχίσωσι την πόσιν, έλαβον έκαστος, ως συνηθίζετο τότε, το όνομα αγγέλου τινός, ο μεν Γαβριήλ, ο δε Μιχαήλ και ο τρίτος Ρογουήλ, είτα ήρξαντο κενούντες τα κεράτινα ποτήρια εις υγείαν ουχι αλλήλων ή της πατρίδος ή των απόντων φίλων κατά την συνήθειαν των κοσμικών, αλλά της Παναγίας, του Αγ. Πέτρου και πάντων των κατοίκων του Παραδείσου. Τοιαύτα επέταττεν η ευσέβεια των χρόνων εκείνων, ήτις και αυτήν την μέθην καθίστα θεάρεστον έργον.

Εν τούτοις η νυξ επροχώρει, ο στραβουλάριος² είχεν αποκοιμηθή, το έλαιον της λυχνίας και ο οίνος της λαγήνου εξηντλούντο και μόνη η έξαψις των ρασοφόρων προέβαινε αυξάνουσα ανά παν ποτήριον. Οι οφθαλμοί αυτών εσπινθηροβόλουν ως οι του Χάρωνος, εκ δε του στόματος εξήρχοντο άναρθροι μόνον ήχοι, βλασφημίαι και επικλήσεις εις την Παρθένον, τροπάρια και άσματα βακχικά. Εν ενί λόγω ήσαν και οι τρεις οινοβαρείς ως ο Βύρων, ότε εσκεπτετο περι άθανασίας ψυχής ή ο Αγ. Άβιτος, ότε εστιχούργει τους έρωτας της Εύας.

Η Ιωάννα, γνωρίζουσα ότι ακόλαστος οίνος και υβριστικόν μέθη, ως έγγραφεν ο Σολομών καταφερόμενος κατά της ακολασίας εν μέσω τριακοσίων γυναικών και επτακοσίων παλλακίδων, απεσύρθη ησύχως εις την σκοτεινότεραν του θαλάμου γωνίαν· αλλ' ουδ' εκεί εύρεν επί πολύ ησυχίαν· καθότι οι καλοί πατέρες αφού εκόρεσαν την πείναν και την δίψαν, ησθάνθησαν την ανάγκην να ευχαριστήσωσι και την έκτην εκείνην αίσθησιν, δι' ην δεν εύρον ακόμη όνομα οι φυσιολόγοι, οι δε αιδήμονες χρονογράφοι ωνόμαζον αυτήν όρεξιν ωμού κρέατος. Διό λαβόντες, κατά την καλογηρικήν συνήθειαν, το άκρον του ράσου μεταξύ των οδόντων ώρμησαν κατά της πολυπαθούς ημών ηρωίδος.

Μη βιασθής να ερυθριάσης σεμνή μου αναγνώστρια· ο σιδηρούς κάλαμος διά του οποίου γράφω την αληθή ταύτην ιστορίαν είναι αγγλικής κατασκευής, εκ των εργοστασίων του Σμιθ, και ως εκ τούτου σεμνός ως αι ξανθαί εκείναι Αγγλίδες, αίτινες, ίνα μη ρυπάνωσι την παρθενικήν αυτών εσθήτα υψούσι αυτήν μέχρι μέσης κνήμης, δεικνύουσαι εις τους διαβάτας πλατείς πόδας εντός διπάτων σανδαλίων· ώστε ουδείς κίνδυνος ν' ακούσης παρ' εμού όσα παρθένω λέγειν ου καλόν³.

Η Ιωάννα διωκομένη υπό των τριών μοναχών έτρεχε περί τον θάλαμον, υπερπηδώσα τραπέζας και καθίσματα, και ότε μεν πινάκιον, ότε δε ρητόν της Γραφής εκσφενδονίζουσα κατ' αυτών. Αλλ' η ιερά αυτής ευγλωττία και τα σκεύη της τραπέζης συνετρίβοντο ματαιώς κατά των μεθύσων εκείνων, ως τα κύματα κατά των βράχων. Ήδη δε ήπλονον επ' αυτής τας χείρας, ότε διακρίνασα επί της κλίνης τα περιέχοντα τα λείψανα των αγίων κιβώτια κατέφυγεν όπισθεν αυτών, ως ο Αίας όπισθεν της ασπίδος. Οι πανοσιώτατοι οπισθοδρόμησαν εν αρχή έμπροσθεν του ιερού εκείνου προπυργίου, ως οι λύκοι προ των πυρών, δι' ων προφυλάσσουσιν οι ποιμένες τας μάνδρας· αλλά μετ' ου πολύ, λησμονήσαντες τον προς τα άγια εκείνα λείψανα σεβασμόν, εχύθησαν κατά της κλίνης, εφ' ης η δύστηνος νεάνις έτρεμεν ως κορυδαλός υπό το δίκτυον του κυνηγού.

Η σύγκρουσις ενταύθα υπήρξεν τοσοούτω σφοδρά, ώστε κατέπεσεν η κλίνη και μετ' αυτής αι θήκαι των αγίων, ων τα μαρτυρικά οστά κατεκυλίσθησαν επί του εδάφους. Ενθυμηθείσα τότε η Ιωάννα ότι διά σιαγόνος όνου επάταξεν ο Σαμψών χιλίους Φιλισταίους, εδεήθη του Υψίστου, ίνα κραταιώση την δεξιάν της, είτα δε δραξαμένη κακείνη μιας κνήμης του Αγ. Μαρκελλίνου ήρξατο δι' αυτής να κτυπά τους ασελγείς αυτής διώκτας. Αλλά τα κόκκαλα αυτών ήσαν, φαίνεται, σκληρότερα των του Αγίου, ώστε μετ' ου πολύ εθραύσθη το όπλον και εξηντλήθησαν αι δυνάμεις της σεμνής ημών ηρωίδος, ήτις μετά πεισματώδη αντίστασιν κατέπεσε τέλος επί του πεδίου της μάχης και κλείσασα τους οφθαλμούς υπετάγη εις το πεπρωμένον.

Αλλ' εν ουρανώ υπήρχον τότε Άγιοι και Άγιστοι υπέρ των εν κινδύνω παρθένων θαυματουργούντες. Καθ' ην στιγμήν ο πανοσιώτατος Ραλήγος, όστις ως πρεσβύτερος απήλαυσε των πρωτείων, έκυπτεν επί την Ιωάνναν, ενώ η δυσώδης και οινωμένη αυτού πνοή εμόλυνεν ήδη το ωχρόν πρόσωπον της κορασίδος, τεράστιος αίφνης μεταμόρφωσις! ανήκουστον θαύμα έκαμεν αυτόν να οπισθοδρομήση μετά τρόμου. Ούτε εις δένδρον, ως η Δάφνη, είχε μεταμορφωθή η Ιωάννα, ούτε εις περιστεράν, ως η Αγ. Γερτρούδη, ή εις σκωληκόβρωτον σκελετόν, ως η Βασίνη εις τας αγκάλας του Δομ Ρουπέρτου, αλλ' εκ της παρθενικής αυτής επιδερμίδος εφύτρωσεν αφνιδίως γενειάς μακρά, πυκνή και δασεία, ως η επισκιάζουσα τα πρόσωπα των Βυζαντινών αγίων. Ούτω έσωζε τότε η Παναγία τας παρθένους, οσάκις εστενοχωρούντο υπό βαναύσων καλογήρων, επαγρυπνούσα κατά τον Αγ. Ιερώνυμον ως ζηλότυπος πενθερά επί της τιμής των συζύγων του υιού της.

Η Ιωάννα ευχαριστήσασα από καρδιάς την Παρθένον διά την σωτηρίαν επέμβασιν ηγέρθη, και επισείουσα την μακράν της γενειάδα ως κεφαλήν Μεδούσης κατά των πεφοβισμένων αυτής καταδρομέων εξήλθε του θαλάμου. Διαβαίνουσα δε προ των σταύλων έλυσεν ένα των όνων, εφ' ου αναβάσα απεμακρύνθη του μυσσαρού εκείνου καταγωγίου, όπου εκινδύνευσε να χάση την μόνην προίκα, ην είχε να προσφέρη εις τον ουράνιον αυτής νυμφίον. Περιττόν δε να προσθέσω ότι, παρελθόντος του κινδύνου, και η γενειάς αυτής συνηφανίσθη.

Αι σκιαί της νυκτός και τα δένδρα του δάσους ήρχισαν βαθμηδόν ν' αραιώνται. Μετ' ολίγον δε η πλανωμένη ημών ηρωίς ευρέθη εν μέσω ερεικοφύτου πεδιάδος, έχουσα, ως ο Άγ. Στούρμης, κατάλευκον ουρανόν υπεράνω της κεφαλής και μαύρον όνον μεταξύ των σκελών της. Η Ιωάννα μη γνωρίζουσα την οδόν έτρεχεν όπου οι τέσσαρες του υποζυγίου πόδες έφερον αυτήν· αλλ' ανευρούσα μετ' ου πολύ το ρεύμα της Μεΰνης ηκολούθησε τους ελιγμούς του ρύακος, ως ο Θησεύς τον μίτον της Αριάδνης, μέχρις ου έφθασε δύνοντας του ηλίου εις το τέρμα της οδοιπορίας.

Η μονή της Μοσβάχης υψούτο παρά τους πρόποδας αποτόμου όρους, υπό το οποίον ετοποθέτησεν αυτήν η Αγ. Βλιθρούδη, ίνα μη ψυχραίνηται ο ζήλος των καλογραιών υπό της πνοής του βορρά. Η εσπερινή προσευχή έληγε κατ' εκείνην την στιγμήν, αι δε μονάζουσαι παρθένοι εξήρχοντο της εκκλησίας κρατούμεναι εκ της χειρός και ομοιάζουσαι κομβολόγιον εκ μαύρων μαργαριτών. Ιδούσαι την Ιωάνναν περιεκύκλωσαν αμέσως αυτήν, ερωτώσι τίς ήτο, πόθεν ήλθε και τι εξήτει· αφ' ου δε έμαθον ότι επεθύμει ράσον, σανδάλια και κελλίον, ωδήγησαν αυτήν προς την ηγουμένην, ήτις εμνήστευσε την ημετέραν ηρωίδα μετά του Σωτήρος, απαλλάξασα αυτήν της δεκαμήνου δοκιμασίας χάριν των προς την θρησκείαν εκδουλεύσεων του μακαρίτου πατρός της.

Η Αγ. Βλιθρούδη αγαπήσασα παραχρήμα την νέαν μοναχήν, διότι εννόει το Πάτερ ημών και εσταύρονε μετά κατανύξεως τας χείρας επί του στήθους, κατέστησεν αυτήν φύλακα της βιβλιοθήκης του κοινοβίου, περιεχούσης εξήκοντα επτά τόμους, πλούτον μυθώδη κατ' εκείνην την εποχήν. Η Ιωάννα, μόνη από πρωίας μέχρι εσπέρας εν τω κελλίω της, υπέπεσε κατά τας πρώτας ημέρας εις την μοναστηριακήν εκείνην χάνωσιν, ήτις καταλαμβάνει τας νεήλυδας εις τα κοινόβια, ως η ναυτίασις τους κατά πρώτον πατούντας επί πλοίου. Εισήρχετο και εξήρχετο του κελλίου, εκαθάριζε τα

βιβλία, τους όνυχας και την κόμην της, ηρίθμει τους κόκκους του κομβολογίου και εμέμφετο τον ήλιον ως βραδέως προχωρούντα προς την δύσιν.

Αι σύντροφοι αυτής ζηλεύουσαι την εύνοϊαν, ης απήλαυε παρά τη ηγουμένη, και φοβούμεναι μη κατεσκόπευε τους λόγους και τα έργα των απεμακρύνοντο απ' αυτής ως οι Βραχμάνες από των παριάδων. Πολλάκις κατά την ώραν της διασκεδάσεως, ενώ αι λοιπαί παρθέναι διεσκορπίζοντο καθ' ομάδας εις τον κήπον φαιδρώς διαλεγόμεναι, εμπαιζούσαι τας γραίας, διηγούμεναι τα όνειρα της νυκτός, δεικνύουσαι τα γράμματα των εραστών, παραβάλλουσαι το μήκος των ποδών και το χρώμα των χειλέων ή της κόμης των, η Ιωάννα έμενε μόνη, ως οβελίσκος εν μέσω πλατείας, μετρούσα το ύψος των δένδρων και αιτιωμένη την Αγίαν Λιόββαν, διότι αντί ηδονών πλήξιν μόνον και χασμήματα εύρεν εν τω μοναστηρίω, ως καταρώνται και οι τυχοδιώκται τας εφημερίδας, οσάκις αντί χρυσού πέτρας μόνον και πυρετούς ευρίσκουσιν εις την Καλλιφορνίαν.

Η πλήξις και η αργία είναι, νομίζω, τα κυριότερα ελατήρια της ευσεβείας. Εις ουρανόν ατενίζομεν τότε μόνον, όταν δεν έχωμεν τι να κάμωμεν ή να ελπίσωμεν επί της γης, τας δε αγίας εικόνας ασπαζόμεθα, οσάκις δεν έχομεν άλλο τι ν' ασπασθώμεν. Οπωσδήποτε η Ιωάννα, ήτις πρότερον μετεχειρίζετο τας θεολογικάς αυτής γνώσεις ως απλούν πόρον ζωής, αποστηθίζουσα την Γραφήν και τους Πατέρας ως η κυρία Ριστόρη τους στίχους του Αλφιέρη, ότε ευρέθη μόνη εντός των τεσσάρων τοίχων πνιγηρού κελλίου, ανούσιον ευρίσκουσα την παρούσαν, ήρξατο να σκέπτηται περί της μελλούσης ζωής.

Παράδοξος η ενασχόλησις εις νεάνιδα δεκαεπταετή. Αλλά τα μοναστήρια είναι απ' αιώνων τα βασίλεια των ιδιοτρόπων ορέξεων. Οι Αιγύπτιοι καλόγηροι επότιζον ράβδους μέχρις ου καρποφορήσωσιν· αι Άγιοι της Ουγγαρίας έτρωγον φθείρας και οι Ησυχασταί έμενον έτη ολόκληρα, προσηλούντες το βλέμμα επί την κοιλίαν των, εκ της οποίας επερίμενον να ίδωσιν εκπορευόμενον το φως της αληθείας. Η δε Ιωάννα, παραδιδόμενη εις μεταφυσικάς μελέτας, οτέ μεν διημέρευε κύπτουσα επί των συγγραμμάτων του Αγ. Αυγουστίνου, όστις περιέγραψεν ως αυτόπτης τας απολαύσεις των μακάρων και τας φλόγας της Κολάσεως, οτέ δε χώνουσα τους δακτύλους εις την ξανθήν κόμην της απέτεινεν εις εαυτήν τας ερωτήσεις εκείνας περί της παρούσης ημών και μελλούσης υπάρξεως, τας οποίας πάντες οι κάτοικοι της κοιλάδος του κλαυθμώνος αποτείνουσιν εις εαυτούς μετ' απελπισίας, οι δε

πνευματικοί και θεολόγοι αποκρίνονται εις αυτάς δι' υπεκφυγών και κοινών τόπων, ως οι υπουργοί εις τους οχληρούς θεσιθήρας.

Παράδοξα όνειρα ετάραττον της πτωχής κορασίδος τον ύπνον, ουχί πλέον η καλή Λιόββα ηδονάς ανεξαντλήτους υποσχομένη, αλλά δαίμονες επισείοντες κέρατα φοβερά ή άγγελοι κρατούντες διστόμους ρομφαίας· οτέ μεν ήλπιζε τας αγαλλιάσεις του Παραδείσου, οτέ δε εφοβείτο τους όνυχας του Διαβόλου· επί μίαν ημέραν επίστευεν εις τας αληθείας του χριστιανισμού από του Ευαγγελίου μέχρι των θαυμάτων του Αγ. Μαρτίνου και επί τρεις εδίσταζε περί πάντων· άλλοτε έκυπτε την κεφαλήν εις την επιβαρύνουσαν ημάς θείαν καταδίκην και άλλοτε, αν είχε πέτρας, ήθελε ρίψει αυτάς κατά του ουρανού, ίνα τον σπάση⁴. Εν ενί λόγω είχε καταληφθή υπό της μονομανίας εκείνης, εις ην υποπίπτουσι πάντες, όσοι μετ' ειλικρινείας ζητήσωσι την λύσιν του μυστηριώδους της υπάρξεως ημών προβλήματος. Τι είμεθα, πόθεν ερχόμεθα, ποία έσται η μέλλουσα ημών τύχη; Τοιαύτα ζητήματα, αδιάλυτα εν τω ανθρωπίνω εγκεφάλω, ως ο κηρός εν τω ύδατι, επειράτο να λύση.

Εν τούτοις η κόμη της πτωχής Ιωάννας έμενεν ακτένιστος και οι οδόντες αργοί· οι οφθαλμοί ήσαν ερυθροί υπό της αϋπνίας, το πρόσωπον ωχρόν και οι όνυχες μαύροι. Κατά τον κλειόν Πασχάλην, τοιαύτη πρέπει να ήναι επί της γης η φυσική κατάσταση του αληθούς χριστιανού, ζώντος διηνεκώς μεταξύ του φόβου της κολάσεως και της ελπίδος της σωτηρίας και μετά στεναγμών αναζητούντος εν τω σκότει την οδόν του Παραδείσου. Αλλά την κατάστασιν ταύτην, όσω αριστοκρατική και αν ήναι, όσω και αν ιδιάζη εις τα έξοχα πνεύματα, δεν σοι την εύχομαι, καλέ μου αναγνώστα· προτιμητέα páλιν η ιλαρά και αμέριμος ευσέβεια των καλών εκείνων χριστιανών, οίτινες ψάλλοντες τροπάρια εις τους Αγίους και τρώγοντες οκταπόδια την Παρασκευήν, περιμένουσιν αμερίμωσ τας απολαύσεις του Παραδείσου.

Πολλοί θέλοντες να επιδείξωσιν πνεύματος υπεροχήν ταλανίζουσι τους μακαρίους τούτους θνητούς, αλλ' εγώ ζηλεύω την γαλήνην της ψυχής των και τα κολλύρια του τραχήλου των. Αν Τούρκος τις ή πυρολάτρης επρόκειτο να χριστιανισθή, ήθελον συμβουλευσει αυτόν να προτιμήση προ πάσης άλλης την καθολικήν Εκκλησίαν, ης αι τελεταί είναι τόσω μεγαλοπρεπείς, η λειτουργία τόσω σύντομος και αι νηστείαί τόσω πολυόψοι, ης η μουσική ηδύνει την ακοήν και αι εικόνες ευφραίνουσι τους οφθαλμούς· πνευματικόν δε να εκλέξη ουχί άγριόν τινα Βοσουέττον ή Λακορδαίρον, γυμνόν τον Άδην και τους κατοίκους αυτού προ των οφθαλμών του παριστώντα, αλλ'

ηδυεπή τινα μαθητήν του Εσκοβάρου, ίνα επί ατλαζίνου τάπητος τον οδηγήση εις τας μακαρίους μονάς. Αφού ο Ύψιστος, κατά τον ιερόν Αυγουστίνον και Λακτάντιον, δεν αποστρέφεται τας ανθηράς ατραπούς, οσάκις αύται οδηγώσιν ημάς προς αυτόν, διατί ν' αναζητώμεν τον Παράδεισον δι' ακανθών και τριβόλων και νεροβράστων χόρτων, ακροώμενοι έρρινα άσματα και ασπαζόμενοι δυσμόρφους εικόνας;

Αλλ' επανέλθωμεν εις το προκείμενον και έστω το σφάλμα των παρεκβάσεών μου εις τας εικοσιεπτά των Αθηνών εφημερίδας και τους τέσσαρας κώδωνας της ρωσικής εκκλησίας, διακόπτοντας ανά πάσαν στιγμήν το νήμα της διηγήσεώς μου.

Αι κακαί νόσοι, η πανώλης, η ευλογία, ο έρωσ και τα εξ αυτού πηγάζοντα επώνυμα της ξανθής μητρός του πάθη έχουσι τούτο το καλόν, ότι άπαξ μόνον υποκείμεθα εις αυτά. Τοιαύτη ήτο και η μεταφυσική ασθένεια της Ιωάννας. Αφού επί τρεις μήνας έξυσε την κεφαλήν, ζητούσα του αλύτου αινίγματος την λύσιν, έκλεισε τέλος πάντων τα βιβλία της και ανοίξασα το παράθυρον του κελλίου ωσφράνθη τα αρώματα της ανοίξεως.

Ο Απρίλιος ήγγιζεν εις το τέλος και η φύσις πάσα καταπράσιнос, μειδιώσα και μυροβόλος ωμοίαζε νεάνιδα στολισθείσαν υπό εμπείρου θαλαμηπόλου. Αι αναθυμιάσεις του έαρος εμέθουν τας αισθήσεις της νέας μοναχής, ήτις από τριών ήδη μηνών βυθισμένη εις τα σκότη του κελλίου και της μεταφυσικής, ητένιζε και ωσφραίνετο μετ' αυξούσης απληστίας την χλόην των λειμώνων και των ίων την ευωδίαν.

Μεταξύ της ανοίξεως και της καρδιάς ημών, όταν ήμεθα εικοσαετείς, υπάρχει κατά τους ποιητάς και τους ιατρούς σχέσις τις μυστηριώδης και δυσεξήγητος, ως η του Σωκράτους προς τον Αλκιβιάδην. Οσάκις βλέπομεν πράσινα δένδρα, μαλακήν χλόην ή σπήλαια σκιερά αισθανόμεθα ευθύς την ανάγκην Εύας τινός εν τω παραδείσω τούτω. Ο Νέρων κατά τας ώρας της νοσταλγίας του επεθύμει να είχε σύμπαν το ανθρώπινον γένος μίαν μόνην κεφαλήν, ίνα την αποκόψη. Δεν έτυχε ποτέ καθήμενος το έαρ υπό την σκιάν πίτυος ή ροιάς και συ, αναγνώστα μου, να επιθυμήσης να είχαν αι γυναίκες πάσαι εν μόνον στόμα, ίνα όλας ομού τας ασπασθής;

Η Ιωάννα αισθανομένη το στήθος της αναπάλλον ως τα κύματα της θαλάσσης, ανεμνήσθη του ονείρου της και των ελπίδων, υφ' ων κατείχετο, ότε εισήλθεν εις το κοινόβιον εκείνο, όπου εύρεν μόνον ανίαν, βιβλία παλαιά και σκέψεις οχληράς.

«Λιόββα! Λιόββα! πότε θέλεις εκτελέσει τας υποσχέσεις σου;» ανέκραξε τέλος, σείουσα τας κιγκλίδας της φυλακής της μετ' απελπισίας. Αλλ' αι κιγκλίδες ήσαν σιδηραί, αι δε χείρες της νέας μοναχής είχαν γίνει διά της αργίας λευκαί και απαλαί ως ο κηρός των λαμπάδων· διό αφήσασα αυτάς, και μη έχουσα εν τω κελλίω ούτε σκύλον να δείρη ούτε σινικά αγγεία να σπάση, έκρυψε μεταξύ των χειρών το πρόσωπον και ήρξατο να κλαίη.

Ουδέν γλυκύτερον των δακρύων, οπότεν υπάρχη χειρ ετοιμή να τα σφογγίση ή χείλη πρόθυμα να ροφήσωσι την βροχίν ταύτην της καρδίας, ως ονομάζουσιν αυτά οι Ινδοί. Αλλ' όταν κλαίη τις μόνος, τα δάκρυα τότε είναι αληθή και πικρά, ως πάσα εν τω κόσμω αλήθεια· πολύ δε πικρότερα, οσάκις θρηνώμεν ουχί την απώλειαν αγαθού τινός επί της γης, αλλά διότι δεν δυνάμεθα να απολαύσωμεν το αντικείμενον προς ο εποφθαλμιώμεν, ίππον, υπούργημα ή γυναίκα.

Κρότος βημάτων εις τον διάδρομον απέσπασε μετ' ολίγον την Ιωάνναν των θλιβερών αυτής λογισμών και ανοιχθείσης της θύρας, εισήλθεν η ηγουμένη κρατούσα εκ της χειρός αγένειον νεανίσκον, φέροντα το ένδυμα του Αγ. Βενεδίκτου, τους δε οφθαλμούς μετά σεμνότητος επί των σανδαλίων του προσηλούντα.

«Ιωάννα», είπεν η Προεστώσα, παρουσιάζουσα τον νέον μοναχόν εις την έκθαμβον ημών ηρωίδα, «ο ηγούμενος της Φούλδας Αγ. Ραβάνος ο Μαύρος, μέλλων ν' αποστείλη ιεροκήρυκας εις Θουρίγγην, ζητεί παρ' εμού τας επιστολάς του Αγ. Παύλου, γεγραμμένας διά χρυσών γραμμάτων επί πολυτίμου μεμβράνης, ίνα διά της λάμπσεως του χρυσού θαμβώση τα όμματα των απίστων, εμπνέων ούτω εις αυτούς περισσότερον σέβας προς τας αληθείας του Ευαγγελίου. Ο νέος ούτος Βενεδικτίνος είναι ο Πάτερ Φρουμέντιος, διαπρέπων, ως και συ, επί ευσεβεία και καλλιγραφία. Συνεργάσθητι μετ' αυτού, μέχρις ου εκτελεσθή η παραγγελία του αδελφού ημών Ραβάνου. Λάβε χρυσήν μελάνην· γραφίδας έχεις, τροφήν θέλω στέλλει υμίν εκ της ίδιας μου τραπέζης. Χαίρετε, τέκνα μου». Ταύτα ειπούσα εξήλθεν η Αγ. Βλιθρούδη, κλείουσα όπισθεν αυτής την θύραν, ως οι χωρικοί εν Μολδαυία, οσάκις ο άρχων επισκέπτεται την γυναίκα των. Αλλ' η Αγ. Βλιθρούδη ήτο εκ των εναρέτων εκείνων γυναικών, των οποίων ο νους αδυνατεί να υποθέση το κακόν. Αν έβλεπε καλόγηρον ασπαζόμενον τινά των παρθένων του μοναστηρίου, ήθελε πιστεύσει ότι πράττει τούτο, ίνα ευλογήση αυτήν. Παιδιόθεν κατακοπέισα υπό της ευλογίας αθώα μόνον φιλήματα είχε γνωρίσει, ουδ' ηδύνατο να πιστεύση ότι υπήρχον και άλλα εις τον

κόσμον. Άλλως κατά τον αιώνα εκείνον οι οπαδοί του Αγ. Βενεδίκτου, άνδρες τε και γυναίκες, έξων φύρδην μίγδην εν τοις μοναστηρίοις, ως αι βδέλλαι εντός φιάλης ύδατος. Κατά τινας χρονογράφους αι σχέσεις αύται ήσαν αθώαι, ως αι του ημετέρου Αγ. Αμούν, συγκοιμηθέντος δεκαοκτώ όλα έτη μετά της συζύγου του, ήτις απέθανε παρθένος· κατά τον Μουρατόρη όμως εκ της επιμειξίας ταύτης εγεννώντο πολλάκις σκάνδαλα και παιδιά. Αλλά ταύτα ερρίπτοντο συνήθως εις το ρεύμα της Φούλδας. Ούτω εσώζετο η τιμή των μοναστηρίων και επαχύνοντο οι ιχθύες.

Το νέον ζεύγος, άμα έμεινε μόνον, γνωρίζον πόσον πολύτιμος είναι ο χρόνος ανύψωσε τας χειρίδας των ράσων και ήρξατο αμέσως της εργασίας, της αντιγραφής δηλ. των επιστολών του Αγ. Παύλου.

Επί δεκαπέντε ημέρας ήρχετο ανά πάσαν πρωίαν ο νέος μοναχός εις το κελλίον της Ιωάννας, όπου συνειργάζετο μετ' αυτής μέχρι της εσπέρας. Αλλ' ο δεκαοκταετής εκείνος νεανίας, παιδιόθεν ασχολούμενος εις αντιγραφάς ευχολογίων και ούτε την Γραφήν αναγνώσας ούτε του Αυγουστίνου τας εξομολογήσεις ούτε τον περι Παρθενίας λόγον του Αγ. Βασιλείου ή άλλο ιερόν βιβλίον, ήτο ως εκ τούτου αγνός και άσπιλος ως η χιών, εφ' ης εκυλίετο ο Άγ. Φραγκίσκος, ίνα κατασιγάση τους πειρασμούς της σαρκός· ώστε η μεν αντιγραφή των επιστολών του Αγ. Παύλου προώδευε ταχέως, αι δε μετά της Ιωάννας σχέσεις αυτού έμενον στάσιμοι.

Οσάκις η χειρ της ημετέρας ηρωίδος ήγγιζε την χείρα του ή αι κόμαι αυτών συνεπλέκοντο, ενώ έκυπτον επί της μεμβράνης, ησθάνετο την καρδίαν του πάλλουσαν ως κώδωνα φρουρίου εν ώρα κινδύνου, αλλ' ουδ' αυτός ηδύνατο να είπη, αν προς δεξιάν έπαλλεν ή προς αριστεράν. Η δε Ιωάννα αναγνώσασα πολλάκις τον Ωριγένη, τον Χρυσόστομον και τους κανόνας του Νηστευτού εγνώριζε τα πάντα θεωρητικώς· ηδύνατο μάλιστα και να συζητήση περι των τοιούτων, μεταχειριζομένη τας τεχνικάς εκείνας λέξεις, αίτινες εις μόνους τους ιατρούς, τας πόρνας και τους θεολόγους είναι γνωσταί. Αλλά μόνη μετ' ανδρός τότε πρώτην φοράν ευρίσκετο, η δε αμηχανία αυτής ηύξανε καθ' εκάστην, ως η των Άγγλων περιηγητών εν μέσω των νεκροπόλεων της Αιγύπτου, τας οποίας τόσον καλά εσπούδασαν επί του χάρτου.

Η θέσις των δύο νεανίσκων κατήντα καθ' ημέραν μάλλον αφόρητος. Ούτε ο Φρουμέντιος εγνώριζε τι να ζητήση, ούτε η Ιωάννα τι πρώτον να προσφέρη. Εν τούτοις η αντιγραφή επλησίαζεν εις το τέλος· μόνη απελείπετο η προς Εβραίους επιστολή και έπειτα πικρός και αναπόφευκτος επήρχετο ο χωρισμός.

Πολλάκις η Ιωάννα ως άλλη Πηνελόπη απέξεε την νύκτα, όσα την προτεραίαν είχαν γράψει. Ο σύντροφος αυτής εννόει το τέχνασμα, εμάντευε τον σκοπόν αυτού και ηρυθρία ή εξέπεμπε στεναγμούς, ικανούς να κινήσωσι τας πτέρυγας ανεμομύλου, αλλ' εις ταύτα μόνα περιορίζετο, η δε ημέρα παρήρχετο ως αι άλλαι, πλήρης πόθων ματαίων και ελπίδων διαψευδομένων. Αλλ' ούτε συ, αναγνώστα, ούτ' εγώ έχομεν τόσας ημέρας να χάσωμεν. Άλλως δε γράφων αληθή ιστορίαν δεν δύναμαι να μιμηθώ τους ποιητάς ή συγγραφείς εκείνους, οίτινες σωρεύοντες παλμούς, δάκρυα, ερυθήματα και άλλα πλατωνικά εφόδια ζευγνύουσιν ανά δύο τους μελιρρύτους στίχους των, ως οι γεωργοί εις το άροτρον τους βόας, ή τονρεύουσι περιόδους στρογγύλας ως τους μαστούς της Αφροδίτης. Ο μέγας Δάντης ωνόμαζε τους τοιούτους μαστροπούς, αλλ' εις εμέ ούτε το όνομα ούτε το επάγγελμα αρέσκει. Αφίνων λοιπόν αμφοτέρα ταύτα εις τον Πλάτωνα, τον Οβίδιον, τον Πετράρχην και τους δακρυρροούντας οπαδούς των, θέλω παριστά αείποτε την αλήθειαν γυμνήν και ακτένιστον, ως ότε εκ του φρέατος εξήλθεν.

Οι δύο ερασταί είχαν τελειώσει την αντιγραφήν της τελευταίας επιστολής του Αποστόλου, ο δε ήλιος, ον ο Γαλιλαίος δεν είχεν ακόμη καταδικάσει εις ακινησίαν, επέβαινε την καθημερινήν αυτού περιστροφήν. Ήτο η ώρα, καθ' ην οι βόες επιστρέφουσιν εις τον σταύλον, οι δε χριστιανοί ασπάζονται την Παρθένον διά του «Χαίρε Μαρία». Ο κώδων είχε προσκαλέσει τας καλογραίας εις την εσπερινήν προσευχήν και ουδείς ήχος ηκούετο πλέον εις τους διαδρόμους του μοναστηρίου.

Η Ιωάννα εκάθητο πλησίον του παραθύρου φυλλολογούσα τόμον της Αγ. Γραφής, ο δε Φρουμέντιος ητένιζεν εν εκστάσει προς την σύντροφον αυτού, ην ο δύων ήλιος, διερχόμενος διά των ερυθρών υαλίων του κελλίου περιέστεφε διά κύκλου ακτινοβόλου, ως οι Ρώσσοι ζωγράφοι τας κεφαλάς των Αγίων. Η ημετέρα ηρωίς δεκαεπταετής τότε ούσα δεν ωμοίαζε τας λευκάς και αγγελομόρφους εκείνας παρθένους, τας οποίας δεν τολμά τις να εγγίση, φοβούμενος μη ανοίξωσι τα πτερά των, ουδέ ηδύνατο προς κάλυκα ρόδου να παραβληθή, αλλά μάλλον πρός το φυτόν εκείνο της θερμής Παλαιστίνης, το οποίον επί του αυτού κλάδου ου μόνον εύοσμα άνθη, αλλά και ορεκτικούς καρπούς προσφέρει εις τον πεινώντα οδοιπόρον.

Η σκιά το κελλίου και η καλή τράπεζα της μονής είχαν στερεώσει τας σάρκας και απαλύνει το δέρμα της ημετέρας ηρωίδος, η δε κόμη αυτής άπαξ μόνον ψαλιδισθείσα εκυμαίνετο πυκνοτέρα ή πρότερον επί των στρογγύλων ώμων. Πάντα ταύτα ήσαν τη

αληθεία οπωσούν ακτένιστα, απεριποίητα και ημελημένα, αλλά κατά τον ποιητήν⁵ ούτε ο καθαρός χρυσός έχει ανάγκην χρυσώσεως ούτε το ρόδον προσθέτου ευωδίας ούτε ο κρίνος ψιμυθίου ούτε δεκαεπταετής, νομίζω, νεάνις μύρων και βοστρυχισμάτων.

Ο Φρουμέντιος εξηκολούθει να σιωπά, η δε Ιωάννα να στρέφη τα φύλλα της Γραφής, οτέ μεν ψιθυρίζουσα μεταξύ των οδόντων, οτέ δε εδάφιον τι αναγινώσκουσα μεγαλοφώνως. Αλλά μετ' ου πολύ έπαυσε να φυλλομετρή και διά φωνής μειλιχίου, ως νέας Ινδής επαδούσης όφιν φαρμακερόν, ήρξατο ν' αναγινώσκη:

«Άσμα ασμάτων, ό εστι Σαλομών. Φιλησάτω με από φιλημάτων στόματος αυτού. Αγαθοί οι μαστοί σου υπέρ οίνον και οσμή μύρων σου υπέρ πάντα τα αρώματα· μύρον εκκενωθέν όνομά σου· διά ταύτα αι νεάνιδες ηγάπησάν σε. Ιδού ει καλός, αδελφιδός μου, και ωραίος προς κλίνη ημών· σύσκιος αναμέσον των μαστών μου αυλισθήσεται. Ελθέ, αδελφιδέ μου, εξέλθωμεν εις αγρόν· ευρούσα σε έξω φιλήσω σε· εκεί δώσω τους μαστούς μου σοι. Στηρίζατέ με εν μύροις, στιβάσατέ με εν μήλοις, ότι τετρωμένη αγάπης εγώ. Θεσ με ως σφραγίδα επί την καρδίαν σου, ως σφραγίδα επί τον βραχίονά σου. Κρατερά ως θάνατος αγάπη· ύδωρ πολύ ου δυνήσεται σβέσαι και ποταμοί ου συγκλύσουσιν αυτήν».

Ταύτα ήκουεν ο Φρουμέντιος και μη γνωρίζων ότι τα μήλα, οι μαστοί και τα φιλήματα εκείνα ήσαν προφητικάί αλληγορίαί εικονίζουσαι την μέλλουσαν του Σωτήρος προς την Εκκλησίαν αυτού αγάπην, ησθάνετο τας σάρκας και τας τρίχας του φρισσούσας υπό της επιθυμίας, ως ο Ιώβ υπό του τρόμου. Ανά έκαστον στίχον της ουρανιας εκείνης επωδής επλησίαζεν εν βήμα προς την αναγνώστριαν, κατά δε το τελευταίον εδάφιον ευρίσκετο προ αυτής γονυπετής.

Η Ιωάννα ανήγειρε τότε την κεφαλήν από του βιβλίου και τα βλέμματα αντικρύσθησαν των δύο εραστών. Οπότε ευρίσκεται τις εις το χείλος κρημνού (και τοιαύτη, νομίζω, ήτο η θέσις της ημετέρας ηρωίδος) πρέπει, λέγουσι, να κλείη τους οφθαλμούς, ει δε μη, ζαλίζεται και πίπτει· αλλ' εκείνη δεν έκλεισε τους οφθαλμούς, ώστε έπεσε... το βιβλίον εκ της χειρός της και *Quel giorno piu non vi leggero avanti*⁶.

Ο αντιπρόσωπος της Πρωσσίας κατά την μετά το Κριμαϊκόν πόλεμον ειρήνην εξήτει πτερόν αετού, ίνα υπογράψη το όνομα και τους τίτλους του εις την συνθήκην· εγώ δε εκ της πτέρυγος του Έρωτος επεθύμουν να έχω πτερόν, ίνα δι' αυτού

περιγράψω του νέου ζεύγους την εφήμερον ευδαιμονίαν. Μοναξία, ησυχία, άφθονος τροφή, έαρως πνοαί, ουδέν έλειπεν αυτοίς εξ όσων καθιστώσιν ευδαίμονας τους εραστάς. Η Ιωάννα απαλλαγείσα χάριν της αντιγραφής από των όρθρων, των αναγνώσεων, προσκυνήσεων και άλλων μοναστικών αγγαρειών, ηδύνατο από πρωίας μέχρι νυκτός να μένη μετά του συντρόφου της. Αλλά καίτοι μεσούντος του Ιουνίου, πάλιν σύντομοι εφάινοντο αι ημέραι εις τα ακόρεστα των νεανίσκων χείλη. Πολλάκις κατά την ώραν του εσπερινού καθήμενοι πλησίον του ανοικτού παραθύρου, ενώ οι κώδωνες αντήχουν πενθίμως, ως ει εθρήνουν την θνήσκουσαν ημέραν, εστενάζον κακείνοι και, ως ο Ιησούς του Ναυή, έλεγον «στήθι» τω ηλίω· αλλ' ούτος μεν επορεύετο να φωτίση τους αντίποδας, οι δε ερασταί περιέμενον την επιούσαν.

Δέκα ακόμη ημέρας διήλθον εντός του στενού εκείνου κελλίου, γράφοντες, τρώγοντες, ασπαζόμενοι και άλλο ελάττωμα μη ευρίσκοντες εις τον καιρόν, όστις ήτο ωραίος, ειμή μόνον ότι έφευγε ταχύς.

Αλλά τέλος ανέτειλεν η αποφράς του χωρισμού ημέρα. Η αντιγραφή του Αγ. Παύλου είχε τελειώσει προ πολλού, ο δε ηγούμενος έπεμπεν εις τον Φρουμέντιον ημίονον και ρητήν διαταγήν να επιστρέψη εις την μάνδραν. Ο δυστυχής νεανίσκος καταρώμενος τους όρκους του, τον Προεστώτα και τους αγίους πάντας υπήγε ν' αποχαιρετίση την φίλην του, κρατών εις τας χείρας του την οδοιορικήν βακτηριάν, αλλά τα δάκρυα αυτού δεν ηδύνατο να κρατήση. Η Ιωάννα δεν έκλαιε, διότι τινές των συντρόφων της ήσαν παρούσαι, αι δε γυναίκες, όσω ευαίσθητοι και αν ήναι, κλαίουσι μόνον ότε και όπου πρέπει.

Αν διστάζης περί τούτου, αναγνώστα, ερώτησον τους πλοιάρχους και την ιστορίαν. Η αυτοκράτειρα Ιουδίθ, αφού, ίνα σώση αυτήν, εκρημνίσθη από υψηλού παραθύρου ο ατυχής Ροβέρτος, υπεδέχθη μειδιώσα τον σύζυγόν της, η βασίλισσα Μαργόττα, ίνα διασκεδάση πάσαν υποψίαν, εγέλα ενώ αντικρύ της αποκεφαλίζετο χάριν αυτής ο Βονιφάτιος, η δε κόμισσα Καρούση κατησπάσθη τον βδελυρόν αυτής δεσπότην αιμοσταγή εκ του φόνου του πιστού φίλου της. Οι χρονογράφοι ανύμνησαν την γενναιότητα των καρτεροψύχων τούτων δεσποινών, αλλ' εγώ ούτε τας ηρωίδας ταύτας εθαύμασα ποτέ ούτε την ευαισθησίαν των ευπαθών εκείνων Αγγλίδων, αίτινες πορευόμεναι ν' ακούσωσι την Ριστόρη σημειούσιν εις το περιθώριον της Μύρρας και Μηδείας, πού πρέπει να δακρύσωσιν.

Αλλ' άμα έμεινε και πάλιν μόνη η Ιωάννα, ησθάνθη το βάρος εκείνο εις τον στόμαχον, όπερ καταλαμβάνει ημάς, αφού πολυφαγήσωμεν ή χάσωμεν μητέρα, ερωμένην ή περιουσίαν.

Κατά τον γέροντα Πλούταρχον του αληθούς έρωτος ουδέ την σκιάν γνωρίζουσιν αι γυναίκες· εγώ δε φρονώ μάλλον ότι ούτος είναι παρ' αυταίς παράσιτός τις νόσος, πηγάζουσα εκ της πλήξεως και μοναξιάς, ως αι φθείρες εκ της ρυπαρότητας. Αι γυναίκες του κόσμου αφ' ενός εις άλλου ανδρός την αγάλην μεταβαίνουσαι καθ' εσπέραν (εις τον χορόν εννοώ) ούτε να στενάζωσιν έχουσι καιρόν ούτε ν' αγαπήσωσιν άλλο τι πλην του ριπιδίου των. Ομοιάζουσι τον όνον εκείνον, όστις έμενε νήστις εν μέσω τεσσάρων σωρών τριφυλλίου, μη γνωρίζων ποίον πρώτον να προτιμήση. Πιθανόν ν' απατώμαι, αλλ' όσας ερωτολήπτους εγνώρισα, ήσαν ή κατάκλειστοι ή κορασίδες, φρουρούμεναι υπό αγρύπνων γονέων ως τα μήλα των Εσπερίδων, ή πολύπειροι δέσποιναι, αριθμούσαι περισσότερα έτη παρά οδόντας.

Η αθυμία της πτωχής Ιωάννας μόνης μεταξύ των τεσσάρων εκείνων τοίχων, όπου χθες ακόμη αντήχουν τοσοούτοι ερωτικοί όρκοι και φιλήματα, ηύξανε καθ' ημέραν. Ο Άγ. Αυγουστίνος, οσάκις εμελαγχόλει, εκυλίετο εις τον βόρβορον ως εις εύοσμον λουτρόν, η Αγ. Γενοβέφα εδάκρυε μέχρις ου ηναγκάζετο ν' αλλάξη υποκάμισον, ο Άγ. Φραγκίσκος ενηγκαλίζετο χιονοσκεπή αγάλματα, η Αγ. Λιμπανία έσχιζε τας σάρκας της διά σιδηρού κτενίου και η Αγ. Λιουτβίργκη έπνιγε ποντικούς. Η δε ημετέρα ηρωίς, φρονιμωτέρα πάντων τούτων, κατέκειτο εις γωνίαν τινά του κελλίου της και διά ριπιδίου εκ πτερών περιστεράς (των μόνων θεμιτών εν τοις μοναστηρίοις) επειράτο τα διώξη τας μυίας και τους οχληρούς λογισμούς.

Η θερμότης του Ιουνίου καθίστα έτι καυστικωτέραν την λύπην της, αι δε ημέραι εφείνοντο αυτή μακραί ως η ζωή γέροντος θείου εις τους κληρονόμους. Κατά τους παροξυσμούς της απελπισίας της κατέφευγεν ενίοτε, ίνα απομακρύνη τα περικυκλούντα αυτήν οχληρά φαντάσματα, εις των συναξαρίων τας ευσεβείς συνταγάς, οτέ μεν μαστιγουμένη διά της ζώνης της, οτέ δε βρέχουσα τας σινδόνας της διά παγετώδους ύδατος ή ζητούσα να πνίξη την λύπην της εις τον οίνον κατά την συμβουλήν του Εκκλησιαστού⁷. Αλλά πάντα τα θαυματουργά ταύτα αντιφάρμακα απετύγχανον κατά της αθυμίας της, και αυτό ακόμη το αγνόχορτον⁸, του οποίου μόνη η οσμή ήρκει, κατά τους αγιογράφους ίνα αποδιώξη τον έρωτα ως η του πυρέθρου τους ψύλλους.

Ο καιρός, λέγουσι, θεραπεύει πάσας τας πληγάς· αλλ' ουχί, νομίζω, τον έρωτα και την πείναν· απ' εναντίας όσω περισσότερον μένη τις σώφρων ή νήστις, τοςούτω η όρεξις αυτού αυξάνει, μέχρις ου κατανήση να φάγη τα υποδήματά του, ως οι στρατιώται του Ναπολεόντος εν Ρωσσία, ή ν' αγαπήση τας αίγας του ως οι ποιμένες των Πυρηνάϊων.

Εις τοιαύτην περίπου κατάστασιν ευρίσκετο και η ημετέρα ηρωίς, ότε εσπέραν τινά, ενώ εκάθητο παρά το χείλος του ιχθυοτροφείου μοιράζουσα μελαγχολικώς το δείπνον της εις τους κυπρίνους, επλησίασεν αυτήν μυστηριωδώς ο κηπουρός της μονής, και στρέψας κύκλω ανήσυχα βλέμματα, ως αλώπηξ ετοιμαζομένη να εισέλθη εις ορνιθώνα, ενεχείρισεν αυτή μυστηριωδώς επιστολήν, γεγραμμένην δι' ερυθρών γραμμάτων επί λεπτού δέρματος θησιγενούς αρνίου. Η Ιωάννα αναπτύξασα αυτήν, εν μέσω ανθίνων στεφάνων, καρδιών τετρωμένων, ασπαζομένων περιστερών, φλεγουσών λαμπάδων και άλλων περιπαθών συμβόλων, δι' ων οι τότε ερασταί εκόσμουν τας επιστολάς των, ως παρ' ημίν οι βρακοφόροι τους βραχίονας και τας κνήμας των, ανέγνωσε τα εξής: «Φρουμέντιος τη αδελφή αυτού Ιωάννα χαίρειν εν Υψίστω». Ως η έλαφος επιποθεί τας πηγάς των υδάτων, ούτω και η ψυχή μου edίγησε προς σε, αδελφή μου⁹. Θρήνος κατέλαβέ με και ύδωρ ρέουσι τα βλέφαρά μου¹⁰. Τα δάκρυστά μου είναι η τροφή της ημέρας και των νυκτών μου ο ύπνος¹¹. Ο πεινών ονειρεύεται άρτους, καγώ σε είδον καθ' ύπνους, Ιωάννα¹² αλλ' εξύπησα και δεν σε εύρον πλησίον μου. Αναβάς τότε τον όνον μου τον μαύρον ήλθον εις το σκήνωμά σου το άγιον. Παρά τον τάφον της Αγίας Βόμμας σε περιμένω. Ελθέ, περιστερά μου, εκλεκτή ως ο ήλιος¹³, ελθέ διά του ακτίνων σου να επισκιάσης την σελήνην».

Τοιαύτη ήτο η επιστολή του Φρουμεντίου. Σήμερον γράφοντες προς γυναίκα κατακλέπτομεν τον Φόσκολον και την Σάνδην, οι δε τότε ερασταί αντέγραφον τους Ψαλμούς και τους Προφήτας, ώστε αι επιστολαί αυτών ήσαν φλογεραί ως τα χείλη της Σουναμίτιδος και η άμμος της ερήμου.

Περί την πέμπτην ώραν της νυκτός, ότε ο κώδων προσεκάλεσε τας παρθένους εις τον όρθρον, η Ιωάννα κρατούσα διά της δεξιάς χειρός τα σανδάλια, διά δε της αριστεράς την καρδίαν της, ίνα κατασιγάση τους παλμούς αυτής, κατέβη την κλίμακα του κοινοβίου, ολισθαίνουσα σιωπηλώς ως όφις επί της χλόης. Η σελήνη, η πιστή

αύτη λαμπάς των λαθρεμπόρων και των μοιχαλίδων, ην οι ποιηταί ωνόμασαν αγνήν κατ' ευφημισμὸν ὡς και σεμνάς τας Εριννύας, ανατείλασα ὀσονούπω ὀπισθεν των ἐπάλξεων της μονῆς ἐφώτισε την πορείαν της δραπέτιδος ηρωίδος, ἥτις ἐσπευδεν εἰς την συνέντευξιν, ἀσπλάγχχνως καταπατούσα τα σέλινα και τα πράσα του μοναστικού κήπου.

Ἀφοῦ ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἐβάδιζεν οὕτω, ἐφθασε τέλος εἰς το νεκροταφεῖον σκιαζόμενον ὑπὸ κυπαρίσσεων και σμιλάκων τοσοῦτω πυκνῶν, ὥστε οὔτε του ἀνέμου η πνοή οὔτε του ἡλίου αι ακτίνες ἠδύναντο να εἰσδύσωσιν εἰς το σκυθρωπὸν ἐκεῖνο ἐστιατόριον των σκωλήκων.

Ὁ Φρουμέντιος εἶχε δέσει τον ὄνον του εἰς κλάδον δένδρου, ἐπισκιάζοντος το μνήμα της Αγ. Βόμμας, ἐπὶ του ὁποῖου ἐκάθητο ἀνουψὼν εἰς την ἄκραν βακτηρίας κεράτινον φανάριον, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς φάρος εἰς την φιλτάτην του· ἅμα δε εἶδε την Ιωάνναν προβαίνουσαν μετὰ δειλίας μεταξύ των τάφων, ὠρμησε προς αὐτήν ὡς καπουκίνος προς χοιρομήριον κατὰ το τέλος της Τεσσαρακοστής. Ἀλλ' ὁ τόπος δεν ἦτο κατάλληλος διὰ τοιαύτας φιλοφρονήσεις· διὸ κρεμάσας το φανάριον εἰς το τράχηλον του ὄνου και ἐπὶ των νώτων αὐτοῦ ἀναβάς μετὰ της Ιωάννας, ἐσπευσε ν' ἀπομακρυνθῆ των νεκρωσίων ἐκεῖνων σκιῶν.

Το δυστυχές ζῶον κύπτον ὑπὸ διπλοῦν φορτίον, ἀλλά και ὑπὸ τεσσάρων πτερνῶν ἐνθαρρυνόμενον, ἐκλινε τα μακρά του ὠτα και ἤρξατο να τρέχῃ, ἐκπέμπον ἐν εἶδει διαμαρτυρήσεως ογκηθμούς τοσοῦτω ἠχηρούς, ὥστε (κατ' ἀξιόπιστον ἀγιογράφον) πολλαί των κεκοιμημένων παρθένων, νομίσασαι ὅτι ἤχησεν η σάλπιγξ της Κρίσεως, ἐξήγαγον τας φαλακράς κεφαλὰς ἐκ των μνημείων.

Ἡ Ιωάννα ἐχουσα ζώνην τους βραχίονας και στήριγμα τα στήθη του καλοῦ Φρουμεντίου, ἀνέπνεε μετ' ἀπεριγράπτου ἀγαλλιάσεως τον ἀέρα των αγρῶν. Το νέον ζεύγος υπερβάν το δάσος ἐτρέχεν ἤδη ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου φυτευμένου διὰ κριθῆς ἢ κυάμων. Ἀνατείλαντος δε μετ' οὐ πολὺ του ἡλίου, ὁ νέος μοναχός, ἵνα προφυλάξῃ την σύντροφόν του ἀπὸ των θερινῶν ακτίνων, ἠνάγκασε διὰ θαυματουργοῦ ἐπικλήσεως μεγάλον τινὰ αετὸν να ἀπλώσῃ τας πτέρυγας ὑπεράνω της κεφαλῆς της, παρακολουθῶν ἐν τη πτήσει του το βῆμα του ὄνου.

Τοιαῦτα θαύματα κατῶρθον οἱ τότε χριστιανοί, των ὁποίων η καρδία ἦτο ἀπλή, η πίστις ἀκμαία και αι προσευχαί παντοδύναμοι παρά τη Παναγία, ἐνῶ σήμερον οἱ

πολυμαθείς, αλλ' ολιγόπιστοι σοφοί του αιώνας, οι κρατούντες διαβήτην και μικροσκοπίον αντί σταυρού και κομβολογίου, γνωρίζουσι μεν πόσα πτερά έχει η ουρά εκάστου πτηνού και πόσους σπόρους περικλείει η κάλυξ των ανθέων, αλλ' ούτε αετούς δύνανται δι' ενός νεύματος να εξημερώσωσιν ούτε τας ακάνθας να μεταβάλωσιν εις κρίνους δι' ενός δακρύου· πλην δε τούτου υβρίζονται και υπό του πανοσιωτάτου αββά Γερίνου, όστις ονομάζων αυτούς ειδωλολάτρας, διότι διατηρούσιν εν τω χριστιανικώ ουρανώ τον Ερμήν και την Αφροδίτην¹⁴ και αθέους, διότι αλλάσσουν τα ονόματα των φυτών, ανακράζει ως άλλος Ιερεμίας «Ανάθεμα! Ανάθεμα! και πάλιν ανάθεμα εις την πρόοδον και την επιστήμην».

Μετά τετράωρον δρόμον εσταμάτησαν οι δραπέται, ίνα αναπαυθώσι πλησίον μικράς τινος λίμνης, παρά το χείλος της οποίας υψούτο προτού γιγαντιαίον άγαλμα του Ιρμινσούλ. Το είδωλον τούτο είχε κρημνίσει ο Άγ. Βονιφάτιος δι' ενός φυσήματος εις το βάθος της λίμνης· αλλ' οι αρχαίοι αυτού λάτραι, καίτοι γενόμενοι χριστιανοί, διετήρουν εις τους μυχούς της καρδιάς λείψανα τινά αφοσιώσεως προς τον αποπνιγέντα αυτών προστάτην, εις ον εξηκολούθουν να προσφέρωσι δώρα, ρίπτοντες κατ' έτος εις το ύδωρ πλακούντας, λαμπάδας, μελόπητας και τυρία προς μεγίστην χαράν των ιχθύων, οίτινες διά των προσφορών εκείνων είχαν γίνει παχείς ως οι ιερείς της Ρέας ή της εν Λορέτω Παναγίας.

Ο Φρουμέντιος καταγόμενος μητρόθεν εκ των ηρωικών συναγωνιστών του Βιτικίνδου, ήτο δεισιδαίμων ως γνήσιον τέκνον της Σαξωνίας, η δε Ιωάννα καίτοι δεινή θεολόγος συνεμερίζετο ως ο Σωκράτης τας προλήψεις των συγχρόνων. Οι πλείστοι χριστιανοί της εποχής εκείνης, αμφιρρέποντες εισέτι μεταξύ του Χριστού και των ειδώλων, ωμοιάζον την εν Χίω ευλαβή εκείνην γραίαν, ήτις καθ' εκάστην ανήπτε κηρίον προ της εικόνας του Αγίου Γεωργίου και έτερον προ της του Διαβόλου, λέγουσα ότι καλόν είναι να έχη τις φίλους πανταχού.

Οι δύο λοιπόν ερασταί, γονυπετήσαντες παρά την όχθην της λίμνης προσέφερον εις τον Ιρμινσούλ τα λείψανα του προγεύματος, τρίχας της κεφαλής και ολίγας τινάς αναμειγμένας του αίματος αυτών σταγόνας, καθιστώντας ούτω την ένωσιν αυτών αιωνίαν και αδιάρρηκτον ως την του Δουκός της Ενετίας μετά της θαλάσσης. Μετά δε την τελετήν εξήγαγεν ο Φρουμέντιος εκ του δισακκίου ανδρικήν στολήν καλογήρου, την οποίαν παρεκάλεσε την φίλην του να ενδυθή, ίνα γίνη δεκτή ως νεοφώτιστος εις την Μονήν της Φούλδας.

«Ούτω», προσέθηκεν ερυθριών ο νεανίσκος, «θέλομεν κατοικεῖ ανενοχλήτως εἰς το αὐτό κελλίον, τρώγοντες εἰς το αὐτό πινάκιον και βυθίζοντες τον κάλαμον εἰς το αὐτό μελανοδοχεῖον, ενώ, αν σ' εννοήσωσιν ως γυναίκα, θέλουσί σε κλείσει οι προεστώτες μετά των άλλων κατηγουμένων εἰς τον γυναικώνα, όπου μόνον εκείνοι έχουνι την άδειαν να εισέρχωνται, εγώ δε θέλω αποθάνει εἰς την φλιάν υπό της απελπισίας».

Η Ιωάννα απεποιεῖτο ως έργον ασεβές την μεταμφίεσιν, αντιτάσσουσα εἰς του εραστού τας παρακλήσεις το ρητόν της Γραφής «ουκ έσται σκευή ανδρός επί γυναικί, ουδ' ενδύσεται ανήρ στολήν γυναικείαν», αλλ' εκείνος επέμενε, και εἰς το εδάφιον του Δευτερονομίου αντέταπτεν την γνώμην του Ωριγένους, καθ' ον αι γυναίκες θέλουσι μεταμορφωθή εἰς άνδρας κατά την ημέραν της Κρίσεως. Αποκριθείσης δε της Ιωάννας ότι ο Ωριγένης ήτο αιρετικός και πλην τούτου ευνούχος, ενεθύμισεν αυτή ο νεανίσκος το παράδειγμα της Αγ. Θέκλας, αδελφής του Αποστόλου Παύλου και πλην ταύτης την Αγ. Μαργαρίταν, την Αγ. Ευγενίαν, την Αγ. Ματρώναν και τόσας άλλας αγίας, αίτινες κρύψασαι υπό ανδρικών ράσον το σώμα αυτών, το λευκόν ως πτέρυγα αγγέλου, απέκτησαν την αγιότητα, συζήσασαι μετά καλογήρων, ως κατακτώσι και οι Τούρκοι τον παράδεισον, ζώντες μεταξύ γυναικών.

Η νεότης, το κάλλος και η περιπάθεια ήσαν επιχειρήματα καθιστώντα ακαταμάχητον την ευγλωττίαν του νέου κατηχητού, ώστε η Ιωάννα καταπατήσασα μετ' ου πολύ υπό τους μικρούς πόδας της τα τε παραγγέλματα της Γραφής και την γυναικείαν αυτής στολήν, ενεδύθη το ράσον και υπεδέθη τα σανδάλια εκείνα, άτινα έμελλε μετά τινα έτη να τείνη προς ασπασμόν εἰς τους μεγάλους της γης περί τον θρόνον της γουυπετούντας.

Αφού ετελείωσεν η μεταμόρφωσις, ωδήγησεν αυτήν ο Φρουμέντιος εἰς το χεῖλος της λίμνης, ίνα κατοπτρισθή. Ουδέποτε είχε σφίξει σχοινίον την οσφύν ωραιότερου καλογήρου, το δε πρόσωπον της ηρωίδος μας έλαμπεν υπό το μοναχικόν κουκούλιον ως μαργαρίτης εντός του οστράκου. Ο Φρουμέντιος δεν ηδύνατο να κορεσθή θαυμάζων τον αδελφόν του Ιωάννην, προ του οποίου γουυπετήσας ως εν εκστάσει ήρξατο να ανυμνή την καλλονήν αυτού διά τινος των μυστικοανατομικών εκείνων ύμνων, δι' ων οι καλόγηροι του μεσαιώνος εξεθειάζον ανά εν τα μέλη της Παναγίας, τας τρίχας, τας παρειάς, τους μαστούς, την γαστέρα, τας κνήμας και τους πόδας, ως οι ιπποκάπηλοι τα κάλλη των ίππων των και ο κύριος Π. Σούτζος τα των ηρωίδων του.

Μετά το τέλος της λιτανείας υπεύσαν και πάλιν το νέον ζεύγος διήύθυνε τα βήματα του υποζυγίου προς το μοναστήριον της Φούλδας, όπου έμελλεν η Ιωάννα να καταταχθή εν τη ποιμνή του Αγ. Βενεδίκτου. Δώδεκα όλας ημέρας εδαπάνησαν οι δραπέται, ίνα διατρέξωσι τας μεταξύ Μοσβάχης και Φούλδας τριάκοντα λεύγας, αναπαύομενοι όπου εύρισκον σκιάν, λουόμενοι εις πάντα ρύακα και το όνομα αυτών εγχαράσσοντες εις τα δένδρα, άτινα εσκίαζον τας ηδονάς των.

Η θερμότης του ηλίου, της νεότητος, του έρωτος και προ πάντων η εκ της ιππασίας καθίστα αναγκαίους τους συχνούς εκείνους σταθμούς. Άλλως δε ο Φρουμέντιος, γνωρίζων ακριβώς την αγιογραφίαν των τόπων εκείνων, εύρισκε πάντοτε ευσεβή τινα πρόφασιν, οσάκις επεθύμει να πεζεύσωσιν οτέ μεν, ίνα προσευχηθώσι προ του δένδρου, όπου η Αγ. Θέκλα εθεράπευσε τον τυφλόν, ραντίσασα τους εσβεσμένους οφθαλμούς του διά τινων σταγόνων γάλακτος εκ των παρθενικών αυτής μαστών, οτέ δε, ίνα φιλήσωσι το χώμα, όπου έρρευσε το αίμα του Αγ. Βονιφατίου και εξ εκάστης σταγόνοσ εβλάστησεν ως εκ του Αδώνιδος μία ανεμώνη.

Η Ιωάννα συγκατέβαινε μειδιώσα εις του εραστού τας αιτήσεις, οι δε ποιμένες και γεωργοί εθαύμαζον το κάλλος και την ευσέβειαν των δύο κουκουλοφόρων νεανίσκων, σπεύδοντες οσάκις απήντων αυτούς να αφαιρέσωσι τους τριγώνους πίλους και αμιλλώμενοι τις πρώτος να ασπαθή τας χείρας των ή να προσφέρη αυτοίς άρτον, μυζήθραν, ζύθον και οπώρας. Άλλοτε πάλιν απήντων ημιγύμνους Σκλαβηγούς, οίτινες διητώντο ως οι κάλαμοι παρά τας όχθας των ρυάκων, απαιτούντες φόρον διαβάσεως παρά των οδοιπόρων και ρίπτοντες εις το ύδωρ τους δυστροπούντας. Αλλά τούτους απεμάκρυνεν ο Φρουμέντιος διά τροπαρίου τινός εις τον Άγ. Μιχαήλ, όπερ έτρεπεν αμέσως εις φυγήν τους αμφιβίους εκείνους ληστές, ως η φωνή του χοίρου τον ελέφαντα.

Πρωίαν δε τινά, ενώ υπό την σκιάν γηραιάς δρυός ανεπαύετο το χαριτωμένον ζεύγος επί των ερωτικών δαφνών του ή μάλλον επί τριφυλλίων (διότι αι δάφναι εις Γερμανίαν δεν βλαστάνουσιν ειμή μόνον επί της κεφαλής των ηρώων) προσήλθον δύο γυναίκες, δεδεμένον έχουσαι τον πόδα δι' ελαφράς αλύσου, εψιμυθιωμένασ τας παρειάς και μόνον ένδυμα την λυτήν κόμην των. Αύται ήσαν αμαρτωλαί, κανονισθείσαι υπό του πνευματικού να υπάγωσι γυμναί και αλυσόδετοι εις προσκύνησιν του τάφου του Αγ. Μαρκελλίνου, ίνα εξαγοράσωσι τας αμαρτίας.

Αι ευσεβείς αύται αποδημίας εγίνοντο συνήθως περί τα τέλη του έαρος ή τας αρχάς του θέρους, ότε η θερμοκρασία επέτρεπε την παραδείσιον εκείνην στολήν. Αι πλείσται των Μαγδαληνών τούτων γνωρίζουσαι ότι η πρόσψαυσις των ιερών λειψάνων έμελλε μετ' ολίγον να αποπλύνη απ' αυτών πάσαν κηλίδα, ουδόλως συνεστέλλοντο να πολλαπλασιάζωσι καθ' οδόν τας αμαρτίας, ζητούσαι φιλοξενίαν παρά των χωρικών και ελέη παρά των οδοιπόρων και αμφοτέρους ανταμείβουσαι διά του νομίσματος εκείνου, δι' ου επλήρωσε τον ναύλον της η Αγ. Μαρία η Αιγυπτία· η δε αδάμειος αυτών ενδυμασία καθίστα συνεχείς και προχείρους τας τοιαύτας συναλλαγάς.

Αι δύο λοιπόν προσκυνήτριαι, μη δυνάμεναι να μαντεύσωσιν τι υπό το ράσον της Ιωάννας υπεκρύπτετο, επλησίασαν επικαλούμεναι ολίγα τινά δηνάρια, αντί των οποίων υπέσχοντο ν' ανοίξωσιν εις τους δύο νεανίσκους τας πύλας του ουρανού εις τον μέλλοντα και τας αγκάλας των εις τον παρόντα βίον.

Ο Φρουμέντιος, έχων προ εαυτού την Ιωάνναν θώρακα ασφαλή κατά παντός πειρασμού, απώθησε διά του σχοινίου της ζώνης του τας αναιδείς προτάσεις των λυσιζώνων εκείνων σειρήνων, αφ' ων απεμακρύνθη σφίγγων την φίλην του εις τας αγκάλας, ως οι ασκηταί τον Σταυρόν, οσάκις επειράζοντο υπό του δαίμονος της σαρκός. Αλλ' οι μεν άγιοι εκείνοι ερημίται, ενώ απέστρεφον μετά τρόμου τον ένα οφθαλμόν από του δαίμονος, προσήλουν τον άλλον εις αυτόν μετ' επιθυμίας άμα και φρίκης, ως νήστις Ιουδαίος εις χοιρομήριον, ο δε Φρουμέντιος, όστις ως γνήσιον τέκνον της Δύσεως μετεχειρίζετο την απόλαυσιν ως αντιφάρμακον κατά της επιθυμίας, απέστρεφεν άνευ κόπου αμφοτέρους τους οφθαλμούς.

Οι ημέτεροι άγιοι αγρυπνούντες, μαστιγούμενοι και νηστεύοντες, μέχρις ου το στόμα των επληρούτο σκωλήκων, μόλις κατάρθουν να καταστείλωσι τους ωρυγμούς της σαρκός, παλαίοντες νυχθημερόν κατά διαβόλων ενδεδυμένων μορφήν γυναικειάν και αυτάς τας όρνιθας και τας αίγας απομακρύνοντες των ασκητηρίων, ως επικινδύνους εις την δυσβάστακτον σωφροσύνην των, ενώ οι Φράγκοι, αφού διά μικράς τινός θυσίας καθησύχαζον τον έξαρχον της ασελγείας, ηδύναντο έπειτα εν ησυχία και γαλήνη ψυχής να φροντίσωσι περί της σωτηρίας των, μη αναγκαζόμενοι να διακόπτωσιν ανά πάσαν στιγμήν τας προσευχάς των, ίνα εκδιώξωσιν, ως ο Άγιος Αντώνιος, τον πειρασμόν διά ψυχρολουσίας. Κατά τον σοφόν Αρχιγένην η εγκράτεια

είναι το σφοδρότερον των αφροδισίων φαρμάκων· καλώς λοιπόν έπραττον οι Φράγκοι εξορίζοντες τα τοιαύτα φάρμακα εκ των μοναστηρίων.

Ο ήλιος φωτίσας την μακροτέραν του έτους ημέραν είχε δύσει προ πολλού, ότε οι δύο οδοιπόροι, υπερβάντες τα περιφράσσοντα την μονήν της Φούλδας εσβεσμένα ηφαίστεια, επάτησαν τέλος πάντων τας μοναστηριακάς γαίας. Η νυξ ήτο ασέληνος και γλυκεία, και μόνοι οι αστέρες εκατοπτρίζοντο εις το ρεύμα της Φούλδας· αλλ' εφ' όσον επλησίαζον οι νεανίσκοι προς την μονήν, διέκρινον μεταξύ των δένδρων ερύθημα ωσει μεγάλης τινός πυρκαϊάς. Αλώπεκες, έλαφοι και αγριόχοιροι γιγαντιαίοι έφευγον πέριξ αυτών μετά τρόμου, τα δε νυκτερινά πτηνά ανεζήτουν το σκότος της φωλεάς ατάκτως υπεράνω της κεφαλής των πτερυγίζοντα. Η Ιωάννα συνεσφίγγετο τρέμουσα εις τα στήθη του συντρόφου της, και αυτός δε ο όνος έτεινεν ανησύχως τα ώτα, προχωρών μετά περισκέψεως και δειλίας ως στρατιώτης του πάπα εις το πυρ των μαχών. Στήλαι πυρός, νέφη καπνού, ήχος κωδώνων και ασμάτων, αναθυμιάσεις λιβάνου και μαγειρείου προσέβαλον μετ' ου πολύ τους οφθαλμούς, τα ώτα και την ρίνα της ημετέρας ηρωίδος, ης το θάμβος και ο τρόμος ηύξανον ανά παν βήμα, ουδ' ίσχυε να καθησυχάση αυτήν η ευθυμία του Φρουμεντίου, όστις εις τας συχνάς αυτής ερωτήσεις απεκρίνετο διά καγχασμών και φιλημάτων.

Ημείς δε μη δυνάμενοι να δώσωμεν την αυτήν απάντησιν, καλή αναγνώστρια, θέλομεν σε πληροφορήσει ότι η ημέρα ή μάλλον η νυξ εκείνη ήτο η εικοστή τετάρτη Ιουνίου, καθ' ην προ οκτακοσίων ετών η κεφαλή του Αγ. Ιωάννου προσεφέρετο ως αμοιβή της ορχήσεως εις την θυγατέρα της Ηρωδιάδος, όπως σήμερα ανθοδέσμη εις την Έσλερ ή την Ταλιόνην. Τα οστά του Αγίου εκταφέντα υπό του Αγ. Αθανασίου περιήλθον κατά την τότε συνήθειαν την οικουμένην άπασαν θαυματουργούντα, η δε κεφαλή είχε μετακομισθή υπό τινος Γάλλου καλογήρου εξ Αλεξανδρείας εις Γαλλίαν· καθότι οι Φράγκοι του μεσαιώνος ήρπαζον από των εκκλησιών της Ανατολής τα λείψανα των αγίων, ως οι απόγονοι αυτών τα συντρίμματα της αρχαίας τέχνης. Δάκτυλος του Αγ. Σεργίου ή κνήμη της Αγ. Φεβρωνίας επωλούντο τότε πολύ ακριβότερα ή σήμερα κεφαλή του Ερμού ή βραχιών της Αφροδίτης· του δε Αγ. Ιωάννου το κρανίον κατατεθέν εν τη μονή του Αγ. Αγγελή εχρησίμευεν τοις κατοίκους προς θεραπείαν του πυρετού, ως σήμερα η κίνηη.

Η φήμη της θαυματουργού εκείνης κεφαλής εξηπλώθη βαθμηδόν καθ' άπασαν την Δύσιν, κατ' έτος δε ανήπτοντο πανταχού εις τιμήν του Αγίου πολυάριθμοι πυραί, περι

τας οποίας ευωχούντο και εχόρευον οι πιστοί, ως οι πρόγονοι αυτών περί τους πυρσούς των Παληλιών. Η θεά Πάλης είχε λησμονηθή προ πολλού, αλλ' οι αρχαίοι αυτής λάτραι εξηκολούθουν αγαπώντας τον οίνον, τον χορόν και τας ευθύμους αγρυπνίας, και εν ελλείψει θεών προσέφερον εις τους μακροπώγωνα και μικροχίτωνα Αγίους του χριστιανικού παραδείσου την χαρμόσυνον λατρείαν των γυμνών και αγενείων κατοίκων του Ολύμπου.

Η πανήγυρις ευρίσκετο εις την ακμήν, ότε εισήλθον οι δύο οδοιπόροι εις την αυλήν του μοναστηρίου. Οι μεν των μοναχών προσέθετον δέσμας αχύρων και κενωθέντα βαρέλια εις την πυράν, οι δε ανυψούντες τα κράσπεδα των ράσων επήδων υπεράνω της ιεράς φλογός, καταφεύγοντες εις λάκκον πλήρη ύδατος, οσάκις έδακνε το πυρ τας γυμνάς κνήμας των· έτεροι ωρχούντο περί τας πυράς, ως ο Δαυίδ περί την Κιβωτόν, ή κατακείμενοι επί της χλόης εβύθιζον τας περόνας εις τας χύτρας και τα ποτήρια εις τους πίθους· άλλοι πάλιν κρατούντες φλέγοντα δαυλόν έτρεχον περί τον κήπον αναζητούντες ιεράκιον προς φυγάδευσιν των δαιμόνων ή τετράφυλλον τριφύλλον, το οποίον καθίστα τα καταχθόνια πνεύματα υποτελή τω ανευρίσκοντι τοιούτον φυτόν κατά την νύκτα εκείνην.

Οι εύθυμοι μοναχοί υπεδέχθησαν μετά κραυγών χαράς τον επιστρέφοντα αδελφόν και την Ιωάνναν, ην παρουσιάσεν αυτοίς ως ορφανόν συγγενή του υποτελή του Δουκός Ανσιγίζου, ευρίσκοντα βαρείαν την άλυσιν του δούλου και επιθυμούντα να ανταλλάξη αυτήν αντί καλογηρικού σχοινίου. «Dignus, Dignus est intrari in nostro Sancto Corpori!» απεκρίθησαν ομοφώνως οι Βενεδικτινοί, συμπαρασύροντες την νεοφώτιστον εις τας ταχείας περιδινήσεις του κυκλείου χορού, όστις περιστρέφετο ως πολύκρικος όφις περί την υψηλοτέραν των πυρών.

Η Ιωάννα άμα εισελθούσα εις το μοναστήριον εδιδάσκετο να χορεύη. Αλλά κατά τον καιρόν εκείνον ο χορός, ον απαγορεύουσι σήμεραν οι πνευματικοί ως εφεύρεσιν του Σατανά, ουδέν είχε το ασεβές ή αντίθρησκον, αλλ' ήτο απλώς προσευχή γινομένη διά των ποδών ως οι ψαλμοί διά των χειλέων, αμφοτέροι δε εφευρέθησαν υπό του προφητάνακτος Δαυίδ, ώστε συγγενεύουσιν ως γνήσια τέκνα του αυτού πατρός.

Οι αστέρες ωχρίων εις τον ουρανόν και αι πυραί εσβήνοντο επί της γης, ότε ο κώδων ηνάγκασε τους οινοβαρείς και νυστάζοντας συμπότας ν' αφήσωσι τον χορόν ή τον πίθον, ίνα δράμωσιν εις τον όρθρον. Την πρωίαν εκείνην, ως συνέβαινε πάντοτε την επιούσαν εορτής, βαρύηχοι ρογχασμοί αντήχησαν αντί ύμνων υπό τους θόλους

της εκκλησίας, και εκ τούτου, λέγουσι, παρέμεινεν εις τους καλογήρους η συνήθεια του να ψάλλωσι και έξυπνοι όντες διά των μυκτήρων. Η συνήθεια αύτη, εξορισθείσα των εκκλησιών της Δύσεως μετά της εορτής του Όνου και των άλλων γοθικών λειψάνων του μεσαιώνος, κατέφυγε παρ' ημίν, όπου διατηρείται ακέραιος και ακμαία, καθιστώσα καθ' ημέραν ερημοτέρους τους ναούς, ψυχροτέραν την ευλάβειαν και ελαφρότερα τα ελέη των ορθοδόξων.

Αι θρησκείαι ομοιάζουσι τας γυναίκας. Αμφότεραι ενόσω ήναι νέαι ούτε καλλωπισμών χηρίζουσιν ούτε ψιμυθίου, ίνα περικυκλώνται υπό λατρευτών προσκλινών, ετοιμών και την ζωήν υπέρ αυτών να θυσιάσωσιν, ως οι πρώτοι χριστιανοί και οι ερασταί της Ασπασίας· αλλ' άμα γηράσωσιν ανάγκη να καταφύγωσιν εις το φύκος και τα κοσμήματα, ίνα επ' ολίγον ακόμη διατηρήσωσι τους αραιουμένους θιασώτας.

Η μεν Ρωμαϊκή Εκκλησία εννοήσασα τούτο, ευθύς άμα είδε ψυχραινόμενον τον ζήλον των πιστών, κατέφυγεν εις τους ζωγράφους και τους γλύπτας, ως η Ήρα εις τον κεστόν της Αφροδίτης, ίνα καλύψη τας ρυτίδας και ενδύση την γυμνότητά της, η δε ανατολική καίτοι πρεσβυτέρα της αδελφής της είτε εκ πενίας είτε εξ υπερηφανείας επέμεινε θέλουσα να ελκύη τους πιστούς δι' ερρίνων ασμάτων και συνωφρυωμένων εικόνων. Η ευλάβεια εξέλιπεν προ πολλού εκ της οικουμένης, αλλ' αι εικόνες του Ραφαήλου και η φωνή των Λακορδαίρων ή των ευνούχων του πάπα ελκύνουσιν ακόμη προσκυνητάς υπό τους θόλους του Αγ. Πέτρου και του Πανθέου, ενώ ημείς άπαξ μόνον του έτους πορευόμεθα φράσσοντες τα ώτα εις την εκκλησίαν.

Άμα ετελείωσεν ο όρθρος, έσπευσεν ο Φρουμέντιος να ξεναγήση την Ιωάνναν εις το νέον αυτής κλωβίον. Η μονή της Φούλδας ωμοίαζε μάλλον φρουρίω ή μάνδρα μοναχών. Υψηλά ηφαίστεια, των οποίων τους κρατήρας είχε σβήσει ο Άγ. Στούρμης διά σταγόνων τινών ηγιασμένου ύδατος, περιέφρασσον αυτήν πανταχόθεν, το δε ρεύμα του ομωνύμου ρύακος εχρησίμευεν ως τάφος του μοναστικού τούτου φρουρίου, στεφομένου διά πύργων και επάλξεων οδοντωτών.

Οι τότε οπαδοί του Αγ. Βενεδίκτου πλην του οίνου και του ύπνου ηγάπων ν' αναμειγνύωνται και εις τας πολιτικάς πάλας του αιώνος, οσάκις δε κατεδιώκοντο υπό τινος ισχυρού, ωχυρούντο όπισθεν των τειχών του κοινοβίου, ως οι εφημεριδογράφοι όπισθεν των άρθρων του Συντάγματος. Ο μέγας Κάρολος είχεν εξημερώσει οπωσούν

τα ήθη των αρειμανίων καλογήρων, αφαιρέσας αυτοίς πάντα τα όπλα πλην των πνευματικών, αλλ' αι μοναί διετήρουν ακόμη την φιλόμαχον αυτών στολήν.

Η Ιωάννα επεσκέφθη κατά σειράν τα κελλία, το σπουδαστήριον των νεοφύτων, το εστιατόριον κοσμούμενον υπό τερατομόρφων αγαλμάτων των δώδεκα Αποστόλων, τας υπογείους ειρκτάς, ένθα οι κακοί καλόγηροι εθάπτοντο ζώντες, και τέλος την βιβλιοθήκην, όπου εξήκοντα γραφείς ειργάζοντο νυχθημερόν, οι μεν αποξέοντες αρχαία χειρόγραφα, οι δε καταγράφοντες επί του ούτως ετοιμασθέντος χάρτου τας αθλήσεις του Αγ. Βαβύλα και της Αγ. Πρίσκας αντί των άθλων του Ηρακλέους και του Αννίβα. Ο δε κήπος ήτο ημελημένος, διότι οι καλοί πατέρες ολίγον εφρόντιζον περί ανθέων και απεστρέφοντο τα λαχανικά, ως καταργούντα πολύτιμον τόπον εν τω στομάχω, προτιμώντες τα στήθη των χηνών και τους μηρούς των χοίρων, τους οποίους παρωμοιάζον προς τα ρητά της Γραφής, τα εν ολίγαις λέξεσι πολλήν περιέχοντα ουσίαν.

Περιγράψαντες την φωλεάν θέλομεν ήδη προσπαθήσει να σκιαγραφήσωμεν και την εικόνα των εν αυτή ενοικούντων. Τα μοναστικά τάγματα τοσούτον επολλαπλασιάσθησαν και τόσον ποικίλα κατήντησαν τα ονόματα και τα σχήματα των καλογήρων, των Θεατίνων, Ρεκολλέτων, Καρμηλιτών, Ιωαννιτών, Φραγκισκάνων, Καπουκίνων, Καμαλδούλων, ανυποδότηων, σανδαλοφόρων, γενειητών, κεκαρμένων, λευχειμόνων, μαυροφόρων και άλλων, ώστε ο περιώνυμος ζωολόγος Βόρνος¹⁵ επειράθη προς αποφυγήν συγχύσεως να κατατάξη αυτούς εκ των κυριωτέρων γνωρισμάτων κατά γένη και είδη κατά το σύστημα του Λινναίου, ως προς τα ζώα και τα φυτά.

Ανοίγοντες λοιπόν την Λινναϊκήν ταύτην Μοναχολογίαν εις την λέξιν Βενεδικτίνος ευρίσκομεν τον εξής επιστημονικόν ορισμόν του είδους τούτου των ρασοφόρων «... πρόσωπον αγένειον, κρανίον εγκεκαρμένον, πόδες σανδαλοφόροι· φέρει ένδυμα μακρόν, μέλαν, ποδήρες, μανδύαν καταπίπτοντα μέχρι πτερνών ...κρώζει τρις ή τετράκις της ημέρας και μεσούσης της νυκτός διά φωνής βραγχώδους, βραδείας... παμφαγεί· νηστεύει σπανίως».

Τοιαύτα ήσαν τα κυριώτερα χαρακτηριστικά· πλην δε τούτων οι Βενεδικτινοί της Γερμανίας εφόρουν ερραμμένην εις το κουκούλιον μικράν εικόνα της Παναγίας, ίνα προφυλάττη τας κεφαλάς των από τους πονηρούς λογισμούς και τας φθειράς· τα δε πρόσωπα αυτών πολύ ωμοιάζον τα παλίμψηστα μοναστηριακά χειρόγραφα, εν οίς

υπό τα ευσεβή τροπάρια του μεσαιώνος διαφαίνονται εισέτι ερωτικοί στίχοι του Ανακρέοντος και της Σαπφούς.

Τετράκις της ημέρας έτρωγον οι καλοί πατέρες· αντί βουτύρου μετεχειρίζοντο χοίρινον άλειμμα και τους δακτύλους των αντί περόνης, οι δε αμαρτήσαντες επιμωρούντο στερούμενοι αλείμματος επί τινας εβδομάδας, ως παρ' ημίν της μεταλήψεως. Δις του μηνός εξυρίζοντο, την μεγάλην Παρασκευήν έπλυνον όλοι τους πόδας και τρις του έτους οι παχύτεροι αυτών εφλεβοτομούντο, ίνα καταστείλωσι τας ακαθάρτους ορέξεις, ή κατ' άλλους χρονογράφους, ίνα προλάβωσι την αποπληξίαν.

Οι πλείστοι ήσαν αγράμματοι, τινές όμως εννόουν το Πάτερ ημών και άλλοι εγνώριζον και να γράφωσιν· εις τούτους δε εχορηγείτο, ως εις τους ήρωας του Ομήρου, διπλασία μερίς εις την τράπεζαν και οίνος αντί ζύθου. Πάντες ηγίαζον την ημέραν του Σαββάτου, επειδή δε δεν είναι ακριβώς γνωστόν κατά ποίαν ημέραν τελειώσας ο Θεός τον κόσμον ανεπαύθη¹⁶, φοβούμενοι μη υποπέσωσιν εις τι λάθος, έμενον αργοί ολόκληρον την εβδομάδα· η κράσις τέλος των καλογήρων εκείνων ήτο τοσούτω ρωμαλέα, ώστε οι πλείότεροι αυτών απέθνησκον όρθιοι ως οι Ρώσσοι στρατιώται, τους οποίους πρέπει, λέγουσι, να ωθήση τις μετά θάνατον, ίνα καταπέσωσιν.

Ποιμήν της κουκουλοφόρου ταύτης αγέλης ήτο τότε ο κλεινός Άγ. Ραβάνος ο Μαύρος, του οποίου η μνήμη περιείχε πλείονα συρτάρια αφ' όσα εργαστήριον φαρμακοπώλου. Ο σοφός ηγούμενος, διαπλεύσας όλας τας θαλάσσας, εφ' όσων ήμεσε ποτέ ο περιηγητής, ήτο κάτοχος όλων των τε ζωσών και κεκοιμημένων γλωσσών, πλην δε τούτων εγνώριζε την Αστρολογίαν, την Μαγειάν, το Κανονικόν δίκαιον και την Μαιευτικήν, εφευρών μάλιστα μηχανήν τινά, δι' ης εβαπτίζοντο εν τη κοιλία της μητρός οι κυοφορούμενοι χριστιανοί, ίνα διαφύγωσιν ούτω εν περιπτώσει αποβολής τα σκοτεινά βασίλεια, όπου πλανώνται οι αβάπτιστοι παίδες, ως οι άταφοι ειδωλολάτραι παρά τας όχθας της Στυγός.

Ότε δε εισήλθεν η Ιωάννα εις την Μονήν της Φούλδας, ο Άγ. Ραβάνος γηράσας ήδη και πάσχων υπό δυσπεψίας ενησχολείτο περί της σωτηρίας του, τρώγων μόνον χόρτα, ως ο Ναβουχοδονόσορ κατά τα τελευταία έτη του βίου, ότε δηλ. μετεμορφώθη εις ταύρον, και συνθέτων ωδάς εις τιμήν του Τιμίου Σταυρού. Εκάστη των ωδών εκείνων συνέκειτο εκ τριάκοντα στίχων και έκαστος στίχος εξ ισαριθμών γραμμάτων

διατεταγμένων εν σχήματι σταυρού, ως τα βακχικά άσματα των Γάλλων ποιητών εν σχήματι φιάλης ή βαρελίου.

Η αντιγραφή των αριστουργημάτων τούτων απήτει έμπειρον καλλιγράφον, ουδείς δε ηδύνατο κατά τούτο να διαγωνισθή προς τον Φρουμέντιον και τον νέον αδελφόν Ιωάννην. Εις τούτους λοιπόν ενεπιστεύθη ο ρασοφόρος υμνωδός τους ποιητικούς σταυρούς του, ίνα πληρωθή η προφητεία του Φρουμεντίου ειπόντος: «Θέλομεν βυθίζει τον κάλαμον εις το αυτό μελανοδοχείον».

Οι ευδαίμονες ερασταί ομοιάζουσι τους ευτυχείς λαούς, οίτινες δεν έχουσιν ιστορίαν· των δε ημετέρων μοναχών ο βίος έρρεεν ακύμαντος και γαληνιαίος υπό την σκιάν του μοναστηρίου, ως το ρεύμα της Φούλδας υπό τας σκιαζούσας γηραλέας αιγείρους.

Εσκέφθης ποτέ, αναγνώστα μου, πόσω γλυκύ και αναπαυτικόν ήθελεν είναι ερωμένη φέρουσα ανδρικήν ενδυμασίαν και εις σε μόνον αποκαλύπτουσα τα θέλητρά της; Ούτε την ζηλίαν ήθελες γνωρίζει ούτε τας μυρίας εκείνας ακάνθας, αίτινες κατά τον Άγ. Βασίλειον καθιστώσιν εργαστήρια οδυνών τας γυναίκας. Η αρρениκή αυτής στολή ήθελε φρουρεί αυτήν πολύ ασφαλέστερον ή τα κλείθρα των τουρκικών γυναικώνων και αι προφυλακτικά εκείναι ζώναι, δι' ων ασφαλίζουσιν οι Ιταλοί τας συζυγικάς κτήσεις των από πάσης επιδρομής.

Πλην δε τούτου ούτε υπό ασέμων βλεμμάτων ήθελε μολύνεσθαι το πρόσωπον της φιλάτης σου ούτε τα ότα αυτής υπό λόγων ακολάστων ή αι χείρες υπό προσψάσεων. Αλλ' αυτή ήθελεν είναι αγνή και άσπιλος, ως η πτέρυξ των αγγέλων και η ιδανική εκείνη παρθένος, την οποίαν ωνειρεύετο ο Άγ. Βασίλειος ισταμένην ως σεμνόν άγαλμα επί του υποβάθρου της παρθενίας της και ακίνητον προς πάσαν φαντασίαν και επαφήν. Οι ζηλότυποι στεναγμοί του Τιβούλλου και του Βύρωνος αι βλασφημίας κατά των γυναικών ήθελον σοι είναι ακατάληπτοι, ως οι θρήνοι του Ιερεμίου εις τον ουδέποτε θρηγήσαντα.

Τοιαύτη ήτο διά τον Φρουμέντιον η Ιωάννα, ρόδον άνευ ακανθών, οψάριον άνευ οστών, γαλή άνευ ονύχων· νηπιόθεν συζήσασα μετ' ανδρών ούτε ιδιοτροπίας είχεν ούτε τα εράσματα εκείνα ελαττώματα, τα οποία καθιστώσι τας θυγατέρας της Εύας φοβερωτέρας και αυτών των Σειρήνων, αίτινες μόνον από της ζώνης και κάτω ήσαν όφεις.

Επτά έτη είχαν παρέλθει από της εισόδου των νεανίσκων εις την Μονήν της Φούλδας και η Μοίρα εξηκολούθει κλώθουσα εις αυτούς χρυσοϋφάντους ημέρας, η δε σχέσις των έμενε μυστική και ανενόχλητος ως μαργαρίτης εις τους μυχούς της θαλάσσης, ουδ' ήτο κίνδυνος ν' ανακαλυφθή ποτέ ο δόλος· καθότι ουδείς προ των Σταυροφοριών Φράγκος εφρόντισε ποτέ να ερευνήση, τι υπεκρύπτετο υπό τας πολυπλόκους φράσεις του Πλάτωνος ή τας πτυχάς ανδρικού χιτώνος. Μόνος ο κουρεύς της μονής ηστειεύετο ενίοτε προς τον αδελφόν Ιωάννην, ότε ούτος προσέφερε μειδιών εις το ξυράφιον παρειάν αγένειον και λείαν ως λίμνην εν ώρα νηνεμίας.

Αλλά πλην της Ιωάννας υπήρχε, δυστυχώς, εις Φούλδαν και άλλος αγένειος μοναχός, ο πάτερ Κορβίνος, ον πάντες απέφευγον ως το επώνυμον αυτού δυσοίωνον πτηνόν¹⁷. Ο δυστυχής ούτος Βενεδικτίνος ηράσθη νέος ων της ανεψιάς του επισκόπου της Μογουντίας, παρά τω οποίω υπηρέτει ως διάκονος κρατών την ουράν της πορφύρας του κατά τας τελετάς και πίνων το ύδωρ, δι' ου η αυτού Αγιότης έπλυνε τας χείρας μετά την μετάληψιν. Η νεάνις ήνοιξε τα ώτα και μετ' ου πολύ τας αγκάλας εις τον έρωτα του νέου διακόνου, αλλ' ο μιτροφόρος αυτής κηδεμών συλλαβών νύκτα τινά τους νεανίσκους κόπτοντας απηγορευμένους καρπούς εις τον κήπον της επισκοπής, της μεν ανεψιάς του έκοψε την κόμην, τον δε Κορβίνον, αφού κατέστησε... ουδέτερον, έστειλεν έπειτα εις την μονήν της Φλούδας, ίνα κλαύση την αμαρτίαν. Ο νέος μοναχός εθρήνει κατά τας πρώτας ημέρας την απώλειάν του, ως η θυγάτηρ του Ιεφθάε την παρθενίαν της, αλλ' ο καιρός έκλεισε τέλος του σώματος και της ψυχής του τας πληγάς, βαθμηδόν δε κατήντησε να καταφρονή τας γυναίκας, προσκαλών τους συντρόφους του ν' αποκτήσωσιν ασφαλώς δι' ομοίας θυσίας τον Παράδεισον, ως η ακρωτηριασθείσα αλώπηξ του μύθου συνεβούλευε τας άλλας αλώπεκας να κόψωσι κακείναι την ουράν των.

Τοιαύτην διήγε φιλοσοφικήν ζωήν ο καλός Κορβίνος, αναπληρών την στέρησιν του απηγορευμένου καρπού διά καλών κρεάτων και της προσδοκίας του Παραδείσου, ότε ημέραν τινά λαβών διαταγήν να κυνηγήση τους πολιορκούντας την βιβλιοθήκην του ηγουμένου σκόρους, εύρεν εκεί μετάφρασιν του περί Παρθενίας λόγου του Αγ. Βασιλείου. Ανοιξας το βιβλίον τούτο, εν ω ήλπιζε να εύρη νέας αφορμάς, ίνα δοξάση τον Ύψιστον ότι απεκόπη αυτώ παν μέσον απωλείας, έπεσε κατά κακήν του τύχην εις το χωρίον εκείνο, όπου ο άγιος επίσκοπος Καισαρείας συμβουλεύει τας σεμνάς παρθένους άρρενα σώματα καν ευνούχων η φυλάττεσθαι, διότι καθώς ο βους, του

οποίου απεκόπησαν τα κέρατα, διαμένει ουχ ήττον εκ φύσεως κερατιστής και πλήττει όσους απαντά διά του μέρους εκείνου της κεφαλής, όπου τα κέρατα υπήρχον πριν, ούτω και οι αποτετμημένοι, φλεγόμενοι υπό εκτόπου μανίας δύνανται ακόμη...

Αλλ' ενταύθα παραπέμπω τον αναγνώστην εις την πραγματείαν του αγίου, ίνα εύρη το τέλος της φράσεως. Κατά τους κριτικούς επί ασπίδος φαίνεται γραφείσα του Τάσσου η Ιερουσαλήμ, του δε Αγ. Βασιλείου η παρθενική πραγματεία επί του στήθους καλής τινός παρθένου φαίνεται μοι γεγραμμένη.

Το ανάγνωσμα εκείνο κατεθούρησε τον από τοσούτων ετών ησυχάσαντα καλόγηρον. Οι όφεις, οι δράκοντες, οι λύκοι, οι πάνθηρες και τ' άλλα ζώα, δι' ων εικονίζουσιν οι θεολόγοι τα πάθη, εξύπνησαν αθρόα και ήρξαντο να ωρύονται και να δάκνωσι την ουράν των εις τους μυχούς της καρδίας του, ήτις κατέστη και πάλιν ακοίμητον θηριοτροφείον. Ο Αρχιμήδης βεβακχευμένος υπό της χαράς έκραζεν «Εύρηκα!» μετά του προβλήματος την λύσιν, ο δε μοναχός περιέτρεχεν τας στοάς του μοναστηρίου κράζων «Δύναμαι!» μεγάλη τη φωνή.

Από της ημέρας εκείνης κατελήφθη υπό παραδόξου μονομανίας, ην ούτε η μάστιξ ούτε η ξηροφαγία ούτε η ψυχρολουσία ούτε άλλη τις του καλογηρικού φαρμακείου συνταγή ηδυνήθη να θεραπεύση. Όλος ένθους υπό της θεοφορήτου ευγλωττίας του θείου Βασιλείου εκράτει νυχθημερόν την βίβλον εις τας αγκάλας, ως νέα μήτηρ το πρωτότοκον τέκνον, και οτέ μεν ησπάζετο, οτέ δε αντέγραφεν ή απεστήθιζε τας ιεράς εκείνας σελίδας· οσάκις δε έβλεπε γυναίκα, έτρεχε προς αυτήν ως διψαλέα έλαφος προς την πηγήν της ερήμου, ίνα λάβη πείραν των λόγων του Αγίου. Αλλ' αι ξανθαί κόραι της Σαξωνίας απέφευγον αυτόν, καίτοι αποτετμημένον, κατά τας φρονίμους συμβουλάς του επισκόπου Καισαρείας· νομίζω δε ότι και άνευ τούτων ολίγαι εξ αυτών, γνωρίζουσαι τας ελλείψεις του ήθελον τον περιμένει.

Τοιούτος ήτο ο μέλλων να κόψη το χρυσούν νήμα, δι' ου η εύνους Μοίρα συνέρραπτε των δύο εραστών τας ημέρας, καθιστώσα τον βίον αυτών κομβολόγιον στιλπνών και αμώμων μαργαριτών. Κατά πάσαν νύκτα συνήρχοντο ο Φρουμέντιος και η Ιωάννα εις σπήλαιόν τι εγγύς του μοναστηρίου, ιερόν το πάλαι τω Πριάπω. Ο θεός εκείνος ελατρεύετο ακόμη εν Γερμανία υπό το όνομα του Αγ. Βίτου, αι δε τελεταί αυτού δεν είχαν μεταβληθή. Τα χείλη των χριστιανών γυναικών εξηκολούθουν ζητούντα παρ' αυτού ό,τι εξήτουν και αι άσεμνοι ειδωλολάτριδες, ηδονάς ή ευτεκνίαν, ο δε καλός Άγιος σπανίως εκώφευεν εις τας τοιαύτας δεήσεις.

Αλλά τα αγάλματα αυτού ανιδρύοντο συνήθως υπό την σκιάν ανδρικού μοναστηρίου· και τούτο, ως λέγουσι τινές κακόγλωσσοι ιστορικοί, καθίστα βεβαίαν των προσκυνητριών την επιτυχίαν.

Εις το βάθος του ιερού τούτου σπηλαίου, όπισθεν του ξυλίνου αγάλματος του αγίου, είχε πλέξει το νέον ζεύγος την φωλεάν του, δι' ευόσμων φύλλων κυτίσου, δερμάτων αλώπεκος και απαλών υφασμάτων της Ανατολής, ανατεθέντων υπό των ευσεβών δεσποινών της Σαξωνίας· υπεράνω δε της κοιτίδος αυτών εκρέμαντο στιλπνοί σταλακτίται, γλώσσαι καπνισταί, ξηροί ιχθύες, ασκοί γενναίου οίνου της Μοσέλλης και άλλα εδώδιμα, εις τα οποία κατέφευγον οι νεανίσκοι, οσάκις απηύδων ψάλλοντες τροπάρια εις τιμήν του Αγ. Βίτου· καθότι η προς τον άγιον τούτον ευβλάβεια, ως και η της Αφροδίτης, ψυχραίνεται άνευ των δώρων της Δήμητρος και του Βάκχου.

Εκεί ευρίσκοντο αποφράδα τινά νύκτα οι δύο ερασταί απολαύοντες πάντων των αγαθών, ενώ ο αδελφός αυτών Κορβίνος, μη δυνάμενος προ πολλού να εύρη ύπνον, εγκαταλείποντα, ως οι παράσιτοι, τους δυστυχούντας, επλανάτο ως λυκάνθρωπος εις τους αγρούς διηγούμενος τα βάσανά του εις την σελήνην. Αλλά και αύτη βαρυνθείσα, φαίνεται, τα μονότονα παράπονα του πτωχού ρασοφόρου εκρύβη όπισθεν μαύρων νεφελών και μετ' ολίγον πυκναί σταγόνες βροχής ηνάγκασαν τον λάτριν του μεγάλου Βασιλείου να ζητήση άσυλον εις το ιερόν του Αγ. Βίτου.

Η λεπτή άμμος, δι' ης ήτο εστρωμένον το έδαφος του σπηλαίου, ίνα μη πληγόνωνται οι απαλοί πόδες των προσκυνητριών, αίτινες μόνον ανυπόδητοι ηδύναντο να εισέλθωσιν εκεί, απέκρυσεν των βημάτων του τον ήχον, ώστε προυχώρησεν απαρατήρητος μέχρι του κοιλώματος, όπου οι δύο ερασταί ανεπαύοντο εις τας αγκάλας αλλήλων και του Μορφέως. Ο κοιτών εφοτίζετο υπό λυχνίας καιούσης προ της εικόνας του χριστιανισθέντος Πριάπου, η δε Ιωάννα, ημίγυμνος ως θεά του Ολύμπου και ωραία ως εκείναι παρίστα εικόνα τοσούτω θελκτικόν, ώστε προ αυτής και ο Άγ. Αμούν ήθελε λησμονήσει τους όρκους του και ο Ωριγένης την συμφοράν του και αυτός, νομίζω, ο Θεμιστοκλής το τρόπαιον του Μιλτιάδου. Ο δε Πάτερ Κορβίνος, λησμονήσας κακείνος τον εκεί παρακείμενον Φρουμέντιον, ώρμησε να υποβάλη εις την βάσανον της πείρας τα φυσιολογικά θεωρήματα του επισκόπου Καισαρείας.

Αλλ' ο Αγ. Βίτος επροστάτευε τον ύπνον των υπό την σκέπην του αναπαυομένων εραστών· ουδ' ηδύνατο ν' ανεχθή να μianθώσι τα μυστήριά του υπό χαμερπούς ευνούχου. Ότε δε είδεν αυτόν επιβάλλοντα αυθάδη χείρα επί της κοιμωμένης δούλης του, αι παρειαί αυτού ηρυθρίασαν υπό της οργής, ως αι της εν Λωρέτω Παναγίας, οσάκις ασπάζονται αυτήν ασεβή χείλη, η κεφαλή του εσεισθη απειλητικώς και το έλαιον της λυχνίας ανέβρασε μεθ' ορμής.

Σταγών του ζέοντος τούτου ελαίου εξύπνισε τον Φρουμέντιον, επί της παρειάς του καταπεσούσα· αυτός δε εγερθείς είδε την σύντροφόν του ημικοιμωμένην έτι και παλαιούσαν κατά του επικειμένου αυτή πατρός Κορβίνου ως κατά κακού ονειρου. Ο Φρουμέντιος ήτο οξύθυμος, ως γνήσιος απόγονος του Βιτικίνδου και ρωμαλέος ως Γερμανός καλόγηρος, ειθισμένος να μεταχειρίζεται τους γρόνθους ως επιχειρήματα κατά πάσαν συζήτησιν, έστω και θεολογικήν. Διό, μη χρονοτριβήσας εις περιττάς εξηγήσεις, εδράξατο του σχοινίου της ζώνης, το οποίον ήρξατο να υψούται και να καταπίπτει επί των νώτων του αθλίου Κορβίνου, ως η μάστιξ του Ιησού επί της ράχεως των εμπορευομένων εις τον Ναόν.

Εν τούτοις η Ιωάννα εγερθείσα έσπευδε να κρύψη υπό το ράσον τα αίτια της έριδος, ενώ οι δύο καλόγηροι εξηκολούθουν γρονθοκοπούμενοι και το αίμα ήρχιζε να ρέη, αλλ' ευτυχώς μόνον εκ της μύτης· μετά δε πεισματώδη πάλην κατώρθωσε τέλος ο Κορβίνος να διαφύγη κακώς έχων τας χείρας του παρωργισμένου αντιπάλου, αφίνων αυτό την κουκούλαν του ως ο Ιωσήφ τα μάτια εις την γυναίκα του Πετεφρή. Αλλ' εις τούτο μόνον περιορίζεται, νομίζω, η μεταξύ αυτού και του υιού του Ιακώβ ομοιότης.

Οι δύο ερασταί μείναντες μόνον επί του πεδίου της μάχην ητένιζον προς αλλήλους μετ' αδημονίας, βέβαιοι όντες ότι ο ξυλοκοπηθείς εκείνος σάτυρος ήθελε προδώσει τα απόκρυφα του σπηλαιίου των, ως διεσάλπισε και ο Αβού τα της Ελλάδος, ίνα εκδικήση την παθούσαν ράχιν του. Έπρεπε λοιπόν προς αποφυγήν της ειρκτής και της ξηροφαγίας ν' αποχαιρετήσωσιν ανεπιστρεπτί την φιλόξενον εκείνην στέγην, όπου τοσαύτας διήγαγον ευφροσύνους ημέρας εν αγία αναπαύσει και αργία απολαύοντες αλλήλων και πάντων των αγαθών.

Τα έτη και η τρυφή είχαν μετριάσει το φιλοκίνδυνον των δύο μοναχών, οίτινες μετά φρίκης ανελογίζοντο τους κόπους και τας στερήσεις του πλάνητος βίου, συμμεριζόμενοι την γνώμην του Αγ. Αντωνίου, καθ' ον τα μοναστήρια είναι διά τους

καλογήρους ως η θάλασσα διά τους ιχθύας, και ως εκείνοι απόλλονται εξερχόμενοι του ύδατος, ούτω μαραίνονται και οι μοναχοί αφίνοντες τα κοινόβια.

Εις τοιαύτας παρεδίδοντο μελαγχολικάς σκέψεις, ότε ο κώδων του όρθρου ενεθύμισεν αυτοίς τον επικείμενον κίνδυνον. Η νυξ ήτο σκοτεινή και οι σταύλοι εγγύς, εν αυτοίς δε έζη ακόμη ο καλός εκείνος όνος, όστις προ επτά ετών είχε μετακομίσει εις Φούλδαν την Ιωάνναν. Ο πατριάρχης ούτος της καλογηρικής φάτνης, κατάλευκος ήδη υπό του γήρατος, ανεπαύετο περικυκλούμενος υπό των απογόνων του και υπό δεμάτων τριφυλλίου. Τούτον λύσαντες οι δραπέται και περιτυλίξαντες προς αποφυγήν θορύβου τα πέταλά του διά στυπίου, ως οι πειραταί τας κώπας των ακατίων των, εξήλθον των τειχών της μακαρίας εκείνης μονής, τρέμοντες μη ο σύντροφος αυτών εξυπνίση διά της φωνής του τους ζώντας, ως εξήγειρε προ επταετίας τους νεκρούς εκ των μνημείων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο Άγ. Μαρτίνος και η Αγία Λιουτβίργη.
2. Ξενοδόχος.
3. Ευριπίδ. Ορέστης. στίχ. 26.
4. Το στερέωμα ενομιζετο τότε κρυστάλλινον.
5. Τον Σαικσπήρον.
6. Δάντου Κόλασις, άσμα Ε΄.
7. Δίδετε μέθην τοις εν λύπαις και οίνον πίνειν τοις εν οδύναις.
8. Άγνος, Agnus castus.
9. Ψαλμός ΜΑ΄, εδ. 2.
10. Ιερεμίου Κεφ. Θ΄, εδ. 18.
11. Ψαλμός ΟΘ΄, εδ. 6.
12. Ησαΐου Κεφ. ΚΘ΄, εδ. 8.
13. Άσμα ασμ. Κεφ. Α΄, εδ. 5.
14. Τους πλανήτας δηλ.
15. Baron Born.
16. Ίδε Οικονόμου Επίκρισιν κατά Βάμβα, σ. 146.
17. Corvus, εξ ου το Corvinus, σημαίνει λατινιστί κόραξ.

Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Γ΄

But the fact is that I have nothing plann'd

Unless it were to be a moment merry.

(Byron, Don Juan, Canto IV).

Αγαπάς, αναγνώστα μου, τον καλόν οίνον; Αν τω όντι τον αγαπάς, μισείς βεβαίως τους ασυνειδήτους εκείνους καπήλους, οίτινες εξ αισχροκερδείας νοθεύουσι το καλόν τούτο ποτόν, αναμιγνύοντες ύδωρ, βαφάς ή δηλητήρια και αντί θείου νέκταρος ανούσιον ή ναυτιώδες ποτόν προσφέροντες εις τα διψώντα σου χείλη. Τιοιούτοι κάπηλοι υπήρξαν απ' αιώνων οι μετερχόμενοι την φρούρησιν και διανομήν του «γενναίου οίνου της πίστεως», ως ωνόμαζε την θρησκείαν ο σοφός Αλβίνος, η δε μεταξύ καπήλων και ιερέων, χριστιανισμού και βαρελίου παρομοίωσις ανήκει εις τινά Σύνοδον του ενάτου αιώνος· ώστε αι εκφράσεις μου, αν όχι ευγενείς, είναι τουλάχιστον «Κανονικαί».

Έλεγον λοιπόν ότι, καθώς ο γνήσιος οινοπότης βδελύττεται τους νοθεύοντας τον οίνον, ούτω και ο καλός χριστιανός αποστρέφεται τους αναμιγνύοντας εις την θρησκείαν, ίνα καταστή επικερδестέρα, τας παντοίας της κεκαρμένης ή πολυμάλλου κεφαλής των εφευρέσεις, τα θαύματα των εικόνων, τους θεούς της ειδωλολατρείας μετημφισμένους εις αγίους, τας προσκυνήσεις, τα εισιτήρια του Παραδείσου, τα άγια λείψανα, τα κομβολόγια και άλλα ιερατικά εμπορεύματα, δι' ων το επάγγελμα των Αποστόλων κατέστη και αυτής της ιατρικής και ονειροκρισίας αγυρτικώτερον. Παιδιόθεν ηγάπων την Χημείαν· το δε βιβλίον μου τούτο είναι χημική τις μόνον ανάλυσις του θρησκευτικού οίνου, δι' ου οι λαοί της Δύσεως εποτίζοντο κατά τον μεσαιώνα υπό ρασοφόρων καπήλων.

Πάντα τα κακοποιά ζώα, οι όφεις, αι σφήκαι, οι κώνωπες και ο σκορπίοι γίνονται τοσοούτω μάλλον φαρμακερά και κακοήθη, όσω ζώσι πλησιέστερον του ηλίου. Μόνοι οι ιερείς εξαιρούνται, οίτινες εις μεν τας ανηλίους χώρας της Δύσεως απέκτησαν οξείς όνυχας και ιοβόλους οδόντας, εν δε τη Ανατολή κατήνησαν βαθμηδόν αβλαβείς και χειροήθεις ως αι εγχέλεις των Κωπαΐδος· ώστε αφού ούτε τρώγονται, ως εκείναι, ούτε δάκνουσιν, ως οι Φράγκοι, αλλ' ησύχως και τιμίως μετέρχονται το

επάγγελμά των, σταυροκοπούντες, θυμιάζοντες, βαπτίζοντες και εξομολογούντες, αμαρτία ήθελεν είναι να πειράξη τις τους ακάκους τούτους κληρονόμους της βασιλείας των Ουρανών. Ταύτα σοι είπον, αναγνώστα, ίνα σε πείσω περί της ορθοδοξίας μου· ήδη δε επανέρχομαι εις τους ήρώας μου.

Μετά τον θάνατον του Μεγάλου Καρόλου ούτε ταχυδρομικοί σταθμοί ούτε χωροφύλακες ή αστυνομία υπήρχε πλέον εν Γερμανία· οι δε σαξωνικοί ίπποι ήσαν, ως και, τοσούτω παχείς και βραδυκίνητοι, ώστε ολίγον εφοβούντο οι ημέτεροι δραπέται την καταδίωξιν. Άλλως δε το υποζύγιον αυτών ήτο εκ των παρασημοφόρων εκείνων ζώων, των καταγομένων από του μακαρίου όνου, ον ανέβη ο Ιησούς, ότε εισήλθεν εις Ιεροσόλυμα, και επί της ράχεως του οποίου έμεινεν εγκεχαραγμένον κατά τον μεγάλον Αλβέρτον, το σημείον του Σταυρού, ως η εικόν του θείου προσώπου επί του πέπλου της Βερονίκης.

Οι τοιούτοι όνοι, διακρινόμενοι διά μαύρης σειράς διατεμομένης σταυροειδώς κατά μέσον της ράχεως, εκαλούντο σταυροφόροι και ηδύναντο, χρείας τυχούσης, και προς αυτούς τους ίππους και τους κύνας να διαγωνισθώσι κατά την ταχύτητα, εχρησίμευον κατά τον μεσαιώνα εις μόνους τους ηγουμένους και ιεράρχας. Η γενεά αυτών εξέλιπε βαθμηδόν εν Ευρώπη, αλλά διατηρείται ακόμη αμιγής και ακμαία εις Αίγυπτον και Παλαιστίνην, όπου, αν υπάγης, αναγνώστα, θέλεις ιδεί αυτούς φέροντας χρυσοκεντήτους χαλινούς και τρώγοντας βραστούς κυάμους εντός πορφυρών αγγείων.

Επί τοιούτου υποζυγίου έτρεχον ασφαλώς οι δραπέται, ως ο Ερυθρός Πειρατής επί του υποπτέρου πλοίου του, στρέφοντες εις τον νουν μύρια περί του μέλλοντος βίου σχέδια. Ο ήλιος, ανατείλας μετ' ολίγον θερμός και ανέφελος όπισθεν των κορυφών του Βιβραστεινίου, ωρίμασε τας εν τη κεφαλή αυτών αναφυείσας ιδέας. Απεφάσισαν λοιπόν να περιέλθωσιν επί του όνου των την οικουμένην, ζητούντες φιλοξενίαν παρά τοις ισχυροίς, τείνοντες τας χείρας εις τα χείλη των πιστών και αφίνοντες εις άλλους την φροντίδα να χριστιανίσωσι τους απίστους. Ήρξαντο δε των περιπλανήσεων διευθυνόμενοι εις Μογουντίαν, ίνα παρευρεθώσιν εις την τελετήν της συμφιλίωσης του αυτοκράτορος Λουδοβίκου μετά των υιών του.

Αλλ' ότε μετά τριήμερον πορείαν έφθασαν εις την πόλιν ταύτην, πένθιμοι ψαλμωδίαι και κώδωνες οχληροί αντήχουν πανταχόθεν αντί ευθύμων ασμάτων· αντί δε της κνίσσης οπτών κρεάτων νεκρώσιμοι λιβάνου αναθυμιάσεις εμόλυνον την

ατμοσφαίραν. Ο δυστυχής Λουδοβίκος ο Ευσεβής ή ο Ευήθης (τα δύο ταύτα επίθετα απεδίδοντο αυτό αδιαφόρως ως συνώνυμα¹) είχε παραδώσει την προτεραιάν εις τον Πλάστην την άχολον ψυχήν του, «Συγχωρώ, λέγων, τους υιούς μου, ως συγχωρεί και ο κατάδικος τους δημίους»· το δε σώμα αυτού εσύρετο εις την τελευταίαν κατοικίαν υπό τεσσάρων μαύρων ίππων, οίτινες νήστεις όντες από της προτεραιάς εβάδιζον μελαγχολικώς, ως οι του Ιππολύτου, μεταξύ διπλής σειράς λαμπαδηφόρων ιερέων, ανυμνούντων τας αρετάς του μακαρίτου· καθότι ο Λουδοβίκος είχε κληροδοτήσει τη Εκκλησία την Σαρδηνίαν, την Κύρνον και Σικελίαν, αίτινες όμως κατεχόμεναι υπό των Σαρακηνών και Ελλήνων ανήκον αυτό, όσω σήμερον η Κύπρος και τα Ιεροσόλυμα εις τον βασιλέα της Ιταλίας.² Αλλ' οπωσδήποτε η καλή αυτού προαίρεσις ήτο αξία επαίνων, θυμιάματος και λιτανειών.

Οι ημέτεροι μοναχοί καταβιάσαντες το κουκούλιον επί του προσώπου συνεβάδισαν μετά του μακαρίτου την οδόν εκείνην, ήτις κατά Βίωνα είναι πασών η ομαλωτέρα (διότι και διά κλειστών οφθαλμών ευρίσκομεν αυτήν) είτα δε απεμακρύνθησαν εν σιωπή από των τειχών της πενθηφορούσης Μογουντίας.

Μετά τον θάνατον του ευσεβούς Λουδοβίκου ο αήρ της Γερμανίας δεν ήτο πλέον ως πρότερον υγιεινός διά τους πνεύμονας των ρασοφόρων, ων πολλοί ήρχισαν να μεταναστεύωσιν, ως καταλείπουσι και οι ποδαλγοί Άγγλοι την Νίκαιαν μετά την προσάρτησιν αυτής εις την Γαλλίαν, λέγοντες ότι ιταλικόν και ουχί γαλατικόν αέρα διετάχθησαν ν' αναπνέωσιν υπό του ιατρού.

Οι υιοί του Καρόλου διεφιλονείκουν διά των όπλων την πατρικήν κληρονομίαν, ο δε πρεσβύτερος αυτών Λοθάριος, θέλων να προσελκύση τους Σάξωνας, μετεχειρίσθη ως οι παρ' ημίν υπουργοί μέσα διαφθοράς, επιτρέπων εις αυτούς ν' ανεγείρωσι και πάλιν προγονικά είδωλα, προσφέροντες ενίοτε ως ιλαστικήν θυσίαν προς των πατρών βωμών αδιάκριτόν τινα ιεροκήρυκα ή παχύν Βενεδεκτίνον. Κακόγλωσσοι δέ τινες χρονογράφοι προσθέτουσι μάλιστα ότι ο αθεόφοβος Λοθάριος κατεσκεύαζεν εντός των ανακτόρων είδωλα του Ιρμινσούλ και Τουϊτονος, άτινα έπεμπεν ως διαλλακτικά δώρα εις τους Σάξωνας και Θουριγγίους, ως στέλλουσι και σήμερον οι βιομήχανοι Άγγλοι εις τας αποικίας των αγάλματα ινδικών ή αυστραλιακών ειδώλων, γλυφέντα εν τοις εργοστασίοις του Λονδίνου υπό ευσεβών Πουριτανών και Κουακέρων, φορτόνοντες επί του αυτού πλοίου ως αντιφάρμακον και δέματά τινα

ιερών Γραφών της Βιβλικής Εταιρείας· ώστε τα τε είδωλα και τα Ευαγγέλια ευπλοούσιν εν ειρήνη υπό την σκέπην της αγγλικής σημαίας.

Αι διενέξεις των κληρονόμων του Λουδοβίκου κατέστησαν μετ' ου πολύ τόπον δυσοίκητον την Γερμανίαν. Ο δυστυχής των εραστών όνος προσέκοπτεν ανά παν βήμα κατά πτωμάτων ή ωλίσθαιεν εις αιματώδη έλη· σπανίως δε ευρίσκων κριθήν, χλόην ή φύλλα κατήνησε ν' αλέθη ακάνθας και βάτους υπό τους νηστικούς του οδόντας. Εν τούτοις ο χειμών επήρχετο, χειμών σαξωνικός, τοσούτω απότομος και δριμύς, ώστε και αυτοί οι κόρακες απέθνησκον της πείνης, μη δυνάμενοι να σχίσωσι τας σάρκας των πτωμάτων, απολιθωθέντων υπό του ψύχους.

Οι δυστυχείς δραπέται επλανώντο ως άστεγα στρουθία επί της χιόνος, καταρώμενοι τον ηκρωτηριασμένον εκείνον σάτυρον, όστις ηνάγκασεν αυτούς να εγκαταλείψωσι την θερμήν αυτών και εύοσμον φωλεάν. Ο φόβος των εχθρών και η δριμύτης του χειμώνος είχαν ψυχράνει την φιλοξενίαν των Σαξώνων, ώστε μάτην ως επί το πολύ έκρουον οι δύο μοναχοί τας θύρας των καλυβών και κοινοβίων. Άλλοτε μεν ουδ' απάντησις εδίδετο αυτοίς, άλλοτε δε προέκυπτεν εκ μικράς θυρίδος σαξωνική τις κεφαλή ερυθρά υπό του ψύχους ή κάτωχρος υπό του τρόμου, παρακινούσα τους ικέτας εις εξακολούθησιν του δρόμου των, σπανίως δε χειρ τις ευσπλαγχνικωτέρα της κεφαλής έρριπτεν αυτοίς ως εφόδιον τεμάχιον μέλανος άρτου ή ξηρού ιχθύος. Ούτω επλανώντο επί δύο ολοκλήρους μήνας, παρακολουθούντες ως οι κόρακες τα ίχνη των στρατευμάτων, ίνα θερμανθώσιν εις την φλόγαν ημισβέστου πυράς ή γλείψωσι τα κόκκαλα εγκαταλειφθείσης τραπέζης. Ήλθε δε ημέρα, καθ' ην ατενίζοντες μετά φθόνου τους θώας σπαράσσοντας τα πτώματα στρατιωτών τινων του Λοθαρίου, ενώ η πείνα εσπάρασσε κακείνων τα σπλάγχνα, ως ο γυψ τα του Προμηθέως, εδικαίωσαν σχεδόν την γνώμην του σοφού Χρυσίππου, όστις μεταξύ των άλλων εδίδασκε τους μαθητάς ότι ήτο θεμιτή και η νεκροφαγία.

Η Ιωάννα υπετάσσετο αγογγύστως εις τας τοσαύτας ταλαιπωρίας, υπομένουσα την πείναν και το ψύχος, ως η κάμηλος της ερήμου την θερμότητα και την δίψαν. Ούτε στεναγμός ούτε παράπονον εξήρχετο ποτέ των ωχρών χειλέων της, δι' ων εσφόγγιζεν ενίοτε τα δάκρυα του συντρόφου, λαβόντος πολλάκις αφορμήν να ευλογήση την στιγμήν, καθ' ην ηλίευσεν εις το ρεύμα της ζωής του τον ξανθόν εκείνον μαργαρίτην. Ο χαρακτήρ των γυναικών προς μόνον τον χαλκόν εκείνον της Κορίνθου δύναται να

παραβληθή, όστις συνέκειτο εκ μυρίων ετερογενών στοιχείων, εν οίς όμως υπήρχε και άδολος χρυσός.

Ούτω νηστεύοντες, δακρύνοντες, παρηγορούμενοι, φυσώντες εις τα δάκτυλά των και διευθυνόμενοι πάντοτε προς νότον, ως αι χελιδόνες και αι φθισικαί Αγγλίδες, υπερέβησαν τας χιονοσκεπείς ερήμους των Βαυαρών, διέπλευσαν την λίμνην της Κωνσταντίας και εύρον τέλος φιλοξενίαν εις την μονήν του Αγ. Γάλλου, ης οι καλοί μοναχοί προσέφερον αυτοίς άσυλον κατά των λύκων και των στρατιωτών του Λοθαρίου.

Οι δύο ερασταί ητοιμάζοντο ήδη να στήσωσι τους πενάτας των υπό την ιεράν εκείνην και απόρθητον στέγην, ότε περίεργός τις καλόγηρος, θεωρών μετά προσοχής την Ιωάνναν, παρετήρησεν ότι τα ότα αυτής ήσαν υπότρητα, εκ δε της παρατηρήσεως ταύτης ταραχθείς συνέλαβεν αμέσως παραδόξους υπονοίας και επιθυμίας. Ήρκει η άκρα θήλεος ωτίου να τaráξη την ησυχίαν των τότε μοναχών, ως και σήμεραν μόνη η οσμή γυναικειάς επιστολής αρκεί να αναστατώση όλους τους κατοίκους του Αγ. Όρους. Η δε Ιωάννα φοβουμένη τας περαιτέρω ανακαλύψεις και απαιτήσεις του Οσίου Πατρός κατέπεισε τον Φρουμέντιον ν' αφήσωσιν αυθημερόν την μάνδραν των περιέργων εκείνων Ελβετών.

Από του Αγ. Γάλλου μετέβησαν εις Τίγυρον την αρχαιοτάτην εν Ελβετία πόλιν, ονομαστήν διά την δύναμιν των κατοίκων και του ρακίου της, εκείθεν δε εις Λυκέρνην, όπου εισήλθον διά νυκτός, ίνα θαυμάσωσι το τεράστιον φανάριον, το οποίον κατά τους χρονογράφους τοςάυτην επέχεε λάμπιν, ώστε καθίστα αοράτους τους αστέρας και ορατούς τους λάκκους, εις ους έπιπτον πρότερον, ως ο Μιλήσιος φιλόσοφος, οι πλείστοι των οδοιπόρων.

Από Λυκέρνης διευθύνθησαν εις Αυεντικόν, την πρωτεύουσαν των πάλαι Ελουητίων, ένθα είδον τα ίχνη των υποδημάτων του Αττίλα εγκεχαραγμένα επί σκληρού βράχου ως τα του Ιησού εν τω όρει των Ελαιών, και εκείθεν εις Σέδουνον, όπου εύρον ακάτιον, δι' ου κατέπλευσαν τον Ροδανόν μέχρι του Λουγδούνου.

Το πλοιάριον εκείνο ανήκεν εις Εβραίους εμπόρους μεταβαίνοντας εις Μασσαλίαν, ίνα πωλήσωσι χριστιανούς δούλους εις τους Σαρακηνούς της Ισπανίας. Κατά τους χρόνους εκείνους οι απόγονοι του Ισραήλ αντί να καταπιέζωνται ήσαν παντοδύναμοι κατά την μεσημβρινήν Γαλλίαν. Οι Αυτοκράτωρ, δανειζόμενος καθ'

εκάστην παρά τούτων μεγάλα ποσά, επλήρυνε τους τόκους του χρέους του επιτρέπων αυτοίς να προσηλυτίζωσι τους υπηκόους του, ως ανεχόμεθα και ημείς τας αδελφάς του Ελέους, τας Γραφάς της Βιβλικής Εταιρείας, τας οπτασίας του Αγαθαγγέλου, των αγαθαγγελιστών τας χρυσάς προσδοκίας και άλλας των τριών Εγγυητριών μας εφευρέσεις. Οι δε Εβραίοι του Λουγδούνου μετεχειρίζοντο τα παρά του Αυτοκράτορος αγορασθέντα διατάγματα ως οδόντας, ίνα κατατρώγωσι δι' αυτών τους χριστιανούς, φονεύοντες τους χοίρους των, κλέπτοντες τα παιδιά, αναγκάζοντες τους δούλους αυτών να αγιάζωσι το Σάββατον και να εργάζονται την Κυριακήν, πωλούντες ως κτήνη τους απειθύντας ή βαπτίζοντας τα τέκνα των, και αυτάς ακόμη των αρχιερέων τας παλλακίδας επιχειρούντες ενίοτε να εβραΐσωσιν.

Οι δυστυχείς επίσκοποι έστελλον προς τον Αυτοκράτορα αναφοράς επί αναφοραίς, οι δε Εβραίοι σάκκους επί σάκκοις. Αλλ' εις μεν τους πρώτους ουδ' απεκρίνετο ο μονάρχης, εις δε τους Ιουδαίους έπεμπε στρατιώτας, ίνα φρουρώσι τους οίκους των και αναγκάζωσι τους χρεώστας εις απότισιν της οφειλής, καθώς φυλακίζουσι και σήμερον χριστιανοί κλητήρες του Ροσίλδου τους οφειλέτας. Αδίκως λοιπόν κατηγορούμεν τον παρόντα αιώνα ως φιλοχρηματώτερον των παρελθόντων. Ο χρυσός υπήρξεν ανέκαθεν ο μόνος σεβαστός εν τω κόσμω Θεός, προφήται δε αυτού οι Εβραίοι· κατ' εκείνην δε μάλιστα την εποχήν και αυτό το Ευαγγέλιον εγράφετο διά χρυσών γραμμάτων, ίνα καταστή σεβαστόν.

Μεταξύ των επιβατών του πλοιαρίου υπήρχε και γέρων τις ραβίνος, ονόματι Ισαχάρ, όστις ίνα να διασκεδάση κατά τον διάπλουν επεχείρησε να προσηλυτίση τους νέους εκείνους καλογήρους, ζητών να λάβη παρ' αυτών ο ασυνείδητος τοκογλύφος την ψυχήν των αντί ναύλου. Ήρξατο λοιπόν διηγούμενος εις τους νεανίσκους ότι ο Ιησούς ήτο ποταπός τις Εβραίος, όστις διδαχθείς την θαυματουργίαν υπό γόητός τινος, καλουμένου Ιωάννου Βαπτιστού, είχεν υποσχεθή εις την θυγατέρα του αυτοκράτορος Τιβερίου να καταστήση αυτήν μητέρα άνευ ανδρικής μεσολαβήσεως, η δε νεάνις ακολουθήσασα τας συνταγάς αυτού έτεκε λίθον αντί παιδίου· διο θυμωθείς ο Αυτοκράτωρ παρήγγειλε τω Πιλάτω να σταυρώση τον αγύρτην, του οποίου το σώμα ταφέν πλησίον υδραγωγείου παρεσύρθη την νύκτα υπό του πλημμυρήσαντος ύδατος, και εκ τούτου προήλθεν η εις την ανάστασιν πεποιθήσις των Ναζωραίων.

Αφού τοιαύτας και άλλας βλασφήμους φλυαρίας εξήμεσεν εκ του μιαρού αυτού στόματος ο βρωμολόγος εκείνος Εβραίος, ήρξατο έπειτα να πλέκη εις τον θεόν του Ισραήλ στέφανον εκ νεφελών και αστέρων. Παρέστησεν αυτόν καθήμενον επί άρματος συρομένου υπό τεσσάρων πανθήρων, ως το του Βάκχου, κρατούντα εις την δεξιάν χιλιόπηχυν σύριγγα, δι' ης ενεφύσα τας εντολάς τους εις το ους των Προφητών, τίκτοντα εκ της κεφαλής οπλοφόρους δαίμονας, ως ο Ζευς την πάνοπλον Αθηνάν, φιλικώς συναναστρεφόμενον μετά των γραμμάτων του αλφαβήτου, άτινα ήσαν άγγελιοι πτερωτοί, και αλέθοντα διά τεραστίας μυλοπέτρας το μάννα, δι' ου κατεσκευάζετο ο άρτος των κατοίκων του Παραδείσου.

Οι δύο νεανίσκοι οτέ μεν εγέλων ακρώμενοι τας ραβινικάς εκείνας τερατολογίας, οτέ δε, φοβούμενοι μη αι βλασφημιαί εκείναι βυθίσωσι το πλοίον εις τους μυχούς των κυμάτων, εψιθύριζον ως αντιφάρμακον τροπαρίον τι εις τον Άγ. Μεδάρδον, όστις, ως ο Ποσειδών, παρά τοις αρχαίοις και ο Άγ. Νικόλαος παρ' ημίν, εξήγειρε τότε και κατηύναζε τα κύματα των υδάτων.

Χάριν του τροπαρίου εκείνου και της νηνεμίας το πλοιάριον προσωρμίσθη ευτυχώς την επιούσαν εις Λούγδουνον, όπου ήδρευε τότε ο Άγ. Αγοβάρδος, ο μόνος των αγίων, του οποίου καγώ ήθελον ασπασθή μετά σεβασμού το κράσπεδον της εσθήτος. Ούτος εδόξαζεν ότι, αφού ο Ιησούς είναι αιώνιος και πανταχού παρών, πάντες οι τα παραγγέλματα αυτού ακολουθήσαντες είτε προ της ενανθρωπήσεως αυτού εγεννήθησαν είτε μετ' αυτήν, είτε εγνώρισαν αυτόν είτε όχι, ήσαν χριστιανοί και νόμιμοι κληρονόμοι της βασιλείας των Ουρανών· απεστρέφετο την εις τας αγίας εικόνας αποδιδομένην λατρείαν, νομίζων ασέβειαν την υπό ανθρωπίνην μορφήν παράστασιν αύλου θεότητος και διδάσκων ότι οι πρώτοι χριστιανοί διετήρουν τας εικόνας του Ιησού, των Αποστόλων και των Μαρτύρων ως τα ομοιώματα ανθρώπων, τους οποίους εγνώρισαν και ηγάπων, όπως ημείς σήμερα τας φωτογραφίας των απόντων φίλων, και ουχί ως αντικείμενα δεισιδαίμονος λατρείας.

Πλην δε τούτων γελοίον ενόμιζεν ο καλός Επίσκοπος το να πιστεύωμεν, ότι ο Ύψιστος υπηγόρευσε εις τους Προφήτας κατά λέξιν τας Γραφάς, ως ο Άγγελος τα αποφθέγματα εις τον όνον του Βαλαάμ· απέτρεπε τους πιστούς από των προσκυνήσεων, τα δε ελέη αυτών διέταττε να δίδονται εις τους πτωχούς και ουχί εις τας εκκλησίας, αμαρτίαν νομίζων, ενώ τοσούτοι πένητες στερούνται χαλκού προς αγοράν άρτου, να δίδηται χρυσός εις τους ιερείς, ίνα ανάπτωσι κηρία εν πλήρει

μεσημβρία ή κοσμώσι και αυτού τα είδωλα των ναών³ ή των παλλακίδων των τα στήθη.

Τοιαύτας χριστιανικάς ή μάλλον αιωνίους αληθείας edίδασκεν ο καλός εκείνος ιερεύς του Υψίστου, τας οποίας αν είχε κηρύξει βραδύτερον, ήθελε καή ως ο Ούσιος ή ριφή άκλαυστος και άταφος επί βράχου ως ο Καΐρης. Αλλά κατά την εποχήν εκείνην οι ιερείς της Δύσεως ενασχολούμενοι αποκλειστικώς εις την κραιπάλην και αργυρολογίαν δεν είχαν ακόμη καταληφθή υπό της μανίας του να δικάζωσι και καίωσιν ανθρώπους. Αν δε εν μέσω της γενικής εκείνης αμαθείας και διαφθοράς επήρχετο εις τινά εξ αυτών η ιδιότροπος όρεξις να ζήση εναρέτως ή να ομιλήση λογικώς, έτρωγαν εκείνοι την μερίδα του καλού τούτου ανθρώπου, γελώντας διά την ανοησίαν του και αφίνοντες μάλιστα εις αυτόν το τίτλον του αγίου, όστις απενέμετο τότε αφειδώς εις τους ιερείς, ως σήμερον το εξοχώτατος εις τους ιατρούς.

Τοιούτος ήτο ο Αγοβάρδος, αδάμας εν μέσω χαλίκων, κύκνος εν μέσω κοράκων, στίλβων εν τω σκότει του ενάτου αιώνος ως μαργαρίτης εις την ρίνα χοίρου⁴. Απαντήσας αυτόν, ενώ μετά κόπου και αηδίας ανεκίνουν την κόπρον του μεσαιώνος, ηθέλησα ν' αναπαυθώ επί τινας στιγμάς πλησίον του, ως ο κεκτηκώς Άραψ παρά την πηγήν της ερήμου. Εις τοιούτον δε άνδρα συστέλλεται τις σχεδόν να απονείμη τον γελοίον και κατεσπλωμένον τίτλον του Αγίου, ως αισχύνονται και παρ' ημίν οι τίμιοι άνθρωποι να φέρωσι τον σταυρόν του Σωτήρος.

Ο Φρουμέντιος επορεύθη μετά της Ιωάννας ν' ασπασθή τας χείρας του καλού επισκόπου. Οι τότε περιηγηταί, άμα έφθανον εις ξένην πόλιν, εζήτουν την κατοικίαν του Αρχιερέως, ως σήμερον το Προξενείον. Εκεί παρέδιδον τας συστατικάς επιστολάς των και εξητούντο οδηγίας ή βοηθήματα προς εξακολούθησιν της οδοιπορίας, αντί των οποίων προσέφερον συνήθως τω Επισκόπω ιερά τινά λείψανα των αγίων του τόπου των· καθότι ήκμαζε παρά τοις τότε χριστιανοίς η συνήθεια να κάμνωσι συλλογάς αγίων λειψάνων πάσης χώρας και εποχής, ως πέρυσιν εν Αθήναις η των γραμματοσήμων.

Οι ημέτεροι οδοιπόροι πολλά έχοντες να ζητήσωσι και ουδέν να προσφέρωσιν εις την αυτού αγιότητα, επαρουσιάσθησαν προ αυτού, ερυθριώντας και συνεσταλμένοι, ως αι λιμώττουσαι χήραι των τουρκομάχων ηρώων μας εις τα πρόθυρα των αυλοδούλων. Αλλ' ο Άγ. Αγοβάρδος ειθισμένος ως οι πνευματικοί και ιατροί να εξετάζη νεφρούς και καρδίας εγνώριζε και να διακρίνη την υπό τα ράκη κεκρυμμένην

αξίαν. Προσκαλέσας εις την λιτήν του τράπεζαν το πολυπαθές εκείνο ζεύγος, εθαύμασε των νέων συνδαιτυμόνων το κάλλος, την σοφίαν και την αδελφικήν στοργήν, παρέβαλεν αυτούς προς τον Κάστορα και Πολυδεύκην και, ότε ανεχώρησαν, έδωκεν αυτοίς καλώς συμβουλάς, νέα υποδήματα, την ευχήν του και χρήματα προς εξακολούθησιν της οδοιπορίας.

Καταπλεύσαντες και πάλιν τον Ροδανόν έφθασαν οι οδοιπόροι μετά εξαήμερον πλουν εις Αρελατίαν, την κλεινήν ποτέ καθέδραν του Μεγάλου Κωνσταντίνου, νυν δε περιώνυμον διά τα σύκα και τας παρθένους της, αίτινες οφείλουσιν, ως και οι αγγλικοί ίπποι, την καλλονήν των εις την μετά των Αράβων επιμειξίαν. Οι δύο περιηγηταί, αφού εθαύμασαν τα ερείπια του αυτοκρατορικού οίκου, την Μητρόπολιν, το αμφιθέατρον και τον οβελίσκον, ησθάνθησαν την ανάγκην να φροντίσωσι και περί του στομάχου των, όστις ήτο προ πολλού κενός, ως ο ναός της Αθηνάς, προ του οποίου ευρίσκοντο κατ' εκείνην την στιγμήν.

Διευθύνθησαν λοιπόν προς το εκεί γυναικείον μοναστήριον, το αρχαιότατον των εν Γαλλία, όπερ εσύστησεν ο Άγ. Καισάριος κατά τον έκτον αιώνα, γράψας, ως λέγουσι, διά του αίματος αυτού τον κανονισμόν, ως ο Δράκων τους νόμους του και ο Ερρίκος ο Γ' τας εις την ερωμένην του επιστολάς.⁵ Ο κανονισμός ούτος ήτο σκληρός και τραχύς ως το ράσον του αγίου συντάκτου. Εις ουδένα ξένον είτε άνδρα είτε γυναίκα ήτο συγχωρητή η είσοδος του κοινοβίου, εις δε τας μοναχάς ουδέ την κεφαλήν να προβάλλωσιν επετρέπετο εις τας θυρίδας· όσαι δε εξ αυτών έλουον το σώμα, εκτένιζον τας τρίχας και εδείκνυον γελώσαι τους οδόντας ή βαδίζουσαι τους πόδας, εμαστιγούντο διά βουνεύρων ή ερρίπτοντο αλυσόδετοι εις υπογείους φυλακάς. Αλλ' εις τοιούτους νόμους αδύνατον ήτο να υποταχθώσιν επί πολύ αι φιλήδονοι κόραι της θερμής Προβιγγίας. Αι δύστηνοι παρθένοι εμαραίνοντο εν των κοινοβίω ως φυτά εν τη θήκη βοτανικού, μέχρις ου καταπατήσασαι υπό τα σανδάλιά των την γραίαν αυτών ηγουμένην και τους θηριώδεις κανονισμούς του Αγ. Καισαρίου, ανέκτησαν μετά της ελευθερίας το χρώμα και την ζωηρότητά των.

Έκτοτε εκυβερνώντο συνταγματικώς, ανεγείρασαι θέατρον εν τη μονή, εξερχόμεναι αυτής δις της εβδομάδος και νηστεύουσαι, οσάκις επόνουν τους οδόντας. Ότε δε επεχείρησεν ο ευσεβής Λουδοβίκος να επαναγάγη τας αποπλανηθείσας ταύτας αμνάδας υπό τον ζυγόν του Αγ. Βενεδίκτου, εκείναι απεκρίθησαν εν πληθούση Συνόδω ότι εις μόνην την ηγουμένην των εχρεώστουν υπακοήν, τας δε νηστείας και

την αγνότητα έμελλον μεν να φυλάττωσι κατά το δυνατόν, αλλ' ούτε δι' όρκου ούτε δι' υποσχέσεων οιασδήποτε έστεργον να υποχρεωθώσι, φοβούμεναι, ως έλεγον, μη εις το αμάρτημα της σαρκός προσθέσωσι και την επιορκίαν. Τοιαύτη ήτο η τότε κατάστασις των πλείστων εν Ευρώπη παρθενοτροφείων, άτινα παρθενοφορεία ωνόμαζεν ο Άγ. Πέτρος Δαμιανός.

Ο ήλιος λησμονήσας, ως συμβαίνει πολλάκις εν Προβιγγία, ότι ήτο ακόμη χειμών, εθέρμαινε μεσουρανήσας τας πλάκας της αυλής του μοναστηρίου, ότε επαρουσιάσθησαν προ της εισόδου αυτού οι δύο οδοιπόροι. Η θυρωρός έρρεγγε πλησίον της ανοικτής πύλης, ην υπερβάντες οι τυχοδιώκται και επί στιγμάς τινάς πλανηθέντες υπό ερήμους στοάς και σιωπηλούς διαδρόμους, έφθασαν τέλος εις το υπνωτήριον, όπου κατά την συνήθειαν των θερμών τόπων εμεσημβρίαζον αι μοναχαί παρθένοι. Ψάθινα παραπετάσματα προεφύλαττον από του μεσημβρινού ηλίου τα βλέφαρα των κοιμωμένων, το δε ημίφως καθίστα έτι χαριεστέρας τας ρασοφόρους εκείνας Αφροδίτας.

Μεταξύ των νυμφών τούτων του Ιησού υπήρχον, ως και εις τον γυναικώνα του Σουλτάνου, παντός έθνους και πάσης χροιάς παρθένοι· ερυθρόμαλλοι κόραι της Ελβετίας, λευκαί ως το γάλα των αιγών των και γαλήνιοι ως της πατρίδος των αι λίμναι, και νεοφώτιστοι Σαρακηναί, μελανότριχες ως ο άνθραξ και θερμαί ως εκείνος, φιλομειδείς Γαλάτιδες και ορεσίτροφοι ποιμενίδες των Πυρηναίων.

Ο κοιτών του κοινοβίου ωμοιάζε τους βοτανικούς εκείνους κήπους, εις ους άνθη παντοία διαφέροντα κατά το χρώμα, την οσμήν και την πατρίδα, αλλ' αδελφά κατά το κάλλος, θάλλουσιν αιχμάλωτα εντός υαλίνης φυλακής. Η μεν των κοιμωμένων, κατεχόμενη υπό ηδυπαθούς ονείρου εμειδία, στηρίζουσα επί του βραχίονος την φλέγουσαν παρεϊάν, ενώ τα τεταραγμένα στήθη της διεφαίνοντο υπό τον λευκόν χιτώνα ως η σελήνη όπισθεν νέφους, η δε, ωχρά και συνωφρωμένη, ωμοιάζεν άγαλμα της κοιμωμένης Λύπης, βλέπουσα ίσως καθ' ύπνους τας όχθας της πατρίδος ή της μητρός της τα χείλη, ετέρα εφαινετο τείνουσα αγκάλας εις τον ουράνιον αυτής μνηστήρα. Αλλ' αι πλείσται εκοιμώντο ησύχως και κοσμίως ως οι Φαραά εντός της μεγάλης πυραμίδος, τινές μάλιστα και έρρεγγον, αλλ' αύται ήσαν γραιiai ονειρευόμεναι την μακαριότητα του παραδείσου.

Οι δύο ερασταί ελησμόνουν την πείναν των, θαυμάζοντες τα ποικίλας εκείνας προσωποποιήσεις του Μορφέως, ότε ήχησεν αίφνης η φωνή του αργυρού αλέκτορος,

δι' ου εκοσμείτο το ωρολόγιον του κοιτώνος, αριστούργημα αραβικής τέχνης, δωρηθέν υπό του Σαρακηνού ηγεμόνος φιλοξενηθέντος εν τη μονή, όπου εύρε κατά τας κακάς γλώσσας όλας των ανακτόρων του τας απολαύσεις. Εις τον ήχον εκείνον πλήθος οφθαλμών μαύρων, κυανών, φαιών ή καστανοχρόων, αποτινάξαντες τον ύπνον ήστραψαν ως αστέρες εις το ημίφως του θαλάμου, προσηλούμενοι μετά περιεργείας επί των δύο απροσδοκίτων ξένων.

Αι μοναχαί των χρόνων εκείνων ούτε σεμνότυφοι ήσαν ούτε δειλαί, των δε ημετέρων ηρώων η όψις ουδέν το φοβερόν, απ' εναντίας ο μεν αδελφός Φρουμέντιος ήτο εύχρους και ακμαίος ως λείριον της Ολλανδίας, ο δε Ιωάννης ως ίον λειμώνος εύχαρις και τρυφερός. Αι μονάζουσαι παρθένοι, αγαπώσαι τα άνθη ως πάντες οι φυλακισμένοι, συνωθούντο λευκαί και θορυβώδεις ως τα κύματα της θαλάσσης περι τους νέους μοναχούς, ερωτώσαι τίνες ήσαν και πως εφύτρωσαν εις τον κοιτώνά των. Αφού δε ηυχاریστησαν την περιεργίαν των, εφρόντισαν να κορέσωσι και των ξένων των την πείναν, προσκαλούσαι αυτούς να συγκαθίσωσιν εις την τράπεζαν του δειλινού, όπου κατά πρώτον εγεύθησαν τα τέκνα εκείνα της Άρκτου του γλυκείς της μεσημβρίας καρπούς, τα σύκα και τας σταφίδας εκείνας, περι ων ηρώτα η σοφή Ιωάννα, λείχουσα τα χείλη και τους δακτύλους, αν ταύτα ήσαν ο γλυκύς του λωτού καρπός.

Τρεις μήνας ανεπαύθησαν οι δύο ερασταί μεταξύ των φιλοξένων παρθένων, εις τας οποίας συνεχώρουν οι κανόνες να έχωσι παρ' αυταίς κηπουρούς και πνευματικούς, ίνα κυβερνώσαι τας ψυχάς των και ποτίζωσι τους μοναστικούς κήπους των, ως έλεγον οι καλοί χρονικογράφοι, οίτινες βεβαίως δεν εμάντευον πόσων παρεξηγήσεων και ρυπαρών λογοπαιγνίων αφορμήν έμελλε να δώση εις τους εχθρούς της θρησκείας η φράσις αύτη, ήτις χιαστού μόνον σχήματος ύλην παρέχει εις τον άκακον κάλαμόν μου. Τα πάντα εβάδιζον εν αρχή κατ' ευχήν· αμφότεροι επάχυνον και ελησμόνουν την πατρίδα των υπό τον γλυκύν ουρανόν της Προβιγγίας, υφ' ον λησμονούσι σήμεραν και οι Χίοι την μοσχοβόλον νήσον των. Όπου καλόν, εκεί πατρίς, έλεγεν ο Ευριπίδης.⁶

Πανταχού φύεται του λωτού ο μεληιδής καρπός, υπό παντοίας προσφερόμενος μορφάς εις των θνητών τα ακόρεστα χείλη, ως θρόνος εις τους βασιλείς και ως καλή παρθένος εις τους εραστάς, ως χρυσός εις τους εμπόρους και ως επευφημήσεις εις τους τεχνίτας· και εις αυτάς ακόμη των βουνών τας χιονοσκεπείς κορυφάς και τας

άμμους της ερήμου εβλάστανε πρότερον ο λωτός, ότε οι ερημίται εξήτουν εκεί αγιότητα και οι δούλοι ελευθερίαν, αλλά σήμεραν κατήντησε φυτόν κηπαίον ως το πράσον, και διά τούτο ίσως εξώρισαν αυτόν του Ελικώνος οι ποιηταί.

Ελέγομεν λοιπόν ότι οι δύο μοναχοί ευρόντες και πάλιν τας αναπαύσεις των επάχυνον και έζων ευχαριστημένοι εις την γυναικείαν μάνδραν. Αλλά μετ' ου πολύ κατελήφθη η Ιωάννα υπό αγνώστου τινός και φοβεράς ασθeneίας. Αι παρειαί αυτής καθίσταντο κοίλαι ως αι νήες των Αχαιών, οι δε οφθαλμοί θολοί και αλαμπείς ως οι αστέρες την πρωίαν· αντί τροφής έτρωγε τους όνυχάς της και αντί να κοιμάται εστενάζεν όλην την νύκτα.

Ο σύντροφός της δεν έπαυεν ερωτών αυτήν τι έχει, αλλ' αυτή διά δακρύων μόνον και γογγυσμών απεκρίνετο, οσάκις δε επλησίαζε να την ασπασθή, αντί της παρειάς έστρεφε την ράχιν, και πότε μεν την αδελφήν Μάρθαν, πότε δε την οσίαν Βαθίλδην ή άλλην τινά παρθένον έστελλεν αυτόν να φιλήση. Ο καλός Φρουμέντιος ειθισμένος να υπακούη εις πάσας της φίλης του τας προσταγάς έτρεχε να εκτελέση την παραγγελίαν, αλλ' ότε επέστρεφε να ζητήση την αμοιβήν της προθύμου υπακοής, ύβρεις αντί ευχαριστιών και όνυχας αντί χειλέων εύρισκε παρ' αυτήν ο δυστυχής νεανίας.

Περιγράψας τα συμπτώματα περιττόν νομίζω να ονομάσω την νόσον. Η θέσις της πτωχής ηρωίδος μου ήτο τοσοούτον μάλλον οικτρά, καθ' όσον τηκομένη υπό ακοιμήτου ζηλείας δεν ηδύνατο καν ν' αποδώση τα ίσα εις τον εραστήν, αλλ' ήτο άοπλος υπό την ανδρικήν αυτής στολήν ως τίγρις εντός σιδηρού κλωβίου. Αι μοναχαί συνεσώρευον εικασίας επί εικασιών ως οι γίγαντες όρη επί ορέων, ζητούσαι να μαντεύσωσιν υπό τίνος αλλοκότου μανίας κατείχετο ο ξανθός και ωραίος εκείνος καλόγηρος, όστις ου μόνον απέφευγε τας θωπείας των ως οι λυσσώντες κύνες το ύδωρ, αλλά και κατά του συντρόφου του ωργίζετο, οσάκις τον έβλεπε μετ' αυτών συνομιλούντα.

Κατά τας αρχάς του παρόντος αιώνος πάσαι αι νόσοι απεδίδοντο εις ερεθισμόν του στομάχου και υπό το όνομα γαστρίτιδος εθεραπεύοντο ανεξαιρέτως διά βδελλών υπό του αιμοβόρου Βρουσσαίου, κατά δε τον ένατον αιώνα πάντα τα τε ψυχικά και σωματικά πάθη απεδίδοντο εις την ενοίκησιν των δαιμόνων, καθ' ων μόνον φάρμακον υπήρχον οι εξορκισμοί και τα λείψανα των αγίων. Η θεολογία και ιατρική,

εκ των οποίων περιμένομεν της ψυχής και του σώματος ημών την σωτηρία, είναι αι μόναι επιστήμαι αι υποκείμεναι, ως τα ενδύματα, εις τον συρμόν.

Όσα οι πρόγονοι ημών επίστευον, ονομάζομεν σήμερον μυθολογίαν, και αυτοί δε οι ιατροκουρείς εμπαιζουσι του Γαληνού και Παρακλήσου τας συνταγάς. Κύριος οίδε τι και οι απόγονοι ημών θέλουσι λέγει, αναγινώσκοντες τα περί Χρωμιδρώσεως⁷ υπομνήματα της ιατρικής ακαδημίας των Παρισίων ή το περί ασπίλου συλλήψεως της Αγ. Άννης δίπλωμα του πάπα Πίου, τι δε και περί θαυμάτων της Πεψίνης και της εν Τήνω θαυματουργού εικόνας;

Μοναχικού συμβουλίου γενομένου, απεφασίσθη να σταλή προς ίασιν ο αδελφός Ιωάννης εις το εν Αγία Βώμη σπήλαιον της Αγ. Μαγδαληνής, όπου είχε βλαστήσει δένδρον, του οποίου η οσμή εδίωκε τότε τους δαίμονας και εθεράπευε τους τυφλούς, ως ο καπνός των ιχθύων κατά τους χρόνους του Τωβίτ.⁸ Ο καλός Φρουμέντιος αναβιάσας επί του πιστού υποζυγίου την δαιμονιζομένην φίλην του διευθύνθη μετά βαρυθυμίας προς το άγιον σπήλαιον, στρέφων πολλάκις την κεφαλήν προς τα οπίσω και καταρώμενος τους ευνούχους και τους δαίμονας, οίτινες εξώθουν αυτόν εις νέας καθ' εκάστην παραλίας, ως η αρά του Ιησού τον Ιουδαίον σανδαλοποιόν.

Η ζηλεία, όταν δεν ήναι νόσος ιδιοπαθής ή συνταγματική,⁹ ως η θεσιθηρία εν Ελλάδι, είναι μεν πάντοτε κακή και οχληρά ασθένεια, αλλ' έχει και το καλόν ότι ευθύς παύει, άμα εκλείψωσι τα υποθάλποντα αυτήν αίτια, ως η ναυτία των θαλασσοπλόων, άμα σταματήση το πλοίον. Ούτως ησύχασε και ο βασανίζων την ημετέραν ηρωίδα κακότροπος δαίμων, άμα η παρουσία των αντιζήλων της έπαυσε ν' ακονίζη τους όνυχας και τους οδόντας του. Πριν φθάσωμεν εις το ήμισυ του δρόμου, είχεν ήδη αναλάβει η Ιωάννα την όρεξιν και την ευθυμίαν της, ώστε ολίγον έμενε να πράξη προς εντελή αυτής ίασιν η αγία.

Αφιχθέντες μετά τριήμερον πορείαν εις τους πρόποδας του όρους, επί της κορυφής του οποίου ηνοιγετο το σπήλαιον, ήρξαντο οι μοναχοί ν' αναβαίνωσιν επιπόνως την απότομον ανωφέρειαν, ακολουθούμενοι υπό του όνου των, όστις νηστεύων και τρέχων από της προτεραίας έσειε μελαγχολικώς την κεφαλήν του, ως ει εβαρύνετο την αθλίαν του ζωήν. Οι πρώτοι γονείς του δυστυχούς τούτου ζώου έφαγον ίσως κακείνοι στάχεις τινάς απηγορευμένης κριθής εις τινα γωνίαν του Παραδείσου, οι δε απόγονοι αυτών αποτίουσιν ως και ημείς του προγονικού αμαρτήματος τον φόρον.

Μετά δίωρον ανάβασιν επάτησαν τέλος πάντων οι τρεις προσκυνηταί επί δενδροφύτου οροπεδίου, όπου η ξανθή θυγάτηρ της Γεννησαρέθ έκλαυσεν επί τριάκοντα έτη τας αμαρτίας της. Εν μέσω του σπηλαιού τούτου εφαινετο λάκκος σκαφείς εις τον βράχον υπό των δακρύων της αγίας, άτινα μετεμορφούντο καταπίπτοντα εις μαργαρίτας, ους διένεμεν η ερημίτις εις τους πτωχούς· εγγύς δε του λάκκου τούτου ανεπαύετο το σώμα αυτής, εναποτεθέν εκεί υπό των Αγίων Λαζάρου, Τροφίμου και Μαξιμίνου, ελθόντων κακείνων εις Γαλλίαν, όπου κατέφυγον τότε οι προγεγραμμένοι μαθηταί του Ιησού, ως σήμερα οι οπαδοί του Μαζίνη εις την μεγάλην Βρεταννίαν. Εύοσμον και αιθαλές δενδρύλλιον εσκίαζε τον τάφον, σημαίνον εις τους προσκυνητάς πού έπρεπε να γονατίσωσι.

Προ αυτού κλίναντες το γόνυ οι ερασταί ήρξαντο ταπεινή τη φωνή και τη καρδιά να ψάλλωσι το τροπάριον της αγνισθείσης εκείνης εταιρας, της οποίας τα αμαρτήματα κατέστησαν πλείονας γυναίκας αμαρτωλός παρ' όσας η μετάνοια της αγίας. Πάντες φιλοτιμούμεθα να ομοιάσωμεν κατά τι τους μεγάλους άνδρας, μιμούμενοι τα ελαττώματα αυτών, οσάκις αδυνατούμεν να μιμηθώμεν τας αρετάς. Πολλοί έγιναν μέθυσοι, ίνα έχωσί τι κοινόν μετά του Αλεξάνδρου, οι δε αυλικοί του μεγάλου Λουδοβίκου αφήρουν τους οδόντας των, ίνα ομοιάσωσι τω μονάρχη. Αλλά της ωραιάς Μαγδαληνης τα παραπτώματα και η αγιότης μυριάκις πλείονας είλκυσαν μιμητάς. Αι ολίγαι απομείνασαι καλαί χριστιαναί ταύτην έχουσιν είδωλον και πρότυπον της ζωής των, δάκνουσαι τον απηγορευμένον καρπόν, ενόσω έχουσιν αληθείς οδόντας, και έπειτα προσφέρουσαι τω Θεώ τας ρυτίδας και τας φενάκας των ως αντίτιμον του Παραδείσου.

Ενώ επεκαλούντο οι δύο προσκυνηταί τας χάριτας της αγίας, ο όνος, όστις είχεν ακολουθήσει αυτούς εις το σπήλαιον, ζητών άσυλον κατά του ηλίου, ωσφραίνετο το επί του αγίου τάφου δενδρύλλιον μετ' αυξούσης επιθυμίας. Το δυστυχές ζώνον προ πολλού είχε γευθή χλωράς τροφής, αλλά λαβόν μοναστηριακήν ανατροφήν εγνώριζε να σέβηται τα άγια, δεινή δε συνεκροτείτο εν τη καρδιά του πάλη μεταξύ πείνης και ευσεβείας. Οι οφθαλμοί αυτού υγραίνοντο, οι ρώθωνες διεστέλλοντο, ήνοιγε και πάλιν έκλειε το στόμα, λείχων ελαφρώς τα εύοσμα εκείνα φύλλα διά του άκρου της γλώσσης ως εραστής τας χείρας της κοιμωμένης φίλης του, φοβούμενος μην την εξυπνίση. Αλλά τελευταίον παντός άλλου αισθήματος υπερίσχυσεν η πείνα· κλίνας τα μακρά αυτού ώτα κατά την συνήθειαν των ομοίων του, οσάκις ετοιμάζονται να

πράξωσιν ανοησίαν, τόσω σφοδρώς έσεισε διά των οδόντων το θαυματουργόν εκείνο δενδρύλλιον, ώστε εκριζωθέν έμεινεν εις το βέβηλον αυτού στόμα ανηρημένον.

Οι ερασταί βλέποντες αναρπαζόμενον τον βωμόν, προ του οποίου προσηύχοντο, ηγέρθησαν μετά φρίκης προσηλούντες έντρομα βλέμματα επί του ιεροσύλου υποζυγίου και έτι εντρομώτερα εις το άφθονον αίμα, το οποίον απέσταζεν εκ της ρίζης του φυτού, ενώ εκ της ανοιχθείσης οπής ηκούοντο στεναγμοί γοεροί ως οι του Πολυδώρου, ότε απέσπα ο Αινείας τα εκ του σώματος αυτού βλαστήσαντα βέλη, εν μέσω δε αυτών αντήχησε πένθιμος γυναικεία φωνή, τοιαύτα εις το λαίμαργον ζών καταρωμένη «Εκ της καρδιάς μου και ουχί εξ αναισθήτου κορμού ρέει το αίμα τούτο. Επικατάρατος συ ο σπαράξας αυτήν· θέλεις κύπτει υπό βαρύ φορτίον και τρώγει ξύλον πάσας τας ημέρας της ζωής σου».

Από της ημέρας εκείνης υπόκεινται οι όνοι εις διπλήν ως οι Ιουδαίοι αράν. Αμφότεροι διεσπαρμένοι ανά πάσαν την γην, υβριζόμενοι, ραπιζόμενοι και περιφρονούμενοι πληρόνουσι πλήν του επιβαρύνας παντός ημάς προγονικού και δευτέρου αμαρτήματος την δίκην, οι μεν της θεοκτονίας, οι δε της ιεροσύλου λαιμαργίας. Ο δε παραίτιος της δευτέρας ταύτης πτώσεως όνος, δυστυχέστερος γενόμενος και αυτού του Αδάμ, ουδέ να χωνεύση επρόφθασε τον απηγορευμένον καρπόν, αλλά καταληφθείς υπό φοβερών σπασμών απέδωκε ευθύς το πνεύμα ως ο Οζάς παρά την κιβωτόν του Υψίστου. Έκτοτε δε οι τυφλοί, χωλοί, δαιμονιζόμενοι και παραλυτικοί της Προβιγγίας, όσοι εθεραπεύοντο πρότερον υπό του δένδρου της Μαγδαληνής, προσέρχονται κατ' έτος εις το μέρος, όπου κείται τα άταφα οστά του αφανίσαντος το θαυματουργόν αυτών φάρμακον, και εκεί μυρίας σωρεύουσι κατά της μνήμης του κατάρας και μυρίας επί της ράχεως των απογόνων του πληγιάς.

Οι δύο προσκυνηταί, των οποίων αι τρίχες ήσαν ορθαί υπό της φρίκης, οι δε οδόντες συνεκρούοντο ως κροτάλια Ισπανής χορευτρίας, κατεκυλίσθησαν εκ του όρους ορμητικοί ως νιφοστιβάδες των Πυρηναίων, ουδ' εσταμάτησαν, μέχρις ου διέκριναν μακρόθεν τα γλαυκά ύδατα της Μεσογείου. Αναπαυθέντες τότε επί τινας ώρας υπό την σκιάν φηγού εβάδισαν και πάλιν δι' όλης της νυκτός, το δε πρωί εισήλθον εις Τουλώνα, εναύλους έτι έχοντες εις τα ώτα της Μαγδαληνής την ονοκτόνον αράν και του δυστυχούς υποζυγίου των τους επιθανατίους ογκηθμούς.

Ο λιμήν της Τουλώνας ήτο έρημος πλην μόνης ενετικής τινός τριήρεως, ήτις μετακομίσασα εξ Αλεξανδρείας εις Ενετίαν το σώμα και το ιδιόχειρον Ευαγγέλιον

του Αγ. Μάρκου, έπλευσεν έπειτα εις τας ακτάς της Προβιγγίας προς αγοράν ανδραπόδων, μελλόντων ν΄ ανταλλαγώσιν εις τους λιμένας της Ανατολής αντί λιβάνου, βάμβακος και αγίων λειψάνων.

Οι χρόνοι εκείνοι ήσαν ο χρυσούς της σωματεμπορίας αιών. Ενετοί, Αμαλφίται, Πισανοί και Γενουήνσιοι περιέτρεχον ως καρχαρίαί την Μεσόγειον, αμιλλώμενοι τις προ τίνος περισσοτέρους ν΄ αγοράση ανθρώπους παρά των οπλαρχηγών και ληστών, οίτινες μετά τον θάνατον του Καρόλου ελυμαίνοντο την Γαλατίαν και Ιταλίαν, μετερχόμενοι το επάγγελμά των ελευθέρως και ανενοχλήτως ως σήμερον εν Αττική. Αλλ΄ εκείνοι τουλάχιστον αντί να ληστεύωσι και τους συγγενείς ακόμη, ζητούντες λύτρα, ήναπτον πυράν παρά την όχθην της θαλάσσης, ίνα ειδοποιήσωσι τους παραπλέοντας αγοραστάς, εις ους επώλουν αυθημερόν τον αιχμάλωτον, ωφελούντες μάλλον αντί να βλάπτωσι του κληρονόμους.

Οι ιερείς ανεθεμάτιζον μεν ενίοτε τους μετερχομένους το τοιούτον εμπόριον, αλλά και εδέχοντο παρ΄ αυτών χρυσοκεντήτους στολάς, πολύτιμα αρώματα, λιθοστολίστους σταυρούς και άλλα της βιομηχανίας των προϊόντα, ως καταφέρονται και σήμερον οι Άγγλοι μαυρόφιλοι κατά της δουλείας, αναμιγνύοντες εις το τέιον αυτών σάκχαριν και ρώμι, τον ιδρώτα και το αίμα των μαύρων. Κακαί δε τινες γλώσσαι διεθρύλουν μάλιστα ότι πολλοί των αξιωματικών της παπικής αυλής, εν οίς και ο μέγας κηριμονάριος, ήτοι αυλάρχης, συνέδεον μυστικάς μετά των αρχιληστών σχέσεις, συντεινούσας εις πλουτισμόν και διακόσμησιν της Εκκλησίας.

Το πλοίον ήτο έτοιμον προς απόπλουν, εις δε την παραλίαν ευρίσκετο προσδεμένον ακάτιον, αναμένον την επιστροφήν του πλοιάρχου, πορευθέντος εις αντάμωσιν του ανταποκριτού αυτού Ιουδαίου, ίνα συμπληρώση το φορτίον. Μετ΄ ου πολύ εφάνη ο τίμιος ούτος θαλασσινός ακολουθούμενος υπό οκτώ ναυτών, κρατούντων μάστιγα εν τη δεξιά, διά δε της αριστεράς σχοινίον, εις του οποίου την άκραν ήσαν δεδεμένοι ανά δύο ως τρυγόνες εις την αγοράν οι νεωστί αγορασθέντες δούλοι δεκαέξ τον αριθμόν, εννέα άνθρωποι και επτά γυναίκες· είπον δε άνθρωποι και ουχί άνδρες, διότι κατ΄ εκείνην την εποχήν ημφισβητείτο ακόμη αν ανήκουσιν εις το ανθρώπινον γένος αι γυναίκες, οι δε αρνούμενοι αυταίς την ανθρωπότητα επρότεινον τους τραγικούς αυτών έρωτας εν Αιγύπτω και τους ιππικούς εν Θεσσαλία, την γνώμην του Αριστοτέλους, την κακίαν των, την θυγατέρα του Αριστοξένου, ήτις είχε πόδας όνου, και το εδάφιον του Τωβίτ.

Ο πλοίαρχος ήτο Ραγουζαίος, αλιεύς και ειδωλολάτρης κατά την νεότητά του, όστις μνηθείς της πίστεως τα μυστήρια ηθέλησε να μιμηθή τον Απόστολον, γενόμενος ως εκείνος αλιεύς ανθρώπων, ους ηγγίστρονε και επώλει ως πρότερον τους ιχθύας. Παρατηρήσας τους δύο εραστάς, οίτινες περιεσφιγμένοι εις τα ράσα των εκάθηντο μελαγχολικοί ως ναυαγοί επί των βαθμίδων της αποβάθρας, εσκέφθη ότι καλόν ήθελεν είναι να παραλάβη επί του πλοίου τους δύο εκείνους οπαδούς του Αγ. Βενεδίκτου, ίνα βοηθώσι τον δήμιον εις την διατήρησιν της ευταξίας μεταξύ των δεσμιών, απειλούντες εις τους μεμνημοιούντας τας φλόγας της Κολάσεως ως εκείνος την αγχόνην. Ο πολύπειρος εκείνος ναύτης ήτο συγχρόνως και βαθύς πολιτικός, εννοήσας, ως οι τότε βασιλείς, ότι διά μόνον των ιερέων και δημίων καθίστανται οι άνθρωποι ευάγωγος αγέλη, προσφέρουσα ευπειθή ράχιν εις την κουράν.

Οι δυστυχείς νεανίσκοι γευθέντες πασών των πικριών, όσαι επί της ξηράς βλαστάνουσιν, εδέχθησαν προθύμως του ανδροκαπήλου τας προτάσεις, ελπίζοντες να εύρωσι τέλος ανάπαυσιν μεταξύ των κυμάτων ως ο Νώε εν τη Κιβωτώ, εις ην ουδέν πονηρόν επετράπη να εισέλθη πλην μόνων των τίγρεων, όφεων, σκορπίων και των φθειρών, όσαι ευρέθησαν εις του Πατριάρχου την γενειάδα. Εν τούτοις αι κώπαι έσχιζον το κύμα και μετ' ου πολύ ναύται, ανδράποδα, πλοίαρχοι και μοναχοί επάτουν τας σανίδας του Αγ. Πορκαρίου, διότι τοιούτον έφερεν όνομα το ευσεβές εκείνο σκάφος.

Οι ερασταί εκάθισαν επί σωρού σχοινίων παρά την πρώραν θεωρούντες τα φεύγοντα παράλια της χλοεράς Προβιγγίας. Η ζηλεία είχε αναζωπυρήσει τον έρωτα της Ιωάννας, αι δε ιδιοτροπίαι αυτής τον του Φρουμεντίου· ώστε συνεσφίγγοντο προς αλλήλους, απολαύοντες των ηδονών της συμφιλίωσης και μυρία πλάττοντες σχέδια περί του μέλλοντος βίου. Το πλοίον έμελλε να πλεύση εις Αλεξάνδρειαν, αλλ' εκείνοι εσκόπουν ν' αποβώσιν εις Αθήνας και εκεί μεταξύ των στηλών του Παρθενώος και των δαφνών του Ιλισσού να πλέξωσι την νέαν φωλεάν των.

Ο θετός πατήρ της Ιωάννας καταγόμενος, ως είπομεν, εξ Ελλήνων είχε διδάξει της συζύγου του την θυγατέρα των προγόνων αυτού την γλώσσαν και ιστορίαν, ώστε οι μικροί πόδες της ημετέρας ηρωίδος ανεσκίρτων υπό της χαράς, μέλλοντες μετ' ολίγον να πατήσωσι το χώμα, όπερ εκάλυπτε του Περικλέους και της Ασπασίας την κόνιν, το δε υποτιθέμενον αυτής ελληνικόν αίμα ανέβραζεν εις τα φλέβας της ως το ύδωρ

του Ιορδάνου, ότε εβυθίσθη εν αυτώ το σώμα του Σωτήρος. Εν τούτοις το πλοίον παρέπλεεν ήδη τας μοσχοβόλους ακτάς της Αγ. Μαργαρίτας. Η ημέρα ήτο υπόθερμος, ο ήλιος έλαμπεν όπισθεν νεφών γαλακτοχρόων, ως το πρόσωπον νέας Τουρκίσσης υπό τας πτυχάς του γιασμακίου, η θάλασσα εκοιμάτο ως επίσκοπος μετά το γεύμα και λευκοί γερανοί εταξειίδεον κακείνοι εις τον ουρανόν.

Ουδέν γλυκύτερον, όταν ο καιρός είναι τοιούτος, ή να ευρίσκεται τις επί του καταστρώματος ωκυπόρου νηός, περιμένων μετά το πρόγευμα του γεύματος την ώραν, στηρίζων την κεφαλήν επί των γονάτων της ερωμένης του και μετ' εκείνης θαυμάζων του ουρανού, της γης και των υδάτων τας καλλονάς. Ο στόμαχος και η καρδιά πρέπει να ήναι ευχαριστημένα, ίνα ηδυνώμεθα θαυμάζοντες την φύσιν· άλλως ο ήλιος φαίνεται ημίν, εμοί τουλάχιστον, μηχανή προς ωρίμανσιν των πεπόνων, η σελήνη φανάριον των κλεπτών, τα δένδρα καύσιμος ύλη, η θάλασσα αλμυρόν ρευστόν και η ζωή ανούσιος ως νερόβραστος κολοκύνθη.

Μετά τριήμερον πλούν προσωρμίσθη το πλοίον εις τον λιμένα της Αλερίας, πρωτευούσης της νήσου Κύρνου, όπου απέβη το πλήρωμα, ίνα υδρεύση, συναπέβησαν δε και οι μοναχοί, ίνα πορευθώσιν εις προσκύνησιν των εν τη νήσω πανσέπτων και καθ' όλην την οικουμένην ονομαστών λειψάνων· καθότι εκεί φυλάττεται η ράβδος του Μωϋσέως, βώλοί τινες της γης, δι' ης επλάσθη ο Αδάμ, η πλευρά του αποστόλου Βαρνάβα, φιάλη περιέχουσα σταγόνας τινάς γάλακτος της Θεοτόκου, τεμάχιον πανίου υπό των αγίων αυτής χειρών εξυφασμένον και άλλαι τινές ουχ ήττον ιεραί και πρωτότυποι αρχαιότητες, τας οποίας έτι και σήμερα δύναται να προσκυνήση ο ευσεβής περιηγητής.

Την επιούσαν, πνεύσαντος σφοδρότερον του ανέμου, υπερέβησαν την νήσον Σαρδώ, την κατά τους ποιητάς περίφημον διά τους τυρούς της και την απιστίαν των κατοίκων, την δε τρίτην ημέραν καταπεσόντος αυτού... Αλλ' εγώ μέτριος ων κολυμβητής δεν δύναμαι να παρακολουθήσω τα ίχνη του φέροντος την ηρωίδα μου πλοίου ως το βήμα του μακαρίτου όνου της. Άλλως δε αι ναυτικά περιγραφαί, τα κύματα, τα σχοινία, η πίσσα και τα ναυάγια, κατήνησαν τετριμμένα ως τα υποδήματα γραμματοκομιστού, προξενούσαι ναυτίαν εις τον αναγνώστην, ως η κίνησις του πλοίου εις τον θαλασσοπόρον, εκτός μόνον αν παρεισαχθώσι χαριεντά τινα επεισόδια πείνης ή ανθρωποφαγίας. Διό παραπέμποντες τους ορεγομένους προς

τιμωρίαν των εις τας γαλακτώδεις περιγραφάς του Π. Σούτσου, εν αις ουδ' η ελαχίστη ποιητική πνοή ταράσσει τον σιγαλόν αιγιαλόν, γελώντα γάλα όλον,

θέλομεν πληροφορήσει τους λοιπούς αναγνώστας, ότι οι ημέτεροι ήρωες χασμηθέντες, εμέσαντες, βαυκαληθέντες υπό των κυμάτων και όσα άλλα εις τους ταξιδεύοντας συμβαίνουσι παθόντες, έφθασαν ευτυχώς μετά δίμηνον πλουν εις Κόρινθον, κακει αποβάντες διηυθύνθησαν διά Μεγάρων εις Αθήνας υπό την οδηγίαν νέου τινός Έλληνος δούλου ονόματι Θεωνά, φιλοδωρηθέντος αυτοίς υπό του πλοιάρχου.

Ο ήλιος ανέτελλεν όπισθεν του Υμηττού στιλπνός και ανέφελος ως ο ωριμάσας τα μήλα της Εδέμ, ότε οι τρεις οδοιπόροι παραμείψαντες το Ποικίλον εισήλθον εις την πόλιν του Αδριανού. Πλήθος Αθηναίων συνέρρεον πανταχόθεν εις τας εκκλησίας, ίνα πανηγυρίσωσι την «Κυριακήν της Ορθοδοξίας» ήτοι της αναστηλώσεως των αγίων εικόνων· υπό τούτων φερόμενοι εισήλθον οι τρεις οδοιπόροι εις το Θησεϊον, όπερ ήτο χριστιανική εκκλησία, αφιερωμένη τω Αγ. Γεωργίω. Ο χριστιανισμός κατέπνιξε την ειδωλολατρείαν και εν τούτοις το άκακον τούτο θύμα κατέστησε τον φονέα του γενικόν κληρονόμον, κληροδοτήσαν αυτώ τους ναούς, τας τελετάς, τα θυσίας, τους μάντεις, τους ιερείς και τους ονειροκρίτας.

Ταύτα πάντα παραλαβόντες οι χριστιανοί μετεσημάτισαν οπωσούν προς χρήσιν των, ως οι λογοκλόποι τας ξένας ιδέας, ονομάσαντες εκκλησίας τους ναούς, τους βωμούς θυσιαστήρια, τας πομπάς λιτανείας και τους θεούς Αγίους. Άγ. Νικόλαον τον Ποσειδώνα, τον Πάνα Άγ. Δημήτριον και Απόλλωνα τον Άγ. Ηλίαν· αλλ' εις τούτους προσήρτησαν οι ιερείς, ίνα τους καταστήσωσι σεβαστοτέρους, και μακριάν γενειάδα, ως αι προαγωγοί της Ρώμης ξανθήν φενάκην εις τας υποτρόφους των, ίνα ελκύωσι πλείονας πελάτας. Αλλ' επανέλθωμεν εις Αθήνας.

Μετά τον θάνατον του μιарού Θεοφίλου, όστις έκοπτε τας χείρας των ζωγράφων και ήλειφε δι' ασβέστου τας αγίας εικόνας, ως αι τροφοί τους μαστούς των δι' αλόης, ίνα αηδιάζωσιν αυτούς τα θηλάζοντα βρέφη, οι δυστυχείς ανατολίται στερούμενοι από ένδεκα ήδη ετών τας εικόνας ησθάνοντο εκ της μακράς εκείνης στερήσεως τον προς αυτάς πόθον διπλασιασθέντα. Πανταχόθεν κατέβαινον εκ των ορέων οι υπό του τυράννου προγραφέντες ορθόδοξοι μοναχοί και ζωγράφοι· κατά τινας μάλιστα αγιογράφους, ου μόνον οι ζώντες συνέρρεον αθρόοι εις τας εκκλησίας, αλλά και πολλοί των νεκρών μαρτύρων ηγέρθησαν εκ των μνημείων, ίνα παρευρεθώσιν εις την

χαρμόσυνον εκείνην τελετήν, καθ' ην ωμίλουν οι εικόνες και εσκίρτων οι άνθρακες υπό της χαράς εν τοις θυμιατηρίοις.

Αλλά και αυτοί οι αγριώτατοι των εικονοκλαστών μετετράπησαν αίφνης εις θερμούς εικονολάτρας, άμα τον θεομίσητον Θεόφιλον διεδέχθη η θεοδώρητος Θεοδώρα¹⁰. Οι γονείς εκόλλων τας τρίχας των τέκνων των εις τα εικονίσματα, οι μοναχοί προσέφερον αυτοίς την κόμην των θυσίαν, αι δε γυναίκες αποξέουσαι τα βαφάς των εικόνων ως αι πρόγονοι αυτών τον φαλλόν του Πριάπου ανεμίγνυον αυτάς ως εκείναι εις το ύδωρ και έπινον· και αυτοί δε οι ιερείς ετόλμησαν πολλάκις διά τοιούτων βαφών να νοθεύσωσι τον ιερόν οίνον της μετουσιώσεως. Εις δε τας Αθήνας, την κλασικήν ταύτην καθέδραν των ειδώλων, τοιούτος κατήντησεν ο ζήλος των πιστών, ώστε ο επίσκοπος ηναγκάσθη να σκεπάση δι' υέλων τας εικόνας, ίνα μη εξαλείφονται εκ των πολλών φιλημάτων, καταντώσαι μετ' ολίγας ημέρας ωχραί και αφανείς, ως η επί του ρινομάκτρου της Προυνίκης εικών του Σωτήρος.

Κατά τους νομικούς εκάστη κατάχρησις γεννά νέον τινά νόμον, εν δε τη Εκκλησία του Χριστού ορθόδοξον δόγμα γεννάται εξ εκάστης αιρέσεως. Η παραφορά των Εικονομάχων εγέννησε την Εικονολατρείαν, ο Υιός κατέστη Ομοούσιος τω Πατρί εις πείσμα των Αρειανών, η Παναγία ωνομάσθη Θεοτόκος προς αναίρεσιν των βλασφημιών του Νεστορίου, ο δε Πάπας Πίος ο θ΄, ίνα τιμωρήση τους περί της αχράντου συλλήψεως της Θεόκου ασεβείς δισταγμούς των ολιγοπίστων υπηκόων του, επέβαλεν αυτοίς ως άρθρον πίστεως και της μητρός αυτής της θεοπρομήτορος Άννης την αμόλυντον εγκυμοσύνην. Τις οίδε ποία νέα καλά θέλουσι βλαστήσει και εκ της βλασφήμου βίβλου του Ρενάν, ήτις κατά τον πανοσιώτατον αββάν Κρελιέρον «πολύ ήδη ωφέλησε την θρησκείαν, δούσα αφορμήν» εις αυτόν και τους συντρόφους του ν' αποδείξωσι «φαεινήν» την Αλήθειαν ως το φως του «ηλίου».

Οι ερασταί εισελθόντες μετά του υπηρέτου εις το Θησεϊόν μόλις ηδυνήθησαν να τοποθετηθώσιν εις στενόχωρόν τινα γωνίαν του πλήθοντος ναού. Κατ' εκείνην την πρωϊαν ελειτούργει αυτός ο επίσκοπος Αθηνών Νικήτας, στίλβων ως νεόκοπον φλωρίον υπό την κατάχρυσον αυτού ενδυμασίαν. Τα δύο ταύτα τέκνα της Άρκτου εθαύμαζον την πολυτέλειαν του θεράποντος του Θεού εκείνου, όστις εδίδασκε την πτωχείαν, υποσχόμενος αντ' αυτής μετά θάνατον εις τους πιστούς παράδεισον εστρωμένον διά χρυσίου, σαπφείρων, σμαράγδων και αμεθύστων. Αλλ' οι τότε αρχιερείς επροτίμων ήδη το σήμερον ωόν μάλλον της αύριον όρνιθος, αφίνοντες εις

τους διαδόχους των κυνικών ασκητάς τα εσχισμένα ράσα, τους φθείρας και τους σμαράγδους του Παραδείσου, εκείνοι δε ιεουργούντες κατάχρυσοι εντός των αυτών εκείνων ναών, όπου κατά Πλούταρχον ουδείς ειδωλολάτρης ετόλμα να εισέλθη φέρων χρυσίον.

Εν τούτοις ο Θεωνάς, όστις είχε χρηματίσει κανδηλάπτης, έκυπτε προς το ωτίον της Ιωάννας εξηγών αυτή της παρ' ημίν λειτουργίας τας τελετάς· ότι δηλ. ποιούσιν οι Ανατολίται το σημείον του Σταυρού διά των τριών δακτύλων, δηλούντων την Αγ. Τριάδα, φέρουσι δε πρώτον αυτούς προς το μέτωπον εις ανάμνησιν της εν τω ουρανώ οικούσης Θεότητος, είτα δε προς την κοιλίαν, ίνα δηλώσωσιν ότι οι Ιησούς κατέβη εις Άδην, προς το δεξιόν ώμον, διότι εκ δεξιών του Πατρός εκάθισεν ο Υίός, και τέλος προς αριστεράν, ίνα απομακρύνωσιν από της καρδίας των τον Σατανάν.

Μετά ταύτα εξήγησεν αυτή το όνομα και την χρήσιν εκάστου μέρους της ιεράς πανοπλίας του λειτουργούντος, της ζώνης, «ήτις ζώννυσιν αυτόν ισχύι», του επιγονατίου, όπερ είναι ως ρομφαία επί τον μηρόν του¹¹, του φελονίου, του οποίου τα τρίγωνα σημαίνουσιν τον Ιησούν Χριστόν, τον ακρογωνιαίον της Εκκλησίας λίθον, και της λόγχης, ην ενέπηγε πλαγίως ο ιερεύς εις τον άρτον της προθέσεως εις ανάμνησιν της βυθισθείσης υπό του Ρωμαίου στρατιώτου εις την πλευράν του Σωτήρος.

Ενώ έλεγε ταύτα ο Θεωνάς, ο λειτουργών έκοπτε και δεύτερον άρτον, ον μετέβαλλεν εις «σώμα της Παρθένου», της οποίας την πραγματικήν παρουσίαν εν τοις μυστηρίοις επίστευον οι τότε ανατολίται, αφού μάλιστα ημέραν τινά, ενώ εξεφώνει ο ιερεύς το «Εξαιρέτως της Παναγίας Αχράντου», μετεμορφώθη αίφνης ο άρτος της προθέσεων εις ορατήν Παρθένον, κρατούσαν τον Υίόν εις τας αγκάλας. Οι δε λοιποί άρτοι καθιερώθησαν εις τον Άγ. Ιωάννην τον Βαπτιστήν, τους προφήτας, τους μάρτυρας και τους άλλους αγίους· μετά τούτους εγένετο μνεία και των ζώντων ήτοι του αρχιεπισκόπου, των ιερέων, των ευεργετών της Εκκλησίας και άλλων· αφού δε πάντες έλαβον την ανήκουσαν μερίδα του θυμιάματος, ως πρότερον εν τω αυτώ ναώ κατά την εορτήν του Θησέως, εθυμίασεν ο Διάκονος την Αγίαν Τράπεζαν και τον Αστερίσκον, μετά δε ταύτα εψάλη το «εκ βαθέων» και έπειτα...

Αλλά περιττόν νομίζω, αναγνώστα, να ακροασθώμεν μέχρι τέλους την λειτουργίαν, ήτις άλλως ήτο ως και σήμερα βυζαντινή, και τοιαύτη κατά του Καθολικούς θέλει διαμένει προς τιμωρίαν του σχίσματος εις άπαντας τους αιώνας,

ανεπίδεκτος εκπολιτίσεως και προσκολλημένη εις τους τύπους του μεσαιώνος, ως το οστρείδιον εις τον βράχον.

Οι δε Γερμανοί εθαύμαζον το μήκος της ατελευτήτου εκείνης ιερουργίας, ήτις ήτο επιτομή της επιτομής της Συνάξεως του Αγ. Ιακώβου, αλλά και οι απόγονοι του Περικλέους εθεώρουν μετ' απορίας τους δύο εκείνους ξένους, ως ο φυσικοϊστορικός περιεργόν τι του ζωϊκού βασιλείου προϊόν, μη δυνάμενοι να συμβιβάσωσι το ράσον των μετά του αγενείου προσώπου και της βραχείας κόμης. Άμα δε ετελείωσεν η τελετή και έλαβεν έκαστος το αντίδωρον, εσηματίσθη περί τα δύο τέκνα της Δύσεως πολυκέφαλος κύκλος περιέργων, εξεταζόντων αυτούς από κορυφής μέχρι των ποδών και πάντων ερωτώντων, πόθεν ήσαν και πώς μοναχοί όντες δεν ησχύνοντο να κόπτωσι τα γένειά των και, το αποτροπαιότατον, να φορώσιν εσώβρακον, όπερ εθεωρείτο υπό των ανατολιτών καλογήρων ως ασυγχώρητος μαλθακότης.

Η Ιωάννα και ο Θεωνάς μόλις επρόφθανον αποκρινόμενοι εις τας παντοίας ταύτας ερωτήσεις, ενώ η περισφίγγουσα αυτούς ανθρωπίνη άλυσος καθίστατο τοσουτώ στενή, ώστε και η αναπνοή αυτών ήρχιζε να στενοχωρήται, οι δε Φρουμέντιος, όστις ούτε ελληνικά εννόει ούτε είχε πολλήν υπομονήν, επειράτο ήδη ν' ανοίξη δίοδον διά των γρόνθων, ότε καλή τύχη προφθάσας ο επίσκοπος ηλευθέρωσεν αυτούς, επιπλήξας το ποιμνιον διά την αδιακρισίαν του. Παραλαβών έπειτα τους δύο ξένους επί του αρχιερατικού φορείου του, βασταζομένου υπό οκτώ νεοφωτίστων Βουλγάρων, οίτινες υπηρέτουν ως ίπποι την Αυτού Μακαριότητα, μετέφερεν αυτούς εις την παρά τους πρόποδας της Ακροπόλεως επισκοπήν, όπου πολύοψον συμπόσιον είχαν ετοιμασθή προς πανηγυρισμόν της αναστηλώσεως των εικόνων.

Η τράπεζα ήτο εστρωμένη εις τον κήπον υπό την πράσινον σκιάν γηραιάς πλατάνου και έκυπτεν υπό το βάρος των σταμινίων και κρεάτων, ων αι αναθυμιάσεις ανεμιγνύοντο μετά της οσμής των ανθέων. Μετ' ου πολύ δε ήρχισαν να φθάνωσι και οι συνδαιτυμόνες. Ο πλείστοι τούτων ήσαν ορθόδοξοι καλόγηροι, καταφυγόντες εις τα σπήλαια και τα όρη επί της Εικονομαχίας, ίνα μη αναγκασθώσιν υπό του Θεοφίλου να πτύσωσιν επί των ιερών εικόνων ή να νυμφευθώσι καλογραίαν εν μέση αγορά.

Οι καλοί ούτοι ερημίται είχαν καταντήσει άγριοι και φοβεροί την όψιν εκ της μακράς αυτών μετά των θηρίων συνοικήσεως, εν αυτοίς δε διεκρίνοντο ο Πάτερ Βατθαίος, εκ του στόματος του οποίου εξήρχοντο σκώληκες διά την υπερβολικήν

νηστεϊάν, ο Αθανάσιος, όστις ουδέποτε ένιψε το πρόσωπον ή τους πόδας του ουδ΄ έφαγε μαγειρευμένον φαγητόν, διότι οσάκις έβλεπε το πρόσκαιρον πυρ του μαγειρείου ενθυμείτο το άσβεστον πυρ της Κολάσεως και έκλαιε, και ο Μελέτιος του οποίου το σώμα εκαλύπτετο από κεφαλής μέχρι ποδών υπό έλκους πονηρού ως του Ιώβ. Αλλ΄ ο μεν Ιώβ εξέετο προς ανακούφισιν δι΄ οστράκου, ο δε όσιος Μελέτιος, οσάκις έπιπτε κατά γης σκόληξ εκ των πληγών του, ελάμβανεν αυτόν και τον έθετε πάλιν εις τον τόπον του, ίνα έχη τους πόνους της σαρκός περισσοτέρους και τας αμοιβάς εις την ψυχήν του παρομοίως.

Μετά τούτους προσήλθεν ο πάτερ Παφνούτιος, όστις βυθισμένος αείποτε εις ουρανίους εκστάσεις τόσω ολίγον εφρόντιζε περί των επιγείων, ώστε διηήσας έτυχε πολλάκις να πίν αντί ύδατος το έλαιον της κανδήλας του, ο όσιος Τρύφων, ουδέποτε φορέσας καθαρόν υποκάμισον, αλλά πάντοτε τα άπλυτα του ηγουμένου του, ο ερημίτης Νίκων, όστις υποπεσών εις την αμαρτίαν της σαρκός εκλείσθη προς μετάνοιαν εις νεκροταφείον, όπου έμεινε τριάκοντα έτη, κοιμώμενος όρθιος ως οι ίπποι και τρώγων μόνον τα χόρτα, άτινα εβλάστανον εκ της γης ποτιζομένης υπό των δακρύων του.

Κατόπιν τούτων ήλθον και άλλοι ορεινοί καλόγηροι, στηρίζοντες διά μακράς ράβδου το βραδύ και κλονούμενον βήμα των. Τινές τούτων ήσαν ως αρχαία αγάλματα ηκρωτηριασμένοι, πάντες δε ανεξαιρέτως ρυπαροί, φθειραλέοι και ανυπόφορον οσμήν νηστείας, αγιότητος και σκόρδων αποπνέοντες. Η ταλαίπωρος Ιωάννα ωπισθοδρόμει μετά φρίκης ενώπιον των βδελυρών εκείνων προϊόντων του ανατολικού φανατισμού, οτέ μεν την ρίνα της φράσσουσα, οτέ δε κλείουσα τους οφθαλμούς, διστάζουσα αν ήσαν εκείνοι ανθρώπινα όντα και ακουσίως αναπολούσα όσα ανέγνωσε παρά τοις αρχαίοις περί των κυνοκεφάλων και πιθηκανθρώπων ή εν τοις συναξαρίοις περί των Σατύρων, οίτινες συνέζων μετά του Αγ. Αντωνίου εις τας ερήμους της Θηβαΐδος, διαλεγόμενοι μετ΄ αυτού περί θεολογίας.

Αλλ΄ οι δυσώδεις και σκωληκόβρωτοι εκείνοι σκελετοί, δι΄ ους απόλαυσις και απώλεια, Κόλασις και καθαριότης ήσαν λέξεις συνώνυμοι, οι μοναχοί, λέγω, αναχωρηταί, ερημίται και ασκηταί εκείνοι, ων μόνη η ανάμνησις διεγείρει σήμερα τον οίκτον ή την φρίκην, είχον μεγάλην υπόληψιν επί της βασιλείας της ευσεβούς Θεοδώρας, ως οι αμαξηλάται επί Μιχαήλ του γ΄, οι πίθηκοι επί του πάπα Ιουλίου και οι φοιτηταί των Χαυτείων επί της ημετέρας μεσοβασιλείας· ο δε φιλόδοξος και

αυλικός επίσκοπος Νικήτας ηναγκάζετο να περιποιήται αυτούς, ως οι παρ' ημίν υποψήφιοι βουλευταί να δίδωσι την χείρα εις τα περικαθάρματα της αγοράς και τους κακούργους των ορέων.

Πλην δε τούτων, των καλογήρων δηλ., ήσαν προσκεκλημένοι εις την τράπεζαν του επισκόπου δύο διδάσκαλοι ελληνικών γραμμάτων, εις αστρολόγος και τρεις ευνούχοι της βυζαντινής αυλής, κομίσαντες εις Αθήνας το αυτοκρατορικόν διάταγμα της αναστηλώσεως των εικόνων.

Αφού πάντες ούτοι έλαβον θέσιν και απηγγέλη το «φάγονται πένητες», κόψας ο Νικήτας τεμάχιον άρτου προσέφερεν αυτό εντός αργυρού δίσκου εις την εικόνα της Παναγίας, ήτις κατά τα συμπόσια των τότε ευσεβών χριστιανών ελάμβανε πάντοτε την πρώτην μερίδα, ως η θυγάτηρ της Ρέας¹² παρά τοις αρχαίοις. Μετά ταύτα εφρόντισεν ο επίσκοπος και περί των συνδαιτυμόνων του, βυθίσας την μάχαιραν εις την κοιλίαν παχέος εριφίου, εξ ης ανοιχθείσης διεχύθη αμέσως ευφρόσυνος σκορόδων, κρομμυδίων και πράσων οσμή, δι' ων το ζώνον εκείνο ήτο μετά θαυμαστής τέχνης ωνθυλευμένον. Μετά το ερίφιον παρετέθησαν ιχθύες διά χαβιαρίου ηρτυμένοι και έπειτα πρόβατον μετά μέλιτος και κυδωνίων.

Η Ιωάννα συνειθισμένη εις τα απλά και ακαρύκευτα φαγητά της τότε Γερμανίας, όπου και αυτά τα συμπόσια ήρχιζον και ετελείονον ως εν τη Ιλιάδι διά ψητών κρεάτων, εβύθιζε το περόνιον μετά δισταγμού και δυσπιστίας εις τα πολύπλοκα εκείνα προϊόντα της βυζαντινής μαγειρικής, ως οι Ευρωπαίοι περιηγηταί εις τα ύποπτα μαγειρεύματα των αθηναϊκών ξενοδοχείων· ότε δε εγεύθη τον μετά πίσης, γύψου και ρητίνης συγκερασμένον οίνον της Αττικής, απέστρεψε μετά τρόμου τα χείλη, φοβηθείσα μη οι Αθηναίοι εκείνοι προσέφερον αυτή κώνειον, ως εις τον Σωκράτην, ή όζος μετά χολής, ως οι Εβραίοι εις τον Ιησούν.

Ο γείτων της μοναχός προσέφερεν ως αποζημίωσιν έτερον ποτήριον· αλλά και τούτο προυξένησεν έτι μείζονα εις την ημετέραν Γερμανίδα αηδίαν, πλήρες ον καλογηρικού τινος ποτού, καλουμένου βαλανίου¹³, όπερ εφεύρε πιθανώς ο Άγ. Αντώνιος, βράσας του χοίρου του τας βαλάνους, και το οποίον σώζεται ακόμη εν τοις σχολείοις της Ελλάδος, παρατιθέμενον αντί καφέ εις τους δυστυχείς υποτρόφους. Ενί λόγω η τε Ιωάννα και ο Φρουμέντιος εκάθηντο εις την πολύοψον εκείνην τράπεζαν νήστεις και διψαλέοι, ως οι Φράγκοι πρέσβεις εις τα συμπόσια του Νικηφόρου,

μέχρις ου ευσπλαγγισθείς αυτούς ο φιλόξενος Νικήτας διέταξε να παρατεθώσιν οπταί τρυγόνες, μέλι του Υμηττού και άδολος οίνος της Χίου.

Εις την θέαν του περιέχοντος το θείον εκείνο ποτόν ερυθρού σταμνίου, αι ζοφεραί όψεις των καλών ασκητών ήστραψαν υπό της χαράς ως ο Άδης, ότε κατέβη εις αυτόν ο Ιησούς, πάντες δε έτειναν μετά προθυμίας το ποτήριον εις το προφυρούν νέκταρ της πατρίδος του Ομήρου, αποδεικνύοντες ούτω ότι η ανθρωπίνη φύσις υπόκειται μεν ως και αι εγκυμονούσαι γυναίκες εις ιδιοτρόπους ορέξεις, δυναμένη ν' αγαπήση το βαλάνιον, την ρυπαρότητα, τους χοίρους και τον ρητινίτην, αλλ' άμα το αληθές και άδολον καλόν υπό οιανδήποτε μορφήν επιλάμψη, ευθύς στρέφεται προς εκείνο ως η μαγνήτις προς τον πόλον και οι δαιτυμόνες του Νικήτα προς το σταμνίον της Χίου.

Σοφισταί μοι φαίνονται οι ισχυριζόμενοι ότι έκαστος λαός ή και άνθρωπος έχει ιδίον τινα τύπον του καλού και ψευδής παροιμία περί ορέξεων ουδείς λόγος.¹⁴ Εκ της αυτής ζύμης είναι πεπλασμένα πάντων των απογόνων του Αδάμ τα όμματα, τα ώτα και τα χείλη· «είς άρτος και έν σώμα οι πολλοί εσμέν»¹⁵ και εις πάντας αρέσκουσιν αι παρθένοι της Κιρκασίας, οι αδάμαντες των Ινδιών, οι ίπποι των Αράβων, αι στήλαι του Παρθενώνος, αι σταφυλαί της Κωνσταντινουπόλως, οι πόδες των Ισπανίδων, ο πάγος εν ώρα θέρους, τα ιταλικά άσματα και οι οίνοι της Γαλλίας· και αυτοί δε οι μαύροι της Αφρικής προτιμώσι τας λευκάς γυναίκας μάλλον ή τας Αιθιοπίδας.

Αν εις τινά των ημετέρων εκκλησιών ενεφανίζετο Παναγία τις του Ραφαήλου ή αντήχει αίφνης ιερά τις του Ροσσίνη ή Μοζάρτου μελωδία, προς ταύτας, νομίζω, ήθελον στραφή τα αληθώς ορθόδοξα όμματα και τα ώτα, άξιοι δε του ονόματος σχισματικών ήθελον είναι οι προτιμήσαντες τας βυζαντινάς μαυρογραφίας και ρινοφωνίας.

Ο Νικήτας εκέρνα τους δαιτυμόνας του, απαγγέλλων το εδάφιον των Παροιμιών, «Πίνετε οίνον, ον εκέρασα υμίν¹⁶», οι δε μοναχοί έτεινον το ποτήριον, ψάλλοντες το του Ησαΐου «Δεύτε λάβωμεν οίνον και οινοφλυγήσωμεν μέθην¹⁷» πριν δε πλώσιν, έκλειον ευσεβώς τους οφθαλμούς κατά την ρητήν διαταγήν του Σολομώντος, απαγορεύοντος εις τους οινοπότας να θεωρώσι τον οίνον, πριν πλώσιν αυτόν,¹⁸ ως ο Μωάμεθ εις τους Τούρκους τας συζύγους των, πριν νυμφευθώσι. Το να μεθύη τις ευκόλως, σημείον ότι δεν είναι μέθυσος, ως και το να επιθυμή όσας βλέπει γυναίκας απόδειξις σωφροσύνης· των δε καλών εκείνων ασκητών αι κεφαλαί, αίτινες από

τοσούτων χρόνων μόνον της προσευχής και των ουρανίων εκστάσεων την ηθικήν μέθην εγνώριζον, ήρχισαν μετ' ολίγον να γυρίζωσιν ως η γη περί τον ήλιον.

Αλλά και μεθυσμένοι όντες μόνον περί αγίων πραγμάτων ωμίλουν οι όσοι εκείνοι ερημίται. Καθώς δε οι γέροντες αγωνισταί χαίρουσι διηγούμενοι μετά το δείπνον τας μάχας και τα τρόπαιά των, ούτω ήρχισαν κακείνοι να ανυμνώσι τα θαύματα και τας αθλήσεις των· ο μεν ότι φιλευθείς υπό πτωχού ανθρώπου, μη έχοντος άλλο να προσφέρη αυτώ πλην ολίγην φακήν, εφύτευσεν εις τα γένεια του ξενίζοντος κόκκον σίτου, ο οποίος τοσούτον επολλαπλασιάσθη, ώστε ο καλός εκείνος άνθρωπος σείων την γενειάδα εγέμισε πενήκοντα σάκκους σίτου· ο δε διηγήθη ότι κατά διαταγήν του ηγουμένου εφύτευσεν εις τον κήπον της μονής την ποιμαντικήν αυτού ράβδον, ήτις ποτιζομένη καθ' ημέραν δι' ύδατος και δακρύων μετά τρεις χρόνους εβλάστησε και έδωκε τόσω πολλούς και παντοίους καρπούς, μήλα, ροδάκινα, σύκα και σταφυλάς, ώστε εξ αυτών εχορτάσθησαν όλοι οι αδελφοί του· ο δε όσιος Νίκων ιστόρησεν ότι τρωθείς την καρδίαν υπό πόθου να ίδη την ένδοξον ωραιότητα της Παναγίας, ενήστευε και προσήχετο νηχθιμερόν, μέχρις ου ευσπλαχνισθείσα αυτόν η ελεήμων Παντάνασσα ενεφανίσθη ενώπιόν του με τοσαύτην ωραιότητα και λάμπριν, ώστε θαμβωθείς έμεινε μονόφθαλμος, ήθελε δε μείνει και τυφλός, αν δεν επρόφθανε να κλείση τον ένα οφθαλμόν.

Μετά τούτους έλαβε το λόγον ο όσιος Παγκράτιος, ου η ράβδος έκαμνε τας πέτρας να βλαστάνωσι κρίνα, ο Αθηναίος ερημίτης Αιγίδιος, του οποίου η σκιά εθεράπευεν όσους επεσκίαζεν ασθενείς, ώστε οσάκις επεσκεπτετο τας οδούς των πόλεων, εμάχοντο οι πάσχοντες περί αυτής ως οι αρχαίοι περί όνου σκιάς, ο Βαθθίας, τον οποίον αντί να καίωσιν εδρόσιζον αι φλόγες, ως τους Ολλανδούς το πιπέρι.

Τοιαύτα και άλλα θαυμάσια διηγούνται οι καλοί ασκηταί, πίνοντες οίνον της Χίου εις υγείαν της ορθοδόξου και φιλότατης δεσποίνης των Θεοδώρας. Και μη νομίσης, αναγνώστα, ότι εξημμένων καλογήρων οπτασίαι ή συναξαριστών ληρήματα εισί ταύτα· απ' εναντίας, είναι θαύματα αυθεντικά και υπό της Εκκλησίας ανεγνωρισμένα, τα οποία πας ορθόδοξος χρεωστεί κατά τον κανόνα της πανσέπτου οικουμενικής εν Νικαία συνόδου να «δέχεται πίστει ολοψύχω», αν δε πειραθή ως «αδύνατα να διαβάλη ή κατά το δοκούν να παρεξηγήση, Ανάθεμα έστω!»

Ενώ οι ασκηταί ωμίλουν περί θαυμάτων, ο Νικήτας διελέγετο μετά των δύο βενεδικτινών και των βυζαντινών ευνούχων περί δογματικής. Εν πρώτοις ηρώτησε

την Ιωάνναν τί εδογμάτευον οι σοφοί της Δύσεως περί της Ευχαριστίας¹⁹, αν δηλαδή πιστεύουσιν ότι ο άρτος και οίνος μεταβάλλονται τω όντι εις σώμα και αίμα του Σωτήρος ή θεωρούσιν αυτήν ως σύμβολον και εικόνα του θείου σώματος. Το ζήτημα εκείνο απησχόλει τότε τα πνεύματα ως σήμερα το Ανατολικόν, η δε Ιωάννα αγνοούσα την περί τούτου γνώμην του ξενίζοντος, απεκρίθη διπλωματικώς ότι καθώς ο ήλιος είναι εν τω ουρανώ, η δε λάμψις και θερμότης αυτού επί της γης, ούτω και το σώμα του εκ δεξιών του Πατρός καθημένου Χριστού ευρίσκεται εν τω άρτω και οίνω της μεταλήψεως. Αλλ' η μεταφορική αύτη απάντησις δεν ηυχάριστησε τον Νικήταν, όστις πιστεύων εις την «πραγματικήν παρουσίαν» εξήγησεν εις την Ιωάνναν ότι ο άρτος και οίνος είναι αυτό το νεκρόν σώμα του Σωτήρος, ο δε στόμαχος ημών ο τάφος αυτού, εις τον οποίον ενταφιάζεται υπό του ιερέως, αλλά μετ' ολίγον ανίσταται εξ αυτού, ως και μετά την Σταύρωσιν ανέστη ο Ιησούς τριήμερος εκ τάφου.

Μετά ταύτα ηρώτησεν αυτήν, αν οι εν τη Δύσει χριστιανοί ετίμων κακείνοι την Παναγίαν διά του επιθέτου «Θεοτόκος», η δε Ιωάννα απεκρίθη ότι ωοτόκους²⁰ εκάλουν τας όρνιθας και ζωοτόκους²¹ τας γαλάς, ώστε εφοβούντο μη διά την συγγένειαν των λέξεων σκανδαλίση το Θεοτόκος τας ακοάς των πιστών και πλην τούτου μη δώση αφορμήν εις τους ειδωλολάτρας να παραβάλωσι την Θεομήτορα προς την Ρέαν, ως οι εν Αιγύπτω οπαδοί της Υπατίας. Θέλουσα έπειτα να θέση κακείνη τον επίσκοπον εις απορίαν, ηρώτησεν αυτόν διατί δεν έκοπτον οι Ανατολίται τας τρίχας της κεφαλής, παραβαίνοντες την συμβουλήν του αποστόλου Παύλου, θεωρούντος γυναικοπρεπές και άτιμον το να τρέφη ανήρ μακράν κόμην.²²

Ουδέν έχων εις τούτο ν' αντείπη ο Νικήτας²³ έξεσε την κομώσαν κεφαλήν του, στρέψας και πάλιν τον λόγον περί δογμάτων, περί της «αντιδόσεως», περί της διπλής φύσεως του Ιησού μετά την ενσάρκωσιν, περί του αν ο «λόγος» ηνώθη μετά του σώματος του Σωτήρος εν τη κοιλία της Παρθένου ή μετά τον τοκετόν αυτής, και άλλων θεολογικών κόμβων, ους έλυσαν οι εν Εφέσω πατέρες διά της μαχαίρας, ως ο Μέγας Αλέξανδρος τον γόρδιον δεσμόν, ή διά λακτισμάτων, ως οι όνοι τας ερωτικές και χορτοφαγικές διενέξεις των²⁴.

Εν τούτοις, επελθούσης της νυκτός, οι υπηρετούντες διάκονοι έσπευσαν να φέρωσι λαμπάδας, ίνα φωτίσωσι τον συζητούντα επίσκοπον των, όπως μη γείνη επίσκοτος, ως οι επί Κοπρωνύμου καταργήσαντες τας εικόνας πατέρες. Αλλ' οι σύνδειπνοι απαυδήσαντες ήδη εκ της αμηχάνου εκείνης συζητήσεως αφήκαν τα

επιχειρήματα, ίνα λάβωσι και πάλιν τα ποτήρια. Η δε Ιωάννα ζαλισθείσα υπό του οίνου και των κραυγών των περί αυτήν καλογήρων, οίτινες εδίδασκον ήδη τα πινάκια να χορεύωσι και τα ποτήρια να πετώσιν, ηγέρθη ησύχως και εξήλθε της επισκοπής, ακολουθουμένη υπό του πιστού Φρουμεντίου.

Ο κήπος εκείνος έκειτο, ως είπομεν, παρά τους πρόποδας της Ακροπόλεως, ώστε μετά βραχείαν ανάβασιν ευρέθησαν οι ερασταί επί της κορυφής του μαρμαρίνου εκείνου βράχου, περί ου οπαδός τις των «τελικών αιτίων» ήθελεν ειπεί ότι ετέθη επίτηδες εκεί, ίνα χρησιμεύση ως υπόβαθρον εις τα μνημεία του Περικλέους, ως ετοποθετήθη κατ' αυτούς και μύτη εν μέσω του προσώπου, ίνα υποστηρίξη τα ομματούαλια.

Ήτο η ώρα, καθ' ην οι βρυκόλακες, οι τυμπαντικοί, αι λάμμαι και οι άλλοι κάτοικοι του σκότους διαφεύγουσι τους σκόληκας του τάφου ή του Άδου τας πύλας, αφού δεν φρουρεί πλέον αυτάς ο τρικέφαλος Κέρβερος, και πλανώνται εις τους αγρούς, ταράττοντες τα όνειρα των προβάτων και τα φιλήματα των εραστών. Αλλ' οι ημέτεροι μοναχοί, φέροντες ανηρημένον περί τον τράχηλον οδόντα της Αγ. Σαβίνης, απέφυγον δι' αυτού τας κακάς συναντήσεις, μακρόθεν δε μόνον είδον αγέλην ονοκεφάλων παγανιών, οίτινες σείοντες τα μακρά ότα των ητένιζον ερωτικώς την σελήνην, εις το φως της οποίας εξήτουν τον περιμενόμενον Μεσσίαν. Δις δε ή τρις προσέκοψαν κατά καλογήρων κοιμωμένων επί των πλακών των Προπυλαίων, οίτινες ουδέ καν μετεκινήθησαν· καθότι οι Έλληνες είχαν ήδη συνειθίσει να καταπατώνται ως σταφυλαί υπό τους πόδας των ξένων.

Η Ιωάννα άλλους ναούς δεν είχεν ιδεί πλην μόνων των δρυϊδικών μονολίθων και τινών αμόρφων ρωμαϊκών ερειπίων, της δε πατρίδος της αι εκκλησίαι ήσαν αι πλείσται ξύλινοι και απελέκητοι, ως οι ανεγείροντες αυτάς Γερμανοί· ώστε δεν ηδύνατο να χορτάση θαυμάζουσα τας στήλας του Παρθενώνος και τας Καρυάτιδας του Ερεχθείου, περί ων ηρώτα κατασπαζόμενος τους πόδας των ο καλός Φρουμέντιος αν ήσαν άγγελοι απολιθωθέντες. Ο ναός της παρθένου Αθηνάς ανήκε τότε εις την παρθένον Μαρίαν. Αλλά κατ' εκείνην την στιγμήν ούτε ρινόφωνοι ψαλμοδίαι ούτε λιβάνου νεκρώσιμοι αναθυμιάσεις ή κώδωνες οχληροί ήρχοντο να ταράξωσι τα θέλγητρα των αναμνήσεων· γλαύκες μόνον τινές εμφωλεύουσαι εις τα κοιλώματα της οροφής εξέπεμπον εκ διαλειμμάτων πένθιμον κραυγήν, ως ει εθρήνουν της δεσποίνης των την εξορίαν.

Ο δίσκος της Εκάτης, περικυκλούμενος υπό νεφών διαφανών ως σεμνή παρθένος υπό των νυκτικών της πέπλων, έλαμπεν ακίνητος εις ύψος ακαταμέτρητον, επιχέων επί των αθανάτων εκείνων μαρμάρων λάμπην λευκήν και αμυδράν, οίαν και επί του κοιμωμένου Αδώνιδος, ότε επεσκέπτετο αυτόν η θεά επί των ακρωρειών του Λάτμου. Αι στήλαι του Ολυμπείου, το ρεύμα του Ιλισσού, τα γλαυκά κύματα του Φαλήρου, οι ελαιώνες, αι ροδοδάφναι, αι κορυφαί των λόφων στεφόμεναι υπό εκκλησιών ή μνημείων, πάντα ταύτα περιέσφιγγον την όρασιν των δύο νεανίσκων διά ζώνης και αυτού του κεστού της Αφροδίτης θελκτικωτέρας, η δε ηδονή, ην ησθάνοντο εκ του πανοράματος τούτου, καθίστατο διπλάσια, διότι μεθυσμένοι όντες έβλεπον τα πάντα διπλά.

Η Ιωάννα είχε καθίσει επί μαρμαρίνου εδωλίου, ο δε Φρουμέντιος κατακλιθείς παρά της φίλης του τους πόδας εδείκνυεν αυτή τον ναόν της απτέρου Νίκης, ευχόμενος ο έρωσ αυτών να διαμείνη άπτερος ως εκείνη. Τοιαύτα λέγοντες και διά φιλημάτων διακόπτοντες πολλάκις τον λόγον, ως οι συγγραφείς διά κομμάτων τας περιόδους, απεκοιμήθησαν επί του μαρμάρου της Πεντέλης, ως ο Ιακώβ επί των λίθων της Χαρράν.

Την επιούσαν το πρωί, αποσεΐσαντες τον ύπνον εκ των οφθαλμών και εκ των ράσων την δρόσον της πρωΐας κατέβησαν, ίνα επισκεφθώσι και τας Αθήνας. Η καρδιά της Ιωάννας έπαλλεν υπό περιεργίας άμα και φόβου, αναλογιζομένης ότι έμελλε μετ' ολίγον να θαυμάση την κατειδωλον εκείνην πόλιν, της οποίας και μόνη η όψις κατά τον Άγ. Γρηγόριον ήτο επικίνδυνος εις τας ψυχάς των χριστιανών, ως η θεά της πρώην χαριτοβρύτου και φιλομειδούς ερωμένης εις άνδρα νυμφευθέντα άσχημον και συνωφρυωμένην γυναίκα. Αλλ' αι ελπίδες και οι φόβοι της ημετέρας ηρωίδος απέβησαν κενοί.

Προ πολλού οι ευσεβείς αυτοκράτορες του Βυζαντίου είχαν κατεδαφίσει τα έργα εκείνα του Μύρωνος, Αλκαμένους και Πολυκλείτου, τα οποία εθαύμασεν ο Άγ. Λουκάς και εσεβάσθη αυτός ο Αλαρίχος. Το έργον της καταστροφής αρξάμενον επί Κωνσταντίνου επεραιώθη επί Θεοδοσίου του μικρού. Και ου μόνον κατά των λίθων επέδειξαν τον χριστιανικόν ζήλον των οι ακάματοι εκείνοι ειδωλοθραύσαι, αλλά και κατά των δυστυχών εκείνων, όσους υπωπτεύοντο εμμένοντας εις των πατέρων των την θρησκείαν. Ο σφάζων πρόβατον προς οικογενειακήν ευωχίαν, ο προσφέρων άνθη εις του πατρός του τον τάφον, ο συλλέγων χαμαίμηλα εις το φως της σελήνης, ο

αρωματίζων την οικίαν του ή φέρων ανηρητημένον περί τον τράχηλον φυλακτήριον κατά του πυρετού κατεμηνύετο υπό κουκουλοφόρων κατασκόπων ως μάγος ή ειδωλολάτρης, κατεβαρύνετο δι' αλύσεων και εστέλλετο εις Σκυθούπολιν, όπου είχε στηθή χριστιανικόν κρεουργείον.

Εκεί συνεδρίαζον ευσεβείς δικασταί, αμιλλώμενοι τις πλείονας ειδωλολάτρας να οπτήση επί εσχάρας, να βράση εντός ζέοντος ελαίου ή κατακόψη μεληδόν. Μυριάδες μαρτυρολογίων διηγούνται τας αθλήσεις των χριστιανών ομολογητών, εκ των πληγών των οποίων έσταζε γάλα, και ους εδρόσιζον οι φλόγες, αλλ' ουδείς έγγραφεν ακόμη το απευδές συναξάριον των μαρτύρων εκείνων, οίτινες αντί μυθώδους γάλακτος έχυσαν αίμα αληθές και αντί να τους δροσίση κατέκαυσε το πυρ της χριστιανικής ανεπιεικειάς, καυστικώτερον ον, φαίνεται, του πυρός της πολυθειικής ωμότητος.

Οι δύο βενεδικτινοί ακολουθούμενοι υπό του Θεωνά και πλήθους Αθηναίων, οίτινες ως και κατά τους χρόνους του Αποστόλου «προς ουδέν άλλο ηυκαίρουν ή λέγειν και ακούειν τι καινόν», περιέδραμον πάσαν την πόλιν, η οποία στερηθείσα των ειδώλων και των βωμών της ωμοιάζε τον υπό του Οδυσσέως τυφλωθέντα Πολύφημον. Όπου πρώην υψούτο άγαλμα, είχεν εμπηχθή ξύλινος σταυρός, και όπου βωμός, μικροσκοπικόν εκκλησίδιον, στεγαζόμενον διά θόλου ομοιάζοντος πετρίνην φενάκην. Οι ναΐσκοι εκείνοι είχον ανεγερθή υπό της Αθηναΐδος Ευδοκίας, ήτις, θελήσασα εις έκαστον των αγίων ν' αφιερώση ιδιαιτέραν κατοικίαν, ηναγκάσθη να οικοδομήση πλήθος καλυβών, αίτινες υπενθύμιζον την τεκτονικήν βιομηχανίαν των καστόρων μάλλον ή το μεγαλείον του αγνώστου Θεού. Παρά δε τα πρόθυρα αυτών εκάθηντο μοναχοί και ασκηταί, ξέοντες τα έλκη των ή αρχαία χειρόγραφα προς εγγραφήν συναξαρίων, πλέκοντες καλάθια, προγευματίζοντες κρομμύδια και ευχαριστούντες ίσως κακείνοι τον Θεόν ότι εγεννήθησαν Έλληνες και όχι βάρβαροι.

Μόνον το αρχαϊκόν κάλλος των γυναικών εθαύμαζον οι δύο ξένοι. Κατά τον αιώνα εκείνον αι Αθήναι ήσαν ο γυναικών των βυζαντινών αυτοκρατόρων, οίτινες ελάμβανον εκείθεν τας συζύγους των, ως οι διάδοχοι αυτών Σουλτάνοι εκ Κιρκασίας. Η βελτίωσις αύτη της αττικής φυλής ήρξατο από των χρόνων της Εικονομαχίας, ότε, εξορισθέντων των βυζαντινών εικονισμάτων, αι γυναίκες αντί να έχωσιν ακαταπαύστως προ των οφθαλμών ισχνάς Παναγίας και λιποσάρκους αγίους, ανύψουν και πάλιν τους οφθαλμούς προς τα ανάγλυφα του Παρθενώνος και εγέννων τα τέκνα των όμοια τούτοις· ώστε και υπό την έποψιν της καλλιτεκνίας αναγκαία

φαίνεται μοι η μεταρρύθμιση της εκκλησιαστικής ημών εικονογραφίας. Απόδειξις δε της επιρροής ταύτης των εικόνων έστωσαν αι σύζυγοι των Εβραίων τραπεζιτών της Πρωσσίας, αίτινες από πρωίας μέχρι νυκτός μετρώσαι τάλληρα και φλωρία φέροντα την προτομήν του βασιλέως Γουλιέλμου, τίκτουσι τέκνα τοσούτον ομοιάζοντα των μονάρχη, ώστε δικαίως επωνομάσθη πατήρ των υπηκόων του²⁵.

Αλλά πλην του κάλλους των γυναικών εθαύμαζον τα δύο τέκνα της Άρκτου και την ασυνήθη αυτοίς σεμνότητα των παρθένων, αίτινες περιτυλιγμένοι εις τους μακρούς πέπλους των συνεσφίγγοντο παρά την μητρικήν πλευράν, ως ξίφος παρά τον μηρόν στρατιώτου, τα δε βλέμματα αυτών αντί να μοιράζωσιν ως αντίδωρον εις τους διαβάτας προσήλουν εις την γην, ίνα αποφύγωσι τους λάκκους και τας παρεκτροπάς, ερυθριώσαι οσάκις έσειεν ο άνεμος τας πτυχάς της εσθήτος των και κατά πάντα διάφοροι των σημερινών κορασίδων, αι οποίαι τοσούτον ομοιάζουσιν υπάνδρους γυναίκας, ώστε απορεί τις τίνος ένεκα ζητούσι δι' αυτάς σύζυγον οι πατέρες.

Εν τούτοις υπερβάντες τον Πύργον των Ανέμων και την Αγοράν, ένθα είδον μετά θαυμασμού άρχοντας και επισκόπους οψωνίζοντας τα επιούσια πράσα, έφθασαν εις την Ποικίλην Στοάν, εν η αντί φιλοσόφων εύρον αστρολόγους, λεκανομάντεις, ονειροκρίτας και διδασκάλους, οίτινες κατέβαινον άπαξ της εβδομάδος εκ των επί του Υμηττού σχολείων, ίνα ελκύσωσι μαθητάς διά της ηδύτητος των λόγων των και διά σταμνίων μέλιτος· καθότι μη επαρκούσης πλέον εις τας ανάγκας των της διδασκαλίας, προσέθετον εις ταύτην, ίνα αποζώσι, και την μελισσοουργίαν, ως οι καλόγηροι της Φλωρεντίας εις τα κέρδη της λειτουργίας και τα των ρακοπωλείων.

Δέκα όλας ημέρας εδαπάνησεν η Ιωάννα επισκεπτομένη μετά του συντρόφου της τας αρχαιότητας, τα εκκλησίας και τα περίχωρα των Αθηνών και ετέρας δέκα ανεπαύθη υπό την φιλόξενον στέγην της εν Δαφνίω Μονής. Οι καλόγηροι ήσαν πρόθυμοι να προσφέρωσιν ισόβιον φιλοξενίαν εις τους δύο βενεδεκτίλους, ων οι απόγονοι έμελλον μετ' όλίγον να εκδιώξουν αυτούς εκ της μάνδρας των²⁶ ως άρπαγες λύκοι. Αλλ' η νερόβραστος δίαιτα, αι μακραί προσευχαί, η αχύρινος κλίνη και η ρυπαρότης των καλών πατέρων αδύνατον ήτο να ευχαριστήσωσιν επί πολύ τα τέκνα εκείνα της Δύσεως, συνηθίσαντα εις τα εκλελυμένα μοναστήρια της Γερμανίας να τρώγωσι και να πλύνωνται καθ' ημέραν. Διό, παραιτηθέντες της των Μεγαλοσχήμων και Αγγελικών οπαδών του Αγ. Βασιλείου και αυτούς ακόμη των Μικροσχήμων τους κανόνας ευρίσκοντες τραχείς, κατετάχθησαν μεταξύ των Ιδιορρύθμων,²⁷ εις την

προαίρεσιν των οποίων αφίνετο διά πλειόνων ή ολιγωτέρων ευχών και μαστιγώσεων να κατακτήσωσιν υψηλήν τινά ή ταπεινοτέραν θέσιν εν τω Παραδείσω, και εις την Κόλασιν ελεύθεροι όντες να υπάγωσιν, αν ηγάπων τον πλησίον των, τον οίνον ή την κρεωφαγίαν.

Εις μικράν από της μονής απόστασιν ευρίσκετο ερημητήριον διαθέσιμον ένεκα του θανάτου του μονάζοντος εκεί Οσίου Ερμούλου, όστις επιχειρήσας να μη λαμβάνη άλλην τροφήν πλην της αγίας Μεταλήψεως, απέθανε μετά δεκαήμερον χρήσιν τοιαύτης διαίτης. Εκεί έστησαν οι ερασταί την εστίαν των, δαπανήσαντες την μικράν αυτών περιουσίαν εις αγοράν παχείας στρωμνής, μακρού οβελού, χαλκίνης χύτρας, στάμνου ελαίου, δυο αιγών, δέκα ορνίθων και μεγάλου σκύλου, ίνα φυλάττη πάντα ταύτα· τα δε προς σωτηρίαν της ψυχής των αναγκαία σκεύη, την μάστιγα, την κεφαλήν νεκρού και το καλόν παράδειγμα έλαβον δωρεάν εκ της κληρονομίας του μακαρίτου.

Αι πρώται ημέραι της αποκαταστάσεως των δύο βενεδεκτίνων υπήρξαν διηνεκής εορτή. Η Τεσσαρακοστή είχε παρέλθει και οι Ιησούς ανίστατο εκ νεκρών· πανταχόθεν αντήχουν φιλήματα και εστρέφοντο αρνία επί των πυρών, και αυτή δε η φύσις, ωσει θέλουσα να πανηγυρίση την ανάστασιν του Σωτήρος, απετίνασσε την χειμερινήν αυτής στολήν ως νέα χήρα το πένθος του συζύγου της. Αι δάφναι του Απόλλωνος ηρυθρίων, η χλόη εφύετο επί των ερειπίων και η άνοιξις εδίδασκε τους όνους να χορεύωσι περί τας συντρόφους των. Η Ιωάννα εγειρομένη άμα τη αυγή ανέπνεε μετ' αγαλλιάσεως τας πρωινάς αναθυμιάσεις του βουνού, ήμελγε τας αίγας, μη υπάρχοντος ακόμη του νόμου καθ' ον απηγορεύετο το άλμεγμα εις τους μοναχούς ως εμπνέον πονηράς επιθυμίας, συνέλεγε κεράσια αποστάζοντα δρόσου, έβραζεν ωά και έπειτα εξύπνιζε τον Φρουμέντιον.

Μετά το πρόγευμα εκείνος μεν επορευέτο να αγκιστρώση ιχθύας ή να στήση παγίδας εις τους λαγούς, ο δε Θεωνάς εκαλλιέργει τον κήπον και η Ιωάννα αποσυρομένη εις τα βάθη του κελλίου οτέ μεν αντέγραφε βίους αγίων, ους επώλει προς αύξησιν των οικιακών προσόδων, οτέ δε διημέρευεν αναγινώσκουσα του Πλάτωνος τα όνειρα ή του Θεοκρίτου τους στεναγμούς εν χειρογράφοις, άτινα εδάνειζον αυτή ή και εδώρουν οι καλόγηροι, ως η αλώπηξ του μύθου την κριθήν εις τον ίππον. Το εσπέρας παρετίθετο το δείπνον προ της θύρας του ασκητηρίου υπό γηραιάν πεύκην, ην οι χωρικοί εκάλουν «Πατριάρχην» διά το ύψος και το γήρας της·

τα δε προϊόντα του κήπου, της αλιείας και κυνηγεσίας καθίστων μοναδικήν εν τω όρει την τράπεζαν των δύο μοναχών, οίτινες και ως Σάξωνες και ως βενεδικτινοί ήσαν εκ φύσεως παμφάγοι.

Η Ιωάννα αναγινώσκουσα νυχθημερόν Έλληνας φιλοσόφους, ενίοτε δε και αποστολικούς ή και αιρετικούς Πατέρας, ζήσαντας προ της εφευρέσεως των νηστειών, των δογμάτων και τροπαρίων, είχε βαθμηδόν αποξύσει την καλογηρικήν σκωρίαν· αγχίνους δε ούσα και σκεπτική συνήρμοσε προς χρήσιν της είδός τι ανεκτικού θρησκευματος, πολύ ομοιάζοντος προς τα συστήματα των σήμερον συμπατριωτών της, οίτινες, χάρις εις τας προόδους των φώτων και τας θεολογικάς σχολάς του Βερολίνου και της Τουβίγγης, κατώρθωσαν να σχηματίσωσιν είδός τι χριστιανισμού άνευ Χριστού, ως έφθασαν να παρασκευάζωσι και οι εξευγενισμένοι μάγειροι την σκορδαλίαν άνευ σκόρδου και ο κ. Π. Σούτσος ποιήματα άνευ ποιήσεως.

Ο δε Φρουμέντιος, πρόθυμος ων ως οι ήρωες της ρωμαντικής σχολής να συμμερισθή Παράδεισον ή Άδην μετά της φίλης του, συνέτρωγε μετ' εκείνης ορνίθια την Παρασκευήν και αρνίον την Τετάρτην. Εν Ρώμη, οσάκις εξελέγετο δικτάτωρ, έπαυε πάσα άλλη δικαιοδοσία· ούτω όταν και ο έρωσ καταστή απόλυτος κύριος, πάντα τα άλλα αισθήματα σβύνονται εν τη καρδιά ως τα άστρα εις τον ουρανόν, άμα ο ήλιος ανατείλη. Ο Ζεύς λησμονήσας την θεότητά του εκοσμείτο διά πτερών ή κεράτων, ίνα ευχαριστήση τας ερωμένας του, ο Αριστοτέλης φέρων σαγμάριον επί των νώτων και χαλινόν εις το στόμα προσέφερε την εβδομηκονταετή ράχιν του εις την Κλεοφίλην, εις ην εχρησίμευεν ως όνος εν Ινδίαίς, ο δε Φρουμέντιος ου μόνον κρέας την Παρασκευήν, αλλά και ξύλον καθ' ημέραν ήθελε φάγει χάριν της Ιωάννας.

Η κνίσσα του ασεβούς εκείνου μαγειρείου εσκανδάλιζεν ουκ ολίγον τους ευλαβείς ρώθωνας των Γραικών καλογήρων. Πολλοί τούτων διαβαίνοντες προ του ασκητηρίου εποίουν το σημείον του σταυρού φράσσοντες την μύτην των, ως έφρασε και ο Οδυσσεύς τα ώτα, ίνα προφυλαχθή από του άσματος των Σειρήνων, άλλοι δε τολμηρότεροι εισήρχοντο εκεί, ίνα φοβίσωσι τους σαρκοβόρους καλογήρους διά των φλογών της Κολάσεως ή των αφορισμών της Εκκλησίας. Αλλά μετά τολμηροσύνης υπεδέχετο αυτούς η Ιωάννα και μετά τόσης χάριτος προσέφερεν αυτοίς την παχύτεραν μερίδα, ώστε οι Μεγαλόσχημοι εκείνοι οπαδοί του Αγ. Βασιλείου, οίτινες άλλα πτηνά δεν έτρωγον ειμή μόνον τας μυίας, όσαι έπιπτον εις

τον νερόβραστον ζωμόν των, εξήρχοντο πολλάκις έχοντες τρυγόνα εις την κοιλίαν και αμάρτημα εις την συνείδησίν των.

Εν τούτοις η φήμη της ευφυΐας, του κάλλους και των γνώσεων του νέου «αδελφού Ιωάννου» ηπλούτο καθ' όλον το όρος αρχίζουσα και εις την πόλιν να καταβαίνει. Πολλοί των σοφών διδασκάλων του Υμηττού αφίνοντες τας μελίτσας και τους μαθητάς των επορεύοντο προς επίσκεψιν της ημετέρας ηρωίδος, ίνα συζητήσωσι μετ' αυτής περί ακανθωδών προβλημάτων της Δογματικής ή περί δαιμονίων και λεκανομαντείας· και αυτός δε ο αρχιερεύς Νικήτας ήλθε πολλάκις ν' αναπαυθή υπό την σκιάν της γιγαντιαίας πεύκης, θαυμάζων, ως ο Πετράρχης, πώς ο καρπός της γνώσεως ηδυνήθη τόσω ταχέως να ωριμάση υπό τους ξανθούς πλοκάμους της εικοσαετούς εκείνης κεφαλής. Αλλά ου μόνον οι ιερείς και σοφοί, αλλά και οι άρχοντες και οι παρεπιδημούντες πατρίκιοι της νέας Ρώμης έμαθον βαθμηδόν τον δρόμον του ασκητηρίου. Ουδείς διήρχετο διά του Δαφνίου, χωρίς να κρούση την πύλην των βενεδικτίνων, πολλοί δε αυτών ατενίζοντες τους στρογγύλους βραχίονας ή ασπαζόμενοι τους λευκούς δακτύλους του «Πάτερ Ιωάννου» κατελαμβάνοντο υπό δυσεξηγήτου τινός ταραχής, ως ει έδακνε την καρδίαν των ο Δαίμων της ηδυπαθείας.

Η Ιωάννα νομίζουσα το ανδρικόν ένδυμά της ως θώρακα ασφαλή κατά πάσης πονηράς επιθυμίας και μη γνωρίζουσα ακόμη τα ήθη των νεοπλατωνικών εκείνων, ανέπνεεν απλήστως την οσμίν του θυμιάματος, ζευγνύουσα καθ' εκάστην εις το άρμα της νέον λάτρην της απεράντου σοφίας και των ερυθρών χειλέων της. Πολλάκις δε υπό τοιούτου σμήνους περικυκλουμένη εσκέπτετο μετά στεναγμών, πόσω πλείονας και θερμότερους ήθελεν έχει λάτρας, αν αντί να κρύπτη υπό ράσον τα θέλγητρά της ως χρυσήν λεπίδα εντός θήκης μολυβδίνης, ενεφανίζετο αίφνης υπό την αληθή αυτής μορφήν, φέρουσα εσθήτα μεταξίνην και λυτήν επί των ώμων της την ξανθήν κόμην. Αλλ' ηγνόει η πτωχή νεάνις ότι, αν συνέβαινε τούτο, οι πλείστοι των ανατολικών εκείνων ήθελον στρέψει εις αυτήν την ράχιν, ως η ηρωίς εκείνη του Λουκιανού εις τον φίλτατον όνον της, άμα εις άνθρωπον μετεμορφώθη.

Ο Φρουμέντιος εν αρχή μεν έχαιρε διά της φίλης του την επιτυχίαν, αλλά μετ' ου πολύ ήρχισε να παρατηρή εις την διαγωγήν της Ιωάννας αλλοιώσεις τινάς, αίτινες κατεθορύβησαν αυτόν ως φιλάρεσκον κυρίαν αι πρώται ρυτίδες. Ο νέος μοναχός υπό την εύρωστον αυτού και ανδρώδη μορφήν υπέκρυπτε καρδίαν σύκου μαλακωτέραν, γεννηθείς ίνα αγαπά, ως η αηδών ίνα ψάλλη και ο όνος ίνα λακτίζη. Και ήτο μεν

ικανός να καταπίη διακόσια κάστανα χωρίς να αισθανθή το παραμικρόν εις τον στόμαχον βάρους, αλλά παρά της φίλης του ούτε χάσμημα ούτε ψυχρόν βλέμμα ηδύνατο να χωνεύση· και ταύτα μετά επταετίαν διηνεκούς συζυγικής συμβιώσεως!

Κατά τους ηθολόγους η απόλαυσις είναι του έρωτος ο τάφος· εγώ δε μάλλον ήθελον παραβάλοι αυτήν προς το φύσημα του αισωπειού εκείνου Σατύρου, τον οποίον οτέ μεν θερμότητα, οτέ δε ψύχος επροξένει. Αλλ' οπωσδήποτε της ημετέρας ηρωίδος τα φιλήματα και αι θωπείαι είχαν καταντήσει εις τον καλόν Φρουμέντιον αναγκαίαι ως ο επιούσιος άρτος, και καθ' όσον ωλιγόστευον εκείναι, ηύξανεν η επιθυμία του, ως ήθελεν αυξήσει και η όρεξις του, αν απεκόπτετο αυτό μέρος της καθημερινής τροφής. Οι μήνες και τα έτη παρήρχοντο, η Ιωάννα καθίστατο ψυχροτέρα εφ' όσον επλατύνετο ο κύκλος των θαυμαστών της, η δε αθυμία του πτωχού νεανίσκου ηύξανε καθ' εκάστην και ωχρόν νέφος ηπλούτο επί της νεαράς και φιλομειδούς αυτού όψεως, ως μαύρη σκέπη επί ανθούσης ροδωνιάς. Επί πολύ επειράθη να κρύψη την αδημονίαν του, ως οι Σπαρτιάται την σπαράσσουσιν τας σάρκας των αλώπεκα, αλλά τέλος πάντων ξεχείλισαν τα δάκρυα εκ των οφθαλμών του και τα παράπονα εκ των χειλέων.

Η Ιωάννα εξήτει κατ' αρχάς να καθησυχάση τον σύντροφόν της, βεβαιούσα ότι τα περικυκλούντα αυτόν ζοφερά νέφη ήσαν απλώς μαύραι πεταλούδαι, γεννήματα του εξημμένου εγκεφάλου του. Αλλ' ο Φρουμέντιος ήτο δυσμετάπειστος, αι δε γυναίκες ταχέως βαρύνονται την μελαγχολίαν. Και αυταί αι Ωκεανίδες, αν και ήσαν θεαί, μίαν και μόνην ημέραν παρέμειναν παρηγορούσαι τον δεσμώτην Προμηθέα, είτα δε βαρυνθείσαι τα παράπονά του εγκατέλιπον αυτόν επί του βράχου μετά του κατατρώγοντος τα σπλάγχνα του γυπός. Ούτω και η ημετέρα ηρωίς, αφού παρεχώρει εις τον εταίρον της σύντομον παρηγορίαν ή ταχύν ασπασμόν, ως ρίπτει τις δεκάλεπτον εις την χείρα πτωχού, έστρεφεν έπειτα εις αυτόν την ράχιν την μεν νύκτα, ίνα κοιμηθή, την δε ημέραν, ίνα συναναστραφή μετά των βιβλίων ή των αυλικών της, ων αι επισκέψεις διεδέχοντο αλλήλας από πρωίας μέχρι νυκτός. Ο Φρουμέντιος έμενε συνήθως εις γωνίαν τινά του θαλάμου, χωνεύων, ως οι ήρωες του Ομήρου, την χολήν του, οτε δε ησθάνετο εαυτόν ανίκανον να κρατήση επιπλέον τα δάκρυα ή τους γρόνθους του, εξώρμα εκ του θαλάμου και έτρεχε να μαδήση ορνίθιον διά το γεύμα ή λευκάνθεμον²⁸, ίνα μάθη, αν τον ηγάπα η Ιωάννα.

Αλλ' η τοιαύτη κατάσταση των πραγμάτων αδύνατον ήτο να διαρκέση αιωνίως. Ο νέος μοναχός εσκέπτετο οτέ μεν να κόψη την κεφαλήν της Ιωάννας, οτέ δε πάσαν μετ' αυτής σχέσιν. Η φιλαρέσκεια και αι ερωτοτροπίαί της ημετέρας ηρωίδος «ελάμβανον καθ' εκάστην σπουδαιότερον χαρακτήρα», κατά την φράσιν των εφημεριδογράφων. Εις ηγούμενος, δύο αρχιερείς και ο έπαρχος Αττικής εγνώριζον ήδη το περιεχόμενον του ράσου της, πολλοί άλλοι υπωπτεύοντο τούτο και οι λοιποί προσέφερον εις τον αδελφόν «Ιωάννην» το θυμίαμα πλατωνικής λατρείας· ο δε Φρουμέντιος δεν έπαυε μεμνημοιρών και υβρίζων την φιλάτην του, ήτις χάσασα επί τέλους την υπομονήν έδιδεν εις αυτόν αποκρίσεις ξηράς ως σύκα των Καλαμών.

Η σχέσις των δύο νεανίσκων είχε καταντήσει βαθμηδόν να ομοιάζη τας περικυκλούσας τον βασιλικόν κήπον μας ινδοσυκάς εκείνας, ων ο καρπός διαρκεί μίαν ημέραν και αι άκανθαι όλον τον χρόνον. Και εν τούτοις, οσάκις σπουδάζων ανελογίζετο ο Φρουμέντιος να χωρισθή της φίλης του, ησθάνετο τας τρίχας του ορθουμένας υπό της φρίκης. Ούτε μετ' αυτής ούτε άνευ αυτής ηδύνατο να ζήση· αγνοών δε ο δυστυχής νεανίας ότι η καρδιά της γυναικός είναι άμμος κινητή, επί της οποίας μόνον σκηνή διά κατάλυμα μιας νυκτός δύναται ν' ανεγερθή, είχεν οικοδομήσει εκεί κατοικίαν, εν η όλην του την ζωήν εσκόπευε να διαμείνη.

Διωχθείς δι' ύβρεων και λακτισμάτων εκ της Εδέμ εκείνης, αντί να υποταγή ως ο Αδάμ εις την καταδίκην, εζήτει παντί τρόπω να εισέλθη και πάλιν εις τον απηγορευμένον εκείνον περίβολον, ου την θύραν απέκλειεν αυτό η ψυχρότης και η κακία της Ιωάννας, ως ο ξιφήρης άγγελος την του Παραδείσου. Οτέ μεν κατακλινόμενος παρά της φίλης του τους πόδας επειράτο να συγκινήση αυτήν, ενθυμίζων τα τосαύτα αυτών φιλήματα και τους όρκους, αλλ' οι λόγοι του ωλίσθαινον επί της αναλγησίας της ως βροχή επί των φύλλων, οτέ δε περιτρέχων ως πληγωμένη έλαφος το δάσος εζήτει τινά θαυματουργόν ράβδον, ίνα αποσπάση δι' αυτής δάκρυά τινα εκ των ξηραθέντων οφθαλμών της Ιωάννας, ως ο Μωϋσής ύδωρ εκ του βράχου της ερήμου.

Άλλοτε πάλιν ουδέν πλέον ελπίζων εζήτει παντί σθένει να εκριζώση τον έρωτα εκ της καρδιάς του, ως αποσπά ο κηπουρός δυσώδες κρομμύδιον βλαστήσαν εν μέσω ηλιοτροπιών· αλλά το κακόν φυτόν είχε τας ρίζας βαθείας, ώστε παραιτούμενος μετά ματαίους αγώνας της επιχειρήσεως έπιπτε κατά γης περιρρεόμενος υπό ιδρώτος και

καταρώμενος ως ο Ιώβ «την ημέραν, εν η εγεννήθη, και την ώραν, η είπον ιδού άρσεν».

Και μη νομίσης, αναγνώστα, ότι Ερωτόκριτος τις, σούτσειος ήρως ή άλλο τοιούτον δίποδον του ρομαντικού θηριοτροφείου είχε κατακτήσει ο καλός Φρουμέντιος· απ' εναντίας ήτο φρόνιμον και ευσεβές τέκνον της ηρωικής Γερμανίας, οία εγέννα η κλασική αύτη πατρίς του ζύθου και των ξυνολαχάνων πριν διαφθαρή υπό των στεναγμών του Βερθέρου και των βλασφημιών του Στράους και Εγέλου, την δε Ιωάνναν ηγάπα ίσως, ως ο Αρίστιππος την Λαΐδα και αι γαλαί το γάλα. Αλλά πλήν αυτής άλλην γυναίκα δεν εγνώριζεν ουδ' ήτο δυνατόν να εύρη εις Αθήνας· καθότι οι απόγονοι του Σόλωνος δεν ήσαν ακόμη, ως σήμερα, πολιτισμένοι, αι δε μητέρες, οι σύζυγοι, οι αδελφοί και τα άλλα τοιαύτα οχληρά πλάσματα, άτινα περικυκλούσι τας γυναίκας, ως αι άκανθαι τα ρόδα, δεν ημφεσβήτουν ακόμη την τιμήν να κρατώσι το κηρίον εις τους ξένους, ουδέ αν ναύαρχοι ή διπλωμάται ήσαν. Εις μόνους τους αυτοκράτορας του Βυζαντίου έτεινον την χείρα αι τότε Αθηναΐδες, και εις τούτους δε πάλιν μόνην την δεξιάν.

Ταύτα πάντα καθίστων δεινήν την θέσιν και συγχωρητάς τας τρέλλας του δυστυχούς Φρουμεντίου, εις του οποίου την ακμάζουσαν και σφριγώσαν νεότητα η γυνή ήτο σκεύος αναγκαίον, ως το δικανίκιον εις τους χωλούς και η κόπρος εις τους αγρούς. Εις απεχούσας χώρας τοποθετούσιν οι ποιηταί και εις μυθώδεις εποχάς υποθέτουσιν οι μυθολόγοι τινά παράδοξα και τερατώδη του φυτικού ή ζωικού βασιλείου προϊόντα, μελισταγείς λωτούς, ψάλλοντα δένδρα, δράκοντας περωτούς, αιγόποδας σατύρους, ύδρας, γίγαντας, σειρήνας, ήρωας, μάγους, προφήτας, μάρτυρας, αγίους και άλλα τοιαύτα όντα, τα οποία ουδείς εξ ην ειδέ ποτε ειμή εν εικόνη ή εν ονειρώ· αλλά και το «ηθικόν βασίλειον», αν συγχωρής, αναγνώστα, την έκφρασιν ταύτην, έχει την μυθολογίαν του, ηρωικάς αφοσιώσεις, ευσεβείς εκστάσεις, υπερανθρώπους θυσίας, αρρήκτους φιλίας και άλλα τοιαύτα τραγικά ή μυθιστορικά εφόδια.

Μεταξύ των χιμαιρικών τούτων προϊόντων των παρελθόντων χρόνων πρέπει, νομίζω, να κατατάξωμεν και τον έρωτα, όπως εννόουν αυτόν οι ιππόται του μεσαιώνος και του Πλάτωνος οι παρεξηγηταί, ενώ κατά την υγιά φιλοσοφίαν δεν είναι άλλο τι ειμή μόνον «πρόσψαυσις δύο επιδερμίδων»²⁹. Αν δε ο Φρουμέντιος τα πάντα ήτο έτοιμος χάριν της Ιωάννας να θυσιάση, αν κυλιόμενος προ των ποδών της

κατηράτο την ημέραν καθ' ην εγεννήθη, έπραττε τούτο δι' ον λόγον συνεχώρησε και ο Αδάμ εις την άπιστον γυναίκα του, διότι... δεν είχεν άλλην.

Αλλά και η ημετέρα ηρώϊς, καίτοι υπό αφωσιωμένων περικυκλωμένη, πολύ απείχε του ν' αναπαύηται επί ρόδων. Οι οδυρμοί και τα μυρολόγια του Φρουμεντίου, ει και δεν συνεκίνουν πλέον αυτήν, ετάραττον όμως τα νεύρα της και έκοπτον πολλάκις τον ύπνον ή την όρεξίν της, το δε χείριστον, απεκάλυπτον εις πάντας το μυστικόν. Κατά τον Αθήναιον ο έρωσ και ο βήχας, ή ο βήξ, αν αρχαΐζης, αναγνώστα, είναι τα μόνα πράγματα, άτινα δεν δύνανται να κρυβώσι. Το κατ' εμέ (αν μοι συγχωρήται να έχω γνώμην εναντίαν της των μεθυσμένων Δειπνοσοφιστών) φρονώ απ' εναντίας ότι ουδέν υπάρχει ευκρυπτότερον αυτού, του έρωτος δηλ. και ουχί του βήχα, οσάκις ούτος ευτυχεί. Μόνη η ζηλεία, αι ανησυχίαι, η απελπισία και τα τοιαύτα ερωτικά αρτύματα εντυπούνται ως δημίου ραπίσματα επί του προσώπου, η δε χαρά και ευτυχία μετά τοςάυτης φειδωλίας απονέμονται ημίν υπό των θυγατέρων της Εύας, ώστε ουχί υπό ράσον καλογήρου, αλλά και εις το θυλάκιον του στενωτέρου γελεκίου δύνανται ευκόλως να κρυβώσιν.

Αλλά πάσαι ανεξαιρέτως αι γυναίκες ομοιάζουσι τους αποθηριωθέντας εκείνους της παρακμής Ρωμαίους, οίτινες απήτουν παρά των σφαζομένων εν τοις αμφιθεάτροις θυμάτων να πίπτωσι μετά χάριτος, τείνοντα ευθύμως τον τράχηλον εις την ρομφαίαν. Ούτω και η Ιωάννα, αφού παντοιοτρόπως, διά ζηλείας, ψυχρότητος, ιδιοτροπιών και άλλων γυναικείων εφευρέσεων εβασάνιζε τον δυστυχή Φρουμέντιον, ωργίζετο έπειτα κατ' αυτού, αν κραυγή οδύνης εξέφευγε των χειλέων του εν μέσω των παντοίων τούτων βασανιστηρίων ή αν εν τη αδημονία του εδείκνυε τους οδόντας ή την θύραν του κελλίου εις τινα των αντεραστών του.

Εν τούτοις αι σκανδαλώδεις του ασκητηρίου σκηναί συνεκίνουν όλους του Δαφνίου τους κουκουλοφόρους κατοίκους, δι' ους η Ιωάννα, της οποίας ουδείς πλέον ηγγόει το φύλον και τας τρέλλας, ήτο τέρας σταλέν υπό των Φράγκων, ίνα καταβροχθίση την Ορθόδοξον Εκκλησίαν. Και αληθές μεν είναι ότι πολλάί προ αυτής γυναίκες, η Αγ. Ματρώνα, Πελαγία και Μακρίνα, ενεδύθησαν ράσα και συνέζησαν μετά καλογήρων, αλλά δεν έπραξαν τούτο, ίνα τρώγωσι τρυγόνας και κολάζωσιν επισκόπους.

Μεταξύ της παρωργισμένης ταύτης αγέλης υπήρχον μοναχίσκοι τινές, αποπειρώμενοι ενίοτε να υπερασπισθούν την ωραίαν Γερμανίδα, αλλ' η φωνή αυτών

απεπνίγετο υπό της γενικής κατακραυγής. Οι δε μάλλον κατ' αυτής εξηγηριωμένοι ήσαν «αγγελικοί τινές Μεγαλόσχημοι», δυσώδεις και ρυπαροί ως πάντες οι προτιθέμενοι ν' αρέσωσιν εις μόνον τον Θεόν, οίτινες θελήσαντες εν είδει επεισοδίου ν' αρέσωσι και εις την Ιωάνναν, εστάλησαν υπ' αυτής οι μεν να κουρεύονται, οι δε εις το λουτρόν· ήδη δε εξεδίκουντο την ακατάδεκτον καλογραϊαν, ρίπτοντες κατ' αυτής, οσάκις εξήρχετο του κελλίου, αναθέματα και κατάρας, ενίοτε δε και κρομμύδια, ως οι ευγενείς νεανίσκοι των Αθηνών εις τας αοιδούς του ιταλικού θεάτρου, οσάκις αι αηδόνες αύται της Ιταλίας ευρίσκουσιν οχληρούς τους στεναγμούς των ή τας προσφοράς των ανεπαρκείς.

Ούτω έσωθεν υπό του Φρουμεντίου και έξωθεν υπό της κοινής γνώμης πολεμουμένη η Ιωάννα και βλέπουσα τον ζήλον των πιστών της ψυχραινομένων καθ' εκάστην υπό του φόβου του αναθέματος, ενώ ηύξανεν η αυθάδεια των εχθρών, ήρχισε να σκέπτηται σπουδαίως περί αποδημίας. Προ οκτώ ετών ευρίσκετο εις Αθήνας και πάντα εγνώριζε τα εκεί μνημεία, τα χειρόγραφα και τους κατοίκους, ώστε η πόλις της Αθηνάς εφάινετο ήδη αυτή ανούσιος ως τα φιλήματα του Φρουμεντίου. Πλήν δε τούτου εφλέγετο και υπό της επιθυμίας να επιδείξη επί ευρυτέρας σκηνής τας γνώσεις, το κάλλος και το πνεύμα της, εγγίζουσα ήδη εις τον τριακοστόν της ηλικίας έτος, ότε αι γυναίκες μη αρκούμεναι εις τα ιδιάζοντα αυταίς ελαττώματα συνηθίζουσι να στολιζωνται και διά των ημετέρων, προσλαμβάνουσαι την φιλοδοξίαν, σχολαστικότητα, οίνοφλυγίαν, και ει τις άλλη «αρσενική» κακία, δυναμένη να καταστήση την καρδίαν των πρότυπον γυναικείας τελειότητος, ως κατέστη σήμεραν και η Ελλάς διά των πολιτικών ανδρών της πρότυπον βασιλείου εν τη Ανατολή.

Η Ιωάννα δεν ωμοιάζε τας ποιμενίδας εκείνας του Οβιδίου, αίτινες ηυχαιριστούντο αν μόνος ο Άθως ηκροάτο το άσμά των ή ο ρύαξ αντανάκλα το ανθοστεφές πρόσωπόν των, αλλ' απ' εναντίας εδάκρυε πολλάκις επί των βιβλίων, σκεπτομένη ότι άγνωστος και ανύμνητος ήθελε μείνει η σοφία της εις την γωνίαν εκείνην της Αττικής, ως κλαίουσι και αι νέαι καλογραΐαι, οσάκις γυμνούμεναι το εσπέρας αναλογίζονται ότι τα λευκά των και εύσαρκα μέλη μόνος ο άυλος αυτών και αόρατος νυμφίος βλέπει.

Εις τοιαύτην ευρίσκετο διάθεσιν, ότε εσπέραν τινά πλανωμένη παρά την κοίλην όχθην του Πειραιώς, όπου είχεν υπάγει ν' αποχαιρετήση τον φίλον της Νικήταν

επιστρέφοντα εις Κωνσταντινούπολιν, είδεν εισερχόμενον εις τον λιμένα ξένον πλοίον, του οποίου τα λευκά πανία τη εφάνησαν περὰ αγγέλου, ερχομένου να λυτρώση αυτήν εκ της γης εκείνης της εξορίας. Το πλοίον ήτο ιταλικόν, ανήκον εις τον επίσκοπον Γενούης Γουλιέλμον τον Ελάχιστον και ελθόν εις Ανατολήν, ίνα προμηθευθή λιβάνιον διά τον Ύψιστον και στολάς διά τους υπηρέτας του. Η Ιωάννα προσφωνήσασα τους αποβάντας ναύτας λατινιστί, έμαθεν ότι έμελλον να αναχωρήσωσι την επιούσαν το πρωί εις Ρώμην, ήσαν δε πρόθυμοι να συμπαραλάβωσιν αυτήν, ίνα αντικαταστήση τον συμπλέοντα μετ' αυτών ιερέα, αρπαγέντα υπό των κυμάτων, ενώ ιστάμενος παρά την πρόωραν εξήτει κατά την συνήθειαν των καθολικών να κατευνάση την τρικυμίαν, ρίπτων εις την θάλασσαν ιεράς μερίδας, αίτινες εχρησίμευον προς μετάληψιν εις τους δελφίνας.

Συμφωνήσασα περί πάντων επέστρεψεν η Ιωάννα προς τον Φρουμέντιον, περιμένοντα αυτήν εις το πλησίον του όρμου της Μουνυχίας σπήλαιον, όπου είχε στρώσει δείπνον και κοίτην. Ο καιρός ήτο υγρός, ο άνεμος δριμύς και η θάλασσα εστέναζε πενθίμως υποκάτω του σπηλαιού. Ο νέος βενεδεκτίνος έσπευσε ν' ανάψη πυράν, παρά την οποίαν εκάθισεν η Ιωάννα, ίνα ξηράνη τα ενδύματά της υγραθέντα υπό των κυμάτων. Η καρδιά αυτής, καίτοι προ πολλού εκτραχυνθείσα υπό της σχολαστικότητας και φιλαρεσκείας, κατείχετο υπό είδους τινός ανησυχίας, ενώ εσυλλογίζετο ότι έμελλε μετ' ολίγον να απομακρυνθή ανεπιστρεπτί του συντρόφου εκείνου, από του οποίου εις διάστημα δεκαπέντε ετών ουδέ στιγμήν απεχωρίσθη.

Επί τινας στιγμάς εσκέφθη να συμπαραλάβη αυτόν εις τας νέας περιπλανήσεις της· αλλ' η ιδιότροπος ζηλεία του πτωχού καλογήρου, τρέφοντος την εσκωριασμένην ιδέαν ότι αι γυναίκες πρέπει να έχωσιν ένα μόνον εραστήν, ως οι όνοι εν μόνον σάγμα και οι λαοί ένα βασιλέα, καθίστα αυτόν σκευός οχληρόν και δυσμετακόμιστον. Αλλ' ουδέ να τον αποχαιρετήση ετόλμα η Ιωάννα, φοβουμένη εις τον έρημον εκείνον τόπον τα δάκρυα ή και τους γρόνθους του. Ευσπλαγχνικώτερον λοιπόν και ενταυτό φρονιμώτερον ενόμισε ν' αποκοιμίση αυτόν εις τας αγκάλας της, πριν τον εγκαταλείψη, ως προσέφερον και οι δήμιοι της Ιουδαίας εις τους καταδίκους μεθυστικόν ποτόν, πριν τους σταυρώσωσι.

Λαβούσα λοιπόν την κεφαλήν του Φρουμεντίου επί των γονάτων της ήρξατο να θωπεύη την κόμην του διά των δακτύλων και το μέτωπον διά των χειλέων της, ο δε αμνησικάκος εκείνος νεανίας, ο τοσούτον υβρισθείς, απατηθείς και καταπατηθείς, εν

ακαρεί ελησμόνει και απιστίας και ύβρεις και βασάνους. Η μόνη πρόσψαυσις των δακτύλων της Ιωάννας έκλειε πάσας αυτού τας πληγάς, ως εθεράπευον προ του συντάγματος και οι Γάλλοι βασιλείς τα έλκη των υπηκόων των δι' απλής επιθέσεως των χειρών. Ο Φρουμέντιος κατεχόμενος υπό αδιηγήτου ηδονής, δεν ήξευρε τίνα των αγίων διά την αιφνίδιον εκείνην μεταβολήν να ευχαριστήση, διότι πάντας εν τη απελπισία του τους είχεν επικαλεσθή, άυπνος δε ων προ πολλού απεκοιμήθη τέλος επί του γλυκυτάτου εκείνου προσκεφαλαίου, εις όλους υποσχόμενος τροπάρια και κηρία.

Ότε την επιούσαν, πριν έτι εξημερώση, ήνοιξε τας αγκάλας, ίνα την φίλην του περιπτυχθή, αντ' αυτής ενεγκαλίσθη μόνον τα άχυρα της στρωμνής του. Αναπηδήσας μετά τρόμου εξέτεινε τους βραχίονας και εψηλάφησε τα σκότη, ως ο τυφλωθείς Πολύφημος ζητών τον Οδυσσέα. Η αυγή επάλαιεν ακόμη κατά του σκότους, ότε γυμνοκέφαλος, ανυπόδητος και απηλπισμένος εξήλθε του σπηλαίου ο δυστυχής νεανίας· αλλ' ουδαμού της Ιωάννας ίχνος. Αφού δις και τρις περιέδραμεν εις μάτην τον λόφον, ώρμησε προς την παραλίαν, ως κάπρος πηδών από βράχου εις βράχον την κορυφήν και κράζων «Ιωάννα!» μεγάλη τη φωνή.

Οι κοίλοι βράχοι επανελάμβανον την κραυγήν εκείνην και οσάκις ο Φρουμέντιος, τοςάκις κακείνοι έκραζον την φυγάδα, ωςεί λυπούμενοι τον δυστυχή· και αυτός δε ο ήλιος ανέτειλε κατ' εκείνην την στιγμήν, ίνα βοηθήση αυτόν εις τας εναγωνίους ερεύνας του. Αλλ' η παραλία ήτο έρημος, επί δε της θαλάσσης εφάινετο λέμβος, σχίζουσα τα κύματα της Μουνυχίας και παρά την πρύμνην αυτής ίστατο η Ιωάννα εις το ράσον της περιεσφιγμένη. Η δραπέτις είδεν ίσως επί της ακτής τον ανατείνοντα προς αυτήν τους βραχίονας και είτα εις την θάλασσαν βυθιζόμενον νεανίαν, αλλ' αποστρέψασα το πρόσωπον παρώτρυνεν εις ταχύτερον δρόμον τους κωπηλάτας.

Μετ' ου πολύ η λέμβος ανεσύρετο παρά τας πλευράς του πλοίου, όπερ ήνοιγεν εις τους ανέμους τα ιστία, ο δε Φρουμέντιος μετά ματαίαν καταδίωξιν, εξαντλήσας τας ελπίδας και τας δυνάμεις του, έκειτο άπνουν ναυάγιον επί της προκυμαίας. Ότε συνήλθεν εις εαυτόν, απώθησεν ως κακόν όνειρον την ζωήν. Αλλ' αι ώραι παρήρχοντο, ο ήλιος εξήραινε τα ενδύματά του και δεν έπαυε το όναρ. Προς στιγμήν εσκέφθη να πνίξη αυτό εις την θάλασσαν, ως ο Σολομών τας λύπας του εις τον οίνον, αλλά το ύδωρ ήτο ρηχόν και πλην τούτου εφοβείτο την Κόλασιν, ένθα επί πολύ ακόμη έπρεπε να περιμένη την Ιωάνναν. Ανύψωσεν είτα προς ουρανόν μεμψίμοιρον

βλέμμα, αλλ' ουδεμία εκ των εκεί αγίων κατέβη να προσφέρη εις αυτόν τα χείλη της προς παρηγορίαν, ως ο Βάκχος εις την Αριάδνην· έπειτα ο Φρουμέντιος δεν ήτο γυνή, και τις οίδεν αν, εις ην ευρίσκετο διάθεσιν, δεν ήθελεν αγροίκως απωθήσει και αυτήν την Αγ. Θαΐδα ή την ξανθήν Μαγδαληνήν;

Ότε ενύκτωσεν, επέστρεψε και πάλιν εις το σπήλαιον. Οποίαν νύκταν επέρασεν εκεί προ της κλίνης εκείνης, εν η τα κάλλη της Ιωάννας εφαινοντο ακόμη εν σχήματι λάκκου εντυπωμένα; Αν έχασες ποτέ ερωμένην ή ολόκληρον περιουσίαν εις χαρτοπαίγνια, μαντεύεις, αναγνώστα· πόσον δε τα δάκρυά σου πικρά, αν έπιες ως χωνευτικόν άψινθον μετά το γεύμα. Δεκαπέντε ημέρας έμεινεν εκεί ερωτών «ίνα τι δέδοται τοις εν πικρία φως και ζωή ταις εν οδύνη ψυχαίς».³⁰ Αλλά τέλος ευσπλαγχνισθείς αυτόν έδραμεν εις βοήθειάν του ο εν ουρανώ άγιος προστάτης του Βονιφάτιος.

Ενώ εσπέραν τινά εξαντλήσας τα μυρολόγια του εκοιμάτο ο Φρουμέντιος επί της άμμου της παραλίας, καταβάς εξ ουρανών ο απόστολος εκείνος των Σαξώνων ήνοιξε διά μαχαίρας τα στήθη του κοιμωμένου, εισήγαγε τους ιερούς δακτύλους του εις την οπήν και εξαγαγών την καρδίαν εβύθισεν αυτήν εις λάκκον πλήρη ύδατος, όπερ ηγίασε προηγουμένως. Η φλέγουσα εκείνη καρδιά έφριξεν εις το ύδωρ ως σμαρίς εντός του τηγανίου, αφού δε εκρύωσεν, έθεσε πάλιν αυτήν ο άγιος εις τον τόπον της και κλείσας την πληγήν επέστρεψεν εις τον ιδικόν του.

Έτυχε ποτέ, αναγνώστα μου, ν' αποκοιμηθής με ανυπόφορον βήχα, κοιμώμενος να ιδρώσης και εξυπνήσας να ευρεθής ιατρευμένος; Αγνοών ότι είσαι καλά ανοίγεις μηχανικώς το στόμα, ίνα πληρώσης εις τον επικατάρατον βήχα τον συνήθη φόρον. Αλλά πόσην αισθάνεσαι χαράν, μη ευρίσκων εις τον λάρυγγα το οχληρόν θηρίον! Ούτω άμα ήνοιξε και ο Φρουμέντιος τους οφθαλμούς, ητοιμάσθη να προσφέρη εις την αχάριστον Ιωάνναν την συνήθη δακρύων σπονδήν, αλλά παρά πάσαν προδοκίαν οι οφθαλμοί του ευρέθησαν ξηροί και να προγευματίση μάλλον ή να κλαύση ησθάνετο όρεξιν μετά πολυήμερον νηστείαν ο καλός βενεδεκτίος.

Νέα ποιμενίς διέβη μετ' ολίγον προ αυτού, έχουσα στάμον γάλακτος επί της κεφαλής και κομβολόγιον κολλυρίων εις την χείρα. Ταύτην κράξας επρογεύθη ευθύμως· ότε δε η Αμαρυλλίς εκείνη, λαβούσα χάλκινον νόμισμα και ασπασθείσα την χείρα του καλογήρου απεμακρύνθη, ενούσα το εύθυμον άσμά της εις την φωνήν των κορυδαλών, ενώ ο άνεμος της πρωίας έπαιζε με της εσθήτος της τας πτυχάς,

ανυψών αυτάς μέχρι μέσης κνήμης, θεωρών αυτήν ο Φρουμέντιος τότε κατά πρώτον ησθάνθη ότι πλήν της Ιωάννας υπήρχον και άλλαι εις τον κόσμον γυναίκες. Η θεραπεία αυτού ηδύνατο ήδη να θεωρηθή ως ριζική.

Ούτω διά του θαύματος του αγίου γυμνωθείς του ανοήτου πάθους του και άχρηστος ήδη ων ημίν ως ήρωος μυθιστορήματος, καθίστατο από της στιγμής εκείνης χρησιμώτατον της κοινωνίας μέλος, «λίαν κατάλληλος», αν έξη σήμερα, να «εξασκήση» οιονδήποτε έντιμον επάγγελμα, να γίνη γραμματοκομιστής, κατάσκοπος, βουλευτής, προικοθήρας ή θεσιδιώκτης, να κρατή τα κατάστιχα Χίου εμπόρου ή τους πόδας αγχονιζομένου καταδίκου. Αλλά κατά την εποχήν εκείνην τα Κύριε ελέησον ήσαν η καλλιτέρα τέχνη, και καλώς ποιών έμεινε καλόγηρος ως πρότερον, ο Φρουμέντιος. Την δε Ιωάνναν πριν εις την Ρώμην κυνηγήσω θέλω αναπαυθή ολίγον. Οι μεγάλοι ποιηταί, ο Όμηρος και ο κύριος Π. Σούτσος, γράφουσι κοιμώμενοι ωραίους στίχους, αλλ' εγώ σπογγίζω πάντοτε τον κάλαμόν μου, πριν θέσω επί της κεφαλής τον νυκτικόν μου πύλον. Εις μόνους τους εξόχους άνδρας συγχωρούνται αι υπναλέαι φράσεις, ημείς δε οι ταπεινοί γραφίσκοι πρέπει να ήμεθα πάντοτε έξυπνοι ως αι χήνες του Καπιτωλίου, αίτινες εξύπνησαν τους Ρωμαίους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οι ιστορικοί αποκαλούσιν αυτόν οτέ μεν Louis le Pieux, οτέ δε Louis le Debonnaire.
2. Οι βασιλείς της Σαρδηνίας ελάμβανον, ως γνωστόν, τον τίτλον βασιλέως της Κύπρου και των Ιεροσολύμων.
3. Παρά τοις Δυτικοίς, πλην των εικόνων, υπάρχουν εν ταις εκκλησίαις και αγάλματα της Παναγίας, ενδεδυμένης μεταξίνους εσθήτας και δι' ενωτίων και περιδεραιών κεκοσμημένης.
4. Παροιμ. Κεφ. ΙΑ/ εδ. 22.
5. Ίδε Σατωβριάνδου, *Analys. histor.*

6. Πατρίς εστι, ίνα αν πράττοι τις ευ.
7. Νόσος άγνωστος μέχρι του 1862, χαρακτηριζόμενη υπό μαύρου ιδρώτος καταρρέοντος εκ των βλεφάρων, πηγάζουσα δε εκ της διαφθοράς των υγρών ή κατ' άλλους εκ μαύρης τινός βαφής, ην εναποθέτουσιν οι ασθενείς μεταξύ των βλεφάρων. Όρα τα διάφορα περί ταύτης άρθρα της Gazette des Hopitaux του άνω ειρημένου έτους.
8. «Η καρδιά και το ήπαρ (του ιχθύος), εάν τινα δαιμόνιον ενοχλή, ταύτα δει καπνίσαι ενώπιον ανθρώπου ή γυναικός και μηκέτι οχληθή, η δε χολή εγχρίσαι ω έχει γλαυκώματα τοις οφθαλμοίς και ιαθήσεται». Τωβίτ Κεφ. 5' εδαφ. 7 και 8.
9. Το Syphil... Constitutionnelle μεταφράζεται διά του Συνταγματική συφ... εις τα περιτυλίγματα των εν Κωνσταντινουπόλει πωλουμένων αντισυφ... χαπίων.
10. Όρα τα συναξάρια και μάλιστα την «Καλοκαιρινήν», ο δε Λάββαιος (Sac. Concil. Gollect, τόμ. Γ/, στηλ. 403) αποκαλεί αυτήν «foemina veri dei munere, ut nomen indicat».
11. Ψαλμ. ΜΔ/ εδ. 4.
12. Η Εστία.
13. Του βαλανίου τούτου γίνεται μνεία και παρ' Αθηναίω, αλλ' άγνωστον είναι αν ήτο αυτό εκείνο το ρευστόν το εν χρήσει εις Ανατολήν κατά τον μεσαιώνα. Ίδε Αθήν. Α/, 62 και Ζαμπελίου Βυζαντ. Μελέτας, σημ. 325.
14. De gustibus non disputandum.
15. Προς Κορινθ. Α/. κεφ. ι/, εδ. 17.
16. Παροιμ. Κεφ. Θ/, εδάφ. 5.
17. Ησαΐου Κεφ. νς/, εδάφ. 12.
18. Non intuearis vinum quandum «flavescit», (Παροιμ. Α/, εδ. 4.).
19. Η λέξις Μετουσίωσις δεν ήτο ακόμη εν χρήσει.
20. Onipare.

21. Viripare.
22. Ανήρ μεν αν κομά, ατιμία αυτώ εστί, γυνή δε, δόξα.
23. Πιθανόν να υπάρξει η κατάλληλος απάντησις, αλλά δεν ηδυνήθη ν' ανεύρω αυτήν, οι δε ιερείς, ους ηρώτησα περί τούτου, δεν εγνώριζον πλείονα του Νικήτα.
24. Κατά τον Ευάγγριον (βιβλ. Β/, κεφ. 2) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανός ανηρέθη κατά την δευτέραν εν Εφέσω Σύνοδον «λακτιζόμενος προς Διοσκόρου» πατριάρχου Αλεξανδρείας, όστις κατά την μαρτυρίαν του Ζωναρά (βιβλ. ΙΓ/. σ. 44) είχε την κακήν συνήθειαν να λακτίζη ως ημίονος.
25. Ίδε Henrich Heine «Reisebilder», τόμ. Β/.
26. Η Μονή του Δαφνίου κατελήφθη τω όντι υπό των βενεδεκτινων επί των δουκών Λαρόχων, ων φαίνονται έτι οι τάφοι παρά την είσοδον του Ναού. Όρα Ραγκαβή «Ελληνικά» τόμ. Α/. σελ. 221.
27. Ίδε περί των διαφόρων τούτων σχημάτων τας διασαφήσεις του Λέοντος Αλλατίου (De Consensu Ecclesiae, βιβλ. Γ/, κεφ. 8) και το «Εξομολογητάριον» του Νικοδήμου, σελ. 162.
28. Μαργαρίταν.
29. Ο ευφυής ούτος ορισμός ανήκει εις τον Σαμφόρτιον.
30. Ιώβ, κεφ. γ/, εδ. 20.

Η Πάπισσα Ιωάννα - Μέρος Δ΄

Φευ της θηλείας, πῆ προβήσεται, φρενός;

Τι τέρμα τόλμης και θράσους γενήσεται;

(Ευριπίδου, Ιππόλυτος, 935)

Πάντων των μεγάλων ανδρών την κοιτίδα περικυκλούσι σκότη πυκνά, εις τα οποία μόνοι οι ποιηταί και μυθογράφοι τολμώσι να ριψοκινδυνεύσωσιν, ανάπτοντες της φαντασίας των το μαγικόν φανάριον, εις ου το φως μυρία βλέπουσιν ωχρά ή μειδιώντα φαντάσματα. Αλλ' άμα ο ήρωσ ανδρωθή, άμα εις καρπόν μεταβληθή το άνθος, επέρχεται σμήνος ιστορικών κρατούντων την φλέγουσαν και φεγγοβόλον δάδα της κριτικής. Εις την εμφάνισιν των συνωφρυωμένων εκείνων δαδούχων φεύγουσι μετά τρόμου τα χρυσόπτερα πλάσματα της φαντασίας, άτινα, ως οι αστέρες και οι τεσσαρακοντούτιδες γυναίκες, εις μόνον το ημίφως ευχαριστούνται· αν δε το φως εκείνο ήναι πολύ ζωηρόν, και ο ήρωσ αυτός εξαφανίζεται πολλάκις εις τα όμματα του κριτικού, ως ο Όμηρος εις τα του Βολφίου και ο Ιησούς εις τα του Στράους.

Η Ιωάννα έμεινεν ακλόνητος εις την υψηλήν αυτής θέσιν, ουδόλως υπό του φωτός πτοηθείσα· αλλ' από τούδε καθίσταται ήρωσ ιστορικός, οι δε ελαφροί στέφανοι, δι' ων εστόλιζον της δεκαεπταέτιδος κόρης την ξανθήν κόμην, είναι ήδη ανάρμοστοι εις την κεφαλήν την μέλλουσαν μετ' ολίγον να κοσμηθή διά του τριπλού διαδήματος του Αγ. Πέτρου. Την ύλην της διηγήσεώς μου αντί να λαμβάνω, ως πρότερον, εκ της κεφαλής μου, αναγκάζομαι ν' αρύωμαι παρά σεβασμίων χρονογράφων· αν δε εύρης ανοστότερον το μέρος τούτο του βιβλίου, σ' ευχαριστώ, αναγνώστα, διά την προτίμησιν.

Η Ρώμη απολέσασα την διά του ξίφους κατακτηθείσαν οικουμένην κατεγίνετο ν' ανορθώση την κοσμοκρατορίαν της, στέλλουσα εις τας πρώην επαρχίας δόγματα αντί λεγεώνων και υφαίνουσα εν σιωπή τον απέραντον εκείνον ιστόν, εις ον έμελλε πάντα τα έθνη να περιπλέξη. Αράχνη δε του ιστού εκείνου, ότε έφθασεν εις Ρώμην η ημετέρα ηρωίς, ήτο ο Άγ. Λέων ο δ', διαδεχθείς Σέργιον τον Γουρουνόστομον. Πάντες σχεδόν της εποχής εκείνης οι αρχιερείς είτε θέλοντες είτε μη ελάμβανον τον

τίτλον του Αγίου· αλλ' ο Λέων ούτος είχε τη αληθεία αποκτήσει αυτόν διά των ιδρώτων του, ανευρών τα σώματα των Αγίων μαρτύρων Σεμπροτιανού, Νικοστράτου και Καστορίου, διεγείρας διά της ποιμαντικής ράβδου του, ως ο Ποσειδών διά της τριαίνης, φοβεράν τρικυμίαν, ήτις διεσκόρπισε τα πλοία των Σαρακηνών, θανατώσας δι' ευχής φοβερόν δράκοντα εμφωλεύοντα εις την εκκλησίαν της Αγ. Λουκίας, πολλάκις αποκρούσας των απίστων τας εφόδους και, το θεαρεστότερον, συστήσας εντός του παπικού παλατίου γυναικείον μοναστήριον, όπου υπό την πατρικήν του σκέπην ηγιάζον αι εκλεκτότεραι της Ρώμης παρθένοι.

Αλλά πλην των καλογραιών επροστάτευε και τα γράμματα ο φιλόμουσος ποντίφηξ, υπό δε της Ιωάννας τοσούτον εθέλχθη, ώστε, αφού επί ολόκληρον ώραν ωμίλησε μετ' αυτής περί πάντων των γνωστών πραγμάτων και τινών άλλων ακόμη, διώρισεν αμέσως αυτήν διδάσκαλον της Θεολογίας εις το σχολείον του Αγ. Μαρτίνου, όπου εδίδαξε ποτέ και ο ιερός Αυγουστίνος.

Η Ιωάννα ή μάλλον ο «πάτερ Ιωάννης» (διότι το θηλυκόν όνομά της, αποτελούν ήδη κακοφωνίαν, θέλομεν δίδει εις την ημετέραν ηρωίδα, οσάκις μόνον είμεθα μόνι μετ' αυτής, ως ο αυτοκράτωρ Αλέξανδρος τον τίτλον κλέπτου εις τους υπουργούς του) εδαπάνησε τας πρώτας ημέρας περιτρέχων την «αιώνιον πόλιν». Αλλά τα τότε μνημεία της Ρώμης δεν ήξιζον ουδέ τα υποδήματα άτινα κατέτριβε προς επίσκεψιν αυτών.

Ο διδάσκαλος του λόρδου Ελγίνου, Κάρολος ο μέγας, είχε ληστεύσει κατά την φραγκικήν συνήθειαν τους αρχαίους ναούς, ίνα στολίση διά των στηλών και αναγλύφων την μητρόπολιν του Ακυϊσγράνου· αι δε υπό των προκατόχων του Λέοντος οικοδομηθείσαι χριστιανικάί εκκλησΐαι ήσαν άρρυθμα και τερατόμορφα κράματα ρωμαϊκής και ανατολικής τεκτονικής, πολύ ομοιάζοντα προς τον τότε εν τη Δύσει χριστιανισμόν, όντα ασυνάρτητον και βαρυστόμαχον μίγμα εβραϊσμού και ειδωλολατρείας, το οποίον έμελλον βραδύτερον να συγχωνεύσωσι και να καθάρίσωσιν οι Γάλλοι θεολόγοι, ως οι απόγονοι αυτών τας σκωρίας του Λαυρίου. Αλλά τότε ουδείς εφρόντιζεν ακόμη περί δογμάτων, οι δε αρχαίοι θεοί, όσοι τουλάχιστον εξ αυτών δεν μετεβλήθησαν εις χριστιανούς αγίους, εξορισθέντες εκ του Ολύμπου είχαν μετοικήσει εις τον Άδην, κακει έζων εν ειρήνη μετά του Διαβόλου των Χριστιανών και του Σατανά των Εβραίων, αναγνωριζόμενοι υπό των θεολόγων,

εισακούοντες τας επικλήσεις των μάγων, ενίοτε δε μετοικούντες και εις αυτά τα σώματα των χριστιανών, οίτινες εκαλούντο τότε δαιμονισμένοι.

Κατ' αυτήν την ημέραν της αφίξεως της Ιωάννας παράδοξός τις τελετή ετελείτο περί τας εκκλησίας της Ρώμης εις τιμήν των αρχαίων θεών. Χοροί μεθύσων χριστιανών εχόρευον ψάλλοντες «ιερόσυλα» άσματα, κρίζοντες «Ευοί! Ευοί!» και διώκοντες αλλήλους διά μαστίγων ως κατά την εορτή των Κρονίων, ενώ ιέρειαι της Αφροδίτης, μόνον ένδυμα έχουσαι φυλακτήρια περί τον τράχηλον και κωδωνίσκους εις τους πόδας, περιέτρεχον την ομήγυριν, προσφέρουσαι αντί ολίγων σολδίων οίνον και φιλήματα εις τους χορευτάς, προς μέγα σκάνδαλον των εις Ρώμην νεοφωτίστων ξένων, οίτινες ενόμιζον ότι πάντα ταύτα περιλαμβάνοντο εις την χριστιανικήν λειτουργίαν, ως υποθέτουσιν οι παρευρισκόμενοι εις θορυβώδη τινά συνεδρίασιν των αμερικανικών κοινοβουλίων, ότι και τα λακτίσματα αποτελούσι μέρος της δημοκρατικής ελευθερίας.

Τοιούτοι ήσαν οι άνθρωποι, τους οποίους επρόκειτο ν' αλατίση η ημετέρα ηρωίς διά του άλατος της Αττικής. Κατά τας πρώτας ημέρας επειράθη να ομιλήση εις αυτούς περί Δογματικής, αλλ' οι ακροαταί της εθεώρουν τας τοσούτον απασχολούσας τους Γραικούς συζητήσεις ταύτας περί της φυσιολογίας της αγίας Τριάδος περιττάς, ως και την κοσμούσαν εκείνους μακράν γενειάδα. Οι διάδοχοι του θείου Πλάτωνος συνεζήτουν ακόμη εν τη Ανατολή περί της φύσεως του Θεού, αλλ' οι απόγονοι του Κάτωνος και Κιγκινάτου, πρακτικώτεροι όντες, εθεώρουν την θεολογίαν ως επάγγελμα σπουδαίον, παρ' ου επερίμενεν ο ιερεύς τον επιούσιον άρτον και πλην τούτου υπουργήματα, επισκοπάς, ίππους, παλλακίδας και άλλα καλά πράγματα, άτινα μόνον διά δραστηριότητος και πρακτικών γνώσεων αποκτώνται.

Αντί λοιπόν να ερευνώσι τα μυστήρια του ουρανού κατεγίνοντο, ως φρόνιμοι άνθρωποι, να απλώσωσι την βασιλείαν του εφ' όλην την γην, εν ονόματι αυτού εισπράττοντες φόρους παρά πάντων των εθνών. Η δε Ιωάννα, αγχίνους ούσα και ευτράπελος ως όφισ ή γυνή, ταχέως εμάντευσε των μαθητών της τας ορέξεις. Αποτινάξασα τας βυζαντινάς ιδεολογίας έσπευσε να καταβή από του ουρανού εις την γην και από των νιφοβλήτων κορυφών της μεταφυσικής εις τας παχείας και πολυκάρπους πεδιάδας του Κανονικού δικαίου, ευγλώττως ομιλήσασα την επιούσαν περί της κοσμικής εξουσίας του πάπα, της δωρεάς του Καρόλου, περί φόρων, δεκάτων, χρυσών στολών και άλλων ιερατικών ηδυσμάτων, δι' ων οι ρασοφόροι

προσπαθούσι να καταστήσωσιν ολιγώτερον ανυπόμονον την προσδοκίαν του Παραδείσου, ως διασκέδαζον και οι μνηστήρες της Πηνελόπης μετά των θεραπεινίδων, περιμένοντες την απόλαυσιν της δεσποίνης.

Τοιαύτα λέγουσα κατώρθωσε τέλος πάντων να ελκύση την εύνοιαν των ακροατών της, ως ηδυνήθη και ο Ορφεύς διά της λύρας του να συγκινήση τους λίθους. Η δε παρομοίωσις δεν είναι υπερβολική· διότι αν λίθοι δεν ήσαν, όνοι τουλάχιστον ονομάζοντο οι τότε Ιταλοί παρά των άλλων εθνών και αι σύνοδοι αυτών ονοσυνέδρια· οι δε ολίγοι υπάρχοντες εκεί διδάσκαλοι εστέλλοντο εξ Ιρλανδίας, Σκωτίας και Γαλατίας εις τους δυστυχείς απογόνους του Κικέρωνος, ως σήμερα εις ημάς οι ελληνισταί εκ Γερμανίας. Αλλ' ο Κλαύδιος, ο Δουνγάλλος, ο Βιγιντίμιλλος και οι άλλοι ξένοι σοφοί είχαν ήδη αποθάνει ή γηράσει, εν μέσω δε της μεσαιωνικής σκοτίας υπερείχεν η Ιταλία τα περικυκλούντα αυτήν έθνη κατά την αμάθειαν, ως η Καλυψώ τας νύμφας της κατά το ύψος.

Οι πλείστοι των ιερών ηγνόουν την ανάγνωσιν, αντί δε να κηρύττωσιν από τους άμβωνος το Ευαγγέλιον διηγούντο παραμύθια εις τους πιστούς, πώς υπεστήριζεν η Παναγία διά των λευκών χειρών της τους πόδας των αγχονιζομένων κακούργων, οσάκις ούτοι ήναπτον κηρία προ των εικόνων της, και πώς, ίνα σώση από της αμαρτίας ευσεβή καλογραίαν, ελάμβανε την μορφήν και την κλίνην της, εις ην εδέχετο αντ' εκείνης τους εραστάς, πώς οι απαρνούμενοι τον Θεόν, αλλά μένοντες εις την Παρθένον πιστοί, εισήγοντο υπ' αυτής κρυφίως εις τας μακαρίους μονάς και πώς η ελεήμων Θεοτόκος παρείχεν εις τους ευσεβείς εραστάς φίλτρα και μαγικά ποτά, ίνα απολαύσωσι δι' αυτών την ερωμένην των.

Τοιαύτα ακούοντες οι Λογγοβάρδοι, Φράγκοι, Βουργούνδιοι και οι άλλοι περιζωννύοντες την Ιταλίαν βάρβαροι τοσούτον τους υπηκόους του πάπα κατεφρόνουν, ώστε το επίθετον Ρωμαίος ήτο παρ' αυτοίς πάσης ύβρεως υβριστικώτερον, ως κατήντησε και το Γραικός παρά τοις χαρτοπαίκτηις συνώνυμον του απατεώνοσ.

Η σοφία της ημετέρας ηρωίδος έλαμπεν εις τον πυκνόν εκείνον σκότος, ως φάρος εν τη ομίχλη νεφελώδους νυκτός. Πλήθος ακροατών, πολλάκις δε και ο πάπας Λέων, συνέρρεον εις το μοναστήριον του Αγ. Μαρτίνου, ίνα ακροασθώσι τον νέον εκείνον Αυγουστίνον, όστις αντί να εγγίξη τα φοβερά της θρησκείας μυστήρια, μόνον περι τερπνών και χρησίμων πραγμάτων ωμίλει, ανυμνών του ποντίφηκος τας αρετάς και

διασύρων τους βυζαντινούς, εξηγών τα θεωρήματα του Αριστοτέλους ή διηγούμενος των απογόνων του την αθλιότητα, τα σκόρδα, τα έλκη και τας νηστείας.

Η παράδοσις της Ιωάννας ωμοίαζε τας φιλοξένους εκείνας οικίας του Αμβούργου, ένθα ευρίσκονται διά πάσαν γεύσιν κατάλληλα φαγητά, άνθη διά πάσαν όσφρησιν και γυναίκες όλας ομιλούσαι τας γλώσσας και ευχαριστούσαι τας ορέξεις. Πολλάκις η ημετέρα ηρωίς ήρχιζεν από της «Θεοδικίας» και ετελείωνεν εις την μαγειρικήν. Αλλά κατά την εποχήν εκείνην τα προϊόντα του ανθρώπινου εγκεφάλου δεν ήσαν ακόμη διατεταγμένα εις τακτικά χωρίσματα, ως τα ερπετά εις τας φιάλας Μουσείου. Μόνη επιστήμη υπήρχεν η Θεολογία έχουσα εκατόν ως ο Βριάρεως χείρας, τα πάντα περισφίγγουσα εις τους κόλπους της και εν τούτοις ολόκληρος εις την ξανθοπλόκαμον κεφαλήν της ημετέρας ηρωίδος περιεχομένη.

Δύο έτη εξηκολούθησε διδάσκουσα η Ιωάννα· όλην δε αυτής την υπόληψιν εχρεώσκει εις την ευγλωττίαν της, διότι ουδείς εν Ρώμη υπωπτεύετο οπόιοι θησαυροί εκρύπτοντο υπό το ράσον της. Πάντων εκεί τα πρόσωπα ήσαν εξυρισμένα, των δε καλογήρων μόνον η μύτη προέκυπτεν εκ του κουκουλίου. Βαθμηδόν δε εν τη μέθη της φιλαυτίας κατήντησε σχεδόν και η ίδια να πιστεύη ότι μετεβλήθη εις άνδρα, ως ο Τειρεσίας εις γυναίκα. Ο Φρουμέντιος είχε λησμονηθή προ πολλού, διάδοχον δε αυτού δεν έσπευδε να εκλέξη η φιλόδοξος ρασοφόρος εις υψηλότερα πράγματα έχουσα τον νουν. Μανδύας ηγουμένου, ημιόνους Ληγάτου, μίτρας επισκόπου, ενίοτε δε και πάπα χρυσάς εμβάδας ωνειρεύετο ήδη η ξανθή ημών ηρωίς, τους δε εραστίας ετοποθέτει ως φρόνιμος γυνή εις το βάθος της σκηνής, ως φυλάττονται και τα γλυκύσματα διά το τέλος του συμποσίου.

Αλλ' αντί να παραδίδηται εις ματαίαις μόνον ονειροπολήσεις, ειργάζετο νυχθημερόν υπέρ της ανυψώσεώς της, κολακεύουσα τους ισχυρούς, διδάσκουσα, συγγράφουσα και στιχουργούσα ύμνους εις τον Χριστόν και τον πάπαν διά ρυθμικών ομοιοκαταλήκτων στίχων, τους οποίους πρώτη εκείνη εισήγαγεν εις Ιταλίαν. Αλλά και την ιατρικήν επηγγέλετο, κατά δε τας κακάς γλώσσας και την μαγείαν, αναγκάζουσα τα πονηρά πνεύματα, ήτοι τους πρώην θεούς, τον Βάκχον, την Ήραν, τον Πάνα και την Αφροδίτην να αφίνωσι τας πύλας του σκότους, τρέχοντες ως πιστοί θεράποντες εις τας επικλήσεις της.

Εν τούτοις ο πανεύφημος πάπας Λέων, γηράσας ήδη και πάσχων ρευματισμούς, αφ' ότου θελήσας να βαδίση ως ο Άγιος Πέτρος επί της θαλάσσης έλαβεν ακούσιον

λουτρόν, χάσας την μίτραν και μέρος της υπολήψεώς του, κατέστησε τον «Πάτερ Ιωάννην» μυστικόν του γραμματέα. Από της εποχής εκείνης υπήρχον εις την Αυλήν του πάπα πλὴν των επισήμων και μυστικοί ου μόνον αξιωματικοί αλλά και ευτελέστατοι υπηρέται, μυστικοί μάγειροι, αιθίοπες, θαλαμηπόλοι και σαρωταί των κλιμάκων. Αλλά και κλίμακες και θύραι και δωμάτια μυστικά ευρίσκοντο εν τῷ Βατικανῷ· πολλάκις δε ο επί της γῆς αντιπρόσωπος του Ιησού ετέλει εκεί και δείπνα μυστικά, ἀλλ' αγνοῶ αν εἶχεν ομοτραπέζους Αποστόλους.

Η ημετέρα ηρωίς, ὅτε κατὰ πρότον εισήχθη εις τα ιδιαίτερα δώματα της αυτού Αγιότητος, μόλις ετόλμα να θέσῃ τον πόδα επί των παχυχνῶν εκείνων ταπήτων της Ανατολής, εφ' ὧν ἠθέλε τις επιθυμήσει να ολισθήσῃ ὡς οἱ ἵπποι του Εριχθονίου, των οποίων τα πέταλα, ὅτε ἔτρεχον, μόλις ἠγγίζον τας ἀκρας των ανθέων. Ὅτε δε ἐφθασεν ἐνώπιον τους ἀρχηγού της Χριστιανοσύνης, καθημένου ἐπὶ προφυροχρύσου θρόνου, ἐν μέσῳ ἀργυρῶν κανίστρων, ολοχρύσων γαβαθῶν,¹ σμαραγδοστολιστῶν θυμιατηρίων και ἄλλων κειμηλίων, τοσοῦτον ὑπὸ της λάμπσεως εκείνης εθαμβώθη, ὥστε ἀν ελάμβανεν ἀνάγκην να πτύσῃ, μόνον εις το ἐρρυτιδωμένον πρόσωπον του ἀγιωτάτου πατρός ἠθέλεε τολμήσει να πράξῃ τούτο, μη ευρίσκουσα εις τον ἀστράπτοντα εκείνον θάλαμον ρυπαρώτερον μέρος. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου κλίνασα τα γόνατα ἠσπάσθη ευλαβῶς του Λέοντος τα σανδάλια, ὅστις ἀνεγείρας μετὰ πατρικῆς φιλοστοργίας τον «Πάτερ Ιωάννη», συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ μέχρις ἐσπέρας, και τοσοῦτον ηυχαριστήθη, ὥστε ἀπὸ της ἡμέρας εκείνης ευκολώτερον ἠδύνατο να στερηθῆ της λειτουργίας ἢ του φιλάτου γραμματέως του.

Οἱ περικυκλῶντες τον Λέοντα Κουβικουλάριοι, δαπίφεροι, οστιάριοι, σκρίπτορες, ἀρκάνιοι² και ἄλλοι αυλικοί, οἵτινες υπερηφανεύοντο προσφέροντες εις την αὐτοῦ Αγιότητα τας υπηρεσίας, ὅσαι ὑπὸ ἀνδραπόδων ἀπεδίδοντο εις τους αυτοκράτορας της Ρώμης, ἐπιθύριζον ἐν ἀρχῇ κατὰ του νέου ευνοουμένου, ὡς οἱ σωματοφύλακες της σεμνῆς Αικατερίνης, ὡσάκις νέος υποψήφιος ἐκρούε του κοιτόνος της την θύραν. Ἀλλά τῶσῳ ευπροσήγοροι και γλυκεῖς ἦσαν οἱ τρόποι του «Πάτερ Ιωάννου» και τοσαύτη ἡ ἀφιλοκέρδειά του, ὥστε μετ' ου πολὺ πάσας κετέκτησε τας καρδίας και πάντες εις αὐτόν ἀπετείνοντο, ὡσάκις εἶχον τι να ζητήσωσι παρά του Ἁγίου Πατρός.

Η δε Ιωάννα, ξένη οὔσα ἐν Ρώμῃ και οὔτε ἀνεψιών οὔτε παλλακίδων την ἀπληστίαν ἔχουσα να χορτάσῃ, ἐσπευδε προθύμως να καθυποβάλλῃ εις τον πάπαν τας αἰτήσεις των φίλων της, ὧν καθ' ἐκάστην ἠύξανεν ο ἀριθμὸς και ἡ ευγνωμοσύνη,

ώστε μετ' ολίγον αληθής κομματάρχης κατέστη ο μυστικός γραμματεύς, περικυκλούμενος υπό σμήνους απλήστων αυλικών, οίτινες συνωθούντο περί αυτόν ως τα ορνίθια περί αγροκόμον, τινάσσουσαν την πλήρη σταχύων ποδεάν της.

Ενώ περί πάντων των φίλων της εφρόντιζεν ουδενός ωρέγετο υπέρ εαυτής η Ιωάννα ή, μάλλον, ό,τι ωρέγετο μόνον παρά της Παναγίας ετόλμα να ζητήσει, ικετεύουσα την ελεήμονα Παντάνασσαν να βραβεύση όσον τάχιστα τας αρετάς του αγίου πάπα Λέοντος, μεταθέτουσα αυτόν εις καλύτεραν ζωήν. Αχάριστος και ασεβής η ευχή εις την Θεοτόκον αποτεινομένη! Αλλ' εν Ρώμη τοσαύτην έχουσιν οι πιστοί προς την Παναγίαν οικειότητα, ώστε ου μόνον πλούτη, ίππους, θέσεις και τιμάς ζητούσι παρ' αυτής, αλλά και τον θάνατον εχθρού, πλουσίου συγγενούς, αντεραστού ή άλλου τοιούτου οχληρού πλάσματος, και άλλα ακόμη πράγματα τα οποία και παρά προαγωγού ζητών τις ήθελεν ερυθριάσει.

Οι δολοφόνοι αναθέτουσι την μάχαιραν επί των βωμών της, πριν βυθίσωσιν αυτήν εις του θύματος τα σπλάγχνα, αι εταίραι προ των εικόνων της αναρτώσι γυμνούμεναι την ζώνην των και οι μέθυσοι εις την υγείαν της κενούσι φιάλας και σταμνία· η δε Ιωάννα, ως έξυπνος γυνή, ηκολούθει τα έθιμα του τόπου εις εκείνην αποτεινούσα τας φιλοδόξους αιτήσεις της. Αλλ' ούτε του διαβόλου απαξιούσα την προστασίαν, κατέφυγε και εις τας απαισίους της μεσαιωνικής μαγείας τελετάς. Αποσυρομένη εις τα ερείπια αρχαίου ναού επεκαλείτο τα πνεύματα της αβύσσου, βυθίζουσα οξείαν βελόνην εις τα στήθη κηρίνης εικόνας του Λέοντος, ενώ εκάπνιζον επί των τριπόδων χόρτα φαρμακερά και έμενεν ακίνητος η σελήνη, ήτις υπήκουε τότε εις τας επικλήσεις των μάγων, ως ο ήλιος εις τον Ιησούν του Ναυή.

Αγνοώ αν η Παναγία ή ο Διάβολος εισήκουσε της ημετέρας ηρωίδος τας ευχάς, και ουδ' εκείνη εγνώριζε τίνα εκ των δύο να ευχαριστήσει, αλλ' οπωσδήποτε ο Λέων ησθένησε μετ' ολίγον, η δε ασθένεια αυτού καθίστατο καθ' ημέραν βαρύτερα· ώστε, αφού εξήντησαν οι ιατροί τα βότανα και οι καλόγηροι τας εις τον αρχάγγελον Μιχαήλ, τον διάδοχον του Ασκληπιού, επικλήσεις των, αφού μάτην μετήλθον οι Ιουδαίοι γόητες και οι Άραβες αστρολόγοι τα απόκρυφα της τέχνης των, απεφασίσθη υπό γενικού συμβουλίου επισκόπων να μετακομισθή ο αρχηγός της Χριστιανοσύνης εις τον υπόγειον ναόν του Αγ. Τιβουρκίου, ίνα περιμείνη εκεί το όνειρον, δι' ου ο άγιος ήθελε φανερώσει αυτό το κατάλληλον προς θεραπείαν του ιατρικόν.

Οι πιστοί κατέφευγον τότε εν τη αμηχανία των εις τα ουρανόπεμπτα όνειρα, ως οι πρόγονοι αυτών εις τους χρησμούς της Πυθίας και οι σήμερον ασθενείς εις τας συνταγάς των περιστρεφόμενων τραπεζών· η δε Εκκλησία, καίτοι καίουσα τους μάντις, παρεδέχετο την ονειρομαντείαν ως σήμερον οι ιατροί η καταδιώκοντες τους μαγνητιστάς και μεταχειριζομένη τον μαγνητισμόν.

Ο δυστυχής πάπας, μετατεθείς από της κλίνης του εις μαύρον φορείον, μετεκομίσθη υπό τεσσάρων ευρώστων καλογήρων εις την υπόγειον εκκλησίαν, όπου εναπετέθη έμπροσθεν του θυσιαστηρίου, περικυκλούμενος υπό φλεγουσών λαμπάδων, απηλπισμένων ιατρών και ψαλμωδούντων ιερέων. Ο ένδοξος εκείνος ποντίφηξ, καίτοι άγιος ων ουδέποτε υπήρξεν υπέρ το δέον ευβλαβής, τον δε βίον του εδαπάνησε καλλωπίζων την Ρώμην, σωρεύων θησαυρούς, ανεγείρων περισσοτέρους προμαχώνας ή ναούς και τα κράτη του υπερασπιζόμενος κατά των Σαρακηνών μάλλον ή κατά του Διαβόλου, ουδένα καιών αιρετικών, αλλά πολλούς κατακόπτων εχθρούς και κατά πάντα αξιώτερος του τίτλου μεγάλου βασιλέως, ή αγίου, ως αυτός ο Βολταίρος ομολογεί. Αν δε ηναγκάσθη ενίοτε και να θαυματουργήση, έπραξε τούτο χαριζόμενος εις τους ηλιθίους υπηκόους του, ως ο Ιησούς εις τους Εβραίους. Αλλ' η ασθένεια και αυτούς τους «λέοντας» εις λαγούς και τον σκεπτικώτατον άνθρωπον εις ευσεβή χριστιανόν μεταμορφώνει.

Ο μέγιστος του αιώνος ποιητής, ο Βύρων του οποίου ο μυελός εξύγιζεν εξακόσια τριάκοντα και οκτώ δράμια, ομολογεί απερικαλύπτως ότι ασθενήσας μετά την πρώτην φλεβοτομίαν επίστευσεν εις τα θαύματα του Μωυσέως, μετά την δευτέραν εις την ενσάρκωσιν, μετά την τρίτην εις την άχραντον σύλληψιν, μετά δε την τετάρτην ελυπέιτο ότι δεν υπήρχον και άλλα να πιστεύση. Ούτω και ο καλός Λέων, ο φρονιμώτερος ίσως του αιώνος του ανήρ, επερίμενε την ίασίν του παρά του Αγ. Τιβουρκίου. Τρεις ολοκλήρους ημέρας έμεινε νήστις και ακίνητος ο ποντίφηξ περιμένων την έλευσιν του θείου ονείρου. Αλλ' ούτε ύπνον ν' απολαύση ούτε όνειρα να ίδη άφινον αυτόν οι πόνοι· ότε δε μετά τριήμερον αγωνία έκλεισε τέλος πάντων τους οφθαλμούς εις τον ύπνον χωρίς όνειρα, διά παντός απεκοιμήθη.

Αφού μετά των συνήθων τελετών το σώμα του πανευφήμου Λέοντος, πλυθέν δι' οίνου και ελαίου παρετέθη εις τους σκώληκας προς ευωχίαν, αφού εσιώπησαν οι κώδωνες και εξηράνθησαν οι οφθαλμοί, οι αρχιερείς, ο κατώτερος κλήρος, οι πρέσβεις του αυτοκράτορος, οι προύχοντες και άπας ο λαός συνηθροίσθησαν εις την

πλατείαν του Αγ. Πέτρου, ίνα σκεφθώσι περί της εκλογής του μέλλοντος να ζωσθή τας κλείδας του Παραδείσου.

Κατά τον ένατον αιώνα δεν εξελέγετο ακόμη ο ποντίφηξ εις τα απόκρυφα σκότη ιερατικού συνεδρίου, ούτε Κογκλάβα υπήρχεν ούτε καρδινάλιοι κεκλεισμένοι εις ζοφερά κελλία και έκαστος υπέρ εαυτού ψηφοφορούντες, μέχρις ου ηναγκάζοντο υπό της πείνης να συμβιβάσωσι τας απαιτήσεις των³, αλλ' οι ποντίφηκες εξελέγοντο εν πληθούση αγορά, μεσουρανούντος του ηλίου, ρέοντος αφθόνως του οίνου και του αίματος πολλάκις, των δε κομμάτων παλαιόντων διά ράβδων και λίθων μάλλον ή διά ραδιουργιών. Οι πάπαι αντιπροσώπευον τότε τον λαόν ως οι δήμαρχοι παρά τοις αρχαίοις Ρωμαίοις, και εις τον λαόν ανετίθετο κατά μέγα μέρος του αντιπροσώπου του η εκλογή. Αι δε ψήφοι αυτού ηγοράζοντο αναφανδόν αντί υποσχέσεων, χρυσού, οίνου ή γυναικών, αίτινες περιέτρεχον την αγοράν λυσίζωνοι, ανταλλάσσουσαι φιλήματα αντί ψήφων.

Ο θάνατος λοιπόν του πάπα ήτο αληθής χαρά διά τους υπηκόους του, οίτινες, ως σήμερον οι συνταγματικοί λαοί, εν μόνον είχαν κτήμα, την ψήφον των, παρέχουσαν κατά πάσαν νέαν εκλογήν και εις αυτούς τους αχθοφόρους την τιμήν να σφίγξωσι την χείρα καταχρύσου άρχοντος, πίνοντας φαλέρνειον νέκταρ εις το χρυσούν αυτού ποτήριον και εις της μοσχοβόλου εταιρας του αναπαύομενος τα στήθη. Κατά τον Άγιον Προυδέντιον υπάρχουν εις τον Άδην ημέραι, καθ' ας σβύνεται το αιώνιον πυρ και διακόπτονται τα βάσανα των κολασμένων. Τοιαύται και επί γης ήσαν και είναι ακόμη διά τον λαόν αι ημέραι των εκλογών, αι μόναι καθ' ας ενθυμείται ότι ο δούλος και ο αυθέντης, το πήλινον και το πορφυρούν αγγείον, είναι σκεύη αδελφά, εκ του αυτού πηλού και υπό του αυτού πηλοπλάστου πλαστουργηθέντα.

Ενώ σύμπασα η Ρώμη συνεκινείτο επί της πλατείας, η ημετέρα ηρωίνη, τα πάντα προς επιτυχίαν των φιλοδόξων σκοπών της ετοιμάσασα προ πολλού, ίστατο επί υψηλού δώματος της μονής του Αγ. Μαρτίνου, σταυρόνουσα ως ο Ναπολέων τας χείρας επί του στήθους και δι' ανησύχου βλέμματος επερχομένη τας περιπετείας του εκλογικού αιώνος. Πολλοί ήσαν κατά το έτος εκείνο οι υπέρ της τιάρας διαγωνιζόμενοι· αλλ' οι τετρακόσιοι της Ιωάννας μαθηταί, οι ομοιόσχημοι μοναχοί, οι υπ' αυτής ευεργετηθέντες αυλικοί, αι γυναίκες αι θαυμάζουσαι του νέου βενεδικτίνου το κάλλος και την ευγλωττίαν, οι αρχαίοι του Λέοντος θεράποντες, πάντες ούτοι υπέρ μόνου του «Πάτερ Ιωάννου» ειργάζοντο, υμνούντες εις το πλήθος

την σοφίαν, την αφιλοκέρδειαν και τας αρετάς του υποψηφίου των, όστις ξένος ων και ούτε ανεψιούς ούτε γυναικώνα έχων, έμελλε να μοιράση εις του πτωχούς τα εισοδήματα του Αγίου Πέτρου.

Τέσσαρας ολοκλήρους ώρας διήρκεσεν η πάλη, κατά τας οποίας το πρόσωπον της Ιωάννης ήλλαξεν όλα τα χρώματα, ως αι χείρες των Συριανών βαφέων, αλλ' ήδη νικηθείσα υπό της συγκινήσεως είχε καταπέσει επί μαρμαρίνου καθίσματος και κλείσασα τους οφθαλμούς επερίμενε το πεπρωμένον, ότε αι εύθυμοι των φίλων της κραυγαί, χαιρετώντων τον Πάπαν Ιωάννην τον Όγδοον! απέσπασαν αυτήν του εναγωνίου εκείνου ληθάργου. Ο νέος ποντίφηξ κλονούμενος υπό της χαράς, ως το οπωροφυλάκιον του Ησαΐου⁴, έρριψεν επί των ώμων την πορφύραν και υπεδέθη τα σταυροφόρα σανδάλια, άτινα όμως είτε διότι απεστρέφοντο τους γυναικείους πόδας είτε διότι ήσαν πολύ μεγάλα, τρις εγκατέλιπον τους πόδας της, ενώ κατέβαινε την κλίμακα του μοναστηρίου.

Πλήθος ενθουσιώντος λαού και χρυσοστόλιστος ημίονος επερίμενε παρά την θύραν τον νεοκήρυκτον πάπαν, όστις ιπεύσας μετέβη παραχρήμα εις Λατεράνον, όπου εκάθισεν επί του χρυσού θρόνου και έθεσεν επί της κεφαλής το τριπλούν της Ρώμης, της οικουμένης όλης και του ουρανού στέμμα, ενώ οι γραμματεΐς συνέταπτον το διάταγμα της εκλογής, και αντήχουν του πλήθους αι ζητωκραυγαί. Κατ' εκείνην την στιγμήν, ίνα λαμπρότερος καταστή ο θρίαμβος της ημετέρας ηρωΐδος, εισήρχετο εις Ρώμην προσκυνητής ο βασιλεύς της Αγγλίας Εθελούλφος, όστις εξήτησε πρώτος εκείνος ν' ασπασθή του νέου πάπα τους πόδας, καταστήσας διά του φιλήματος εκείνου τα κράτη του υποτελή της αγίας Έδρας, συγχρόνως δε παρουσιάζοντο οι πρέσβεις της Κωνσταντινουπόλεως, κομίζοντες παρά του αυτοκράτορος Μιχαήλ πολύτιμα δώρα και την παραχώρησιν των Συρακουσών.

Η Ιωάννα έβλεπε τέλος πάντων εκπληρούμενον το όνειρον της νεότητός της· ίστατο επί θρόνου υψηλού και περί αυτήν συνεπυκνούντο εύοσμα θυμιάματος νέφη. Υπό αδιηγήτου κατεχομένης χαράς έστρεφεν ακτινοβόλα βλέμματα επί το γονυπετές εκείνο πλήθος, είτα δε ανυψώσασα εις ουρανόν τους οφθαλμούς «Λιόββα, Λιόββα», ανέκραξεν, «ευχαριστώ!».

Ο τελετάρχης διέκοψε την έκστασιν εκείνην του νεοκηρύκτου πάπα, προσκαλέσας αυτόν να καθίση επί χαμηλής τινος έδρας, καλουμένης κοπρανικής, εφ' ης ετοποθετείτο μετά την αναγόρευσίν του ο ποντίφηξ, ίνα ενθυμηθή ότι, καίτοι

τριπλούν φέρων στέμμα, υπέκειτο όμως ως και ο έσχατος των υπηκόων του εις του στομάχου του τας ανάγκας. Ενώ δε εκάθητο εκεί η αυτού Αγιότης, οι ιερείς έψαλλον το «Κύριος από κοπρίας», καίοντες συγχρόνως άχυρα και στυπίον, ίνα ενθυμίσωσιν αυτό ότι, καθώς η φλοξ εκείνη, ούτω σβέννυται και παρέρχεται εν τω κόσμω τούτω η δόξα.

Οκτώ όλας ημέρας διήρκεσαν αι τελεταί, τα ποδοφιλήματα και αι φωτοχυσίαι. Αλλ' ενώ οι τυφλώττοντες ιερείς έτριβον τα χείλη των εις της ηρωίδος μας τα σανδάλια, η φύσις άπασα εξανίστατο κατά της τοιαύτης βεβηλώσεως. Την επιούσαν της στέψεως, καίτοι μεσούντος του θέρους, πάσαι της Ρώμης αι αγυιαί εσκεπάζοντο υπό χιονώδους σινδόνας, ως ει ήθελεν η αγία πόλις να κηρύξη το πένθος της, ενδυομένη ως νεκρικόν σάβανον την πένθιμον του χειμώνος στολήν. Αλλά και εις Γαλλίαν και Γερμανίαν ηκολούθησαν τέρατα και σημεία· σεισμοί εκλόνησαν σύμπασαν την αυτοκρατορίαν, ενώ εν Βρεσέννη έπιπτε βροχή αίματος και εν Νορμανδία χάλαζα νεκρών ακρίδων, ων η σήψις προυξένησε μυριόνεκρον πανώλη. Και αυτοί δε οι εμφολεύοντες εις τας οροφάς του Βατικανού σκώπες και νυκτικόρακες ωλόλυζον επί τρεις νύκτας απαισιώς, ως αι χήνες του Καπιτωλίου, ότε ηπείλουν την Ρώμην οι Γαλάται.

Τις οίδεν, (αν υπήρχον κατά την εποχήν εκείνην περιστρεφόμεναι τράπεζαι), πόσον κακείναι ήθελον οργισθή και κροτήσκει τους πόδας! Πάντα δε τα σημεία ταύτα παρ' αξιοπίστων μνημονευόμενα χρονογράφων παρέθεσα προς δικαιολογίαν του Αγίου Πέτρου, αδίκως υπό των αιρετικών κατηγορηθέντος ότι δεν έσπευσε να υπερασπισθή διά θαυμάτων την βεβηλουμένην έδραν του. Άλλα δε σημεία πλην κοράκων, πανώλους, αίματος και σεισμών δεν ηδύνατο ο Απόστολος να μεταχειρισθή κατά της Ιωάννας, διότι κατά τον Σειράχ «Ουκ έστι καλόν σημείον επί γυναικί»⁵.

Ότε μετά τοςάυτας συγκινήσεις έμεινε τέλος μόνη η Ιωάννα εις τον απέραντον παπικόν κοιτώνα, τον τοςούτον ήρεμον, μεγαλοπρεπή και ευώδη, μάτην εξήτησεν ύπνον επί της προφυράς αυτής κλίνης, ήτις ωμοίαζε βωμόν ανεργεθέντα εις τον Μορφέα. Η λύπη, η χαρά και ο καφές την αυτήν έχουσιν επί των βλεφάρων ενέργειαν. Ο μέγας Αλέξανδρος, ο τοςούτον βαθέως κοιμώμενος την προτεραίαν δεν ενθυμούμαι τίνος μάχης, αμφιβάλλω αν την επιούσαν της νίκης εκοιμήθη. Αλλά προς τι να ζητώμεν ύπνον και όνειρα, όποταν αυτή η αλήθεια ή η «πραγματικότης», ως λέγομεν σήμερα, είναι παντός ονείρου γλυκυτέρα; Τις άνευ πόθου και συγκινήσεως

ενθυμείται την άγρυπνον νύκτα, ην διήλθεν, αφού απήλαυσεν μυριάδας εκ λαχείου, δάφνης εκ ποιήματος ή στενού φίλου του την θέσιν ή την γυναίκα;

Η Ιωάννα αποτινάξασα τα χρυσοκέντητα εφαπλώματα της αποστολικής κλίνης περιέτρεχε γυμνόπους την νέαν αυτής κατοικίαν. Πανταχού εις κρύσταλλον, χρυσόν, κυανόλιθον και πορφυρίτην κατωπτρίζετο το φως της λαμπάδος. Το παπικόν δωμάτιον ωμοίαζε τον παράδεισον του Αγ. Ιωάννου, όστις ως γνήσιος Εβραίος, ηρέθιζε των συμπατριωτών του την πλεονεξίαν, περιγράφων την κατοικίαν των μακάρων διά χρυσοῦ και αδαμάντων εστρωμένην. Και τούτο ουκ ολίγον συνέτεινε προς εξάπλωσιν της χριστιανικής πίστεως· καθότι πάντες επροτίμων την πολυτάλαντον εβραϊκόν Παράδεισον μάλλον ή τα πτωχά Ηλύσια των αρχαίων, όπου αντί σαπφείρων και μαργαριτών άλλο δεν υπήρχεν ειμή μόνον άλση μυρσινών, διαυγείς ρύακες και ελεφαντίνη πύλη.

Η Ιωάννα περιήρχετο τον θάλαμον μη δυναμένη να χορτασθή της θέας τοσούτων θησαυρών, ζυγίζουσα εις τας λευκάς χείρας της τα λιθοστόλιστα ποτήρια, αριθμούσα τους κοσμούντας το άγαλμα της Παναγίας αδάμαντας και σμαράγδους και εξετάζουσα του αραβικού ωρολογίου τα κοσμήματα και τους τροχούς. Πλησιάσασα έπειτα εις μικράν παρά την κλίνην τράπεζαν, εφ' ης παρετίθετο ελαφρόν δείπνον, ίνα χρησιμεύση εις την αυτού Αγιότητα, αν, τυχόν, εξύπνει την νύκτα, έπιδε ποτήριον ηδυτάτου τινός νέκταρος του Βεζουβίου, Δακρύου του Χριστού,⁶ ως εβάπτισαν τον οίνον εκείνον οι ευσεβείς Ιταλοί, δι' εκάστην του οποίου σταγόνα ήθελε δώσει πας γνήσιος οινοπότης μίαν του αίματός του ρανίδα. Οι ατμοί του οίνου ενωθέντες μετά των ατμών της φιλοδοξίας εκορύφωσαν την μέθην της ημετέρας ηρωίδος. Αν κατ' εκείνην την στιγμήν ενεφανίζετο ο αυλάρχης προσκαλών αυτήν να καθίση επί της κοπρανικής έδρας ή ο υπηρέτης του Φιλίππου κράζων το «Μέμνησο άνθρωπος ων», ήθελεν αποκριθή εις αμφοτέρους ότι ήσαν ζώα.

Ευρίσκουσα το απέραντον εκείνο δωμάτιον στενόχωρον διά το τόσον μεγαλείον της ήνοιξε και το παράθυρον, εφ' ου κύψασα ήρξατο να θεωρή υπό το σεληνιαίον φως την κοιμωμένην Ρώμην, μάτην αναζητούσα εις την ιστορίαν ηρωίδα αξίαν να παραβληθή προς εαυτήν. Πολλαί προ αυτής γυναίκες εξώσθησαν το ξίφος ή έθεσαν στέμμα επί της κεφαλής· αλλά τι είναι ευμάραντοι πολεμικαί δάφναι ή πρόσκαιρος επί γης βασιλεία, παραβαλλόμεναι προς την παπικήν εξουσίαν, την θείω δικαίωματι άρχουσαν ψυχών και σωμάτων και υποτελή έχουσαν την Οικουμένην, τον

Παράδεισον και τον Άδη; Τις δε θέλει τολμήσει να παραβάλλη την Σεμίραμιν, την Μοργάνην, την Αυρηλιανήν Παρθένον ή άλλην οϊανδήποτε ηρωϊνήν προς την ημετέραν Ιωάνναν; Αλλ' ουδ' ημείς έχομεν πρόχειρον όρον συγκρίσεως· καθότι, οσάκις άνθρωπος υπερέχει τους ομοίους του καθ' οϊονδήποτε προτέρημα, μόνον προς ζών δύναται τότε να παραβληθή, προς βουν, αν υπήρξε μέγας βασιλεύς, προς όνον, αν ήτο ανδρείος⁷, προς αλώπεκα, αν διεκρίθη ως διπλωμάτης, αλλ' αγνωώ προς ποίον ζών, αν κατώρθωσε να γίνη πάπας.

Το ψύχος της πρωϊας και οι ογκηθμοί των όνων κομιζόντων τα επιούσια λάχανα τις τους υπηκόους της διέκοψαν της Ιωάννας τους φιλοδόξους ρεμβασμούς, ήτις κλείσασα τον παράθυρον επέστρεψεν εις την κλίνην. Την δε επιούσαν εγερθείσα, κατά την παπικήν συνήθειαν, περί την δεκάτην έπλυνε τας χείρας και έσπευσε ν' αναλάβη του κράτους της τας ηνίας. Ολίγαι ημέραι ήρκεσαν εις αυτήν να μάθη την τέχνην του παπεύειν. Μόλις προ μιας εβδομάδος εκάθητο επί του αποστολικού θρόνου και πας τις ηδύνατο ν' αναγνώση καθαρώς γεγραμμένον επί του μετώπου της το «ουκ έσονταί σοι πλην εμού έτεροι θεοί». Ουδείς προ αυτής ποντίφηξ έτεινε μετά πλείονος χριστιανικής ταπεινότητος τους πόδας του προς ασπασμόν· αλλ' η Ιωάννα ήτο και ως γυνή και προ πολλού εις τούτο συνειθισμένη. Αξιοθαύμαστος δε υπήρχε και η επιτηδειότης, μεθ' ης ήξευρε να συνδυάζη την κοσμικήν εξουσίαν μετά της πνευματικής, εν ονόματι του Ιησού φορολογούσα διά του εισπράκτορος και σφάζουσα διά του δημίου, και πλην τούτων δημεύουσα, φυλακίζουσα και όσα άλλα ανάγονται εις την τέχνην του κυβερνάν ενεργούσα. Και μη νομίσης, αναγνώστα, ότι προς κατηγορίαν αναφέρω ταύτα, αλλ' απλώς ως λυπηράς της θέσεώς της ανάγκας, εις τας οποίας άλλως υπετάσσετο η Ιωάννα μετά χριστιανικής υπομονής.

Αι γυναίκες, τα ενσαρκωμένα ταύτα κράματα αγάπης, αφοσιώσεως, ευσπλαγχνίας και όλων των άλλων τρυφερών αρετών, οσάκις η χρεία το καλέση, βυθίζονται εις το αίμα ως εις ευώδες λουτρόν. Αι Εστιάδες, ήτοι αι καλογραΐαι της αρχαίας Ρώμης, έκλινον πολλάκις τον αντίχειρα, ίνα σφαγή ο νικηθείς μονομάχος, η Αγία Ειρήνη έσφαξε μυριάδας ανθρώπων και ετύφλωσε και τον υιόν της, αι δε σεμναί βασιλίδες Ελισάβετ της Αγγλίας και Αικατερίνη της Ρωσσίας μετεχειρίζοντο τον πέλεκυν και το κνούτον μετά της αυτής ελαφρότητος μεθ' ης και το ριπίδιόν των. Αλλ' οι πάπαι θείω δικαίωματι ή μάλλον θεία διαταγή πράττουσι ταύτα. Ο Άγ. Πέτρος, πεινασμένος ων ημέραν τινά έπεσεν εις έκστασιν και είδεν οθόνην, επί της οποίας υπήρχον πάντα τα

τετράποδα, ερπετά και δίποδα ζώα, συγχρόνως δε ήκουσε φωνήν λέγουσαν προς αυτόν: «Αναστάς, Πέτρε, θύσε και φάγε»⁸.

Τοιαύτη υπήρξεν η πρώτη αποκάλυψις της κοσμικής εξουσίας των παπών, οίτινες έκτοτε έθυον και έτρωγον· ίνα δε κατά πάντα μιμηθώσι τον Απόστολον, παρά του οποίου τους πόδας έθετον οι πλούσιοι την τιμήν των πωληθέντων κτημάτων των,⁹ καθίστων κακείνοι τον κόσμον όλον πτωχόν επί προφάσει του να δώσωσι τα πάντα εις τους πτωχούς¹⁰. Αν δε και εφόνευον ενίοτε, κατά τον μεσαιώνα, έπραττον τούτο διότι κατά την εποχήν εκείνην η πίστις εις την αθάνατον ζωήν καθίστα μικρού λόγου αξίαν την παρούσαν, ουδέ ησθάνοντο, καίοντες ανθρώπους, συνειδότης τύψιν, βέβαιοι όντες ότι και οι Απόστολοι, αν είχαν δημίους και ξύλα, ήθελον πράξει ως εκείνοι.

Η Ιωάννα κατά την μαρτυρίαν πάντων των ιστορικών υπήρξε, κατ' αρχάς τουλάχιστον, καλός πάπας, πάσας φυλάττουσα των προκατόχων της τας παραδόσεις και ακαμάτως υφαινουσα το δογματικόν εκείνο δίκτυον, το προωρισμένον ν' αποκρύπτη τον ουρανόν εις τα όμματα των ευσεβών χριστιανών. Αλλ' ουδέεις τότε εφρόντιζε να εξερευνήση, αν το παπικόν εκείνο ύφασμα ήτο τω όντι ο ουράνιος θόλος. Άρτον και θεάματα εξήτουν παρά των αυτοκρατόρων των οι πάλοι Ρωμαίοι, ταυτά και οι απόγονοι αυτών εξήτουν παρά του πάπα· αλλά την θέσιν των θεαμάτων κατείχεν εν Ρώμη η θρησκεία, η δε ημετέρα ηρωίς ή μάλλον ο αγιώτατος πάπας Ιωάννης ο Η΄, νέος ων, φιλόκαλος και επιδεικτικός, ουδενός παρημέλει ίνα καταστήση λαμπροτέρας τας θρησκευτικάς παραστάσεις. Νυχθημερόν εκάπνιζε το θυμίαμα, εκαίοντο κηρία και αντήχουν οι κώδωνες και του πλήθους αι ζητωκραυγαί. Μόνον αι Ρωμαΐδες δέσπουναι παρεπονούντο ενίοτε κατά του ποντίφηκος, ως μη τηρούντος όσα παρά της νεότητος και του κάλλους αυτού επερίμενον, αλλά κακείναι ήλπιζον ότι ταχέως ήθελε γνωρίσει και διορθώσει το σφάλμα του, ακολουθών και κατά τούτο το παράδειγμα των προκατόχων του και παραδίδων αυταίς της καρδίας και του ταμείου του τας κλείδας.

Δύο σχεδόν έτη διήρκεσε της ημετέρας ηρωίδος η φιλόδοξος μέθη και η απaráμιλλος δραστηριότης, εις διάστημα των οποίων χειροτόνησε δεκατέσσαρας επισκόπους, ανήγειρε πέντε εκκλησίας, προσέθεσε νέον δόγμα εις το Πιστεύω¹¹, έγγραψε τρία κατά των εικονομάχων βιβλία, εκούρευσε τον αυτοκράτορα Λοθάριον, έστειψε τον διάδοχον αυτού Λουδοβίκον και πολλά άλλα αξιομνημόνευτα έπραξε, τα

οποία μετά θαυμασμού μνημονεύουσιν οι χρονογράφοι, οι δε μη θέλοντες να παραδεχθώσι την Ιωάνναν ως πάπαν αποδίδουσι τα μεν εις τον προκάτοχον, τα δε εις τον διάδοχον αυτής η και εξαλείφουσιν εκ της παπικής ιστορίας.

Ούτω εχρονολόγουν και οι βουρβονισταί την βασιλείαν Λουδοβίκου του ιη' από της ημέρας του θανάτου του αδελφού του, παρατρέχοντες ως μικρού λόγου άξια του Ναπολέοντος τας δάφνας και την κοσμοκρατορίαν. Αν δε μέχρι τέλους υπερίσχουν οι απόγονοι του Αγ. Λουδοβίκου, αν κατώρθουν όλα του Κορσικανού τα αγάλματα να κρημνίσωσι και εκ πάντων των βιβλίων να εξαλείψωσι το όνομά του, ως επεχείρησαν οι καθολικοί κατά της Ιωάννας, τις οίδεν αν, «περιπλομένων ενιαυτών», δεν ήθελε και ο γίγας εκείνος καταντήσει ούχ ήττον αμφίβολος και μυθώδης των προ αυτού γιγάντων, οίτινες συνεσώρευσαν όρη επί ορέων, ίνα πολιορκήσωσι τον ουρανόν;

Μετά δε χίλια ή δισχίλια έτη, αφού η Ελλάς καταντήση ως και η Γαλλία χώρα των αναμνήσεων, ήθελεν ίσως επέλθει περίεργός τις αρχαιολόγος, εξετάζων τα περί Βοναπάρτου, ως σήμερον ημείς τα περί Ιωάννας, και πληροφορών τους αναγνώστας του ότι εις τους σκοτεινούς της ιστορίας χρόνους έζησε τολμηρός τις ανήρ, ον άλλοι μεν καλούσι Ναπολέοντα και άλλοι Προμηθέα, επιχειρήσας να αρπάση την εξουσίαν των βασιλέων και υπό τούτων προσηλωθείς εις έρημον κατά τα πέρατα της γης βράχον, όπου αχόρταγος γυψ ονόματι Ούδσων¹² κατέτρωγε τα σπλάγγνα του. Αλλ' επανέλθωμεν εις την Ιωάνναν.

Αι υψηλαί της κοινωνίας θέσεις ομοιάζουσι τα βουνά, τα μακρόθεν τοσούτον αρμονικά το σχήμα και την όψιν φαιδρά, οτέ μεν παρθενικήν εκ νεφελών εσθήτα ενδεδυμένα, οτέ δε ενθυμίζοντα διά της χροιάς των τον χρυσόν εις τους εμπόρους ή την πορφύραν εις τους βασιλείς· αλλ' άμα τις αναβή εις την κορυφήν, υπό τριβόλων, ακανθών και θηρίων, εν Αττική δε και υπό ληστών περικυκλούται.

Τοιούτος υπήρξε και διά την ημετέραν ηρωίδα ο θρόνος του Αγ. Πέτρου. Νυχθημερόν πολιορκουμένη υπό γραμματέων, κολάκων, αυλοδούλων και άλλων τοιούτων αδηφάγων επαιτών, οίτινες περικυκλούσι τους θρόνους ως οι κόρακες τα θνησιμαία, ταχέως εβαρύνθη να τείνη τους πόδας εις τους χαμερπείς αυτών ασπασμούς, ενθυμουμένη μετά πόθου τας χρυσάς ημέρας, ότε αντί των σανδαλιών έτεινε τα χείλη της εις τα θερμά φιλήματα του Φρουμεντίου. Η φιλοδοξία ομοιάζει τας βδέλλας, αίτινες εκπνέουσιν άμα κορεσθώσιν· η δε Ιωάννα ήρχιζεν ήδη ν' αηδιάζη την οσμίν του θυμιάματος ως οι μάγειροι την κνίσσαν των ορτύγων.

Πολλάκις εχασμήθη, ενώ ολόχρυσος ιερούργει προ του θυσιαστηρίου του Αγ. Πέτρου, πολλάκις δε και ενώ από του ύψους του Βατικανού ευλόγει την Ρώμην και όλην την οικουμένην.¹³

Αλλ' ενώ διεσκεδάζοντο οι ατμοί της φιλοδοξίας, εξύπνουν και πάλιν αι αρχαίαι επιθυμίας. Η πλήξις απαλύνει τας γυναικείας καρδίας ως η θερμότης το κηρίον, η δε αργία και η καλή τράπεζα έχουσιν επί των παθών την αυτήν ενέργειαν, ην και το έλαιον επί του πυρός. Τούτο γνωρίζοντες οι αρχαίοι Αιγύπτιοι εμέτρουν μετά φειδωλίας εις τους βασιλείς των τον άρτον, το κρέας, τα στρώματα της κλίνης και του ύπνου των τας ώρας, υποβάλλοντες αυτούς, ίνα μείνωσι κατάλληλοι να βασιλεύωσιν, εις την αυτήν περίπου δίαιταν, εις ην και οι Άγγλοι τους ιπποδρομικούς των ίππους. Άλλως όμως έζων οι διάδοχοι του Πέτρου, αναπαυόμενοι επί κυκνειών πτερών και τρώγοντες περδίκων πυραμίδας και ελάφων εκατόμβας, κατά δε τας νηστησίμους ημέρας περωτούς ιχθύας, ήτοι χήνας και νήσσας, και πλην τούτων ιχθύων ωά, βολβούς, οστρείδια, αμανίτας¹⁴ και άλλα καλά πράγματα, αναπληρούντα τα μήλα εκείνα της Εδέμ, άτινα κατά τους ραβίνους αντί πυρήνων περιείχον κανθαρίδας.

Ταύτα πάντα κατέστησαν την ημετέραν ηρωίδα πρότυπον συνταγματικού βασιλέως, οίτινες ως οι θεοί του Επικούρου ρέγχουσιν επί του υψηλού θρόνου των, παραδίδοντες την ράχιν των κυβερνωμένων εις τας ψαλίδας των υπουργών, ως παρέδωκε κατά τους Μανιχαίους και ο Πλάστης τον κόσμον εις την διάκρισιν του Διαβόλου. Εν τούτοις τα πράγματα (εννοώ τα ρωμαϊκά) εβάδιζον κακήν κακώς, οι υπό του Λέοντος συσσωρευθέντες θησαυροί είχαν μεταβληθή εις ίππους, λιτανείας, συμπόσια και συντάξεις, οι δε κλειδούχοι του παπικού ταμείου, καίτοι προ πολλού κενώσαντες αυτό, δεν έσπευδον ν' αποσυρθώσι, μιμούμενοι τον Διογένη, όστις, αφού έπιε τον οίνον, εκλείσθη εις το βαρέλιον. Ο δε μακαριώτατος Ιωάννης η', και υποθέσεις και υπηκόους και βούλλας και αφορισμούς και άλλα παπικά αθύρματα βαρυνθείς, είχεν αποσυρθή εις Οστίαν, ήτις ήτο η Κέρκυρα των τότε παπών, κακει εν μέσω φαιδρού ομίλου αγενείων ιερέων διήγεν αφρόντιδας ημέρας, βαυκαλώμενος υπό των γλαυκών κυμάτων της Μεσογείου και της μελωδίας των αυλών, βαρβίτων, τριχόρδων¹⁵ και ευνούχων, οίτινες ηκολούθουν πανταχού την αυτού Αγιότητα, ως ηκολούθει το έκπτωτον βασιλέα μας το κυβερνητικό του χαρτοφυλάκιον και η μέριμνα των υπηκόων του.

Η Ιωάννα ευρίσκετο τότε εις τον ήμισυν δρόμον του βίου, ως ο Δάντης ότε απήντησεν εις το δάσος τον λέοντα, την πάρδαλιν και τον λύκον· εκείνη δε ησθάνετο πλησιάζοντα άλλα θηρία ουχ ήττον των λύκων και λεόντων εις τας γυναίκας φοβερά, τας λευκάς τρίχας και τας ρυτίδας. Το κάλλος της έψαλλεν, ούτως ειπείν, το κύκνειόν του άσμα. Αλλά καιτοι φαγούσα τοσούτους απηγορευμένους καρπούς διετήρει ακόμη λευκούς και ακεραίους όλους της τους οδόντας, η δε όρεξις αυτής χάριν της φιλοδοξίας επί τοσούτον θυσιασθείσα ήρχισε και πάλιν να ταράσση τα στήθη της, άτινα ήσαν κακείνα ουχ ήττον των οδόντων στερεά και καλώς διατηρημένα.

Πολλάκις συναθροίζουσα εις πολυτελές συμπόσιον πάντας τους ευπροσώπους αυλικούς της, περιήρχετο μετά το γεύμα τας τάξεις των ρασοφόρων εκείνων Αδωνίδων, ως η σεμνή Αικατερίνη τας των σωματοφυλάκων της, διστάζουσα προς ποίον εξ αυτών ήθελε προσφέρει το μήλον και πολύ μάλλον τίνι τρόπω ηδύνατο ευσχήμως να το προσφέρει. Άλλοτε πάλιν κατανοούσα το μέγεθος του προβλήματος ωπισθοδρόμει μετά τρόμου, ως συνταγματικός βασιλεύς έμπροσθεν αυθαιρεσίας, ήτις είναι των συνταγματικών Ενδυμιώνων ο απηγορευμένος καρπός. Η Ιωάννα ολίγον εφρόντιζε περί του μεγέθους της ασεβείας και έτι ολιγότερον εφοβείτο την ετυμηγορίαν του ουρανίου δικαστηρίου, το οποίον τιμωρεί στιγμιαίαν αδυναμίαν δι' αιωνίου πυρός, βράζον εις την αυτήν χύτραν τον προξενήσαντα λύπην ή ηδονήν τινά εις τον πλησίον του. Πολύπειρος δε ούσα και έξυπνος γυνή δεν ηδύνατο να πιστεύση ότι έθεσεν ο Θεός επί της γης τοσαύτα αγαθά, ίνα απέχωμεν αυτών, ως παρατίθενται εις τα αγγλικά συμπόσια αι σταφυλαί, ίνα μη τρώγωνται, αλλ' εφοβείτο το σκάνδαλον, την εγκυμοσύνην και τας κακάς γλώσσας, τους τρεις τούτους «σωματοφύλακας» της γυναικειάς σωφροσύνης· αν δε οι άνδρες ήσαν στείροι ως οι ημίονοι και βωβοί ως οι ιχθύες ουχί να στενάξωσιν, αλλ' ουδέ ν' αναπνεύσωσι, νομίζω, ήθελον αφίνει αυτούς αι απόγονοι της Εύας.

Επί δύο ολόκληρους μήνας επάλαισε κατά του Δαίμονος η Ιωάννα, σκορπίζουσα φύλλα άγνου επί της κλίνης της, ως αι Αθηναίαι κατά τας εορτάς της Δήμητρος, πίνουσα αφεινήματα νυμφαίας κατά την συμβουλήν του Πλινίου, τρώγουσα θριδάκων κορυφάς ως ο Άγ. Ιωάννης ο νηστευτής, και ουδέν παραλείπουσα των μεσαιωνικών φαρμάκων, ίνα καταπνίξη τους νεανικούς πόθους, οίτινες ανεβλάστανον εις τα τεσσαρακονταετή της στήθη ως τα άνθη επί των ερειπίων. Αλλ' οι τοιούτοι πόθοι ομοιάζουσι την άσβεστον, ήτις όσω περισσότερο βρέχεται, τόσω μάλλον ανάπτει. Μετά πάσαν κατά της σαρκός νίκην αντί να ψάλλη επινίκια έκλαιεν η Ιωάννα ως ο

Βρούτος, αφού εθυσίασε τον υιόν του υπέρ της πατρίδος. «Μια ακόμη τοιαύτη νίκη και εχάθην» έκραξεν ο Πύρρος, αριθμών τους πεσόντας στρατιώτας του· ταυτά έλεγε και η Ιωάννα, αποσπώσα μετά άγρυπνον νύκτα τρεις λευκανθείσας τρίχας της. Βεβαίαν ήδη προβλέπουσα την ήτταν περιττόν ενόμισε να προμηκύνη την πάλην· τον δε νικητήν αυτής προ πολλού είχεν εκλέξει.

Ολίγας στιγμάς πριν αποθάνη, είχε κληροδοτήσει εις αυτήν ο Άγιος Λέων τον μονογενή υιόν ή μάλλον ανεψιόν του, (διότι ανεψιοί καλούνται εν Ρώμη τα τέκνα των παπών, όταν μάλιστα ούτοι τύχωσι και άγιοι), εικοσαετή τότε νεανίαν, ξανθόν ως σκύλον της Λακωνικής¹⁶ και αφωσιωμένον, ως εκείνοι, εις την Ιωάνναν, ήτις είχε καταστήσει αυτόν μυστικόν θαλαμηπόλον, μέγα και επίζηλον αξίωμα κατά την εποχήν εκείνην. Ο παπικός εκείνος βλαστός εκαλείτο Φλώρος και εκοιμάτο πάντοτε παρακείμενον του αποστολικού κοιτώνος δωμάτιον, έτοιμος ων να τρέξη εις τας προσκλήσεις του παπικού κωδωνίσκου.

Η ημετέρα ηρωίς συνείθιζεν, ως οι αρχαίοι Αθηναίοι, να εκτελή όσα απεφάσιζεν άνευ αναβολής· αλλά τότε ευρέθη κατά πρώτην φοράν εις μεγάλην αμηχανίαν, μάτην ζητούσα να εύρη πώς ηδύνατο, πάπας ούσα, να τείνη εις τους ασπασμούς του αθώου εκείνου νεανίσκου άλλο τι πλην των σανδαλιών της. Πολλάκις εν ώρα μεσονυκτίου φεύγουσα γυμνόπους την άυπνον κοίτην της εισέδυνεν ακροποδητεί εις τον θάλαμον, όπου εκοιμάτο ο υποψήφιος διάδοχος του Φρουμεντίου, και σκιάζουσα διά των δακτύλων το φως της λυχνίας, ως η σελήνη τας ακτίνας της διά νεφελών, ότε επεσκέπτετο τον Λάτμιον ποιμένα, έμενεν ολοκλήρους ώρας θεωρούσα τον υπνώττοντα νεανίαν. Εσπέραν δε τινά ετόλμησε και να επιπαύση διά του άκρου των χειλέων το μέτωπον του κοιμωμένου, φυγούσα μετά τρόμου, άμα είδε κινούμενα τα βλέφαρά του. Ο δε καλός Φλώρος διηγήθη την επιούσαν εις τους συντρόφους του πώς νυκτερινή οπτασία εις κεντητόν υποκάμισον περιτυλιγμένη επεσκέφθη αυτόν καθ' ύπνου. Αλλ' αι οπτασίαι, τα όνειρα και τα φαντάσματα ήσαν κατά την εποχήν εκείνην συνήθη, ως σήμεραν αι εις τας τραπέζας εμφωλεύουσαι ψυχαί των ηρώων ή και των «ζώων»,¹⁷ ώστε αντί να εκπλήττωνται οι πλείστοι εχασμώντο ακούοντες τας διηγήσεις του νέου θαλαμηπόλου. Αλλ' εκείνος, βέβαιος ων ότι το φάντασμα του δεν ήτο εκ των συνήθων, έτρεμε την επιούσαν επί της κλίνης του μη δυνάμενος να κλείση τους οφθαλμούς.

Τα πάντα είχαν ήδη σιωπήσει εις το παπικόν οίκημα πλην των γλαυκών και των ωρολογίων, ότε κρότος ελαφρός ως πτήσις νυκτίου πτηνού ή βάδισμα νέας δεσποινίδος, σπευδούσης εις την πρώτην αυτής συνέντευξιν και φοβουμένης την παρθενική ηχώ των υποδημάτων της, ηκούσθη εις το πρόθυρον του θαλάμου. Η θύρα ηνοιχθή αθορύβως, ως υπό αύλου ωθουμένη φυσήματος και το φάσμα διηυθύνθη προς την κλίνην βαδίζον επί της άκρας των γυμνών ποδών του. Ο Φλώρος ησθάνθη το υποκάμισόν του βρεχόμενον υπό ιδρώτος ψυχρού, ως ύδατος της Στυγός, (του αρκαδικού, εννοώ, ποταμού και όχι του καταχθονίου, όστις ήτο ζεστός), το δε σκότος επηύξανε τον τρόπον του· καθότι ούτε αυτόφωτον, ως τα άλλα φαντάσματα ήτο το φάσμα ούτε έφερε λυχνίαν την νύκτα εκείνην, αλλά μόλις διεκρίνετο υπό το σπινθήρισμα της σβηνομένης θερμάστρας ως λευκόν τι και αμφίβολον νέφος, βραδέως και απειλητικώς προς την κλίνην προχωρούν.

Το νέφος, το φάσμα, ο βρυκόλαξ, η Ιωάννα τέλος πάντων, εστάθη παρά την κλίνην και, ενθαρρυνόμενη υπό της ακινησίας του νεανίσκου, ήρχισε διά του άκρου των χειλέων να λείχη τον απηγορευμένον καρπόν, ον δεν ετόλμα να δαγκάση. Η θερμή εκείνη πρόσψαυσις διεσκέδασεν εν ακαρεί το εις τας φλέβας του νεανίου κυκλοφορούν ρίγος· άμα δε συνελθών εξέτεινεν αμφοτέρους τους βραχίονας, ίνα συλλάβη το φάσμα, όπερ μόλις επρόφθασε να διαφύγη, αφίνον εις χείρας του το ήμισυ του υποκαμίσου και πέντε της κεφαλής του τρίχας. Αλλ' ο καλός Φλώρος δεν ηδύνατο εις τοιαύτα λάφυρα να αρκεσθή· το αίμα αυτού έβραζεν ήδη υπό της συγκινήσεως και περιεργείας, οι δε πόδες εδίωκον την νυκτερινήν οπτασίαν, ήτις έφευγεν ωκύπους.

Δις και τρις περιέδραμον ούτω τον θάλαμον, μέχρις ου περιπλεχθέν το φάσμα εις τας πτυχάς του σχισθέντος χιτώνος ή σαβάνου του κατέπεσεν επί του τάπητος υποκάτω ανοικτού παραθύρου. Ο Φλώρος εξέτεινε τότε πάλιν τας χείρας, αλλ' αντί να απαντήση οστά, σκώληκας, σαπρίαν ή άλλα τοιαύτα κλασικά κοσμήματα των βρυκολάκων, η χειρ αυτού ανεπαύθη επί θερμής και λείας επιδερμίδος, ήτις εφείνετο χρησιμεύουσα ως θήκη εις ζώσαν και πάλλουσαν καρδίαν· ήδη δε ήπλωνε και την άλλην χειρα, αλλά κατ' εκείνην την στιγμήν προβάσα όπισθεν νέφους η σελήνη έλαμψε πανσέληνος επί του προσώπου και των γυμνών μαστών του αγιωτάτου πάπα Ιωάννου του ογδόου!

Ενταύθα, αναγνώστα, ηδυνάμην, αν ήθελον, να δανεισθώ παρά του αββά Κάστη, του πανοσιωτάτου Πούλκη, του αιδεσιμωτάτου Ραβελαι ή άλλου σεμνού ιερέως ολίγην αισχρολογίαν, ίνα δι' αυτής κοπρίσω οπωσούν την διήγησίν μου, ήτις κινδυνεύει να καταντήση άγονος ως η συκή του Ευαγγελίου· αλλ' ούτε θεολόγος, ούτε ιερεύς, ούτε καν διάκονος ων ακόμη, αμφιβάλλω αν έχω το δικαίωμα να ρυπάνω τας χείρας μου και τας ακοάς σου. Εις την αυτήν αμηχανίαν ευρέθη και ο ποιητής του Δον Ζουάν, ότε μετά μακράν καταδίωξιν η χειρ του ήρώδς του ανεπαύθη τέλος πάντων επί του γυμνού στήθους της τρίτης ή τετάρτης ηρωίδος του, ως η κιβωτός επί του όρους Αραράτ. Μη γνωρίζων δε τίνι τρόπω ηδύνατο να παραστήση κοσμίως τα μετέπειτα, παρήτησεν ο Βύρων το ποίημα και την ποιήσιν και γενόμενος μισάνθρωπος και φιλέλλην υπό της απελπισίας, έτρεξε να ταφή εις τους βούρκους του Μεσολογγίου.

Αλλ' εγώ γράφω αληθή ιστορίαν αναγκάζομαι εκών άκων να ομολογήσω ότι μεταξύ της Ιωάννας και του Φλώρου τοσούτον επροχώρησαν τα πράγματα μετά τας αναγκαίας εξηγήσεις, ώστε αι παρειαι της Παναγίας, ην ελησμόνησαν να σκεπάσωσιν, έγιναν ερυθραι υπό της αισχύνης, αι του Αγ. Πέτρου κίτριναι υπό της οργής, η εικόν του Εσταυρωμένου κατέπεσε και εθραύσθη, ο δε προστάτης Άγγελος του πάπα Ιωάννου η', όστις δεν είχε ακόμη εννοήσει ότι ο κλειδούχος του Παραδείσου ήτο γυνή, απέπτη εις ουρανόν σκιάζων το πρόσωπον διά των πτερύγων. Αν ήτο ημέρα, ότε διεπράττετο το ανοσιούργημα εκείνο, ήθελε συμβή αναμφιβόλως και έκλειψις ηλίου, ως ότε εσφάγη ο Καίσαρ, απέθανεν ο Αύγουστος και εσταυρώθη ο Ιησούς· αλλ' επειδή ήτο νυξ βαθεία, μόνην την σελήνην ηδυνήθησαν να παραστήσωσιν ημίν οι φιλαλήθεις χρονογράφοι σκιαζομένην υπό αιμοβαφούς νεφέλης. Κατ' άλλους πάλιν το θαύμα ανεβλήθη μέχρι της επιούσης πρωίας, καθ' ην μάτην επερίμενον οι κάτοικοι της αιωνίου πόλεως το άστρον της ημέρας· ώστε η νυξ εκείνη υπήρξε τριπλή, ως ότε ο Ζευς εφύτευσε τον Ηρακλή· αλλ' αμφιβάλλω αν εύρεν αυτήν μακράν η Ιωάννα, διότι κατά τον Σολομώντα «Άδης και πυρ και έρωσ γυναικός ου μη είπωσιν αρκει¹⁸».

Την επιούσαν της τριπλής εκείνης νυκτός, ότε ο πάπας Ιωάννης επαρουσιάσθη εις τους αυλικούς του, το πρόσωπον της αυτού αγιότητος ηκτινοβόλει, τα χείλη και αι χείρες εμοίραζον αφειδώς ευχάς, συντάξεις και ευλογίας, και όλη η παπική εκείνη χαρά αντανακλάτο επί του προσώπου των αυλικών, οίτινες ανήγειρον φαιδρώς την κεφαλήν ως στάχεις ποτισθέντες μετά μακράν ανομβρίαν. Ο αρχηγός της

χριστιανοσύνης διένειμε την ημέραν εκείνην τέσσαρας επισκοπάς, χειροτόνησεν ιερείς δεκαεξί διακόνους, προσέθεσε δύο αγίους εις το συναξάριον, απήλλαξεν από της αγχόνης πέντε κακούργους και από της πυράς είκοσιν αιρετικούς, λυπούμενος ότι δεν είχε εκατόν, ως ο Βριάρεως, χείρας ίνα περισσοτέρας χάριτας μοιράση. Μετά ταύτα μετέβη η Ιωάννα εις την εκκλησίαν και είτα υπεδέχθη τους πρέσβεις του πρίγκηπος Ανσιγίζου, ζητούντος βοήθειαν κατά των Σαρακηνών. Αλλ' ενώ ταύτα πάντα έπραττε μηχανικώς, ο οφθαλμός αυτής πανταχού ανεζήτει τον Φλώρον, και το πνεύμα επτερούγιζε περί την κλίνην της ως μέλισσα περί άνθος, πολλάκις δε εις το διάστημα της ημέρας εκείνης εψιθύρισε ως ο Προφητάναξ: «Τις δώσει μοι πτέρυγας ωσει περιστεράς και πετασθήσομαι και καταπαύσω!»¹⁹.

Δύο ολοκλήρους μήνας εξακολούθησεν η Ιωάννα πλέουσα ως κύκνος εις τα νάματα ανεξαντλήτων ηδονών και υπό του νέου εραστού της λατρευομένη, ει και είχε ήδη υπερβή τον μεσαίον εκείνον σταθμόν του βίου, μετά τον οποίον στρέφομεν μετά πόθου το βλέμμα προς τα οπίσω. Αλλ' ο Φλώρος ευρίσκετο ακόμη εις την ευδαίμονα εκείνην ηλικίαν, καθ' ην και αι άκανθαι φαίνονται ημίν ευώδεις και όλαι αι γυναίκαί ωραίαί, καθ' ην εκθέτομεν εις δημοπρασίαν την καρδίαν και τα χείλη μας, ριπτόμενοι αφόβως εις πάσαν ανοιγομένην ημίν αγκάλην, ως ο Δανιήλ εις τον λάκκον των λεόντων, ζητούντες ύδωρ, ίνα σβέσωμεν την δίψαν μας, και αδιαφορούντες, ως οι Άραβες, αν διαυγές είναι ή αμμώδες και θολωμένον. Άλλως δε καιτοι τεσσαρακοντούτις ουδόλως ευκαταφρόνητος ήτο η ημετέρα ηρωίνη, έχουσα ακόμη λευκοτέρους των τριχών τους οδόντας και αναπληρούσα τον χνουν και το άρωμα της νεότητος διά της ηδυπαθούς εκείνης στρογγυλότητος και ηγεμονικής ευσαρκίας, ήτις τοσοούτον θέλγει τους αγενείους νεανίσκους, αγαπώντας να εμπιστεύωνται εις χείρας στιβαράς και εμπείρους της καρδιάς των τας ηνίας.

Πολλοί κριτικοί (αγνοώ αν ορθόδοξοι ή αιρετικοί) προτιμώσι την Οδύσσειαν της Ιλιάδος· υπάρχουνσι δε και ζωγράφοι προτιμώντες τα ερείπια των νεοκτίστων οικοδομών και γαστρονόμοι τας σαπράς πέρδικας αγαπώντας· ούτω και πολλοί οπαδοί του Σολομώντος ισχυρίζονται, ότι μόνον αι ώριμοι δέσποιναι γνωρίζουσι να αρτύωσιν εμπείρως τον απηγορευμένον καρπόν, στρώνουσαι δι' ανθέων την προς αυτόν άγουσαν οδόν, ως οι Ιησούται την του Παραδείσου. Ο Πετράρχης, αφού εγήρασεν, ωνειροπόλει ιδανικήν τινά γυναίκα συνενούσαν την τέχνην ταύτην μετ' ανθηράς νεότητος, και μάτην περιέτρεχε κήπους και δάση ίνα ανεύρη την χίμαιραν ταύτην, ήν ωνόμαζεν εύχυμον καρπόν επί ανθούντος δενδρυλλίου.²⁰ αλλ' ο Φλώρος

δεν είχε ακόμη καταντήσει να ονειρεύηται λευκούς κοσύφους, την δε Ιωάνναν του, καίτοι τεσσαρακοντούτιδα, ουδέ αντί δύο εικοσαετών παρθένων ήθελεν ανταλλάξει.

Εν τούτοις το θέρος είχε παρέλθει προ πολλού και ο αγιώτατος Πατήρ δεν έσπευδε να επιστρέψη εις την καθέδραν του. Τα τελευταία του έτους φύλλα εσωρεύοντο παρά τας ρίζας των δένδρων, η θάλασσα εμυκάτο αντί να ψιθυρίζει, οι λύκοι κατέβαινον εκ των ορέων, αλλ' οι δύο ερασταί διέμενον φαιδροί και φιλοπαίγμονες, ως την άνοιξιν αι τρυγόνες. Πολλοί φιλόσοφοι επροσπάθησαν να εύρωσιν κατά τι διαφέρει ο άνθρωπος του κτήνους· και οι μεν Εβραίοι ισχυρίσθησαν ότι διαφορά καμμία δεν υπάρχει²¹, οι δε χριστιανοί ότι ο άνθρωπος έχει αθάνατον ψυχήν, οι φιλόσοφοι ότι είναι λογικός και ο Αριστοτέλης ότι παρνίζεται συχνότερον των άλλων ζώων.²² Αλλά κάλλιον τούτων επέτυχε, νομίζω, ο Σωκράτης, παρατηρήσας ότι κατά τούτο υπερέχον τα ζώα, ότι όσα την άνοιξιν μόνον πράττουσιν εκείνα, ταύτα ο άνθρωπος δύναται καθ' όλον το έτος να πράξη²³.

Ο Ζευς, ίνα δικαιολογήσας υπερόγκους συζυγικάς απαιτήσεις του, ρίπτων το σφάλμα εις την επιρροήν της ανοίξεως, διέττατε την γην να βλαστώνη άνθη, οσάκις επεθύμει μετά της Ήρας να «ομιλήσῃ», (καθ' ην έννοιαν δίδει εις το ρήμα τούτο ο κύρ. Φίλιππος Ιωάννου)· η δε Ιωάννα, μη δυναμένη το αυτό θαύμα να κατωρθώσῃ, ανεπλήρως διά ξύλων και λαμπάδων τας ακτίνας του εαρινού ηλίου, την οσμήν των ανθέων δι' αλόης και κινναμώμου και το κελάηδημα των πτηνών δι' αυλών και ασμάτων. Τα συμπόσια, οι κύβοι, οι πίθηκες, οι μίμοι, οι γελωτοποιοί και αι άλλαι του μεσαιώνος διασκεδάσεις διεδέχοντο αλλήλας ακαταπαύστως εν των παπικώ ανακτόρω, κατά δε τους χρονογράφους πολλάκις αντήχουν εκεί άσματα βακχικά και χορευτών ποδοκρουσία. Ουδέποτε πλέον παρευρίσκετο εις τους όρθρους ο ποντίφηξ ακολουθών το του Σολομώντος: «Εις μάτην υμίν εστιν το ορθρίζειν»²⁴ τας δε ευχάς, τας λειτουργίας και ακολουθίας συνέθετεν ο ίδιος²⁵ κατά το ρητόν του Ευαγγελίου, το απαγορεύον εις τους χριστιανούς την μωρολογίαν· πολλάκις δε αφού μετά τρισμακαρίαν νύκτα απεσπάτο από του φίλου της τας αγκάλας συνέβη αυτή, καθώς ενόθευσε το Πιστεύω ούτω και το Πάτερ ημών να τροποποιή αντί του επιουσίου άρτου, τον Φλώρον αυτής τον επιούσιον ζητούσα παρά του Ουρανίου Πατρός.

Βασιλεύς τις της Περσίας, ο Κύρος, ο Καμβύσης, ο Ξέρξης ή ο Χοσρόης, δεν ενθυμούμαι ακριβώς ποίος εξ αυτών, υπέσχετο πολυτάλαντον αμοιβήν εις εκείνον όστις ήθελεν εφεύρει αυτών νέο τι είδος ηδονής· το κατ' εμέ ήθελον προθύμως

αρκεσθή εις τας από της πτώσεως του Αδάμ υπαρχούσας, αλλά το κακόν είναι ότι ουδέ εκείνα είναι διαρκείς. Το γλυκύ ποτήριον ή εκφεύγει της χειρός, πριν προφθάσωμεν να σβύσωμεν την δίψαν μας ή το εν αυτώ θείον νέκταρ μεταβάλλεται εις όζος, και τότε ημείς αυτοί αποστρέφομεν μετ' αηδίας τα χείλη.

Η δε ημετέρα ηρωίς, ενώ έπλεε πλησίστιος εις το πέλαγος της ηδονής, προσέκοψεν αίφνης κατά φοβερού τινός υφάλου, ον προ πολλού είχε παύσει να φοβήται. Η δεκαετής μετά του Φρουμεντίου και των αντεραστών αυτού συμβίωσις είχε πείσει σχεδόν αυτήν, ότι ηδύνατο να φάγη όσα ήθελεν απηγορευμένα μήλα χωρίς φόβον να εξογκωθή η κοιλία της· προ πολλού δε μη ανοίξασα τας Γραφάς είχε λησμονήσει ότι όλαι σχεδόν αι βιβλικαί ηρωίδες, η Σάρα, η Ρεβέκκα, η Ραχήλ και αι άλλαι, ήσαν στείραι μέχρι γήρατος και έπειτα εγέννησαν πατριάρχας και προφήτας. Πολύ λοιπόν ηπόρησεν, ότε τα εις το τέταρτον βιβλίον του Αριστοτέλους περιγραφόμενα συμπτώματα ειδοποιούσαν αυτήν, ως ο άγγελος την μητέρα του Σαμψών²⁶, ότι ο Ύψιστος ηυλόγησε τέλος πάντων τα σπλάγχνα της. Αλλ' η μεν Εβραία εσκίρτησεν εκ της χαράς εις το πρώτον σκίρτημα του τέκνου της, η δε Ιωάννα αφήκεν υπό της ταραχής να καταπέση το ποτήριον, το οποίον έφερεν εις τα χείλη της, και ενώ οι σύνδειπνοι επευφήμουν εξηγούντες ως καλόν οiwόν τον χυθέντα οίνον, έτρεξεν εκείνη εις τον θάλαμόν της, όπου κλεισθείσα ήρξατο να κλαίη την συμφοράν της.

Πάντες οι οφθαλμοί ήσαν προ πολλού κεκλεισμένοι εν τω παπικώ ανακτόρω, η δε Ιωάννα ηγρύπνει ακόμη στηρίζουσα επί των χειρών την κεφαλήν, ως ο Άγ. Πέτρος αφού ηρνήθη τον Χριστόν, και μάτην αναζητούσα πώς ηδύνατο ν' αποφύγη τον απειλούντα αυτήν κίνδυνον. Οτέ μεν εσκεπτετο, εγκαταλείπουσα την Ρώμην και τας κλείδας του Παραδείσου να φύγη μετά του Φλώρου εις άγνωστον τινά της γης γωνίαν, οτέ δε δι' εξορκισμών ή και δι' ιατρικών να εκδιώξη τον εις την κοιλίαν της συστηθέντα απρόσκλητον και οχληρόν ενοικέτην. Αλλ' αμφοτέρα τα σχέδια ταύτα πολλάς παρίστων δυσχερείας και ακάνθας· καθότι ούτε την αποστολικήν έδραν ήθελε να χάση ούτε την ζωήν αυτής ωρέγετο να κινδυνεύση, άλλη δε λύσιν του κόμβου εκείνου ματαίως εξήτει ν' ανεύρη.

Η κεφαλή αυτής ήτο βαρεία, τα ότα της εβόμβουν και προ των οφθαλμών επλανώντο οι σπινθήρες και τα σκότη εκείνα, άτινα ως βέβαια σημεία εγκυμοσύνης εθεώρει ο Σταγειρίτης, ότε αίφνης πολύς κρότος πτερύγων αντήχησεν εις τας ακοάς

της. Εις το άκουσμα εκείνο ανήγειρεν η Ιωάννα την κεφαλήν, και έμπροσθέν της ίστατο λευκόπτερος νεανίσκος ενδεδυμένος αστράπτουσιν εσθήτα, ίριδα φέρων επί της κεφαλής, ερυθράν λαμπάδα εις την δεξιάν και ποτήριον εις την αριστεράν. Η ημετέρα ηρωίς ουδέποτε ιδούσα άγγελον πλην μόνον εν εικόνι, τοσούτον υπό της οπτασίας εταράχθη, ώστε ούτε να εγερθή προς υποδοχήν του ξένου ηδυνήθη ούτε καν κάθισμα εφρόντισεν να προσφέρει. Εν τούτοις ο ουράνιος απεσταλμένος, διπλώσας τα πτερά του και αποσείσας τους καταπίπτοντας επί του μετώπου του ξανθούς βοστρύχους, «Ιωάννα», είπε, προσηλών πύρινον βλέμμα επί της αθλίας παπίσσης, «η λαμπάς αύτη σοι αναγγέλλει το πυρ το αιώνιον προς τιμωρίαν των ανομημάτων σου, το δε ποτήριον πρόωρον θάνατον και κατασχύνην επί της γης. Έκλεξον μεταξύ αυτών».

Η αγγελική εκείνη πρότασις έρριψεν εις φοβεράν αμηχανίαν την δύστηνον ημών ηρωίδα, ήτις επί πολύ έμεινε αμφίρροπος, ως ο Δαυίδ, ότε επρόκειτο μεταξύ πείνης, πολέμου και πανώλους να εκλέξη. Ο φόβος του θανάτου και ο τρόμος της Κολάσεως επάλαιον εις τα στήθη της πτωχής Ιωάννας, ως ο Ησαύ και ο Ιακώβ εν τη κοιλία της Ρεβέκκας.²⁷ Εν αρχή εξέτεινε την χείρα προς την φλέγουσαν δάδα, θυσιάζουσα την μέλλουσαν ζωήν χάριν της παρούσης, αλλά τόσοσιν αγρίως ανεκάγχασαν τα πνεύματα της αβύσσου, άτινα παρευρίσκοντο πάντοτε αοράτως εις τας τοιαύτας σκηνάς, και τοσαύτη επεσκίασε το πρόσωπο του αγγέλου κατήφεια, ώστε μεταμεληθείσα εξέτεινε την άλλην χείρα και λαβούσα το ποτήριον της αισχύνης εκένωσεν αυτό μέχρι πυθμένος.

Ταύτα, αναγνώστα μου, διηγούνται οι καλοί χρονογράφοι, συ δε, αν μεν ανήκεις εις την σχολήν των Ευημεριστών, οίτινες τα θαύματα της Γραφής εξηγούσι διά φυσικών αιτίων, ως ο Πλάτων τα της μυθολογίας, ισχυριζόμενοι ότι ο οδηγήσας τους μάγους αστήρ ήτο απλώς φανάριον, ότι ο προσφάρας το κρίνον εις την Παναγίαν άγγελος ήτο μετημφιεσμένος εραστής, ο δε Λάζαρος εκοιμάτο βαθέως, ότε ανεστήθη υπό του Ιησού, αν, λέγω ανήκεις εις την σχολήν ταύτην, δύνασαι να υποθέσης ότι και η Ιωάννα είδε τον άγγελον εν ονειρώ ή ότι φιλάστειος τις διάκονος, μαθών τα μυστικά της εστολίσθη διά πτερών, ίνα την τρομάξη· αν δε προτιμάς το σύστημα του Στράους, όστις, αντί να χρονοτριβή ζητών εξηγήσεις δυσεξηγήτων πραγμάτων, ακοπώτερον εύρε να ονομάση μύθους τα θαύματα και τα Ευαγγέλια, δύνασαι να θεωρήσης της ημετέρας ηρωίδος την οπτασίαν ως απλήν εφεύρεσιν των ρασοφόρων βιογράφων της. Το κατ' εμέ εις ουδεμίαν ανήκων σχολήν προτιμώ να πιστεύσω το

πράγμα όπως το ανέγνωσα, διότι κατά το Σολόμωντα ο «άκακος πιστεύει παντί λόγω.»²⁸

Ότε την επιούσαν εισήλθεν ο Φλώρος εις τον παπικόν κοιτώνα, εύρε την αυτού αγιότητα κατάκοιτον επί του τάπητος και υπό φοβερών κατεχομένην σπασμών· μάτην δε ο πτωχός νεανίας εζήτησεν, ως άλλος Πυγμαλίων, να θερμάνη διά των χειλέων του την υπό του τρόμου απολιθωθείσαν φίλην του. Επί δεκαπέντε όλας ημέρας έμεινεν η Ιωάννα επί τη κλίνης της αμφίρροπος μεταξύ ζωής και θανάτου. Ότε δε μετά την μακράν εκείνην αγωνίαν ηγέρθη τέλος πάντων, έσπευσε να επιστρέψη εις Ρώμην και κλεισθείσα εν τω ευκτηρίω της απηγόρευσε την είσοδον αυτού εις πάντας τους αυλικούς και εις αυτάς ακόμη τας ακτίνας του ηλίου. Εκεί πολιορκουμένη νυχθημερόν υπό απαισιών φασμάτων, ως ο Σαούλ, αφού είδε την σκιάν του Σαμουήλ, κατήνησε μετ' ολίγον της πρώην Ιωάννας σκιά, ανασκιρτώσα οσάκις έτριξε θύρα και λιποθυμούσα αν γλαυξ ή νυκτικόραξ έκρωζε την νύκτα επί της στέγης του Βατικανού.

Η θέα των κατοίκων του ουρανού ουδέποτε ωφέλησε τους δυστυχείς θνητούς, οίτινες ηξιώθησαν να ίδωσι κατά πρόσωπον θεούς, αγγέλους ή αγίους. Η Σεμέλη κατεφλέχθη υπό των ακτίνων του Διός, ο όσιος Νίκων έμεινε μονόφθαλμος αφού είδε την ένδοξον ωραιότητα της Παναγίας²⁹, ο Αγ. Παύλος ετυφλώθη υπό της λάμψεως του Ιησού³⁰ και ο Ζαχαρίας έμεινε βωβός μετά την εμφάνισιν του Αγγέλου³¹ οι δε Εβραίοι τοσούτον εφοβούντο τας οπτασίας, ώστε καθ' εσπέραν πριν πλαγιάσωσι παρεκάλουν τον Ύψιστον να φυλάξη αυτούς από τα φοβερά εκείνα «πράγματα τα περιπατούντα εν τω σκότει»³².

Αλλ' ενώ τους κατοίκους του άλλου κόσμου έτρεμεν ο ποντίφηξ, φοβερώτεροι εχθροί ηπειλούν την εξουσίαν του και εκορυφούτο κατ' αυτού των Ρωμαίων καταφορά. Οι τότε Ιταλοί δεν ωμοίαζον τα σήμερα συνταγματικά έθνη, τα θεωρούντα τους βασιλείς ως απλά αρχιτεκτονικά κοσμήματα τιθέμενα επί της κορυφής του πολιτικού οικοδομήματος, ως τα αγάλματα επί τη στέγης των ναών· ολίγον δε ασχολούμενοι εις συνωνυμικάς μελέτας, δεν είχαν εισέτι φθάσει να εξακριβώσωσι την μεταξύ των λέξεων «βασιλεύειν» και «κυβερνάν» διαφοράν, αλλ' απήτουν παρά του άρχοντος αυτών να άρχη ως και παρά του μαγείρου των να μαγειρεύη. Βλέποντες δε τα ταμεία κενά, τας εκκλησίας σιωπηλάς, τα μοναστήρια μεταβεβλημένα εις καπηλεία, τους Σαρακηγούς ληστεύοντας τα παράλια και τους

ληστάς εσκηνωμένους εις τα προάστια της αγίας πόλεως ηρώτων οι καλοί Ρωμαίοι, εν αρχή μετ' απορίας, είτα μετ' ανυπομονησίας και τέλος μετ' οργής, τι έκαμνεν η αυτού αγιότης και διατί, ενώ υπήρχον τοσούτοι εχθροί να πολεμήση, άφινεν εις την θήκην τα κοσμικά και πνευματικά του όπλα.

Οι ευλαβείς παρεπονούντο διότι δεν απενέμοντο πλέον εις αυτούς ευλογίαι και οι επαίται διότι δεν εμοιράζετο φακή, οι φανατικοί ανέφερον μετά δακρύων ότι από έξ ήδη μηνών ουδείς εκάη μάγος ή αιρετικός, οι δε χωλοί, δαιμονιζόμενοι και παραλυτικοί ηρώτων διατί δεν εθαυματούργει πλέον ο πάπας. Αλλ' οι μάλλον κατά του αγίου πατρός εξηγηριωμένοι ήσαν οι ιερείς άνευ παροικίας, οι ηγούμενοι άνευ μοναστηρίων, οι καγκελάριοι και κοντόσταυλοι, δι' ους δεν υπήρχε πλέον τόπος εις την Αυλήν, οι παράσιτοι οι διωχθέντες του παπικού μαγειρείου, προ πάντων δε οι μαστροποί και οι κουρείς, οίτινες δεν ηδύναντο να εννοήσωσι διατί απεκλείοντο των ανακτόρων, ενώ η τε συνήθεια και η παράδοσις επέταττον εις τον πάπαν το ξύρισμα και την γυναικοκρατίαν. Πάντες ούτοι, αφού πολλάκις και εις μάτην προσέφεραν την αφοσίωσιν, τας εκδηλώσεις, τα ξυράφια και τας υποτρόφους των, απελπισθέντες τέλος πάντων μετετρέπησαν εις φοβερούς επαναστάτας. Μη δυνάμενοι ν' απολαύσωσι κοχλιάριον, ίνα αντλήσωσιν εις την χύτραν της παπικής μεγαλοδωρίας, εζήτουν ήδη ν' ανανατρέψωσιν αυτήν, ως εκριζώνουσι και οι Ινδοί τα δένδρα, ίνα φάγωσι τους καρπούς.

Αλλά και η φύσις αυτή εφαινετο έχουσα κατά το έτος εκείνο επαναστατικάς διαθέσεις. Ο Τίβερις επλημμύρει συμπαρασύρων φραγμούς, λέμβους, πύργους και γεφύρας, ας άνθη ελησμόνουν να ανθήσωσι και τα κεράσια να ωριμάσωσι, καίτοι μεσούντος ήδη του Μαΐου, τα δε πτηνά έμενον επί των κλάδων σιωπηλά και κατηφή, ως οι ευσεβείς πετεινοί των Ιεροσολύμων κατά την εβδομάδα των Παθών. Αλλά το μάλλον θορυβήσαν τους Ρωμαίους σημείον ήσαν νέφη ακρίδων τοσούτον πυκνά, ώστε επί οκτώ ημέρας επεσκίασαν τας ακτίνας του ηλίου, ο δε ήχος των πτερύγων αυτών ωμοίαζε κρότον αρμάτων πολλών τρεχόντων εις πόλεμον³³. Τα φθοροποιά ταύτα έντομα είχαν έξ πτέρυγας, οκτώ πόδας, τρίχας μακράς, ως αι γυναίκες και ουράς φαρμακεράς, ως οι σκορπίοι. Αγνώω αν η περιγραφή αύτη είναι ιστορική ή αν ηρανίσθησαν αυτήν οι χρονογράφοι εκ της Αποκαλύψεως, ως οι Ευαγγελισταί την Καινήν Διαθήκην εκ της Παλαιάς, αλλ' οπωσδήποτε τόσω αδηφάγοι ήσαν αι ακρίδες αύται, ώστε, αφού κατέφαγον τους στάχεις και τα δένδρα, εισώρμησαν εις τας οικίας και εις αυτάς τα εκκλησίας κατατρώγουσαι τους άρτους της Προθέσεως και τα κηρία

του θυσιαστηρίου. Αφού δε και ταύτα κατέφαγον, ήρχισαν να τρώγωσιν αλλήλας, μαχόμενοι εις τον αέρα μετά τωσαύτης μανίας, ώστε τα πτώματα κατέπιπτον πυκνότερα φθινοπωρινής χαλάζης, ουδείς δε Ρωμαίος ετόλμα κατά τας ημέρας εκείνας να εξέλθῃ άνευ ομβρέλλας, θολίας, σκιαδίου ή αλεξιβρόχου³⁴.

Εις την τελευταίαν ταύτη πληγήν η χολή των πιστών εξεχείλισε τέλος πάντων ακάθεκτος και ορμητική, ως τα ύδατα του πλημμυρούντος ποταμού των. Βέβαιοι όντες ότι ήρκει εν νεύμα του πάπα, ίνα φυγαδεύση τα πτερωτά εκείνα θηρία, ηρώτων αλλήλους μετ' απελπισίας διατί ο αντιπρόσωπος του Χριστού άφινε τας παντοδυνάμους χείρας του εις τα θυλάκια της εσθήτος του και τους υπηκόους του εις την διάκρισιν των ακρίδων· αι δε ανωτέρω μνημονευθείσαι αξιότιμοι τάξεις των αντιπολιτευομένων ήνοιγον τους ρώθωνας και ωσφραίνοντο απλήστως την εγγίζουσαν τρικυμίαν, ως οι αραβικοί ίπποι τας βρύσεις της ερήμου, ότε δε ήλθεν η ώρα κατατάξαντες το ρωμαϊκόν σκυολόγιον κατά φάλαγγας και λόχους, ωδήγησαν την υλακτούσαν εκείνην σπείραν υπό τα παράθυρα του Βατικανού.

Εις την θέαν του αφηνιάσαντος πλήθους οι μεν φύλακες έσπευσαν να οχυρωθώσιν όπισθεν των πυλώνων, οι δε αυλικοί να εναγκαλισθώσι τους σταυρούς και τα εικονοστάσια, ως αι Θηβαίοι παρθένοι τα είδωλα της ακροπόλεως, ότε έσειον προ των πυλών τας ασπίδας των οι επτά λοχαγέται. Μόνος ο Φλώρος, όστις προ πολλού στερούμενος της φιλάτης του, περιέφερετο νυχθημερόν έμπροσθεν της κεκλεισμένης πύλης του ευκτηρίου, ως ο Αδάμ προ του απολεσθέντος Παραδείσου, ανεσκίρτησεν υπό της χαράς ευρών τέλος πάντων εύλογον πρόφασιν να υπερβή την απαγορευμένην εκείνην φλιάν.

Η ταλαίπωρος Ιωάννα εκάθητο επί στασιδίου προσηλούσα ως Αιγύπτιος καλόγηρος ανήσυχα βλέμματα επί της εξωδημένης κοιλίας της, εξ ης όμως αντί του Αγ. Πνεύματος επερίμενε να ίδη εξερχόμενον το όνειδος και την καταισχύνην της, μόλις δε διά πολλών ικεσιών συγκατένευσε να εμφανισθεί εις τους υπηκόους της, ίνα κατευνάση την τρικυμίαν. Ότε η ωχρά και ηλλοιωμένη του ποντίφηκος μορφή επέλαμψεν εις το παράθυρον, φωτιζόμενη υπό αμυδράς ακτίνας διαπερώσης τα νέφη των ακρίδων, πολλοί των επαναστατών υπό ακουσίου καταληφθέντος σεβασμού προσέκλιναν εδαφιαίως, ως αι σημαίαι των Ρωμαίων στρατιωτών προ του Χριστού, ότε ενεφανίζετο ενώπιον του Πιλάτου, αλλά και πολλαί ασεβείς χείρες υψώθησαν

πάλλουσαι πέτρας και σαπρά λειμώνια και πολλά Φαρισαίων χείλη εξήμεσαν κατά του αντιπροσώπου του Ιησού ύβρεις και κατάρας.

Ο ποντίφηξ εκτείνας την αγίαν του χείρα, ίνα ζητήση τον λόγον, ανήγγειλεν ότι την επιούσαν, ότε ήρχιζον αι τελεταί των Δεήσεων³⁵ ήθελεν αναθεματίσει τας ακρίδας εν επισήμω λιτανεία, εν τούτοις δε ανεθεμάτιζε τους μη αμέσως επιστρέφοντας εις τας οικίας των. Η παπική εκείνη υπόσχεσις διεσκέδασεν εν ακαρεί τας ανησυχίας και κατεπράυνε την οργήν των καλών Ρωμαίων, ων αι οχλαγωγίαι είχαν καταντήσει να ομοιάζωσι τας τρικυμίας εκείνας της Προποντίδος, τας οποίας κατά τον Αριστοτέλη ήρκουν να κατευνάσωσιν ολίγαι σταγόνες ελαίου.

Την επιούσαν πάντες από πρωίας ήσαν εις κίνησιν εν τοις ανακτόροις. Οι αρχιερείς ητοιμάζον τας χρυσάς στολάς των, οι διάκονοι έτριβον τους δίσκους και οι ιπποκόμοι τας ημιόνους, εν δε τη πλατεία πλήθος ευλαβών έτριβον κακείνοι τας χείρας των υπό της χαράς. Η λιτανεία των Δεήσεων ήτο, ως και αι πλείσται του Χριστιανισμού τελεταί, κληροδότημα των ειδωλωλατρών, οίτινες κατά την αυτήν εποχήν ετέλουν θυσίας υπέρ της ευφορίας των αγρών, χορεύοντες και ευωχούμενοι περί τους βωμούς της Δήμητρος και του Βάκχου, παρ' ων εξήτουν να ευλογήσωσι τους στάχεις, τα αμπέλους και τα γογγύλια· οι δε απόγονοι αυτών επικαλούντο δι' ομοίων τελετών τη προστασίαν της Σταχυοδοτείας Παναγίας και του Αγ. Μαρτίνου, αντικαταστησάντων την Δήμητρα και τον Βάκχον. Αλλά την ημέραν εκείνην η τελετή έμελλε να είναι διπλή, προστιθεμένου εις τας Δεήσεις και του αφορισμού των ακρίδων.

Εις τον χρυσούν εκείνου της πίστεως αιώνα ου μόνον οι κακοί άνθρωποι, αλλά και πάντα τα κακοποιά ζώα, οι ποντικοί, οι κόρακες, οι αγριόχοιροι, οι σκώληκες, αι κάμπιαι και αυτοί οι ψύλλοι υπέκειντο εις τους αφορισμούς της Εκκλησίας, οσάκις ετόλμων να φάγωσι τα λάχανα ή να ταράξωσιν τον ύπνον των πιστών. Το δε πλήθος και η κακοήθεια των ακρίδων καθίστα τον κατ' αυτών αφορισμόν φοβεράν και επίσημον τελετήν, εις ην έσπευδον να παρευρεθώσι πάντες της Ρώμης και των περιχώρων οι ευσεβείς χριστιανοί.

Ενώ οι αυλικοί συνωθούντο ευέλπιδες και θορυβώδεις εις τας στοάς και τους διαδρόμους του Βατικανού, η Ιωάννα απεχαιρέτα μετά δακρύων τον εραστήν της. Η δύστηνος ημών ηρωίς είχε περάσει κακήν και άυπνον νύκτα εν τω ευκτηριώ της, οτέ μεν σκεπτόμενη περί αθανασίας της ψυχής, οτέ δε δοκιμάζουσα αρχιερατικής στολάς,

ίνα εύρη τις εξ αυτών ηδύνατο κάλλιον να κρύψη τον σκανδαλώδη όγκον της κοιλίας της. Οι φοβεροί λόγοι του αγγέλου αντηχούν απαισίως εις τας ακoάς της αθλίας, ήτις απολέσσα μετά την αγγελοφάνειαν εκείνην όλην αυτής την φιλοσοφίαν ανεπόλει μετά τρόμου τας πλάστιγγας, δι' ων ο αρχάγγελος Μιχαήλ εξύγιζε τας ψυχάς, τον φυσητήρα του Διαβόλου, τους λέβητας, τους άνθρακας, τας μάστιγας και τα άλλα σκεύη της μεσαιωνικής Κολάσεως. Είτα ήρξατο να σκέπτηται περί των διαφόρων φιλοσοφικών συστημάτων, περί μετεμψυχώσεως περί μεταβάσεως των ψυχών εις την σελήνην και τέλος περί σεισμών, ακρίδων, λέπρας και πανώλους, καταντώσα αείποτε εις το αυτό συμπέρασμα ότι ο Θεός, ενώ ήτο παντοδύναμος, κακώς έπραξε θέσας βάσανα και λύπας εις τον κόσμον τούτον και δαίμονας και φλόγας εις τον άλλον.

Τοιαύτα διελογίζετο κατά την νύκτα εκείνην η ημετέρα ηρωίς και πολλά άλλα ακόμη, άτινα αναγκάζομαι να παραλείψω σπεύδων να τελειώσω την διήγησίν μου. Αν ήμην ποιητής, ήθελον ειπεί ότι ο Πήγασός μου ωσφράνθη τον σταύλον του και εκόντα άκοντα προς αυτόν με παρασύρει, «πεζός» δε ων δικαιούμαι έτι μάλλον να ομολογήσω, ότι μετά τασαύτας περιπλανήσεις εκουράσθη τέλος πάντων και επόθησα τον σταύλον μου, ήτοι του δράματος μου την καταστροφήν.

Ο καλός Φλώρος, βλέπων της φίλης του την ωχρότητα και την ανησυχίαν, εξήτει παντοιοτρόπως να κρατήση αυτήν, ικετεύων μετά δακρύων ν' αναβάλη την λιτανείαν. Αλλ' αφού άπαξ εδέχθη το πικρόν ποτήριον, έπρεπεν η Ιωάννα να καταπιή αυτό μέχρι πυθμένος. Άλλως δε αδύνατον πλέον ήτο να οπισθοδρομήση. Τα κάτωθεν των ανακτόρων εστρατοπεδευμένα πλήθη εκρότουν ανυπομόνως τους πόδας των και οι πτεροστόλιστοι ημίονοι τα πέταλά των· αι λαμπάδες ήσαν αναμμέναι, οι κώδωνες αντήχουν και εκάπνιζε το θυμίαμα, οι δε παναγιώτατος πάπας, θέσας επί της κεφαλής την τιάραν και λαβών ανά χείρας την ποιμαντορικήν ράβδον, απεσπάσθη τέλος πάντων από του φιλάτου του τας αγκάλας, κατεχόμενος υπό προαισθημάτων μαύρων, ως οι κόρακες, οίτινες επτερύγιζον υπεράνω της κεφαλής του Γράκχου την ημέραν του θανάτου του.

Ότε ο αρχηγός των πιστών ενεφανίσθη εις το πόδιον του Βατικανού, δισμύριοι και επέκεινα Ρωμαιοί ήσαν ήδη παρατεταγμένοι εν λιτανεία, ιπεύσαντος δε του πάπα, ο ακαταμέτρητος εκείνος ανθρώπινος όφισ ήρχισε να εκτυλίση βραδέως τας ρασοφόρους σπείρας του προς την εκκλησίαν του Αγ. Ιωάννου. Επί κεφαλής εβάδιζον οι σημαιοφόροι φέροντες τους σταυρούς και τας εικόνας των πολιούχων

αγίων, μετά τούτους οι αρχιερείς εν πορφύρα, ακολουθούμενοι υπό των ηγουμένων και καλογήρων, οίτινες επροχώρουν γυμνόποδες κύπτοντες προς την γην τας τεφροσκεπεείς κεφαλάς των· αι μοναχαί και αι διακόνισσαι είποντο υπό την σημαίαν του Αγ. Μαρκελλίνου, αι ύπανδροι γυναίκες υπό την της Αγ. Ευφημίας και τέλος αι παρθένοι ημίγυμοι και λυσίκομοι, αλλά κατηφείς, διότι αι ακρίδες δεν είχαν αφήσει ούτε ρόδα ούτε ναρκίσσους, δι' ων εσυνήθιζον εις τους ανθηρούς εκείνους της πίστεως χρόνους να στολίζωσι τας κεφαλάς και τα στήθη των κατά τας επισήμους λιτανείας.

Οι κατώτερος κλήρος, οι στρατιώται και ο όχλος είποντο τελευταίοι, ακολουθούμενοι υπό πλήθους θερμοπωλών και καπήλων, οίτινες εθέρμαινον την ευλάβειαν των πιστών διά ζύθου, υδρομέλιτος και αφειήματος κυδωνίων. Άπαν το πλήθος εκείνο έψαλλεν ύμνους εις τον Ιησούν και τον Άγ. Πέτρον, επειδή δε μεταξύ των λιτανευόντων υπήρχον και νεοφώτιστοι Σαρακηνοί, Γερμανοί βενεδικτίνοι, Έλληνες καλόγηροι, Άγγλοι θεολόγοι και πλείστοι άλλοι ξένοι, οίτινες μη προφθάσαντες να μάθωσι λατινικά απήγγελλον έκαστος εις την γλώσσαν του τους ψαλμούς, απετελείτο αλλόκοτος κακοφωνία, ην ο ευσεβής Σατωβριάνδος ήθελεν αναμφιβόλως ονομάσει «αρμονικωτάτη πάντων των εθνών, περί του Χριστού συμφωνίαν».

Η λιτανεία υπερβάσα τον φόρον του Τραϊανού και παραμείψασα το αμφιθεάτρον του Φλαβίου εσταμάτησε τέλος πάντων, ίνα αναυπαθή εις τη πλατειάν του Λατεράνου. Ο καύσων και ο κονιορτός, κατά τους χρονογράφους, ήτο τοσούτος την ημέραν εκείνην, ώστε αυτός ο διάβολος και εντός ηγιασμένου ύδατος ήθελε λουσθή, τα δε πτώματα των ακρίδων, ων η πάλη εξηκολούθει εις τον αέρα, έτριζον απαισιώς υπό τους πόδας των προσκυνητών και των υποζυγίων. Ταύτα πάντα ηύξανον την κακοπάθειαν και αδημονίαν της πτωχής Ιωάννας, ήτις μόλις ηδύνατο επί του ημιόνου της να κρατηθή, αισθανομένη προς τοις άλλοις από τινων ήδη στιγμών τοιαύτην εις τα σπλάγχνα της ταραχήν, ώστε δις προσέκοψεν, ενώ ανέβαινε τας βαθμίδας του μεγαλοπρεπούς θρόνου, στηθέντος εν μέσω της πλατείας, ίνα από του ύψους αυτού εκσφενδονηθή το κατά των ακρίδων ανάθεμα. Η αυτού αγιότης βυθίσασα το περιρραντήριον εις το ηγιασμένον ύδωρ ερράντισεν προς Απηλιώτην, Ζέφυρον, Νότον και Βορράν, είτα δε λαβούσα ελεφαντίνην εικόνα του Εσταυρωμένου, ύψωσεν αυτήν, ίνα σταυροκοπήση την υπό των ακρίδων μεμολυσμένην ατμόσφαιραν· αλλ' αίφνης ο άγιος σταυρός πίπτει εκ των χειρών της και θραύεται κατά γης, μετ' ου πολύ

δε αυτός ο ποντίφηξ πίπτει κακείνος ωχρός και ημιθανής παρά του θρόνου του τους πόδας.

Εις την θέαν εκείνην ανεσκίρτησεν υπό του τρόμου η αγέλη των πιστών, οίτινες συνεσφίγγοντο προς αλλήλους ως πρόβατα καταληφθέντα υπό λυκοφοβίας. Οι κρατούντες την ουράν της παπικής εσθήτος έσπευσαν εις βοήθειαν του αρχηγού της Εκκλησίας, όστις εστέναζε κυλιόμενος επί του κονιορτού ως όφιος μεσοκοπημένος. Οι μεν έλεγον ότι ο Παναγιώτατος είχε πατήσει επί μανδραγόρου, οι δε ότι σκορπίος εκέντησε την ιεράν κνήμην του και άλλοι ότι είχε φάγει φαρμακερούς αμανίτας· αλλ' οι πλείστοι ισχυρίζοντο ότι η αυτού αγιότης ήτο δαιμονισμένη, ο δε επίσκοπος Πόρτου, ο μέγιστος των χρόνων εκείνων εξορκιστής, έσπευσε να επιχύση επ' αυτής αγίασμα εξορκίζων το πονηρόν δαιμόνιον να εκλέξη άλλην κατοικίαν.

Πάντων των πιστών τα βλέμματα προσηλούντο εις το ωχρόν πρόσωπον του ποντίφηκος περιμένοντας να ίδωσι το ακάθαρτον πνεύμα εξερχόμενον εκ του στόματος ή του ωτίου του, αλλ' αντί δαιμονίου άωρον και ημιθανές βρέφος εξωλίσθησεν αίφνης εκ της ποδεάς του αρχηγού της Χριστιανοσύνης! Οι υποστηρίζοντες τον πάπα ιερείς οπισθοδρόμησαν μετά φρίκης, ενώ ο κύκλος των περιέργων συνεσφίγγετο σταυροκοπούμενος και αλαλάζων. Αι γυναίκες ανέβαινον επί της ράχεως των ανδρών και οι έφιπποι ωρθούντο επί της των υποζυγίων, οι δε διάκονοι μετεχειρίζοντο ως ρόπαλα τας σημαίας και τους σταυρούς, ίνα ανοίξωσι δίοδον διά του πλήθους. Ιεράρχαι τινές ολοψύχως εις την Αγ. Έδραν αφωσιωμένοι εξήτησαν να μεταβάλωσιν εις κατάνυξιν την μανίαν του πλήθους κράζοντες «θαύμα!» μεγάλη τη φωνή και προσκαλούντες εις προσκύνησιν τους πιστούς. Αλλά το θαύμα εκείνο ήτο ανήκουστον και πρωτοφανές εις τα χρονικά της χριστιανικής θαυματουργίας, ήτις καίτοι πολλά τέρατα δανεισθείσα παρά των ειδωλολατρών, ουδένα όμως εκ των αγίων έκρινε εύλογον να παραστήση εγκυμονούντα και τίκτοντα ως τον βασιλέα του Ολύμπου· ώστε η φωνή των ευσεβών ιερέων απεπνίγη υπό των ορυγμών του μαινομένου όχλου, λακτοπατούντος, καταπτύοντος και ζητούντος να ρίψη εις τον Τίβεριν Πάπισσαν και παπίδιον.

Ο Φλώρος κατορθώσας να σχίση το πλήθος υπεστήριζε εις τας αγκάλας του την δύστηνον Ιωάννα, ης η ωχρότης ηύξανεν ανά πάσαν στιγμήν, μέχρις ου υψώσασα προς ουρανόν τον θνήσκον βλέμμα της, ίνα ίσως ενθυμίση εις τον εκεί κατοικούντα ότι μέχρι τελευταίας σταγόνας εκένωσε το ποτήριον, απέδωκε το πνεύμα ψιθυρίζουσα

το του Ησαΐου: «Τας σιαγόνας μου έδωκα εις ραπίσματα, το πρόσωπόν μου ουκ απέστρεψα από αισχύνης και εμπτυσμάτων»³⁶.

Αμα η αμαρτωλή εκείνη ψυχή εγκατέλιπε την πρόσκαιρον αυτής κατοικίαν, πλήθος δαιμόνων εξώρμησαν εκ της αβύσσου, ίνα αρπάσωσι την λείαν, εφ' ης ενόμιζον ότι είχαν εγγεγραμμένην προ πολλού αναμφισβήτητον υποθήκην, αλλά συγχρόνως κατέβαινε εξ ουρανού προς απόκρουσιν των πονηρών πνευμάτων φάλαγξ αγγέλων ισχυριζομένων ότι η μετάνοια αυτής είχεν εξαλείψει πάντα του Άδου τα δικαιώματα. Αλλ' οι δαίμονες ήσαν δυσμετάπιστοι και εις των Αγγέλων τα επιχειρήματα αντέταπτον τα κέρατά των, ενώ εκείνοι εγύμνουں τας ρομφαίας. Η μεταξύ των πνευμάτων πάλη ευρίσκετο εις την ακμήν, τα όπλα των αντήχουν ως συγκρουόμενα νέφη και αιματώδης βροχή έσταζεν επί των εν τη πλατεία συνηγμένων πιστών, ότε αίφνης ο φανείς εις την Ιωάνναν άγγελος, διασχίσας τας τάξεις των μαχομένων συνέλαβε την αθλίαν αυτής ψυχήν, πόθεν δεν γνωρίζω, και επιβάς νέφους μετέφερεν αυτήν... εις το Καθαρήριον πιθανώς.

Ταύτα, αναγνώστα μου, τα θαύματα διηγούνται ουχί τέσσαρες αλιείς, ως τα εν Ιουδαία, αλλά υπέρ τους τετρακοσίους σεβάσμιοι και ρασοφόροι χρονογράφοι, ημείς δε ενώπιον τοιαύτης χορείας πανσέπτων μαρτύρων κλίνομεν τον αυχένα εκφωνούντες μετά του Αγ. Γερτουλλιανού: «τα πιστεύομεν διότι είναι απίστευτα».³⁷

Το σώμα της πτωχής Ιωάννας ετάφη μετά του τέκνου της εκεί όπου είχαν εκπνεύσει και επ' αυτού ανηγέρθη μαρμάρινον μνημείον κοσμούμενον δι' αγάλματος παριστώντος τίκτουσαν γυναίκα. Ο Φλώρος έγινεν ερημίτης, οι δε ευσεβείς προσκυνηταί, ίνα μη μιαινώσι τα σανδάλιά των πατούντες τα ίχνη ιεροσύλου Παπίσσης, πορεύονται έκτοτε δι' άλλης οδού εις Λατεράνον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο Βαρώνιος, εξ ου ελήφθη η περιγραφή αυτή, μεταχειρίζεται την ελληνικήν λέξιν γαβάθαν (gabatham) Ann. Eccles. Τόμ. Ι΄, σελ. 83.
2. Όρα την εξήγησιν των λέξεων τούτων παρά τω Μουρατόρη (Antiquit. Ital. med. aevi Dissert. VI.)
3. Κατά τον κανόνα της εν Λουγδούνω συνόδου οι καρδινάλιοι εκλείοντο εις σκοτεινά κελλία καθ' όλον το διάστημα της εκλογής. Κατά την πρώτην ημέραν προσεφέροντο αυτοίς δύο φαγητά, κατά την δευτέραν εν και κατά τας επιλοίπους ξηρός μόνον άρτος.
4. Ησαΐου κεφ. ΒΔ΄, εδ. 20.
5. Super mulierem nunquam bonnum est signum (Ecclisi. XLVI, 6).
6. Lacryma Christi.
7. Γνωστοί οι ομηρικοί στίχοι «Ήύτε βους αγέλησι» κ.λπ. και «Ως δ' ότ' όνος παρ' άρουραν» κ.λπ., εν οίς ο Αγαμέμνων και ο Αίας παραβάλλονται προς βουν και όνον.
8. Πράξεις Αποστόλων. Κεφ. Ι΄, εδ. 19 και ακολ.
9. Αυτόθι κεφ. Δ΄, εδ. 34.
10. «Το πολύ μέρος της γης οικειώσαντο· προφάσει δε του μεταδιδόναι τα πάντα τοις πτωχοίς πάντας πτωχούς κατέστησαν». Ζώσιμ. Βιβλ. Ε΄, κεφ. 13.
11. Κατ' εκείνην τουλάχιστον την εποχήν κατέστη κοινή εν ταις εκκλησίαις της Ρώμης η προσθήκη των Ισπανών εις το περι εκπορεύσεως του Αγίου Πνεύματος.
12. Hudson Love, ο δεσμοφύλαξ του Ναπολέοντος εις την Αγ. Ελένην.
13. Urbi et orbi.
14. Μύκτης.
15. Τα βιολία τότε είχαν τρεις μόνον χορδάς.
16. Fulvus Lacon amica vis pastorum κ.λπ.

17. Εν τη τελευταία εκδόσει του πονήματός του (Παρισίους 1865) ο περιώνυμος τραπεζοστροφός Αλλαγκαρδέκος διδάσκει τίνι τρόπω δύναται τις να συναναστραφή μετά της ψυχής του μακαρίτου ίππου ή κυνός του. Ίδε Livre des Médioms σ. 376.
18. Παροιμ. Κεφ. Α΄, εδ. 16. Η δε Βουλγάτα, μεταφράζουσα πιστώς εκ του εβραϊκού και μισούσα τας περιφράσεις εξηγείται κυριολεκτικώτερον Tria insaturrabillia, infernus, terra et os vulvae.
19. Ψαλμ. ΜΔ΄, εδ. 7.
20. Frutto viril sù giovenil fiore.
21. Και τι επερίσσευσεν ο άνθρωπος παρά το κτήνος; Ουδέν· ότι τα πάντα ματαιότης κ.λ.π. Εκκλησ. Κεφ. Γ΄, εδ. 19.
22. Αριστοτέλ. Προβλήματα. Ανέκδοτα. τμήμ. Β΄, να΄.
23. Ξενοφ. Απομνημονεύματα. Α΄, 4.
24. Ψαλμός ρηβ΄, εδ. 2.
25. Αι λειτουργίαι αύται εσώζοντο μέχρι του ις΄ αιώνος, ότε είδον αυτάς ο Φήλιξ Αμερλίνος και Μαρτίνος ο Φράγκος· υπάρχουνσι δε πιθανώς και σήμερον ακόμη αντίγραφα αυτών εν τοις μυχοίς της Βατικανείου βιβλιοθήκης.
26. Και ώφθη άγγελος προς την γυναίκα και είπε προς αυτήν: «Ίδού συ στείρα και ου τέτοκας και συλλήψη υιών». Κριτών, κεφ. ΙΓ΄, εδ. 3.
27. Όρα Γενέσεως, κεφ. ΚΕ΄, εδ. 22.
28. Παροιμ. Κεφ. ΙΔ΄, εδ. 15.
29. Όρα Αμαρτωλών Σωτηρίαν.
30. «Ως δε ουκ ενέβλεπον υπό της δόξης του φωτός εκείνου, χειραγωγούμενος υπό των συνόντων μοι ήλθον εις Δαμασκόν». (Πράξεις Αποστόλων, Κεφ. ΚΒ΄, εδ. 11).
31. «Εξελθών ουκ ηδύνατο λαλήσαι... και ην διανεύων αυτοίς και διέμεινε κωφός». (Κατά Λουκάν κεφ. Α΄, εδ. 22)
32. Ψαλμ. Γ΄, εδ. 6.

33. Ίδε Αποκάλυψις, Κεφ. Θ΄, εδ. 9.

34. Αι ομβρέλλαι, καθ' ο έχουσι σήμερον σχήμα, καίτοι ανέκαθεν εν χρήσει παρά τοις Σίναις εισήχθησαν εις Ευρώπην πολύ βραδύτερον, αλλά και προ αυτών υπήρχον παραπλήσια σκεύη κατά της όμβρου και του ηλίου. Ίδε Δουκαγκίου Lexicon infimae Latin. εις τας λέξεις «baldaquinum» και «umbrellam».

35. Rogations.

36. Ησαΐου. Κεφ. Ν΄, εδ. 6.

37. Credo, quia absurdum.

Βιβλιογραφία - Πηγές - Προτεινόμενες σελίδες

- <http://el.wikipedia.org>
- <http://www.gutenberg.org>
- <http://www.snhell.gr>
- <http://www.e-alexandria.gr>
- <http://sfrang.blogspot.com>